

P R I H O D

PRIHOD

Bojan Bizjak

B O J A N B I Z J A K

Še malo, še malo. Tole drdranje koles in noč. Saj ne vem, zakaj sem se po tolikih letih odločil, da sestopim iz okvirjev, ki sem si jih prigaral, da ... Marija naj bi me čakala v Ljubljani, potem bova šla domov, tja, kjer sem se rodil. Domov!? Kje je moj pravi dom? Je hiša na ižanski, ki sva jo postavila z Lejo? Smem temu še reči ... domov. Sestrin vnuk mi je po elektronski pošti poslal sliko našega starega doma. Koprive, bezeg, podrta streha, hišna številka je odpadla in je na naslednji sliki vidna v visoki travi, ki je nihče ne kosi. Gozd se je spustil že čisto dol do hiše, jo objel in počasi bo šlo to tako naprej, da. Tako je šlo pri Podleskarju, tako ... Povsod tam bo tako, kjer smo odšli, da bi našli sled zadovoljstva, pa ... Nasitil sem se te nostalgije. Pozdravil sem nekaj prijateljev, vzel kovček, diplomu in šel. Pa ni bilo lahko, ne. Če se zdaj spomnim, kako sem se vozil po tejle progi v poletni noči gor na sever, v Stuttgart, oh ... pred dvajsetimi leti, kmalu po tistem, ko smo se šli neko novo državo. Zdelo se mi je, da me zapirajo v majhne prepirije ... raje sem šel. No, ko sem prišel v urad, kjer naj

bi se uvajal v novo delo ... hladen sprejem. Da ... Čudno so me gledali in si najbrž mislili, tale Balkanec ... In se je začelo. V najeti sobi nad gostiščem sem bil več kot pol leta. Večno maslo s strogo odmerjenim črnim, največkrat dva dni starim kruhom ... Gospodinja, šefica ... Ponosna, da je hčerka oficirja, ki je častno izgubil vojno, ker mu niso dokazali nobenih zločinov. Bil je pač samo vojak in je kmalu po vojni umrl. Gospa jih ima že čez osemdeset, pa še vedno rada drži red v majhnem gostišču z nekaj prenočišči, čeprav v najemu. Natararja sta Poljaka, kuharica je Madžarka, še ena natararica in sobarica pa je Srbkinja iz Bosne, ja ... Jelena, Jelena z otožnimi očmi. Kadar me je prestregla na stopnicah, mi je vedno ponudila smehljaj, ki se ni več spodobil za moje stanje, za petdesetletnika, takrat ... Ko sva neko jutro ostala sama v mali jedilnici, mi je povedala tisto zgodbo, oh ... Še majhna punčka je bila, pa je morala v sosednjo vas k stricu po pošto, ker je tam pač ostajala, do tja je prišel poštar. In je videla, da se kadi iz neke hiše. Kasneje se je razvedelo, da so jo ponoči zažgali zaradi neporavnane kupčije. In potem so vsi vaščani pomagali hišo obnoviti. In v vojni, ki je prišla, so isti vaščani, ki so jo pomagali graditi, hišo razstrelili, ker ... Te mračne zgodbe mi je prinašala gor v sobo, pa tudi še potem, ko sem si že našel novo stanovanje. Ob sobotah sem rad šel tja, da sem se dobro najedel, se zapil in jokal skupaj z njenimi prijatelji, ki so tja nosili balkanski patos. Ne vem, če so bili vmes tudi muslimani, ... Ne, ne, oni so se zbirali v drugem lokalu, kjer je bil lastnik neki Sarajevčan. Tudi tja sem rad šel, ker se je tam dalo dobiti odličen burek in pravo turško kavo. Nekaj tistih, ki so poznali Jeleno, sem lahko videl tudi tam, ni bilo pristnega pogovora, ni bilo tiste sproščenosti. Vedeli so, da sem

P R I H O D

Slovenec, da delam v nekem biroju, da sem inženir ... Nikoli se nisem spuščal v politična prerekanja, to pa res ne. Že doma me ni zanimala politika, kaj še ... Oh, kako so me v tovarni sili. Pa stopi v partijo, daj ... Postal boš generalni. Stari se bo upokojil, ti pa si sposoben. Na tehnologijo se spoznaš, z ljudmi znaš, no ... Pa nisem, nikoli nisem niti pomislil, da bi se jim uklonil. Raje sem pristal v zanikrnem razvojnem oddelku, ki so ga postopoma ukinjali. Celo nagajali so mi. Tovariš Beno, zakaj niste oddali poročila, zakaj niste dodelili projekta mlademu Zorcu, zakaj ... Namenoma so mi podtikali mlade zagnane ljudi, ki niso obvladali svoje stroke, tako kot je tehnologija zahtevala. Preveč teorije je bilo v njih in premalo znanja. Nekateri so tja prišli, ker so pač bili sinovi določenih funkcionarjev. Prav komično je bilo včasih, ko so ti fantje zamočili načrt, pa je glavni zahteval, da ga jaz podpišem. Dvakrat sem se temu uprl in skoraj bi odletel. Dosti ni manjkalo. Rešila me je Ana, ta spretna ekonomistka, ki ni bila v partiji, pa je vendar zmogla in smela kar dobro plezati v hierarhiji. Ja, ženska je bila, lepa, brihtna in sposobna. Dopovedala jim je, da so moji projekti unovčljivi, kar se je kasneje tudi zares izkazalo. Opeharili so me za en patent, ja ... Zdaj bi lahko šel v naporno tožarjenje, a se mi ne ljubi. Enainsedemdeset jih je ... Ti spomini. Pa če bi raje še malo podremal. Do Jesenic je še kar nekaj časa, še prej bo Salzburg, potem gremo dol. Zjutraj bom šele v Ljubljani, pa vendar bo kmalu. Še malo, še malo. Lahko bi si rezerviral spalni kupe; zdaj je, kar je. Tudi temu nič ne manjka, žal se mi lahko pripeti, da dobim sopotnika. Dva sta že bila, no, ko bo za menoj Beljak, je malo upanja, da bi se kdo prikradel v teh nočnih urah. Malo po pol dveh naj bi bili v Salzburgu, v Ljubljani pa ob šestih zjutraj. O ja, včasih ti

jutranji vlaki, delavski, smo jim rekli. Tudi jaz sem se na začetku kobacal gor in se rinil med kinkajoče delavce. Kje je že to. Najprej sem se vozil iz Podbrda na Jesenice, kasneje iz Kranja v Ljubljano ... In pilo se je, pilo. Še zdaj se nasmejem, če se spomnim tistih pladnjev z žganimi pijačami, ki so na nas čakali v bifeju blizu tovarne, kamor sem nosil svoje znanje. Prišli smo tja, vsi brez izjeme. Prišli smo tja in spili redko kavo in obvezno šilce. S kavo je bil vedno problem. Kupoval sem jo od nekega Primorca, ki jo je vozil še surovo iz Italije in sem jo potem doma pražil. Kasneje se je to normaliziralo. Jaz sem najraje pil vinjak rubin. Pa ne samo zjutraj, o ne. No, no, tudi vodko, tudi. Med malico, na kolegiju, pri raznih slavljenjih. Le doma ... doma je bila tišina in večne prepovedi. Moja Leja pa je kadila na balkonu in kar naprej premetavala modne revije. Da se je moralo tako končati ... Eh, ja ja ... Pomencam si oči, se zlekнем in globoko izdihnem, da bi razgnal neljube spomine, pa se ne dajo. Letijo skupaj z menoj v majsko noč. Popoldan sem oddremal dve uri, res da s pomočjo tablet, ki mi jih je priskrbela moja Loti. Njena prijateljica je farmacevtka, pa ve, kateri strup te malo zaziblje v spanec. Se mi zdi, da Loti včasih pretirava s temi tabletami. Če kihne, že sega v omarico in rožlja s tabletami. Včeraj zjutraj jih je imela na krožničku ob zajtrku tri, dve rumeni in eno modro. Ko sem jo vprašal, zakaj to, mi je rekla, da jo dajeta migrena in kislina. Ja, ja, njene migrene so najbrž še od takrat, ko so ji dali otroka v drugo družino. To bo. Ta moja Loti ... Že kar nekaj časa sva skupaj, prej je bila ... Herta ... Deste let, deset. Sprehodi po gozdovih, nabiranje gob, ples ... Dobro je kuhala, to ja. Potem, potem je spoznala mlajšega, ki je zmogel več, in to brez tablet ... Babe, babe! No, saj ne da bi se kaj spoznal na psihologijo, v gimnaziji

P R I H O D

sem prebiral nekaj knjig na to temo, celo zanimalo me je, potem sem začel sanjati, kako bom projektiral velike stroje, naprave ... In sem jih, zdaj pa nič več, samo še kakšen načrt pregledam v arhivu podjetja in svetujem mlajšim konstruktorjem. No, dva patenta sem pa le uspel uveljaviti in prodati, vsaj to. Če bi uspel patentirati vse tiste inovacije, ki sem jih pustil na Jesenicah in v Ljubljani, če bi to hotel dokazati in spet zagnati pravnike, o, ne ne ...! Samo teh kujonov ne! Zadosti sem imel opravka že takrat, ko je Rudi začel kmetovati, in njegov sin, ta ... ta filozof, ni hotel prodati parcele, da bi gradil vikend, čeprav mi je oče obljubil tisto gmajno in se je Rudi strinjal s tem. Urejal sem že cesto, zgradil zid, ker sem mislil, da mi bo le prodal. Saj sva tudi že podpisala namero, plačal sem že pol, potem pa ti pride z motorjem in renči name, da kaj delam tisti zid, če ni še povsem moje. In takrat mi je zavrelo, prijel sem kramp in šel proti njemu, poleti dvaindevetdesetega, januarja je pa oče umrl. Vedel sem, da je Rudi že prepisal vse nanj, da ne bo kasneje še enkrat stroškov. Zakaj ni prepisal na drugega sina, na Simona? Simon je drugačen, umirjen, še preveč. Da bi me nečak komandiral!? In takrat so bile zamere, so bile. Toliko vsega sem pustil tam spodaj, toliko vsega. In zdaj grem nazaj, nekaj časa bom dol. Šel bom tudi gor domov, po ... po dvajsetih letih ... jaz. Marija se noče prerekati z Leonom, s tem filozofom, ki baje piše knjige. Moj bog, pisati knjige! Kaj je treba tega, kaj je treba trobit neke zgodbe, morda izmišljene, morda tudi ne. Ne rečem, dobro knjigo sem rad vzela v roke, tudi še potem, med študijem. V gimnaziji smo imeli odličnega profesorja, dal nam je dobro literarno znanje, o ja. Nekako tja do štiridesetega leta sem rad bral. Potem, potem sem pa ... Ne, to bo treba pozabiti. Taka noč ... Knjige, da. Zdaj prebiram

samo še zgodovinske, o podmornicah, o nemških cesarjih, o zgodovini Rima, cerkve, pa o gradnji cest in faraonih. Vmes pade še kakšen roman, če mi ga predlaga Loti. Zgodovino sem svoj čas preziral, ker sem vedel, da so nam nekatere stvari slabo razložili. In še posebej novejšo, da ... Šele kasneje sem si sam razjasnil, kako je s tem, o ja, zdaj vem. Samo pri nas se o tem ne bo govorilo, zagotovo ne, dokler bodo politiki tako hoteli. Ta dvoboj jim je potreben, pa še kako. No, a zdaj bom pa o politiki razmišljal. Nikakor ne. Briga me. Kdo pa je zdaj sploh na oblasti v Sloveniji. Nekaj malega sem o tem bral prejšnje dni, ko sem se pripravljaj na ta odhod. Ja, seveda. Ah, saj so že dvajset let eni in isti, samo zamenjujejo se, kot včasih predsedniki krajevnih skupnosti. Naredili so lokalne špetirje, pa spet pili skupaj, se malo zmerjali, potem pa spet in spet kandidirali in se menjali na položajih, kot so temu rekli. V tovarni je bilo drugače, tam so bili nekateri nesmrtni. Bog vedi, kje so zdaj vsi ti ljudje. Z nobenim iz razvojnega oddelka nisem obdržal resnega stika. Tu in tam sem še komu kaj napisal po elektronski pošti, tudi s tem smo prenehali. Vsi so že upokojeni, samo še Bogdan dela, mlajši inženir, ki ima vzporedno tudi še svoje podjetje in pač malo čara. Najbrž ima tudi politične botre, saj je bil jezičen in zagnan v sindikatu, kasneje je bil med prvimi v stranki, pa kar visoko, se mi zdi. Njegov oče je bil trd komunist, on pa se je vtaknil med krščansko obarvane ... Bog vedi, kje je danes. Me ne briga, politika pa sploh ne. Bi bilo čisto solidno, če bi malo zadremal, vsaj tja do Salzburga.

Nenaden mir me preplavi. Rahlo dremanje. Vlak me zibaje nese skozi noč. Vendarle, Salzburg. Odprem okno, da rezka nočna sapa vdre v kupe. Začetek maja je in še vedno so noči zelo sveže, tu pa sploh. Gledam dol na peron.

Nič kaj dosti se ne dogaja. Moj kupe je takoj ob vratih in lahko odlično nadzorujem vstopajoče. Mlada ženska vlačí za seboj veliko potovalno torbo in gre naravnost proti našemu vlaku. Je že pri vratih. Z neko ihto pograbi prtljago in jo zrine gor. Zdaj vidim, da ima še majhen usnjen črn nahrbtnik, pod katerim se guba rumenobel površnik smešnega kroja, izpod njega prizadevno silijo noge v črnih prosojnih nogavicah in čevlji tako jezno tleskajo ob železno stopnico na vhodu. Obrnem se, da bi videl, kam se bo zrinila s prtljago. Pa menda ne kar k meni? In nenadoma se vrata odpro. V nemščini me vpraša, če sme, potem še v angleščini, najbrž za vsak primer, če sivolasi gospod ne bi razumel. Pa ji samo prikimam, malo kislo sicer, a sem na nek način vesel, ker mi ne bodo spomini nagajali. Pomagam ji odmakniti zajetno potovalno torbo na kolesih, neka rdečerjava stvar. V nemščini se mi zahvali, si sname nahrbtnik, razrahlja površnik in sede v kot prostornega kupeja. Zdaj zasedeva vsak svojo diagonalo. Na hitro ocenim, da jih ima tam okrog trideset, da ni ravno več deklet, no ... Prejle je kazalo drugače, hoja in čvrstost, no ja. Lase ima kratke, črne in konici sta ostro zasukani naprej; tista na levi nekoliko bolj, se mi zdi. In zdaj opazim uhana, svetleče piramidice na srebrnem podaljšku. Ko nasloni glavo nazaj, se uhana zazibljeta in obtičita na dolgem gladkem vratu. Očitno je zelo utrujena, pa še taka ura je, povsem nočna, nekaj čez pol dve. Le kam potuje? Morda celo do Ljubljane, morda pa samo do Beljaka. Ne, ne, samo do tja najbrž, ne. Tudi možno, pa bo v Beljaku prestopila na kakšen vlak za Italijo, tudi možno, da ... Lepa ženska, lepa. Nogi ... In kako ju je prekrižala. O ja, to ženske znajo. In zdaj melje z levo nogo. Kroži in jo pozibuje. Vlak mehko spelje. Vrata kupeja je pustila kar odprta, jaz pa okno tudi.

Lahen prepah je potegnil skozi prostor in s seboj privlekel vonj postaje, ki je povsod enak; vonj nekih čakanj, bi rekel. Vljudno jo vprašam, če smem zapreti okno, ker da se ustvarja prepah. Za trenutek se zravna in me utrujeno pogleda. Čisto malo se nasmehne in reče, da to lahko naredim, da prepah res ni koristen ... Tisti »koristen« je tako prijetno zategnila, čista nemščina to ni, niti avstrijski, bolj tukajšnji naglas, ne. To vem, ker smo imeli zgoraj dve ženski v tovarni od tu, vem, kako sta naglašali, o, vem ... Ena je delala v tajništvu, druga je bila tehnična risarka. Poživljen od te družbe zaprem okno in sedem, tudi sam prekrižam nogi in si popravim hlačnico, da ne bi razkazoval kocin na goleni. Spotoma si popravim še lahek športen suknjič in preverim, če je v notranjosti žepa vse, kar mora biti: denarnica, mobilnik, glavniček. To navado imam še iz študentovskih let. Rad sem se gledal v zrcala in si kar naprej popravil lase. Na srečo jih je še zdaj nekaj, čeprav so povsem žlahtno osiveli. Zdajle bi bilo nevljudno, da bi si prečesal to mojo sivino. To sem že naredil, ko sem prestopil na ta vlak. Še vedno rad grem na toaleta in si po vsakem lulanju popravim brezhibno pričesko. To mi je pač ostalo v krvi. Kolegi so se mi smejali, ko so me zalotili, da se rad češem. Tudi v konstruktorskem oddelku sem se včasih pogledal v šipo velikega okna, vzel glavniček in se na hitro počesal, obvezno pa preden sem odšel na malico. S tem sem res pretiraval, pravzaprav še vedno to počnem. Včasih, ko sem čakal na semafor, sem se pogledal v zrcalo v avtu in si na hitro popravil štrlino. Celo trobili so mi že zaradi tega. Tak sem pač, natančen, kot sem natančen, kadar gre za načrte. Minute počasi minevajo. Želel sem si, da bi se dol pripeljal povsem sam, v miru, kot takrat, ko sem šel gor. Sam sem bil v kupeju, vse od Jesenic naprej.

Dama je očitno živčna, saj se bogato preseda. Nič ne rečeva. Lahko bi zaigral spanec, to se ponavadi obnese, da se izogneš vsiljivemu spraševanju. Nenadoma v njenem žepu zabrlizga mobilec. Nočni klic. Dama ga izbrska, me diskretno pogleda in se oglasi: »O, Frida, ja ... Ne, ne, šele grem, ja... Ja, okrog šestih, ja ... bom v Ljubljani. Ne, ne, saj bom vzela taksi, ja. Koncert, prima, res. Malo sem imela treme, v Dortmundu tudi, no v Dresdnu je šlo lažje. Vse ti bom razložila ... Vem, ja, nočne ure. A ja, še vedno imaš migreno. No, to pa ni ... Kaj ... Ja, Herman je doma, ja ... Hrbet ga boli in greva v toplice ... Kaj? Ja ... No, poskušaj zaspiti, pa ne pretiravaj z uspavali, veš. Ne, ne nič ni narobe, da si poklicala, saj sem šele dobro zlezla na vlak. Ne, ne, nikoli ne zaspim na vlaku, saj veš. No, se vidimo, no ...« je rekla in spretno poklopila živordeč mobilnik in ga spravila nazaj v žep. Odkašljala se je in me spet pogledala, najbrž zato, da bi mi dala vedeti, da se na nek način opravičuje za ta nekoliko povišan šepet. Nič hudega, nič hudega. Torej Slovenka. Bi bilo vljudno, če jo nagovorim, bi bilo vsiljivo? Do Ljubljane imava še lep kos skupne vožnje. Še vedno je vsa strogo zapeta. No, zdaj se le rahlja, počasi odpenja gumbe, najprej dva, potem še dva ... Spodaj ima modro majico z globokim izrezom in verižico okrog vratu, na katero je obešen težak križec s križanim. Nenadoma preplete prste, stegne roki daleč naprej, se pretegne in se kar nekako razleze po udobnem sedežu, ki je od ostalih ločen z naslonjali. Razmišljam celo o možnosti, da bi damo povabil v majhen bife, ki je nekje na sredini kompozicije. Morda bi vabilo sprejela!? Smešen sem. Rad bi se pogovarjal z njo, pa ne vem, kako začeti – in to pri mojih letih in izkušnjah. Včasih, ah ja ... Ne, z ženskami nisem imel težav, razen v študentskih časih, ko sem hotel,

iz nekega moškega ponosa, na vsak način osvojiti deklico, ki je stanovala v sosednjem študentskem bloku, vedel sem, da je hčerka nekega premožnega obrtnika in sem hkrati že videl tudi sebe v tisti njihovi delavnici; videl sem se kot konstruktor in inovator. Kaj vse sem počel. Povabil sem jo v kino. Saj je šla, jaz pa ... Nič, togo sem sedel in niti rok ji nisem položil na gladka kolena. Potem sem jo zvabil na kopanje dol ob Iški, poleti julija ... S kolesi sva šla, se zabavala, pa spet nič ... Preveč želje je bilo v meni, najbrž ... Na jesen je že odklanjala vabila in sem jo videl z nekim študentom prava. No, pa je šlo upanje, da bi združil poklic in ljubezen, pa je šlo. Zdaj sem pa najbrž res že star, da me takole oblivajo spomini. Dama zdaj umirjeno diha. Nič več nima prekrizanih nog. Lepo pokrčeni, lepi nogi, čevlji s tego zaobljeno peto, neka kombinacija rdeče in rjave, ki se popolnoma ujema z barvo potovalne torbe. Močno se odkašljam, se vzravnam in možato rečem:

»Gospa, oprostite, vem, da je nevljudno, ampak najbrž ste Slovenka, kajne?« Začudeno me pogleda in se takoj nato lepo, mehko nasmehne.

»Seveda sem, saj se je slišalo prej, ne? Morda je bilo res nevljudno, da sem takole klepetala kar tu, morala bi ven. Zelo sem utrujena, ne pa zaspana, to pa ne,« sproščeno reče in si popravi krilo, ki je še bolj zlezlo navzgor.

»Ja, noč je navadno namenjena spancu, ampak tako pač je. Včasih nam ga ni dano v miru zaužiti,« postajam razgovorljiv.

»Ah, teh nočnih skokov sem že kar navajena, ni prvič,« se odsmehe in strese z lasmi.

»S čim pa se ukvarjate, da morate takole ponoči potovati, če ni nevljudno,« rečem z neko robotostjo, ki se

mi zdi neprimerna. Moral bi biti bolj uglajen, tako kot sem zgoraj. Kako se zdaj tu pogovarjajo, ne vem. Zame bo vse tako novo.

»Z glasbo, harfistka sem. Ravno kar se vračam z manjše turneje po Nemčiji in še v Salzburgu sem pred nekaj urami imela nastop v neki manjši hiši glasbe za izbrane profesorice in profesorje tamkajšnjega konservatorija. Kaj se hoče, tak tempo je danes. Nekaj dni bom doma, potem grem pa na Japonsko,« z nekim neprikritim ponosom reče in se oprime težke verižice okrog vratu in jo malo privzdigne, da bleščeč križec zaniha.

»Torej umetnica, lepo. Vidite, moja kultiviranost je precej tehnokratska, kaj. Takole vas zapeljem v pogovor, pa se vam niti ne predstavim,« skrajno oprezno rečem in vstanem, da bi se dami zares predstavil tako, kot to zahteva bonton, ki sem si ga v teh letih privzgojil. Stegnem roko in čakam. Dama me gleda navzgor in zateguje ličnici v nasmeh. Tudi ona vstane. Le malce manjša je od mene in od nje veje prijeten vonj parfuma. »Lara,« kratko reče, jaz pa svoj trd in obrušen »Beno«. Premaknem se nazaj in sedem. »Ne zamerite, ampak moje področje ni umetnost. Resno glasbo rad poslušam, to ja, tudi drugačno, se razume. In pri delu sem vedno rad imel glasbeno kuliso, največkrat je to bil mehak džez. No, včasih si doma na laserskem gramofonu rad spustim kakšen klavirski koncert, pa tudi ostale stvari, da. Ne bi vas utrujal z naštevanji, ker nisem ravno dober poznavalec, moderne klasike pa sploh ne. No, zdaj bom zagotovo imel en vzrok več, da bom tudi to skušal spremljati,« se kar razgovorim.

»Ah, danes je toliko glasbe, da težko opaziš in slišiš vse. So pa ljudje, ki klasike sploh ne poslušajo. Kaj pa vas

preganja naokrog, gospod Beno?» se gospa Lara iskreno zanima in živahno prekriža nogi, roki pa sklone v naročju. Očitno se je pripravila na dolg pomenek.

»Ponavadi ne potujem ponoči, zdaj ko sem v pokoju, pa sploh ne. Veste,« rečem, sklonim pogled in si ogledujem brezhibno očiščene čevlje, »veste, tale moja nočna vožnja, tale, to noč, je zame nekaj posebnega,« skrivnostno rečem in se vzravnam.

»Oprostite, da sem takole nerodno radovedna. Taka sem, radovedna pač in rada se pogovarjam. Na vseh mojih vožnjah že najdem sogovornika ali sogovornico, tako mi čas hitreje mine. Pred leti sem veliko brala, poslušala glasbo, zdaj me pa navdušuje spoznavanje ljudi. Če ne želite o tem govoriti, ni treba, prav,« reče in me nekako materinsko gleda.

»Ne, ne ... nič takega ni. Samo, hja, najbrž se vam bo zdelo čudno, če iskreno povem, da se po dvajsetih letih vračam dol, ne še sicer za vedno, ampak dvajset let, si zamišljate!?« težko zavzdihnem.

»Dvajset let niste bili doma!?« se dama iskreno začudi in zašobi.

»Ja, res ... Junija 1993 sem šel gor. Dobil sem službo v nekem podjetju kot konstruktor strojev za živilsko industrijo, pa še druge stvari sem delal. Dolga doba,« zavzdihnem in osramočen pokinknem z glavo.

»Skoraj ne morem verjeti, dvajset let ... slovensko pa še znate, še več, zdi se mi, da govorite zelo uglajeno, kar je danes redko slišati dol pri nas. No, saj smo že prej radi vmešavali angleščino, tudi nemščino, pa na primorskem še italijanščino. Da o balkanščini nič ne rečem. Vi pa, se mi zdi, da prav izbirate besede. Kar je pohvalno, gospod Beno.

Veste, jaz na gostovanjih uporabljam angleščino, včasih tudi malo nemščine, doma pa, se razume, slovenščino. In moj Herman je tako zelo dlakocepski glede tega, joj,« zaneseno vzklikne in razkrči roki. »Veste, on je včasih delal na radiu, napovedovalec, zdaj ne več. Zdaj samo še prevaja. To je tlaka, vam rečem. Oprostite, kako pa vam je uspelo obdržati tak nivo jezika,« vpraša in se nagne malo naprej, da ji križec spet zaniha in jo trdo udari v levo dojko.

»No, v Stuttgartu ima prijatelja, ki je včasih bil pek, zdaj je v pokoju. Ko je bil mlad, je študiral na teološki fakulteti v Ljubljani, pa je ni končal. Imel je neke politične zaplete in je pobegnil gor. Tam je najprej delal v neki kovinski industriji, kasneje se je izučil za peka in to delal do upokojitve. Zanimiv človek. In s kakšno ljubeznijo govori o kruhu, ja ... No, on je ves čas poslušal slovenske oddaje, zadnja leta kar preko interneta, pa sem to potem počel tudi sam. Nisem vneto spremljal politike, to ne, več ali manj tretji program, oddaje o znanosti in kulturi. Ta moj Tonček, tako mu pač rečem, pa je šel vsaj enkrat na mesec dol in, kajpak, pritoril nahrbtnik knjig, še najraje tiste stare iz antikvariata, no, pa tudi nove. Vidite, on je moja duhovna univerza, on je moj slavistični inštitut. Pa tudi s sestro sva si pisala dolga pisma, za vajo. Sestra pa tudi uporablja izbrano slovenščino, ker je bila profesorica, sicer zgodovine in zemljepisa na srednji šoli, ampak glede jezika je dosledna, celo doma si včasih domišlja, da je še vedno v razredu. No, tako sem ohranjal stik z jezikom, čeprav sem moral po službeni dolžnosti uporabljati izbrušeno nemščino, dostikrat pa tudi angleščino, ker sem pač občasno ponujal nove patente tudi ostalim tovarnarjem in sem moral govoriti tudi na univerzi in raznih inštitutih. Zdi se mi, da se v Nemčiji spet nekoliko bolj posvečajo jezi-

kovni čistosti, vsaj v starih aristokratskih krogih, ne pa v strogo poslovnem svetu,« rečem in predahnem. Popravim si ovratnik in se vzravnam. Nogi potisnem nekoliko naprej, da bi se rešil zakrčenosti.

»Vidite, jaz uporabljam univerzalno govorico, glasbo. Moti me pa, ko slišim mlade ljudi, kako zanemarjajo svoj jezik, ga sploh ne cenijo. Na živce mi gre, ko poslušam te novodobne dijake, kako kar pluvajo po slovenščini in se pritožujejo, da je to en zatežen predmet. Kar precej stikov imam z njimi, saj poučujem na srednji glasbeni, sicer ne harfe, kitaro in citre. Ne moremo zahtevati od drugih, da bi naš jezik spoštovali, če ga tudi sami ne. Me pa preseneča, da se včasih potrudijo in mi voščijo dober večer v slovenščini, kadar gostujem v Berlinu, recimo, no, tudi na Dunaju se mi je že zgodilo, da so mi voščili: dober večer, gospa harfistka. In v evropskem parlamentu smo baje enakopravni, pa se tega sploh zavedamo, se znamo tega zavedati?« strastno navre iz nje.

»No, moj Tonček ima glede tega svojo teorijo. Razlagal mi je, da smo Slovenci že gensko tako narejeni, da smo že kar opremljeni za nekakšen bilingvizem, ker da smo vedno živeli v bližini z večjimi narodi, ki so nam tudi gospodarili. Naš jezik je bil le redkokdaj jezik gospodarja. In zdaj, ko smo vendarle na nek način tudi gospodarji, se pa skušamo dokazati na ta način, da govorimo tako, kot govorijo tuji kapitalisti. Nikoli si nisem bil na jasnem, kako je s tem, z dušo, jezikom ... nikoli. Saj, kadar se otrok rodi, ne zna nobenega jezika, pa se potem nauči tistega, ki ga obdaja. V vseh teh letih sem spoznal veliko slovenskih družin v Nemčiji, njihovi otroci pa le še tu in tam razumejo kakšno našo besedo. Zelo redki so, ki se trudijo, da bi otroke

naučili slovensko – no, tretji rod, razumljivo, da nima več interesa, da bi se učil slovensko. Moj Tonček pa jim veselo pomaga. Ja, privatno uči nekaj mladenk in mladeničev, ki bi radi znali in poznali jezik svojih starih staršev. Njihovi starši nimajo časa, da bi se z njimi ukvarjali, šole pa ne ponujajo teh možnosti. Nekaj primerov sicer je, a v večjih mestih, pri nas pa ne.«

»To je pa plemenito, zelo plemenito. Včasih nastopam s citrami v naših izseljenskih klubih in me vedno znova zagreni, kako slišim, da usiha naša beseda. Prav klavrno se počutim, ko pridejo do mene ostareli izseljenci in mi čestitajo v nemščini, polni solz in nostalgije. Nekaj jih je še, ki znajo slovenščino. To so več ali manj tisti, ki so kasneje prišli gor, mlajši ljudje, ki se itak nameravajo vrniti nazaj; tisti pa, ki so že predolgo tam, tistim pa naša beseda usiha. Ne povsod. So klubi, ki skrbijo, da se govori po domače. Na Švedskem sem doživela veselo presenečenje, kako so lepo in izbrano brali slovenske avtorje na nekem literarnem večeru, kjer sem gostovala, takrat kot harfistka, ker sem imela prejšnji dan večji koncert v operni hiši. Različno, zelo različno, pa vendarle, stvari se slabšajo, se mi zdi,« zagrenjeno reče.

»Ja, tako je z nami. Zastonj je jadikovati, da nas je malo. Dovolj nas je, da smo, le zavest bo treba popraviti. Pa pustiva jezikovno debato. No, glasba je moja stalna spremljevalka to sem že rekel. Kot pobič sem si želel harmonike. In sem jo dobil, pa tudi v glasbeno šolo bi šel, a smo bili preveč oddaljeni od mesta in taki časi so bili. Pa sem se učil kar pri vaškem godcu, ne dolgo, tam nekako do konca osnovne šole, potem pa, jasno, kitara, kaj pa drugega. V tistih časih še ni bilo toliko možnosti, ampak sem prišel do

nje. Delal sem med počitnicami in sem si jo prislužil. Pa me je tudi to minilo, ko sem videl, da je treba prekleto trdo vaditi, da se kaj doseže. Ni bilo prevelike vneme, najbrž pa tudi pravega talenta ne. Ko je bilo treba k vojakom, je stvar dokončno propadla. Med študijem sem še tu in tam igral na zabavah, potem pa ... Prej smo še imeli nekakšen ansambel, ki pa ni resno vadil in smo stvar hitro opustili. Kitaro sem prodal in se zagrizel v delo,« pomolčim. »Omenjali ste citre, zanimiva reč. V naših krajih jih skorajda niso poznali, harmonika, trobenta, kitara, to ja, citre, teh pa ne,« se razgret nasmehnem in se povsem sprostim. Žejen sem, povabil jo bom na pijačo.

»In kje je to?« jo je zanimalo.

»Banjška planota.«

»Slišala sem že, tam nekje blizu Nove Gorice, kajne?« zadregno vpraša.

»Ja, v tistem koncu. Razsežen planotast svet. Na eni strani je Čepovanska dolina, na drugi pa že Soška. V gimnazijo sem hodil v Novi Gorici, potem pa študij strojništva v Ljubljani, tako je to šlo. Bi šli z menoj na osvežilni nočni požirek. Še nekaj ur je do Ljubljane in žejen sem. Vi niste?« mencaje vprašam in si nehote popravim dolge sive zalize.

»No, če mi že ponujajte pijačo, potem bi bila čisto zadovoljna, če mi spotoma prinesete pollitrski vitaminski sok. Bi pa kar tukaj počakala. Nek strah pred krajo, če razumete. Sva v drugem razredu in kdo ve, kakšni ljudje se vozijo v noči. Enkrat so me že okradli, ko sem skočila na vročo čokolado. Zaupala sem sopotnikom, pa se je zgodilo. Bi bili tako dobri in mi prinesli sok, če je mogoče na bazi

grenivke,« reče in sveti vame z neko prepričanostjo, da bom to naredil.

»Prav, če tako želite. Kmalu bom nazaj, pa še na moje stvari popazite. Saj ni kakšne posebne vrednosti, nekaj oblek, kravat in še ostale drobnarije, pa vendar. No, bom kmalu nazaj,« smehljaje rečem in vstanem. Ko grem mimo nje, potegne nogi k sebi in se mi še enkrat nasmehne.

Moram skozi tri vagone, da pridem do prvega razreda in do bifeja, kjer je nekaj gostov, več ali manj mladi ljudje z nahrbtniki, le dva uglajena gospoda, v strastnem razpravljanju sta. Sebi naročim sok in kavo, da bi se osvežen prebil skozi zadnji del potovanja. V hladilni omari poiščem ustrezen vitaminski sok na bazi grenivke. Mrzla stvar. Takega jaz ne bi pil. Zadnja leta imam kar težave s temi mrzlimi rečmi. Po svoje je pa kar prav, na ta način se izogibam mrzlega piva. Plačam in se namenim nazaj. Na prehodu postojim in odprem okno. Globoko se nadiham hladnega zraka, ki se vali iz črnih pobočij. Spotoma zavijem v toaleta, da si popravim lase, da se počešem. Zadovoljen z brežhibno začesanimi lasmi se vrnem nazaj v kupe. Dama sprejme sok in ga takoj odpre. Gledam, kako zares žejno pije.

»Ste bili pa žejni,« rečem in se usedem.

»Ja, res. Hvala vam.«

Nekaj časa sva kar tiho. Vlak počasi leze proti Beljaku. Pustim jo, da se lagodi v svoji na pol dremavici. Opazujem jo, kako se ji glava na naslonjalu ziblje v ritmu vlaka, kadar zavija, pa ji zleze v smer zavijanja. Potem se vzravna in spet pripre oči in podrema. Kar naj, kar naj! Saj mora biti res naporno, takole po koncertu sesti na vlak in odpotovati. Kadar sem se je jaz vračal s kakšnih težkih konferenc in

ponujanj patentov, oh ja, kar naporno je bilo. In če sem šel z avtom, je bilo še huje. Vse tiste avtoceste in monotono zrenje v bliske žarometov. Je pa že bolj udobno sesti na vlak in se prepustiti dremežu. Ja, naš oče se je tako zelo rad vozil z vlakom, tako zelo. Če je le utegnil, se je peljal gor na Bled. In še ko sem bil majhen, nas je peljal na izlet na Bled. Košaro s sirom, domačo salamo, vinom in kruhom smo vzeli s seboj in šli. Oče je sedel ob oknu in nam razlagal, kateri kraj je, kaj se vidi, kam bomo prišli. Tu in tam je kar v naročju na pripravnem lesenem pladnju narezal salamo in nam dajal tiste kolobarčke, pa kruh in požirek malinovca, sebi pa požirek vina iz dvolitrške opletene steklenice. Mene je bilo vedno strah tistega dolgega tunela. Stisnil sem se k mami in strahoma poslušal bobnenje. Marija pa je ves čas pela, ko smo se vozili skozi tunel, ja, pela je. Najraje tisto Dekle je po vodo šla, pod visoko planino. Mama je včasih poprijela, včasih pa je še sama zapela, na vlaku ne rada, doma v košnji pa. O, lepo je pela, lepo. Še zdaj jo vidim, kako zavihti grablje in zapoje tisto Sonce je za goro šlo. Mama ni bila iz teh krajev. Priženila se je iz Podbrda, pravzaprav iz neke hribovske vasi, Znojil. Samo enkrat smo šli tja gor pod tiste gore. Imela je sestro v Podbrdu, našo teto Zino. Tam sem stanoval, ko sem dobil prvo službo v jeseniški železarni. Ah, kje so ta leta, kje? Kje sta zdaj mamin cekar in domača salama? Kar lačen sem postal, ko se spomnim tistih prigrizkov in očetovega nožiča, ki je rezal salamo in celo kruh na drobne kocke, na katere je polagal kolobarje salame in nam jih delil. Oče je bil res zaljubljen v tisto progo. Sanjal je celo o tem, da bi se prijavil za strojevodjo, a ni mogel brez gozda. Gozdaril je, trdo delal. In kako je bil potem zaljubljen v motorne žage. Posebna zgodba, da. Še ga vidim, kako je prišel domov s

prvo motorno žago, v kartonasti škatli, prevezani z vrvjo. V kuhinji jo je dal na mizo, s škarjami razrezal vrvi in jo obredno odvijal. Zasvetila se je rdeča žaga stihl, za tiste čase kar moderna reč. Ne da bi pojedel, jo je kmalu pripravil za zagon. Šel je ven in jo zagnal. Kako se je pačil, ko je dodajal plin. Marija si je zatiskala ušesa in stekla kar v hišo. Rudi je radovedno tiščal zraven, pa je oče kričal, da otroci ne smejo dva metra blizu, da se lahko kaj zgodi. In naslednji dan je mama držala drva, oče pa žagal. S kakšnim zanimanjem sem gledal curek žaganja, ki je šel izpod očetovih rok. In kup drv je rasel in rasel ... Tako se je začelo. Potem jo je čistil in jo spravil v drvarnico. Pregrinjal jo je s staro vojaško konjsko odejo. Njegova ljubljena je bila tista motorna žaga, da. Tako kot kasneje prvi fičo, o ja, tisti črni fičo. To ga je gladil in pral in mazal. Držal se je vseh navodil in nasvetov. In s kakšnim ponosom nas je vozil na krajše izlete, o ... Bil je prvi avto v tistem zaselku. In marsikoga je peljal dol do zdravnika, kadar je bila nuja, starejše na preglede, pa kakšen radio v popravilo, kasneje je pripeljal kupljene televizorje, krmila, škafe, vse, kar je bilo treba. Rad je pomagal. In skoraj vsi mladci smo se naučili voziti s tistim črnuhom, kot mu je oče ljubkovalno govoril. Joj, moje vožnje ... V megli sem zašel in končal v podrastju, v zrelih malinah ... Avto sem opraskal, sicer pa ... No ja, fantje smo ga potem pokrпали in na novo prebarvali. Oče je potem kupil hrošča, ne novega, pa vendar. Rdeč hrošč. Rohnel je in s prikolico si je vozil drva domov. Šele kasneje je kupil majhen traktor, potem večjega, tik pred upokojitvijo. Hrošč je ostal pri hiši še potem, ko je kupil novega golfa, tisti je bil protokolaren. Samo za posebne priložnosti, za izlete, za vožnje na pogrebe ... S hroščem se je še vedno vozil po svojih gozdnih

opravkih. In ko sem bil na univerzi, sem si želel, da bi mi ga posodil, da bi se z njim vozil po Ljubljani, bil bi frajer. Takrat je bil avto, o la, kar zavidanja vredna stvar. Iz spominov me vrže kašljanje dame v nasprotnem kotu. Vzravna se, izbeza robček in močno zakašlja.

»Menda se niste prehladili?« jo vprašam.

»Ne, samo slina se mi je zataknila v grlu. Skoraj sem že zaspala. Blizu Beljaka bi že morali biti, se mi zdi.«

»Ja, še malo, pa bo.«

Dama se pretegne in si popravi lase. Zazeha in si diskretno podstavi levo dlan pred usta. Šele zdaj vidim, kako prefinjene dolge prste ima. In kar predstavljam si, kako ti prsti ubirajo note na harfi. In na citrah, o ja, to mora biti milozvočna glasba.

»In kakšni so občutki, ko se po toliko letih približujete domovini?« vpraša.

»No, malo nestrpnosti je, priznam. Bili so trenutki, ko sem se z avtom že vozil navzdol, pa sem si vedno premislil. Kaj vem, nekaj me je zadrževalo, ne bi znal reči kaj, a tako je pač nanoslo. Zdaj se počutim približno tako kot takrat, ko sem prihajal s služenja vojaškega roka v Makedoniji. Dolge mesece me ni bilo domov, potem pa vožnja z vlakom; in ko sem prispel v Ljubljano sredi noči, se mi je zdelo, da vstopam v novo življenje. In prav tako se zdaj počutim. Ja, čutim, kot da se vozim novemu življenju naproti, kolikor ga je še pač ostalo,« sem nekoliko kisel.

»Rekla bi, da ga je še kar nekaj, gospod Beno,« se dama nasmehne in spet preplete prste in zaziblje lep gleženj.

»To je skrivnost, se mi zdi. Nekaj govorijo o genih, pa o moderni medicini. Meni se pa le zdi, da je radovednost

gonilo življenja. Zgoraj poznam gospoda, pravzaprav očeta moje prijateljice, ki jih ima enaindevetdeset, pa je še kako žilav in radoveden. Vsak dan gre v čitalnico v mestno knjižnico, prebira knjige, spremlja zgodovinske oddaje na televiziji, skratka, kar naprej je v nekem tuhtanju, pa tudi dolgim sprehodom se ne odpove. No, na hrano res malo popazi, ker mu jo organizira hčerka, njej pa svetuje neka farmacevtka, ampak mislim, da je njegov duh komandant telesa, zato se tako zelo drži,« sem spet zagnan za pogovor.

»Bi rekla, ja. Moj dedek jih ima tudi že 82, pa še zdaj potelovadi in obrezuje trto. No, to zimo je bil malo bolan, mila pljučnica, pa se je kar dobro popravil. On me je naučil igrati citre, ko sem bila še čisto majhna. Ob zimskih večerih me je jemal v naročje in sva brenkala. Toliko časa me je vadil, dokler nisem dobila žuljev na prstkih. Pa mi je šlo vedno bolje. Nikoli ne bom pozabila njegovih solz, ki so kapnile dol name, ko sem prvič zaigrala celo melodijo, povsem sama. To so stvari, ki te zaznamujejo,« zavzdihne in za trenutek povesi glavo.

»Pravijo, da je vse odvisno od želje po življenju, in bo najbrž bo kar res. Moj sošolec iz gimnazije je izdihnil že pri petdesetih. Kar naprej je tičal v nekakšnih depresijah, dvakrat je delal samomor, potem pa ga je pobrala kap. Meni se je takrat zdelo, da se je preprosto naveličal živeti. In tako gre to, se mi zdi,« premolknem in se spomnim žene. Tudi ona, da, tudi ona ni več marala življenja, tudi ona ...

»Ah, samomori ... Jaz ne vem, kaj je z nami Slovenci, da se tako radi sami spravljamo. Skoraj ni prijateljice ali prijatelja, ki ne bi poznal primera nekoga, ki je kar tako šel. Meni se to zdi absurdno. Še celo med glasbeniki jih je že

bilo nekaj, ki so kar nenadoma uplahnili in šli. Jaz ne vem, a je to tista izgorelost, je to, kaj vem, pomanjkanja vizije, ne vem. In kadar slišim kaj takega, me je kar groza. Kaj je z nami, kaj se v nas zaskoči, da odnehamo,« dama zresnjeno reče in se presede, da si lahko popravi krilo.

»Na psihologijo se slabo spoznam. Jaz iščem popolnost v strojih, v mehaniki. Moj Tonček pravi, da smo strojniki oponašalci nebesne mehanike, pravzaprav božje mehanike, kot on temu reče. Neka harmonija je res tudi v tem. Prav smešen sem včasih, ko kak motor poslušam in uživam v simfoniji zvoka, v predenju, če hočete. Smešno, ne,« se posmehnem, da bi pogovor speljal drugam, kajti te psihološke teme, to ni zame. Tonček bi rekel: če hočeš nekaj pozabiti, o tem ne govori.

»Po moško pač,« se dama nasmehne. »Sama se na te stvari prav nič ne spoznam. Avto vozim, kadar ga, na ta potovanja pa raje grem z vlakom. Utrujena res ne bi bila sposobna še sebe peljati dol. Se mi je pa že zgodilo, da sem obtičala na neki avtocesti v Nemčiji, pred leti, ko se mi je še ljubilo voziti. Okvaro mi je odpravila ženska, verjeli ali ne.«

»Res!?!«

»Res. Poletje, avgust, in nočne ceste so bile več ali manj puste, dopusti so bili. Šla sem dol iz Berlina in naenkrat kašljanje v mojem fordu, potem pa obstanem. Samo polno luno sem še lahko videla in oddaljene žaromete nasproti vozečega tovornjaka. Zlezla sem ven z žepno baterijo in čakala, da se kdo pripelje mimo. Nič ni delovalo, niti smerokazi ne. Po nekaj minutah pa pride za menoj nek kombi. Maham s svetilko, pa zdrvi mimo. Panika me je prijemala, ker mi niti na pamet ni padlo, da bi koga poklicala z mobilnikom, na začetku devetdesetih smo bili. In potem

pride bel audi. Ustavi. Ven zleze postavna plavolaska, zelo atletsko grajena, dosti večja od mene. Razložila sem ji, kako in kaj. Šla je do svojega avta, postavila varnostni trikotnik, zapeljala zadaj za moj avto, vključila utripajoče smerokaze, prinesla nekakšen kovček z orodjem in spretno odprla pokrov motorja. Spotoma mi je razlagala, da je tak avto že vozila, da približno ve, kaj bi bilo. Jaz sem kar obstala. In res, čez nekaj minut je avto pridno zabrundal. Nekakšni kabli so se sneli, nekakšni kontakti, kaj jaz vem. Hotela sem ji plačati, pa ni hotela. Povedala mi je, da je sicer zaposlena v gradbeništvu, nadzor, torej nekakšna gradbena inženirka, nekaj takega. Prišla sem srečno domov. Skoraj nihče mi ni verjel, da mi je ženska usposobila avto. Vi verjamete?« zasveti vame

»Verjamem, zakaj ne bi. Temu rečemo praktičen nemški duh. Tudi v naši soseski poznam žensko, ki kar sama otrokoma popravlja kolesa, loti se tudi vrtne kosilnice, pa še marsikaj zna, čeprav je po poklicu socialna delavka. Včasih ji le pomagam, ampak kadar je res nujno, sicer se pa čudim njeni spretnosti. Tabuji so za to, da jih rušimo, kajne,« sem zaletavo zgovoren.

»Se strinjam, se strinjam,« se dama zasmije in pokaže biserovino zob.

»Pa imate še veliko gostovanj to sezono?« vprašam, da bi ohranil pogovor.

»Do poletja, razen Japonske, nič. Potem pa ja, čisto natančno zdaj ne vem še, v poletnih mesecih bom imela še nekaj nastopov, London, Berlin, pa še enkrat Salzburg. Joj, ne vem zdaj vsega, res ne. No, se bo dogajalo, se bo,« prikimuje.

»Mora biti pa naporno, takšno razdajanje,« se skušam dobrikati.

»Kaj vem, če imaš nekaj rad, potem to ni preveč naporno. Potovanja, premiki, to mi vzame več moči, kot pa sami nastopi. Skušam si stvari organizirati tako, da me po več dni zaporedoma ni doma, da imam krajše turneje, razen seveda tradicionalnih nastopov, temu se pač ne da odpovedati, če hočeš zadržati svojo publiko. Vmes so še kakšna studijska snemanja, pa je naenkrat vsega preveč,« zavzdihne in energično zibne z nogo. In spet se oglasi njen mobilec, tokrat z neko melodijo. Opraviči se, se vzdigne in izgine na hodnik. Za seboj zasune vrata.

No, takole potovati, brenkati, biti zbran na odru, ne vem ... Ko sem prvič recitiral na šolski proslavi, še v osnovni šoli, kaj je že bilo, dan republike, da ... Modre titovke smo imeli in rdeče rutke in bele srajce, deklice pa modra krilca in tudi bele bluže. Recitiral sem Kajuhovo pesem. In večer prej sem jo moral recitirati doma v veliki izbi. Stopil sem na stolček, vsi moji pa so bili zbrani ob peči. Posedli so se na klop, še maček je sedel na koncu ob dedku, še on. No, potem sem pa začel. Dvakrat se mi je zataknilo. Rudi se mi je smejal, mama pa me je popravljala. Oče najprej ni rekel nič, samo zazehal je in kasneje pripomnil, da če ne bom za recitatorja, me bo pa on naučil, kako se uporablja sekira in cepin. In potem proslava ... Ravnateljica je imela zelen kostim in rdečo rutko, vsi učitelji so se držali resno in starši tudi. Ko je končal zborček, je učenka osmega razreda napovedala mene. Kako sem komaj požiral slino, kako sem se tresel. Komaj sem zlezal na oder v šolski telovadnici. Močan reflektor mi je nabijal v glavo, pred menoj pa so bili vsi tisti obrazi. In potem sem sklenil roki na hrbet in začel.

Pa je kar šlo. Predal sem se pesmi in je šlo. Na koncu pa je sledil aplavz. Zdelo se mi je, kot da bi slišal močan dež, prav tako se mi je zdelo. Takrat sem bil v petem razredu, ne, že v šestem. No, no, spomin, spomin ... Ko pa sem začel s harmoniko, ja, tisto je bilo nekaj drugega. Tako sem se vživljal v melodije, da sem kar pozabljal, da me kdo gleda in posluša. In najbrž je s harfistko prav tako. Nosi jo glasba in gre, pa vendar, vsi ti svetli odri, vse te veličastne koncertne dvorane. Malo treme vendar mora biti, to pa že. Sicer z leti pridobiš nekaj rutine, vseeno ... Če se spomnim svojih vaj nastopov v nemščini. Stal sem pred zrcalom, brezhibno oblečen, z metuljčkom in sem govoril, tako kot sem nameraval govoriti študentom na tehnološkem inštitutu o svoji izboljšavi strojev za razkosavanje mesa. Tisti moj prvi nastop v nemščini, joj ... Najprej sem nastopal pred Tončkom, popravljal mi je naglase, me opominjal na primerno gestikulacijo; v tem je mojster, saj je nekaj časa bil laični govornik v neki cerkvi, menda neko združenje za proučevanje svetega pisma, vsaj tako mi je omenjal. On je te stvari obvladal, saj jih še, no. In koliko smeha je bilo, ko sem želel kakšen tipičen poudarek naglasiti v stilu političnih govornikov na televiziji. Pa je šlo, za silo. Stvar je šla tako daleč, da sem se moral hočeš nočeš dodatno naučiti tudi angleščine, čeprav sem bil že v gimnaziji med najboljšimi ... če jezika ne govoriš, ga prav hitro pozabiš. V angleščini mi je šlo bolje, bolj gladko, z več samozavesti. No, zdaj je tega manj. Oktobra bom imel eno predstavitev v Tokiu, ker se dogovarjajo za robotizacijo strojev, ki smo jih v tovarni razvili in se uspešno prodajajo. Robotizirali naj bi celo linijo za predelavo govedine. Jaz jim bom razlagal o mehanskih sklopih, tu sem doma, robotika pa ... Računalniki so mi postali domači, to ja, kaj

več pa ne. Se mi pa zdi, da tudi sami postajamo nekakšni roboti. No, dama pa kar dolgo govori. Očitno je zelo intimna zadeva, da je že petnajst minut ni nazaj. Morda pa ima kakšnega ljubimca, zakaj pa ne. Taka ženska ... Polna, prefinjena, v kopalni kadi polni pene, in steguje nogo ven in se gladi, nekje pa igra ... morda Debussy, klavirski zvoki. Tam, kjer sem najprej stanoval, tam se je iz zgornjega nadstropja slišalo glasbo, kadar se je stara gospa kopala. Tako na glas je bila tista reč, pa ne vem, kaj natančno je poslušala, zdi pa se mi, da je bil Wagner, ker je enkrat omenjala, da ga rada posluša. Jelena je vedno trdila, da je gospa malo »luda« in da ima v spalnici še vedno sliko Hitlerja, poleg očetove. Ona je že vedela, saj je pospravljala tudi njene prostore. O, pa tudi stari časopisi so vestno povezani v posebni shrambi, čisto zgoraj na podstrešju, kjer je ima gospa svojo ropotarnico. Kar nekaj starih oblek, sicer že nažrtih od moljev, očetove uniforme so še vedno spravljene v omari in polne naftalina. Tako mi je pripovedovala Jelena. Ona že ve, saj je bila dostikrat zgoraj, ko je gospa zahtevala, da se kaj odstrani in se da v omaro številka ta pa ta. Vse omare ima oštevilčene, velike lesene zaboje tudi, skratka, pravi muzej. Če bi le smel kdaj tja gor, če bi le smel ... Baje ima tudi stare radijske sprejemnike, prvi televizor, pa staro moško moževo kolo ... Mož ji je pa pobegnil z mlado Čehinjo, ki je tam delala, že zgodaj, niti otrok nista uspela imeti. Vse to je najbrž še tam, skupaj z Jeleno in njenim zdajšnjim možem. Vzela sta vso reč v najem, ker je gospa bolj bolehnata in ne zmore več vsega, čeprav hoče biti o vsem na tekočem. Stvar se je posodobila. Na novo so uredili kopalnice, zamenjali centralno kurjavo, restavracija je večja, sob je manj, kuhinja je na novo opremljena, ponujajo tudi balkansko hrano, poleg

običajne lokalne ponudbe. Saj jim kar gre, ker je blizu železniška postaja, pa se ljudje ustavljajo in kaj pojedjo, poleti pa sploh. Stari kostanji na dvorišču in dve veliki lipi v drugem kotu, prijeten vrt, še vedno posut s peskom. Največkrat se v tistih sencah posedajo upokojenci in brbljajo ob vrčkah piva. Tam sem bil najprej doma, ja ... In Jelena ... ko sem prišel, jih je imela dvajset, nekaj več se mi zdi. Zdaj pa ... Ko sem ji povedal, da grem končno dol, me je čudno gledala in si najbrž mislila: ti imaš vsaj koga, da lahko greš dol, moji so se razleteli, vojna jih je razgnala. Toliko mi je le zaupala, da so njihovo hišo pognali v zrak, da je oče bil ubit, stari starši tudi, brata sta šla na Švedsko, sestra se je poročila v Beograd in s seboj vzela mamo, druga sestra je v Kanadi. Njen zdajšnji mož je Grk, ki je že imel svojo restavracijo, a so ga spori z bratom skoraj uničili. Mislim, da se je z njim poročila iz utehe. Jelena, Jelena ... Vedno mi reče, da sem ji »drugi otec.« Biti oče, kaj pa sem zares, kaj ...?! Ko se je rodil Jaka, moj sin, sem pil tri dni. Skozi metež me je nosilo z očetovim hroščem, takrat mi ga je le posodil, in obredel sem vse sosednje vasi in gostilne. Celo gor na Lokve sem šel in smo tam pili celo noč v tistem majhnem hotelu. Hudič, pa ti spomini ... Jaka, da ... Pili smo tam in zjutraj sem šel v Postojno, v porodnišnico, drugič po rojstvu sina. Moja Leja je ležala med rjuhami in skušala z nasmehom povedati, da je tako srečna, srečna ... Počakal sem, da je smela podojiti kričaća, potem sem šel. Zunaj je še vedno divjala februarska burja, moral sem nazaj gor na Jesenice. Naslednje leto smo se preselili v Ljubljano in sem šel delat v Litostroj, da ... Dobili smo stanovanje, Leja pa službo po koncu porodniške. Potem sva se odločila, da bova gradila hišo. Njeni so bili premožni, za tiste čase ... Oče je bil obrtnik,

potomec tovarnarja, ki so ga ustrelili po vojni, ker da je nevaren reakcionar ... Pa ja, bogat je bil in sposoben in takih se je oblast bala. Sin pa, nekaj časa nič, potem pa je začel v majhni delavnici; zdaj je tam spodobno podjetje, plastika in to ... Mene njen oče ni preveč maral, ne ... Vedno je name gledal kot na hribovskega kmetavza, ki se rine med boljše ljudi, tako nekako. No ja, on je res izhajal iz hiše, kjer so imeli služinčad in klavirsko sobo, celo salon za igranje biljarda, pa so jim vse zaplenili, prezidali ... se je kar nekako na novo postavil. Če sem telefoniral k njim domov, sem moral vedno vprašati, a je morebiti gospodična Leja doma, in njemu sem moral vedno reči gospod, pa njegova gospa ... Neka dama, ki je bila potomka uspešnega pravnika, molčeča in vzvišena, vedno bolehnata, kar naprej nekakšne migrene, kolike, pa slabovidnost in podobno. Dostikrat je sedela na vrtu, pregrnjena z odejami in s časopisi. Rada se je takole nastavljala soncu in trdila, da je to najboljši zdravnik, da o tem piše v švicarskem časopisu, ki ga je dobivala enkrat na teden. Njen brat živi v Švici, in, jasno, tam je imel pravno pisarno. Enkrat sva obiskala tega njenega strica. Peljal naju je na znamenito zobato železnico, lep teden sva preživela. Kako dobro mu je šlo, gospodu Lojzetu, zelo dobro. Imel je zaposlena dva pravnika in mlado tajnico, Slovenko. In spomnim se, da sva se takrat pogovarjala o patentnem pravu in kako da je v socializmu vse razvrednoteno, kar se tega tiče. Še zdaj mi zveni stavek: Ja, gospod Beno, pri vas je pamet posameznika last vseh, žal. Narava ne ustvarja povprečij, narava zahteva vedno najboljše in za to se mora človek naprezati. Škoda, da nisem obdržal stikov s tem gospodom. Lahko bi mi koristil pri uveljavitvi mojih zastaranih patentov, zdaj je to že mimo. Najbrž tista pravna pisarna še

obstaja. Prešel sem sedemdeseto in zadnje dejanje se začinja, se mi zdi ... dama pa kar govori in govori. Aha, roka je na kljuki, torej bo le konec tega dolgega pogovora. Nekaj prikimuje in se smeji. Končno se odprejo vrata in prižari noter.

»Joj, veste, tale moj možiček ... Včasih ga pograbi panika, pa me takole klicari na robu noči. No, na Jesenicah bom šla dol, ker me bo tam počakal in bova nekaj dni v Kranjski Gori, kjer imava vikend. Šel je v vikend in tam zdaj prevaja. Mobilnik sem tik pred vožnjo vključila. Včeraj sem bila cel dan nedosegljiva, ker sem preprosto pozabila vključiti tega šmenta. In potem panika. Vedel je, da bom imela koncert, ni pa vedel, do kdaj. Ponavadi se mu po koncertu oglasim, tokrat pa, kaj vem, zaklepetali smo se, šla sem še na pijačo in potem kmalu na vlak. Kaj morem, naglica,« se odsmehe in sede.

»Jaz telefon uporabljal samo za nujna sporočila, samo to. Včasih se zgodi, da ga pozabim doma, to pa res,« rečem in si pogladim gladke sive hlače.

»Se mi zdi, da ste moški manj navezani na ta klepetala. Jaz ima kar dva telefona, da sem ja dosegljiva, se pa zgodi, da nisem, ker, preprosto, ne smem biti. Ne vem, razvadila sem se in rada klepetam, rada delim vtise s prijateljicami in prijatelji. Sinoči pa ni bilo časa niti volje, da bi trosila naokoli vtise,« utrujeno reče in sunkoma vrže glavo na naslonjalo.

»Pa je bil uspešen koncert?« sladko vprašam in spravim skupaj spodoben nasmeh.

»Mislim, da ja, saj je bil dolg aplavz in sem morala nazaj na oder, pa še košček skladbe sem jim darovala, skoraj celo, no, ker je dolga, pa sama, solo, brez orkestra ... Čista

tišina je bila, taka, jaz ji rečem sakralna. In potem spet aplavz in rože, ki sem jih pustila dirigentu. Čutila sem, da sem jim res nekaj dala, in to me nosi, to me žene. Preprosto začutiš, da si znotraj neke magične frekvence. Izčrpanost šele pride, vedno je tako, čez dan ali dva si popolnoma prazen, kaj vem ... In takrat mi paše tišina, hoja po gozdu, plavanje, včasih pa dolgo kolesarjenje. In to si bom te dni privoščila v Kranjski Gori. V toplice bova šla v petek, do takrat pa upam, da bo to majsko vreme zdržalo, oh ja,« zavzdihne očitno izčrpana.

»No, kar podremajte še to urico, malo več, no. Bom že popazil na vas, brez skrbi. Ko se bomo bližali Jesenicam, vam bom naznanil. Saj res ni pošteno, da zganjam intervju z vami, kaj,« rečem skozi droban smehec.

»Malo se moram res zgubiti. Bi bili res tako prijazni, da bi me opomnili, če bi me le odneslo v spanec. Redkokdaj imam tako zaupanja vrednega sopotnika, da se uspem naspati. Ne zamerite, gospod Beno, zdaj šele čutim, kako sta me Nemčija in Salzburg posrkala. Res bom zadremala,« povsem skrhano reče in zatlači glavo v vogal naslonjala.

»Kar, kar,« jo vzpodbujam.

Minute se zgoščajo. Spet me vleče v spomine. Sprašujem se, kakšna bo Marija, kako bo videti. Ko sem odšel, jih je imela 47, še vsa polna je bila in črnih las, res da si jih je že barvala, pa vendar. Mama ji je rada pletla kito, pa s kakšno potrpežljivostjo. Imela je najdaljšo kito tam zgoraj, še potem, ko je šla študirat, jo je nosila. Navadno ji jo je splekala ob sobotah zvečer v izbi. Marija je sedela na starem stolu, mama pa zadaj za njo z velikim glavnikom in jo je najprej razčesala, potem pa se je začelo. Če je stokala, da jo cuka, jo je mama tolažila, češ da se mora za lepoto

potrpeti. In je bila res lepa s tisto kito, pa z rdečo pentljo na koncu repka. In kako ji je tisti rep odskakoval, kadar je tekala čez trave, ko smo se lovili. Tekla je hitreje kot Rudi, je, je ... Jaz, jaz sem hitro odnehal. Najbolj živa je bila, to pa. Rudi je bil len, jaz sem se raje motovilil okrog kolesa in avtov, ona pa bi kar naprej nekaj počela, metala žogo, se lovila, tekala ... Škoda, ker ni trenirala atletike, nadarjena je bila. Še potem, ko je šla v gimnazijo, ja ... Zmagovala je v tekih. V njeni sobi so se nabirale medalje, plakete, pokali. In kako je jokala, ko ni zmagala zaradi utrgane vezalke ... Šestnajst let ji je bilo, neko regijsko tekmovanje v Novi Gorici. Doma je trenirala kot nora, potem pa tista sobota. Jaz sem jo peljal dol s hroščem. In res je kazalo, da bi zmagala, potem pa se je zgodilo. Njena modra superga je kar odletela v travo, ona pa tudi, ker se je kar nekako zavozlala. Padla je in se zvila v klobčič. Njen trener je tekel k njej, publika je pa utihnila. Punce so odtekle svoje in iz zvočnikov se je oglasilo kričavo razglašanje zmagovalk. Marija pa ... tam je lezla skupaj in se cmerila. Kasneje se je izkazalo, da ji je nekdo zanalašč narezal vezalko, nekdo v klubu, ki je ni maral. Taki časi so bili, oprema je bila last kluba in je morala biti v skupni garderobi. Za treninge je bila posebna, za tekmovanja pa tudi. In mislim, da se ji je takrat šport zameril, potem je odnehala. Ni več redno hodila na treninge, ni več toliko norela čez senožeti. Začela si je vlečiti knjige domov, skrbela je za krdelo mačk in za psa. Začela je dobivati pisma od fanta, ki je bil pri vojaki v Zagrebu, od nekega z Lokev. Iz tiste zveze ni bilo nič. Pozabila ga je, v Ljubljani pa si je potem našla Toneta, tihega, skromnega študenta medicine, pa je ni končal, menda živci ... Kasneje je dokončal študij kemije in se je zaposlil v tovarni barv. No, pa sta si postavila čedno hišo v

Medvodah, lepo. Tone je dve leti starejši od mene. Še vedno baje rad vesla, lovi ribe ... O, na ribe se spozna, to pa. Ko se on spravi v to kulinariko, no, to je res praznik. Na morju se je rad potapljal, pa še mene je učil. Mene je bilo strah, voda ni moj priljubljen element. Kornati ... Čisto morje in potop ... Ne, ne, hitro sem ušel na površje in raje čakal, da se je Tone nagledal globin, pa vse je pofotografiral in nam kasneje ponosno kazal diapozitive. Marija se mu je pa rada pridružila in potapljanje kar dobro ji je šlo. Nosila je na površje školjke in druge reči. Vsako leto nam je prinesla zanimivo školjko. In njuna hčerka se je tudi rada potapljala vse do nosečnosti; zdaj ne vem, kako je z njo. Niti posloviti se nisem šel od vseh, ko sem šel in ostal. Zdaj pa lezem nazaj dol. Čudno je, čudno ... Marija še vedno vozi avto; ja, seveda, ona je čisto po očetu, predrznost in neustrašnost in stalno gibanje. Oče je še pri sedemdesetih smučal, no, bolj hodil na smučeh. Ja, vidim ga spodaj pod hišo in tja čez, pa potem skozi gozd in v sosednji zaselek. Ko se je spustil čez njive, je padel, ker se je zaletel v kup gnoja, ki je bil slabo prikrit s snegom. Jaz sem prismočal za njim in se smejal. Pomagal sem mu na noge, on pa je otepal s palicami in preklinjal. Pa se je vse dobro končalo. Mislim, da potem ni bil več na smučeh ... Sosed jih je pa kar sam naredil, pa tudi škafe in vse drugo. Kot otrok sem rad lezel tja in gledal tega močnega človeka, kako je obdeloval les ... kako so leteli oblanci izpod njegovih rok. Rad sem imel vonj lesa, zelo rad. Mariji je naredil lepe sanke, kasneje pa tudi smučī. Sanke je hitro pozabila, smučī pa ne. Pa kako je bila spretna in hitra, dosti boljša kot jaz, neroda sem bil. Zavijanje mi ni šlo ... Njej pa. In v zimskih počitnicah je hodila gor na Lokve, celo tekmovala je, pa tudi zmagala. Spomini, spomini ... Aha, zdajle bomo

pa šli v tunel in potem bo domovina. Menda bi bilo primerno, če zdaj opomnim damo, da se bližamo. Močno zakašljam in resno rečem.

»Gospa Lara, me slišite, še tunel, potem smo doma. Jesenice se bližajo.«

Dama se namrdne, zamiga z ustnicami in čisto počasi zleze iz polspanaca. Zazeha in si pred usta postavi roko, na kateri se zasveti nekaj prstanov, trije, če sem natančen. In potem z razlomljenim glasom reče:

»Hitro je bilo vse skupaj, se mi zdi. Zdaj bi pa spala, oh, kako bi spala. Ko pridem dol v vikend, me do popoldneva ne bo ven, maj gor ali dol,« reče in zasučje glavo proti oknu, za katerim se že redči noč.

»Ja, telo hoče svoje, noč pa tudi. Jaz sem nekoliko podremal popoldan, ampak zdaj bi se tudi meni prilegla postelja. No, starejši potrebujemo manj spanja, vsaj jaz. Slabih pet uric mi čisto zadostuje, včasih pa si čez dan privoščim še kakšnih petnajst minut,« navržem, da bi razbil to turobo, ko se bližamo tunelu. Prvi del kompozicije je že zabobnel v tunel in čez hip smo v temi. Ostre neonske luči se razlijejo po naju.

»O, jaz sem pa še vedno zaspanka, če je le mogoče. Še zdaj si včasih privoščim tudi do dvanajst ur spanja. No, če so obveznosti, to odpade,« reče in se pretegne. Popravlja si nahrbtnik in šari po njem. Najbrž preverja, če je vse tako, kot mora biti. Veliko potovalno torbo pogladi, preveri zadrgo, ključavnico ...

»Kako že pravijo, spanec je boljši kot žganec, ne,« se posmejem.

»Tega pregovora pa še nisem slišala, pa bo kar pravi, ja,« se odsmehne.

»Pa bi smel zvedeti, kje se da, mislim, kako naj pridem do spremljanja vaših koncertov, ko boste spet zgoraj v Nemčiji. Še nikoli nisem videl harfistke v živo. In rad bi prišel na vaš koncert. Bi mi zaupali kakšen podatek?« sem iskren.

»Ja, zapišite si mojo internetno stran. Tam najdete vse, od posnetkov nekaterih koncertov, nekaj skladb in koledar gostovanj. Si boste zapisali,« je že povsem prebujena in prizadevna.

»Bom, bom,« prikimam in sežem v notranji žep, kjer vedno, poleg glavnika, mobilnika in listnice nosim tudi majhno beležnico in pisalo. Poslušam in si zapišem. Preberem in mi prikimuje. Spotoma pove, da je tam tudi elektronski naslov, pa da se ji lahko kaj oglasim.

»Lepo bi bilo, če bi mi popisali vtise ... po toliko letih domov, moj Bog,« vzklikne in ploskne.

»Saj je res malo čudno, res,« pokimam in si spravim beležnico in pisalo. Potolčem se po žepu, da se prepričam, da je vse tako kot mora biti, listnica, mobilnik, glavnik, beležka, pisalo.

»Oprostite, ste oženjeni?« me vpraša in se zakrči v skrivnosten nasmešek.

»Vdovec, že ves ta čas, kar sem tam zgoraj, pravzaprav že triindvajset let, če sem natančen,« pobito povem

»Gospod Beno, oprostite, pač moja ženska radovednost, kaj. No, meni je bilo v veselje deliti te nočne potovalne ure z vami. Kar čutim, da bi se lahko pogovarjala ure in ure. Zdi se mi, da niste čisto brez smisla za umetnost, kajne?« je še naprej sproščeno klepetava, medtem ko bobnimo skozi tunel.

»O, seveda, lepota mi je blizu, vsakršna, se razume. Zadnje čase manj prebiram, jasno, glasba me spremlja, to sem že omenjal, nekoliko manj me zanima slikarstvo, pravzaprav me sploh ne, če povem po pravici, občudujem pa arhitekturo, to pa ja. V vsakem mestu sem si ogledoval vse, kar je bilo arhitekturno zanimivega. Nekaj časa sem celo mislil, da bi šel študirat arhitekturo, a me je zvok motorjev bolj privlačil,« kar mezi iz mene.

»Kaj vse si želimo, potem pa ostajamo v tistem, kar nas zares osreči. Sama sem mislila na vse mogoče, tudi na kreiranje oblačil, tudi to, pa je glasba zmagala. Tako to gre. Mislim, da bo kmalu konec tega zoprnega tunela. Na živce mi gre ta monotonija, ta neurejen spontan zvok,« reče in se živčno presede. »Veste, enkrat sem obtičala prav v tem tunelu. Na naši strani je bila neka zmešnjava s tovornim vlakom in smo čakali več kot tri ure. Groza, vam povem. Res ne maram tunelov, tudi kadar grem z avtom ne. In če pomislim, da se je moj sošolec iz gimnazije ubil z avtom v tunelu, takrat me vedno stisne. Revež se je zaletel v zid, menda je bila nepredvidljiva poledica, pa ne prava cestna površina, nekaj takega, pred tremi leti, ja ... No, nikoli ne vemo, kaj nas čaka, še k sreči, da ne,« se malce sprosti in vstane. Pogladi si krilo, zapne površnik in iz nahrbtnika potegne zrcalce. Na hitro od nekod potegne še šminko in z vajeno kretnjo zariše ustnici. Pači se v zrcalce, si popravlja zavihek las in se nasmiha – najbrž za moža, da ...

»Usoda je za vse nas nepredvidljiva, k sreči« zamrmram. In v tem trenutku smo že zunaj. Pogledam skozi okno. Zdaj že lahko vidim reko, na kateri se bliskajo luči. Vse več je svetlobe, bližamo se Jesenicam. Pet jutraj.

Dama si vrže na levo rame tisti smešen črn usnjen nahrbtnik, popravi si ovratno verižico, pograbi veliko potovalno torbo in energično odsune vrata kupeja, da kar tlesknejo ob zatič. O, pa taka budnica ... Taka energija, potem pa prefinjeni dolgi prsti, zapleteni med strune harfe. To bom moral videti. Vstanem in ji pomagam zriniti potovalnik na kolesih do vrat. Počakam, da vlak konča zaviralni manever in da zaslišim značilen sik odpiranja vrat. O domovina, mi v prsih zapoje, ko se vrata odprejo in vidim na sivem umazanem peronu ljudi, ki se pripravljajo, da bodo vstopili. Dama zleze dol in čaka, da za njo porinem prtljago. Kmalu se ob njej znajde širokopleč, že malo osivel bradač, s cigareto med ustnicami in v elegantnem suknjiču – to je torej njen Herman, nekoliko boemski, da. Takoj sname cigareto iz ust in se prignete do nje. Vidim, kako jo nič kaj spretno poljublja, lahko bi celo rekel, da tehnološko ... Lara pa vzdigne obraz in se mi še enkrat zahvali za prijeten klepet. Posloviva se in ji zaželim še veliko uspešnih gostovanj. Njen mrkež se le malo vljudno nasmehne in možato porine potovalko predse. Pri tem se malo kremži, pa ga res najbrž boli hrbet ... Gledam za njima, ona ziblje z boki, on je povetil ramena. Izginjata v jutro med redke ljudi, ki so se najbrž namenili v službe. Pet ali šest novih potnikov je prišlo, a vsi se premaknjeno naprej v naslednje kupeje. To mi kar odgovarja. Do Kranja, se mi zdi, da ne bo postaj, ker je to mednarodni hitri vlak. O, če bi bilo to pred leti, še ko je bila Jugoslavija, bi zdajle doživel pregled, cariniki, strogi, mrki, skoraj vsi od tam dol in tako pomembni, joj! Kadarkoli sem se odpravljaj ven, sem imel rahel strah pred temi tiči. Morda bo zdaj prišla samo policija in preverila dokumente, morda ... Dvajset let sem z doma, nič ne vem, kaj se zdaj dogaja. Papirje sem urejal na

konzulatu, ostalo pa ... Še vedno sem državljan te naše majhne lepe državice, le da v njej nisem več tako zelo doma ... Odlepi se od okna in sedem. Ja, policija prihaja. No, gospodje, si v mislih rečem in pripravim listnico, kjer ima potrebne dokumente, potni list, pa čeprav ga zdaj ni več treba, in dve leti stara osebna izkaznica, ki velja še osem let. No, lepo prosim. Vstopita tudi na naš hodnik. Od nekod se razlega hrzajoč smeh moškega. Vlak le potegne. Do Kranja bosta že vse pregleda. Hitro sta pri meni. Starejši spoštljivo odpre vrata kupeja, v angleščini vošči dobro jutro in zahteva dokumente. Jaz pa lepo uglajeno odzdravim in še rečem: »Izvolita, gospoda,« in jima ponudim potni list in osebno izkaznico. Na hitro si ogledata, starejši pokimne in mi vošči prijetno potovanje. Pa gresta. Tako, zdaj bom spet sam, v tem polmraku, v majskem jutru. Počasi prehaja tudi vame utrujenost. Nisem več mlad, o, ne. Kje so časi, ko smo lahko po dva dni zdržali brez pravega spanja. Ti se ne povrnejo več. O, smo ga včasih sračkali, pa ja. Pa prav v takem maju, zgoraj v planinski koči. Sošolec iz gimnazije, ki je študiral ekonomijo, se je zgodaj oženil in dobila sta sinka, pa smo ga zalivali tam zgoraj, dva dni smo ga zalivali. Nič se ni spalo, no, razen tisto pijansko dremanje. In Frenk je enega od turistov, ki je zašel v našo veseljaško kočico, ponoči privezal na pograd. To je bilo zjutraj rjojenja, joj. Kar zavezal ga je. On je imel take, ja, pa je zgodaj šel, baje kap ... In ko smo lezli v hladno majsko jutro, je Slavko še vedno sedel pred kočico in mučil meh, kot smo temu rekli. Pa je začel s tisto »Kozaro, oj, Kozaro,« Njemu je to šlo, ker je že odslužil vojsko, mene je takrat to še čakalo, bil sem v tretjem letniku študija ... No, pa smo od nekod privlekli žganje in se je spet začelo. Oskrbnica kočice je počasi

izgubljala živce z nami. Napekla nam je jajc s slanino in nas prosila, da naj se popoldan le odpravimo v dolino, ker da ima zvečer priti večja skupina planincev. Popoldan nas je pa lomilo, pozaspali smo po osončjih, na odejah, na anorakih, kakor kdo. Zvečer so se stvari spremenile, denarja ni bilo več, brezplačne pijače pa tudi ne in pesem nam je umrla. Toliko smo prepevali, da smo bili hripavi, da ... Pa smo se le spravili dol do gozdne ceste, ki je peljala v dolino, nas pet obnemoglih majskih jurišnikov. Imeli smo srečo, skozi mrak se je primajal voz s senom, osvetljen z dvema svetilkama. Kmet je šel po seno na zgornje senike. Dovolil nam je, da smo zlezli na seno in se peljali v majski večer, ki je bil še hladen. Več kot uro in pol smo se tako vozili in klepetali s kmetom, ki nam je jamral, da ni to nič več, to garanje, fabrika, kmetija, pa davki in take reči. Konja sta tolkla prijeten ritem po makadamu in mesečina je bila, spomnim se, bliskala je skozi mlado zelenje ob cesti. K sreči se je v enem od nahrbtnikov še našel pozabljen vinjak rubin. Družno smo ga izpraznili in prišli dol, potem peš do Radovljice. Tam smo počakali na vlak in ja ... Tisti sin je pa baje zdaj kar znan politik, no ja ... potlej smo ga dobro zapili, dobro. Eh ja, kje so tisti maji, kje? Pa kako vneto smo v naši vasi pripravljali kres, to, to ... Kakšne tri tedne prej smo že vlačili skupaj veje, stare gume, ki so bile takrat redkost. No, danes tega ne bi dovolili, takrat pa ... In kaj vse smo počeli, da bi tudi pokalo, kaj vse. Primerilo se je celo, da je eden od smrkavcev od nekod prinesel naboje, najbrž še ostanek minule vojne. Celu pest jih je vrgel v ogenj in zakričal naj se poskrijemo. Pa smo se res. Metali smo se za debla in čakali. Nekajkrat je počilo. Lahko bi bilo sila resno, lahko. Tiste šare je bilo vsepolno. Bahali smo se, kdo ima lepše ohranjene naboje, bombe, bajonete. In

barantalo se je s tistim, se je. Še zdaj mi gre na smeh, če se spomnim, kako sem nesel v Ljubljano dobro ohranjen bajonet in čelado nemške vojske. Doma se je valjalo v ropotarnici veliko teh stvari, menda jih je od nekod privlekel oče. Moj sostanovalec v študentskem naselju pa je študiral zgodovino in take stvari zbiral. Ja, čelada je bila res lepo ohranjena, baje od elitne SS skupine, bajonet pa tudi. In jaz s tistim v nahrbtniku!? V zameno mi je dal zbirko knjig, neko redko tehnično enciklopedijo, v nemščini sicer, lepo vezano, še sedaj je v hiši ... Kako je zdaj s hišo? me zaskrbi. Marija jo je zračila, čistila, skrbela za vrt, Tone je obrezal sadje, ga pobiral ... skrbel za centralno kurjavo. Skoraj ves čas je tam živela njuna hčerka, po ločitvi pa je spet doma s sinom. Prepričevala sta me, da bi jo prodal ... Tudi v najem jo nisem hotel dati, potem, ko je Vinka odšla. No ja, prazna je bila samo prvo leto, pa to zadnjo zimo, mene pa ni videla dvajset let, joj ... Ko sem šel, je bila Marija prepričana, da se bom vsaj nekajkrat na leto vračal dol, da bom dopuste preživljal doma, da ... Potem smo se po elektronski pošti dogovorili, da bo Vinka šla v hišo, z možem in z dvoletnim sinom, ker sta imela majhno stanovanje, doma pa ni hotela biti. Takrat sem se izgovarjal, da imam preveč resnega dela, da bi hodil dol. Jaz pa nisem mogel dol, ker ... sem videval Lejo na balkonu, v postelji, za mizo, v kuhinji, kar naprej mi je pred oči padala slika tistega jutra, ko sem jo našel v fotelju v dnevni sobi z daljincem v zakrčeni roki. Vse je tako kazalo, kot da spi. Pa je nisem mogel zbuditi, nič več ... Šele kasneje sem videl prazne škatlice tablet na stekleni mizici in na tleh, ob njej pa je bila tudi načeta steklenica vodke. Tresel sem jo za ramena, pa nič, kriknil sem, kričal, preklinjal, pa nič ... Potem sem poklical reševalce in

policijo. Prišli so, hitro so prišli. Zunaj je bil november, mračen, meglen, november 1990 ... Še tri leta sem potem zdržal v hiši in vmes šel na zdravljenje ... oh alkohol, alkohol ... Nisem si predstavljal, da tudi Leja pije, kje pa. Včasih je zmanjkala kakšna steklenica vodke, to ja, domneval sem, da sem jo najbrž kar sam vzela, ko sem se ob večerih odpravljala ven, da bi dokončal pijanske pohode. Le enkrat se je primerilo, da sem jo našel doma v halji in s kozarcem na tisti mizici. Rekla mi je, da se je kopala in da jo je zmrazilo, ker je pozabila vključiti bojler in je bilo tople vode prehitro konec, pa da si želi malo toplote, da bo pregnala prehlad, tako je rekla takrat. Prisedel sem k njej in še sam spil dva kozarčka z njo. In potem sva gledala nek povprečen film in se po dolgem času strastno ljubila tam na kavču, tako kot na začetku, da ... Nisem pa vedel, da je imela kar naprej nekakšne depresije ... Jaz sem si to razlagal z dolgočasjem, ker je službo pustila in je ostala doma, češ da se bo posvečala vzgoji sina. Saj se je, se je, se mi zdi, da še preveč. Zato je potem tudi šel ... Jaz sem sicer skrbel za denar, bil sem veliko zdoma, hodil sem v tujino, delal, doma pa ... Tihe večerje in potem spanje pred televizorjem. Jaka me je vprašal samo, kako se popravi moped, tam pri petnajstih, prej pa sem mu kazal, kako se popravlja kolesa, kako se vari, kako se naredi to in ono. Je bolj zasanjan tip, ne preveč vnet za tehniko. Raje se je ukvarjal z glasbo, pa v vrtu je rad poprijel za delo, to pa ja. Zdaj je na biološki kmetiji v osrednji Italiji. Dolgo, dolgo se ni oglasil. Maja 1990 je izginil, pred koncem letnika, spet nezadostne v gimnaziji, in je izginil ... Leja je hodila na policijo, pisarila levo in desno, jedla tablete in se zapirala v sobo, jaz pa ... ravno takrat sem delal pomemben projekt in sem bil v tujini, še zadnji projekt za tisto tovarno. Že takrat

sem nekako slutil, da bo prišlo do katastrofe v podjetju. Vodilni so se me izogibali, ni bilo informacij. Kar naprej so si izmišljali poslovne seje, kjer mi, operativci, nismo imeli kaj iskati. Pa še sin, joj. Inšpektor, ostarel policaj, ki je imel primer mojega sina, me je tolažil, da gre verjetno za narkomanski izlet, da se bo že javil. Narkomanski izlet ...!? Evidentiran da je bil kot uživalec trave, že takrat ... Nekako julija, se mi zdi, sva zvedela, da so ga izsledili v Italiji, pa da je spet izginil. No, septembra pa ... spet neke informacije. Kasneje sem le zvedel, da je Jaka v neki komuni na jugu Italije, da se bo vključil v neko dobrodelno organizacijo in tam delal. Nič nisem mogel, bil sem povožen, do konca povožen. Tudi od tam je pobegnil, ker se je zavedal, da je mladoleten in bi ga policija kmalu vrnila nazaj domov. Potem, potem, dolga zgodba, pretežka za tako lepo majsko jutro. Takole me je premetavalo. Vse bi bilo drugače, če bi bil več doma, tako pa ... Tudi po več mesecev me ni bilo, enkrat Libija, drugič Iran, pa Bosna, projekti, projekti ... Velike stvari smo delali, naš Litostroj, danes pa ... Ja, če to ni bedarija. Ves potencial so uničili, vse, kar je kaj veljalo, zdaj nenadoma nima več vrednosti. In razpršili so strokovnjake, ki so stvari obvladali. Poznal sem ljudi, ki so skupaj z mano delali na objektih, iz Metalne Maribor. Sami dobri varilci in inženirji. Kje so vsi ti? Dobro, nekateri so že v pokoju, pa je bilo veliko tudi mladih ljudi, ki so stvari obvladali. In gradbinci, baje je vse propadlo. Mojstri za propad, mojstri. Za ekonomijo nisem imel posluha, to ne. Naša mama pa, ona bi moral biti direktor, o, potem ... Doma je imela zvezek in si zapisovala stroške, vse račune iz trgovine, še na roko napisane ... In s kakšno spretnostjo so takrat trgovci seštevali, joj. Velikokrat sem moral v oddaljeno trgovino po najnujnejše, po olje, kis, marmelado

na vago ... Poseben papir je bil, v katerega so zavijali marmelado. In še zdaj vidim tisto veliko rdečo vago z zeleno kazalko, ki je plesala sem ter tja. Trgovka, debelušna vaščanka, je stehala marmelado, čakala, da se je kazalec umiril in vedno rekla: »Sem ti dala dobre vage. Dobra vaga v nebesa pomaga,« tako je rada rekla skozi smeh. In ko se je dala nad pult, je s svinčnikom v roki na glas računala, in to tako zelo hitro. Potem pa je tisti kos papirja odtrgala in to je bil račun. Mama je doma še enkrat preračunala in prikimala. Včasih je stvari tudi stehala na majnji vagi, ki jo je oče prinesel iz Stare Gorice. In res je bil kakšen dekagram več, nikoli manj, nikoli. In tisti računi ... Vsi so bili v debelem črnem zvezku. Šele na koncu leta, pravzaprav vedno prvega januarja, so šli v peč. Zaključni račun pa je bil podčrtan z rdečim svinčnikom, dvakrat podčrtan. Zelo je bila ponosna, naša mama, na tisti dvobarvni svinčnik, na eni strani moder, na drugi rdeč. In sama ga je šilila z majhnim nožičem. Bog ne daj, da bi se ga kdo dotaknil, kaj šele, da si vzela črn zvezek, ki je bil na vrhu omare v kuhinji. Ne, tega se ni smelo. Ker je bila samo očetova plača, sicer solidna; gozdarji so takrat kar dobro služili, pa še kmetija je bila, nekako je šlo. Naša mama bi bila res izvrstna direktorica. S kakšno natančnostjo je vodila vse skupaj. Ko smo odraščali, so bila trda pogajanja za žepnino ... oče je imel za to drugačen posluš. Ko sem se kot poba, tam pri petnajstih, odpravljala na vaške zabave, me je poklical in mi v srajčni žep zataknil kakšen bankovec, rekoč: »Pob, pa brez neumnosti. Kdor ti plača pijačo, mu vrni, saj si Orlov.« Pri nas se je reklo na Orlovšu, ker je bil naš ded dober lovec in je vedno imel za klobukom orlova peresa, pa tudi v hiši, v lovski sobi, sta bila dva preparirana orla. In baje so pri nas najraje izginjale kokoši

zaradi orlov. Moj oče je bil bolj slab lovec, jaz, jaz pa sem postal le nedeljski gozdni turist. Lovski izpit sem naredil, takoj ko sem prišel iz vojske ... potem, potem so bile druge reči, drugačni lovi. Tu in tam sem kaj ustrelil, tako, za golaž, več pa ne. Opuščal sem to družinsko tradicijo in nihče več je ne nadaljuje. Dedkov klobuk je še v tisti sobi, najbrž še, če ni vse propadlo. Ostale trofeje so razprodali, nekaj podarili ... Kaj je z našo domačijo, kaj se je zgodilo!? Bajе se je ugreznila streha, veter je odlomil še en kos strehe, stare jablane so požgali, hruško tudi, pa slive, slive so tudi šle. Tako mi je vse lepo opisal Tom, ki se večkrat zapelje tja gor z motorjem in vse pofotografira. Ja, na fotografiji se je res videlo, da je zadaj popustila streha, da sta dve okni padli ven in da je hišna številka v mladi majski travi. Danes smo osmega, pred dvema dnevoma je bil gor ... Leona pa prav briga vse skupaj. Čmuri v svoji garsonjeri in se gre nekakšnega umetnika. Ta fant mi je bil od nekdaj zoprn, ne vem zakaj, a ga ne maram. Nima pravega pogleda na življenje. Kar nekaj sanja in sanja in filozofira. O, Simon je drugačen. Najbrž še vedno dela v splošni bolnici. Kar obtičal je. Nima nobenih ambicij, nič. Samo svoj mir, časopisi in občasno pijančevanje. Za ženskami ne leta, vsaj takrat ni ... Če bi takrat ne bilo tako butaste zakonodaje, da mora zaščiteni kmetijo podedovati samo eden, potem bi si lepo razdelili, jaz bi poskrbel za hišo, imel bi lep vikend, tako pa je vse dobil Rudi. Saj se je trudil, dokler ni zbolel, potem pa ... Do zadnjega je kmetoval; imel je načrte s hišo, kupil je že tramovje, kritino, pa je vse ostalo zadaj za hišo in propada. Nameraval je zamenjati vsa okna, naročil jih je že pri mizarju, pa ... Nič, zdaj je to hiša duhov. Leon raje živi v Novi Gorici, tudi čez poletja ostaja v mestu. Norec, norec! Avta sicer ne vozi, ker bajе

nima živcev za to. Simon pa, tisto nujno že naredi, pokosi okrog hiše ... Tega jaz ne razumem, Rudi je pa vozil vse, kar mu je prišlo pod roke, traktor, tovornjak, vse. Bil je nor na motorje, rad je skrbel za vse stroje pri hiši, rad je popravljaj. V tem sva si bili podobna, samo da on ni imel vneme za šolanje. Končal je poklicno šolo za mehanika in dolgo delal v delavnicah, potem si je pa našel delo v Trstu. Dobro je služil, pa tudi veliko zapravil. Rad je igral v igralnicah ... in karte, pa je šlo. Štefka, ta prijetna punca, ga ni uspela kaj dosti krotiti. Šele ko je šel v pokoj, se je vrnil gor na Orlovše, šele takrat – najprej je hodil samo pomagat, košnje in to, potem, ko je umrla mama, pa se je preselil, za njim je prišla tudi Štefka. Kazalo je, da bosta kar dobro poprijela, pa ... Niti deset let nista pošteno kmetovala, niti toliko ne. In potem je prišlo tisto večno prerekanje, takoj po očetovi smrti. Zvedel sem, da se da status kmetije razveljaviti, da bi si lahko delili in bi si zgradil vikend. Rudi je bil za to, Marija tudi, potem pa ... Oče mi je že odmerjal, kje naj bi imel vikend. Takrat se je vse začelo, da ... Nisem vedel, da Rudi nosi v sebi bolezen. Če bi vedel, bi drugače ravnal. Nič, za nazaj se ne da nič popraviti. Niti na pogreb nisem prišel, pa tudi ko je umrla Štefka ne, niti to ne ... Preveč vsega, za tako jutro, da ... Kranju se bližamo, dan se dela. Postanek je kratek, malo potnikov zleze dol, nekaj pa jih gre gor. Zdaj sem že ves nestrpen, kako bo, ko bom zares doma. Moram na toaleta ... Vedno je tako, kadar me zagrabiijo živci, bi rekel doktor Lorenz, prijeten Švicar, ki ima ordinacijo v naši ulici. Ja, če ne bi bilo njegovih nasvetov, bi moja jetra že zdavnaj odpovedala, to pa. Mukoma se iztrebim in si potem dolgo umivam roke. Spomnim se, da sem pozabil toaletno torbico v kovčku. Navadno jo vedno vzamem s seboj, da si

potem z razkužilnimi robčki otrem roke. Zdaj je, kar je. Dolgo se posvetim česanju. Vse mora biti tako elegantno, vsak las na svojem mestu. Malo zmočim glavnik, da lepše steče skozi sivino. Tako, zdaj sem pripravljen. Beli brki mi niso všeč, zdaj je prepozno, da bi si jih pobril. Ko sem nazadnje bil pri brivcu, pri ostarelem Johanesu, bi mu lahko naročil, da me obrije, pa nisem. Ne vem, zakaj. Ja, Johanes bi poskrbel za to. On je še brivec stare sorte, pa njegova prastara brivnica tudi. Že peti rod brivcev. Rad grem k njemu, ker je poln zgodb in tudi ustrežljiv je. Stalnim strankam se zna posvetiti in zna tudi svetovati. Pa tudi dober politični analitik je, tudi to. Morda je nekoliko preveč nenaklonjenjen tujcem, a Slovence še nekako spoštuje. Za nas trdi, da smo neko alpsko ljudstvo, ki pač živi na jugu. Poznal je našo zabavno glasbo, Avsenika, recimo. In tudi njegovo ploščo ima doma. Enkrat da je bil celo na koncertu. Zanj trdi, da je samo različica alpskih glasbenikov, ki so doma v srednji Evropi in v alpskih deželah. Trdi celo, da so ljudje iz podobnih krajin pač eno samo ljudstvo, ki morda govori drugačen jezik na nekaterih koncih. Ta naš Johanes, da ... No, ko bom spet zgoraj, pa mu bom dal obriti brke. Pa sem spet v kupeju. V miru potegnem kovček s police in še manjšo naramno torbo, v kateri poiščem toaletno torbico, ker sem se spomnil, da sem jo tja preložil, ko sem prestopil na ta vlak. Osvežim si roke in obraz. Zdaj smo že na ravnini blizu Ljubljane. Kakšna nestrpnost. Pa menda ne bom spet moral v toaleta. Joj!? In spet moram nazaj. Tokrat opravič zelo na hitro. Spet se mi zdi, da se mi bo pojavilo tisto zoprno srbenje ... Živci, stari, živci. Odprem okno in vdihnem jutranji zrak. Dani se. Bleda svetloba se razliva, mesto se prebuja. Slišim šum avtomobilov in vidim prve bloke in stolpnice. Nekaj

novih je tam v daljavi. Pa avtocesta, pa še eno veliko krožišče, glej no, koliko novega. Še nekaj minut, še malo ... Vlak že zavira. Aha, modra stolpnica Dela, še čez Celovško. Tu smo. Doma sem, doma, mi zapoje v prsah. Podobno navdušenje kot takrat, ko sem se vrnil iz vojske, da ... Peron. Gledam dol in potem ... potem jo zagledam, mojo sestro Marijo. V temnomodrem kostimu, z zeleno rutko okrog vratu, v rjav odtenek pobarvani lasje, hoja odločna in prožna ... in kadi, spet kadi ... Pa mi je pisala, da se je že dvakrat odvadila, zdaj pa spet, le zakaj ...? Ne vidim ji še obraza. Zdaj se je obrnila. Gleda gor v okna in vlak se končno ustavi. Njen obraz, moj Bog, postarala se je, postarala. Ja, dvajset let, dvajset let ... Podobna je teti v Podbrdu, taka je bila tista naša tetka Zina ... Še vedno je nekaj nekdanje lepote, ostra brada in odločen izraz. Kar nekakšna slabost me obliva, ko si dajem na ramo torbo in poprimem za roč usnjenega kovčka. Potovanja je konec, dol moram. In grem, počasi zlezem dol. Kolena so mehka in klecava. Marija pa se mi oddaljuje. S cigareto v roki gre ob vlaku navzgor in gleda redke izstopajoče. Ni me še opazila. Pustim jo v nemiru. Popravim si ovratnik suknjiča in si pretipljem frizuro. Vse je v redu, le ta šibkost ... Če bi bilo kot včasih, bi zdajle srknil iz pripravne jeklene ploščate stekleničke in bi bilo takoj bolje, tako pa, ta nora slabost nog in srce mi kar razbija, morda še preveč. Tableto bom vzal šele ob osmih, tako kot mi je nasvetoval dobri Lorenzz. No, obrni se že Marija, daj. Pa gre kar naprej ob vlaku, celo malo hitreje. Najbrž se je že ustrašila, da me ne bo, kot pred petimi leti, ko sem že napovedal prihod, pa sem kar odlagal in odlagal, potem pa sporočil celo datum in uro prihoda, pa ... Nič, ostal sem v svojem starem lokalčku in z Jeleno govoril o naši bivši Jugoslaviji, pa še dva Srba sta

bila z menoj in smo pili. Na vlak nisem šel, takrat ne ... Končno se le obrne in gre s povešenim obrazom nazaj. Ne, ni me še opazila. Potem pa le globoko zadiham in glasno rečem: »Marija, ej!« Njen obraz zažari. Sesne dim in dotlevek vrže na tla. Pohodi ga in steče proti meni. »Beno, Beno,« vrešči. Torbica ji opleta na levi podlahti, ruta ji pa zleze čez desno rame in zaplapola. Padeva si v objem. Začutim jo, vsa je še mehka in materinska. Nekaj toplega me prevzame, nekaj ... ne znam povedati. Doma, moja sestra, naša Marija. Ljubljana, maj, peron, doma ...

»Oh, Beno, Beno,« se trže iz nje. Čutim njene solze. Z roko grem pod njeno brado in ji privzdignem obraz. Lesketave oči me rotijo: Zakaj te ni bilo, ves ta čas te ni bilo. Mar ti res nič ne pomenimo, prav nič. Zavrgel si nas, zakaj, Beno, zakaj!?

»Zdaj sem tu, no,« rečem, da sploh kaj rečem, čeprav se tudi v meni trže neka silna napetost in zlahka bi zajokal, če bi si to dovolil. »Pa si kar sama prišla. Še vedno voziš?« skušam stvari napeljati na običajen pomenek, čeprav sem ves zbit.

Dolgo me samo gleda in migne z očmi. Prime me za podlakti in se nasmehne.

»Pa se nisi kaj dosti postaral, lej no. Le lasje so sivi in še vedno tako lepo počesani. No, malo te je zgubalo, to ja, ampak dobro si videti Beno, zelo dobro, za svoja sedemdeseta, res. Kako sem te vesela. Le da si prišel, no. Tom, vnuk, me je pripeljal. Saj veš, pri nas živita z Vinko. No, te stvari sem ti vse popisala. Pa prtljago ti bo nesel, kaj bi se naprezal. Kako sem te vesela. Lep si, veš, lep in vedno tako urejen. No, poklicala bom Toma, da naju zapelje v

Medvode. Študira, veš, saj veš, saj vse veš. Vse sem ti pisala, no. Kako je šlo potovanje?« kar bruha iz nje

»Ni sile, nočna vožnja. Pa še dobro sogovornico sem imel, znano harfistko, gospo Laro, čakaj, kako se že piše ... Ni pomembno. Kar lep kos poti sva klepetala. Prijetna ženska, umetnica in pol,« rečem in zategnem obraz v šarmerski nasmeh. »Bi šli še kam najprej na pijačo, na kavo, morda, kaj drugega. Suha usta imam,« dodam in se ne morem nagledati njenega skrbno urejenega obraza, obrvi so poudarjene, šminka je nežna, nevsiljiva, nohti urejeni in rutko si je spet popravila. Ko omenim pijačo, se v njenih očeh nekaj zgane. Je to tisti njen strah, ker je vedela za moje zdravljenje, za Lorenzza in moje težave z jetri? Vse sem ji zaupal, vse sem ji pisal.

»No, kavo bi. Čakaj, pokličem Toma, da naju zapelje v kakšen miren lokalček. On bo že vedel, saj je po cele dneve v Ljubljani,« reče in iz torbice potegne mobilnik. Elegantno poišče številko, si popravi rutko in si telefon nasloni na levo uho. Kar nekaj časa traja, da dobi vnuka. Na hitro mu pove, kako in kaj in kje se dobimo. Domenila se je, da ga bova počakala, kar tu na peronu.

»Spotoma sem videl, da se je nekaj še gradilo; delalo se je, ne,« rečem, da bi nama skrajšal čas čakanja.

»Ja, ja nekaj novih krožišč je res, pa obvoznice. Zdaj je pa kriza, saj veš, saj sem ti pisala. Tovarne se zapirajo, narod na ulicah, protesti, Kaj vem. Malo me je strah, to že. Pri nas je vse možno, čisto vse, saj veš. Mi smo mešanica Balkana in Evrope,« potrto reče in si že spet tlači cigareto med brezhibno našminkani ustnici.

»Pa se ti ne zdi, da preveč kadiš, a?« sem pokroviteljski.

»Ja, no ... danes sem malo bolj živčna. Saj neuhjem. V neko skupino hodim in se odvajamo. Zdaj je teh organiziranih druženj za nas, za upokojence, kolikor hočeš. Sama hodim tudi v tečaj kreativnega pisanja, pa likovni skupini sem se tudi pridružila. Ni mi dolgčas, res ne. In ti, kaj si počel vsa ta leta, a?« zasveti vame in si z neko ihto prižge cigareto.

»Živel sem pač,« se arogantno nasmehnem.

»Živel, ja, ampak kako, kaj si delal, poleg službe mislim, tja do petinšestdesetega. Takrat enkrat si šel v pokoj, ne? Joj, pa vse papirje si urejal kar preko konzulata. Ti si mi res en begavec,« se nakremži in odpuhka zajeten oblak dima.

»Ja, pred šestimi leti sem se uradno upokojil. Delam pa še, ne več vsak dan, včasih še kaj postorim za njih, uredim tehnično dokumentacijo, grem kam, da predstavim svoje patente. Kaj bi o tem. Kje je ta smrkavcev, žejen sem,« zanergam.

»Potrpi no, doma je še bil. Saj bo kmalu. Pa malo si se poredil, trebuh ti je zrasel,« je opazila.

»Ja, zato pa je kriva Loti. Rada peče, pa dobre reči speče, dobre. In saj veš, kako sem bil sladkosned. Se spomniš, kako sem kradel marmelado, pa si me ti potem zatožila mami, se spomniš, a?«

»Oh, seveda se. Zgoraj si bil na seniku, pa kar s prstom si jo jedel, ti, ti ... Iskala sem mačkona, klicala sem ga, pa sem našla tebe. Mama pa je tudi iskala še zadnji kozarec slivove marmelade, ker je tisti dan delala omlete. Marmelade pa nikjer. Za kazen si moral vlačiti drva iz gozda, ne,« se nasmehne in spet potegne vase dim.

»Ja, ja, dva dni sem vlačil sušice na račun tiste marmelade,« se spominjam in se razgledujem po majskih

peronih. Vsebolj živo postaja. Ljudje hitijo, nekateri kar čez tračnice. Mobilnik v njeni torbici zabrlizga in potem se brlitz spremeni v neko melodijo. Takoj ga izbeza in hip za tem slišim, kako vnuku pojasnjuje, kje sva. Počakava, da pride mladenič, v črnih oprijetih hlačah in v popisani majici, do naju. Spotegnjen suhec, z dvema uhanoma v levem ušesu, pa nekakšna rutka okrog vratu in trakovi na zapestju. Takih je zgoraj kolikor hočeš. Neka mestna moda pač. In obraz, bled, spotegnjen, suh. Pa kadi, jasno ... Torej to je tisti vnet študent etnologije, pa še nekaj študira, saj mi je pisala, ga bom kar vprašal ...

»Ti si Tom, ne,« rečem in mu podam roko. »To je ta, ki mi pošilja fotografije po mejlu. Fino. Kaj študiraš?«

»Ja, stric Beno, kul, da ste le enkrat doma. Študiram etnologijo in sociologijo. Vi ste pa strojnik, ne, inovator, kar je najbrž kul, ne. Mi je babi vse povedala. Ja čestitke, ne,« se mladenič napreza in živčno trza z ustnicama. »A gremo? Kam gremo?«

»Tom, pelji nas v nek miren lokalček, na kavo. Stric je utrujen, celo noč se je vozil in ni več mlad. No, pograbi kovček, nesi ga v avto in gremo,« je Marija ukazovalna.

Že med vožnjo bi rad najraje kar zaspal. Zdaj se je vame preselila prava krepka utrujenost. Komaj čakam, da si bom lahko privoščil kopel in potem dolg spanec, zelo dolg. Šele zvečer bom šel v svojo hišo, nič prej. Gledam te nove zgradbe, steklo, železo, napuh, kot povsod, da ... Mesta so si tako prekleto podobna, tako zelo, da so že kar dolgočasna. Pa vendar, na deželi ne bi več živel, zdaj ne več. Pred leti, tam pri petdesetih, sem želel imeti hišico na podeželju in mogoče še nekaj živali. Ah, ne ... to ni več zame. Prehajam v zadnjo četrtno, v dokončnost, bi rekel

P R I H O D

Tonček. Njemu se toži po dolenjskih zidanicah, po suhih klobasah in cvičku. Ja, nikoli ne pride brez njega, kadar pride dol; meni tista kislica ni dobra, meni ne. Včasih ga obišče sestrična in mu pripelje majhno cisterno in potem je nekaj dni blažen; blažen, veseli cisterjan ... ker je pač kar naprej pri tisti cisterni, dokler ni prazna. Kako se je smejal, ko sem mu prvič rekel, da je cisterjan. No, saj jih je več, o ja, jih je ... Kam nas vlačijo ta suha prekla. Aha, to bo. Pa res deluje imenitno tale lokal, glej no, že na zunaj.

B O J A N B I Z J A K

Prespan se izvlečem izpod dišečih rjuh. Marija ima še vedno navado, da oprano perilo nadišavi s sivko. Tega vonja pa zgoraj ni, tega ne. Tudi naša mama je tako delala. Med rjuhe je stavila sivko, ki jo je kupovala v Stari Gorici. Kako so dišale tiste rjuhe, pa kadar so se posušile zunaj na vetru in jih je mraz strdil; poseben vonj so imele, kadar jih je dobila zmrzal. Takih vonjev ni več, nič več. Slišim, da Tone zunaj ropota s kosilnico. Ureja majsko travico. Pedanten mož, to pa. Vse mora biti tako popolno, tako dognano, pobarvano, usklajeno, pa še dva palčka si je omislil. Enega je kupil v Avstriji, tistega drugega nekje na Madžarskem, mi je pojasnil. O, če bi vedel, da ima rad to šaro, bi mu jo poslal. Zgoraj so tudi nori na take vrtne okraske. Meni se to zdi, kaj vem, to ni zame, vrt in to, ne, nič več. Stroji, motorji, to še, ja. Pretegnem se in si ogledujem svetlo sobo. Nekaj knjig, star televizor, kitara v kotu, nekaj slik, neke pevke, rok skupina, kaj vem. To je Dejanova soba, ta, ta, je ostal v ZDA, študira, dela ... Ta mi je potem podoben, tehnik, elektronika in

robotizacija. S tem bi imela več skupnega, s tem, ja. Marija mi je pisala o njem, da mu gre dobro, da dobro zasluži in da ustanavlja svoje podjetje. No, pa še prava leta ima, triinštirideset, junc in pol. Pa kako je bil neugnan kot otrok. Kar naprej je kaj šraufal, tudi pokvaril, tudi ... Enkrat je očetu odvil svečke v katrci in skozi luknje nalil petrolej, potem pa svečke nazaj privil in čakal, kaj bo, ko bo Tone zagnala svojo staro katrcico. To je bilo pokanja, si kar predstavljam. Kar veliko dela sem imel, da sem potem spravil v red motor, ja ... Pa kako je hišni telefon razstavil in kakšna čudna kolesa si je sestavljal, že pri desetih letih ... Ja, glavca, glavca, tale naš Dejan. No, po mejlu sva se našla, si pisala, celo nekaj malega sem mu svetoval pri nekaterih hidravličnih sistemih robota za avtomobilsko industrijo, ki ga je pred leti razvijal, predvsem elektronski krmilni sistem ... imeli so težave s hidravliko, z ventili. In zdaj se jaz pretegujem v njegovi postelji. Koliko pa je sploh ura? Pograbim mobilca na mizi poleg postelje. Pol treh popoldan. Lepo sem se naspal, lepo. Ja, ven bo treba, pa lačen sem. Zdajle bi pa pojedel krožnik krompirja z ocvirki, z domačimi ocvirki. Kako smo bili veseli take večerje. Mama je skuhala velik lonec na rezine narezanega krompirja, ga pretresla na krožnike, potem pa šla od enega do drugega z veliko litoželezno ponvijo in krompir oblivala z mastjo in ocvirki. Kakšna posrečena mešanica mastnosti in sladkosti. Kako so se topili ocvirki v ustih, joj. In na pomlad, ko sta mama in Marija šli na njivo in nabrali polno košaro regrata. To je bil praznik. Oh, kako so te slike žive. Vidim mamo, kako vzame očetov star časopis, ga razgrne in položi papir na dno košare, potem pa vzame nožič in prikliče Marijo, ki je bila ponavadi zgoraj v sobi. In sta šli dol pod hišo na njive. Potem pa dolgo čiščenje pred hišo. In

zvečer, tista velika bela skleda polna regrata, zabeljenega s slanino, včasih pa s krompirjem ali z jajci. To, to, že ... ja najmanj trideset let nisem tega jedel, najmanj. Kako bi zdajle to jedel ... Pa domač kruh zraven ... In na koncu smo vsi lomili kruh in ga namakali v ostanke kisa in masti. Tisto, tisto je šele bilo dobro, ko se je skorja kruha napila in potem si grižljaj povaljal po ustih. Ne rečem, tudi polenta je teknila, še bolj mi je bila vseč precvrta in kislo mleko; takole zajameš polento, pa malo kislega mleka, pa spet. Polento si še zdaj skuham tam zgoraj. Loti se temu smeje, ko pa je poskusila zabeljeno s slanino in kislim mlekom, ja, teknilo ji je. Tonček prisega na ajdovo, pa na kislo zelje. To pa zna pripraviti, to pa ja. In takole po starem, lesene žlice, velika lončena skleda in vsi smo zajemali, jaz, Loti in on. Včasih ga prime kulinarična strast, pa naju povabi. Enkrat je celo spekel kruh iz krompirja in moke, zraven pa je postregel orehe in, jasno, cviček. Loti ga je z užitkom srknila, jaz sem raje pivo. Dobro pa je bilo, dobro, orehi in tisti kruh. Kar sline se mi cedijo. Vstati bo treba, ni kaj. Najprej poiščem kopalnico, da si privoščim dobro prho in da si spet uredim lase, pa na hitro se obrijem, čeprav sem se tik pred potovanjem. Ves nadišavljen in na novo počesan le stopim dol in se komaj zdaj rokujem s Tonetom, ki je medtem izključil kosilnico.

»O, Beno, ti pa si res en pravi zdomec, res. No, pa si le pri nas, no. Vidiš, tako se zdaj zabavam, travico kosim, vrtnarim in še kaj prepleskam, pa balinat hodim. Si se naspal, sem te zbudil?« ga je najbrž iskreno zaskrbelo.

»Hvala, sem. Ni me zbudila kosilnica, ni. Je že ura taka, da bi se dalo vstati, kaj. Kje so pa ostali?« vprašam in se razgledujem po vrtu. Lepa slika: v kotu je uta, pa majhen

bazenček, grmovnice, tlakovane potke ...

»Marija je skočila do trgovine, Vinka pride okrog štirih, polpetih, kakor kdaj, ko oddajo vse otroke, Tom je pa v Ljubljani, do noči bo doma. No, in ti, kako, kaj zdaj?« je vprašal Tone in si obrisal potno čelo. Otresal je obuvalec in si hkrati potegnil hlače navzgor. Odpel je pas, si zatlačil zeleno majico in pas nekoliko bolj zategnil.

»Kako, kaj zdaj?« sem kar malo zmeden.

»Mislim, kaj nameravaš? Boš prišel za stalno dol, pa to. Hiša je v redu, saj ni dolgo prazna. Vrt sem urejal, sadje obrezal, dve jablani sta nalomljeni, sicer je pa vse kot mora biti. Saj boš videl. Okna smo pred leti menjali, kot si naročil in plačal, le streha, se mi zdi, da bo kmalu dotrajana, v bistvu je že. Novo bi moral dati, pušča pa še ne, ker imaš dobro izolacijo, pa vendar. No, to so moja opažanja, boš že sam presodil. Škoda pa je, da bi hiša kar tako propadala, škoda,« Tone pokimuje z glavo.

»Tuhtam še, tuhtam. Do junija bom doma, potem bom videl. Tudi gor sem kupil majhno hišico, tako, vrstno, res majhno, pa mi je všeč. Blizu je narava, luštna sosenska. Navadil sem se, kaj vem. Ne vem, res, ne znam ti reči, kaj bo, res ne,« sem v zadregi.

»No, saj boš videl. Pustiva to. A si za pivce, a? Pri vas ga gre dosti, se mi zdi. Greva tja v utico, ta čas pa pride tudi Marija. Ti prinesem pivo v pločevinki, ali bi raje v steklenici, morda vino. Kaj bi?« se Tone trudi.

»No, pa mi daj eno v steklenici, unionko, če imaš. Stuttgart ima v okolici kar dosti vinogradov; glede piva imaš prav, veliko ga spijejo,« rečem in grem za njim v senčnato uto. Globoko vdihnem vonj pokošene mlade trave, ki se premeša z vonjem bencina in še nekateri drugi

vonji se mi priklatijo v nos. Tako diši domovina... Tale Tone, hm, pedantno radoveden. Hiša ga skrbi, hiša. Po moje bi najraje videl, da bi jo kar na Vinko prepisal, pa ja. Ne vem, ne vem ... Sedem na leseno klop in si oddihujem.

»Dobiš, pивce dobiš, veš da ga imam. Dobro sem založen, če prav, babe, saj veš. Vино mi ne gre tako kot včasih, pivo pa. Takoj pridem,« reče in se izgubi zadaj za hišo.

»Pa zdaj ... lahko piješ?« ga zaskrbi, ko pride nazaj z dvema steklenicama. »Marija mi je pravila, da si se zdravil pri nekem Švicarju, mislim, jetra pa to,« kar vsiljivo vpraša.

»Pijanec nisem, kaj malega še spijem, ampak res malo. Ni to, kot včasih, saj sam veš, tudi po tri dni sem pil, pa tudi več in ja, pusti to, pusti. Odpri že, gorim,« se nasmehnem. Nekje v meni se pa le zbudijo besede zdravnika: Ja, na meji ste, na meji, abstinenca je zaželena, vendar, nikakor pa ne smete žganih pijač. In večkrat si privoščite čistilno kuro za jetra, pa čim manj zdravil, razen za srce, nič ...

»No, no, star si zadosti, da veš, kaj delaš, no. Meni ti hudiči dohtarski tudi prepovedujejo pijačo, pa ne zaradi jeter, bolj sladkorna, pa pritisk in to. Malo se še spoznam na te stvari, ah,« zamahne z roko in si popravi štrlino sivih las. Z vajeno kretnjo odpre steklenici in vpraša: »Bi kozarec? Vidiš, tega pa nisem prej vprašal?«

»Ne, ne, bo v redu.« Počakam, da sede, potem tleskneva steklenici in se spogledava. Čeprav je pivo mrzlo, mi hudičevo tekne. Šele zdaj opazim pod stropom ute tri kletke s ptiči. Šibak ščebet kaplja dol na naju. V eni sta

rumena kanarčka, v drugi so trije modri ptički in v tretji je nekaj črnega.

»Od kdaj pa gojiš ptice?« me zanima.

»Odkar sem v penziji. Ma, bolj tako veš, da imam opravke z njimi. Še kot otrok sem jih rad hodil gledat k sosedovim, tam jih je bila polna hiša, same kletke in raznovrstno čivkanje. Poleti so tu, čez zimo jih pa damo v hišo. Pač, nekaj moraš imet, da se zaposliš. Ti nimaš nobenega hobija, balinaš, kegljaš?« vrta vame.

»Ne, nič takega. S kolesom se vozim po okolici, to je vse, pa včasih igram šah na računalniku, to že, drugega nič. Za živali mi ni, to pa ne. So pa lepi kanarčki, lepi,« ga pohvalim in nagnem pivo. V trenutku se spomnim krute zgodbe, kanarček v podmornici ...

»Ah, Marija je hotela psa. Saj smo ga imeli, pa ga je povozil avto, pa tri mačke imamo. Nekje se klatijo, kdo bi vedel. Veselje moraš imet do teh stvari, drugače je mučenje,« mi reče in nekako zadržano odpije požirek.

»Kantarčki, ja« zamišljeno rečem. »Veš, oče moje Loti je bil podmorničar v drugi svetovni. Ta možakar, ta Sieighfrit, jih ima že dvaindevetdeset, pa je še kar v redu. No, on mi je pripovedoval štorijo o kanarčku, ki ga je imel v svoji podmorniški luknji njihov poveljujoči. In posadka ga je občudovala, lep, rejen, rumen da je bil. In eno jutro je mrtev ležal na dnu kletke. Še isti dan je poveljujoči dobil radijsko šifrirano sporočilo, da so v Dresdnu zbombardirali njegovo hišo, z njegovo mlado ženo vred in otrokom. In tisti dan je potem dal potopiti nepomembno potniško ladjo ... Baj je šel potem celo ven in gledal utapljajoče ljudi. Ko pa ga je dokončno zlomilo, je zahteval reševanje brodolomcev, ne da bi se posvetoval z nadrejenimi. Kmalu

potem so zahtevali odplutje v najbližje matično oporišče. Bil je ob čin in dobili so novega poveljnika, tisti pa je s seboj prinesel gramofon in plošče. Ah, vojna sranja,« zavzdihnem in spet nagnem, tokrat teče hitreje kot prej.

»Vse sorte tragedij je bilo, vse sorte, pa tudi tukaj so bile, na Balkanu. Moj prijatelj je ostal dol nekje v oklici Sarajeva. On je bil aktiven oficir bivše armade. Ni hotel slišati, da bi izstopil, njemu je bila sveta stvar biti vojak. Pa še žena je bila iz Sarajeva. Vidiš, pa je ostal tam dol. Nič ne vem, kako in kaj, samo toliko sem izvedel, da je padel, pa niti ne vem, za koga se je boril, na kateri strani. Sošolca sva bila, velika prijatelja, kaj hočem ...« zavzdihne. »Tako je to v življenju, usoda pač. Kako se pa živi tam zgoraj, mislim standard in to?« vpraša in vrti v roki steklenico.

»Standard, hja, kakor kdo, najbrž kot tu, le da so tam stvari urejene, mnogo bolj urejene, od birokracije do komunale. Tam se ve, kdo pije in kdo plača, tu pa, ne vem, ni me bilo toliko let in težko primerjam. Edino medsebojni odnosi so tako, kako najti razložim, hladni so. Če greš ven s kom na pijačo, je to že prava redkost. K sreči imam gor še nekaj ljudi, ki so iz bivše Juge in s temi se da družiti, Nemci pa, samo domov, pa hišice in hobiji. Redkokateri si privošči cel popoldan v bifeju. So izjeme, seveda so, na splošno pa je vse nekam zaprto vase, kaj vem. Ne vtikajo se v tvojo zasebnost, pa tudi o sebi neradi govorijo. In presenečen sem bil, ko me je lastnik podjetja povabil na hišno zabavo, pa še razkazoval me je svojim naokrog. Morda zato, ker sem s patenti res pripomogel k rasti podjetja, kdo bi vedel. Lokali so zvečer polni, ampak ni tistega sproščenega pitja. Majhne skupinice, mladina ima svoje lokale. Tako nekako je tam zgoraj. Splošni standard pa, hja, zadnja leta se je

nekoliko ustalil, se mi zdi. Ljudje sicer zapravljajo, a zelo premišljeno. Pa še nekaj je, za svoj denar dobiš točno tisto, kar si zahteval. Neka poštenost je, to pa. Jaz raje grem k privat doktorju, plačam, pa je. Pa tudi k privat zobozdravnici sem hodil. Vse je za denar. Vedno veš, kaj si plačal,« dorečem in se spet odžejam.

»To ti rad verjamem, tu pa, no, saj boš videl, razlika je, velika razlika. Ena sama nategavščina. Nismo se še navadili, da smo za vse odgovorni sami, da so zakoni sicer napisani, kdo jih pa spoštuje!? Najbrž veš, kaj vse je šlo v stečaj, kaj se je zgodilo. To še ni najhuje, ljudje se znajdejo, bolj skrbi to, da smo kar naprej v nekakšni politični blokadi. Politiki so že dvajset leti eni in isti, to je problem, to. Ti nisi bil nikoli v politiki, kajne?« me vpraša in odpije.

»Ne, nikoli, hvala Bogu. Tebe pa to še vedno zanima, kaj?« zasrepim vanj, ker se spomnim, kako vneto je navijal za politične spremembe, kako je skakal na proteste, ploskal novim voditeljem in se vpisal v stranko, hodil na kongrese, raznašal plakate pred volitvami, delil kape, pisala, majice, nazadnje pa je končal zgolj v občinskem odboru. Zagotovo je računal na kaj več, zagotovo.

»Minilo me je. Izpisal sem se iz stranke, ker enostavno ne morem gledati vseh tistih obrazov, tistega laganja in sprenevedanja. Za moje živce je bolje tako. Veš, pa saj veš, da so bili nekateri komunisti, potlej pa so se razpršili po raznih strankah, in ne samo to, celo stranke menjujejo, še to. Ugotovil sem, da je zame bolj zdravo tole vrtnarjenje. Preveč zares sem jemal stvari, preveč. Kaj vse si zamudil v teh dvajsetih letih, kaj vse. Lahko bi slišal, da so nekateri poslanci ponarejali spričevala, da so prikrivali dohodke, da so dobivali nagrade, da so bili zlobirani, kot se temu reče.

No, nekaj takih potez je bilo tudi zgoraj pri vas, pa se je tam hitro rešilo, pri nas pa, o, to so posebne sodne zgodbe. Bolje, da ne veš, kaj vse se je tu dogajalo, bolje tako,« doda in naredi dolg požirek.

»Ja, v dvajsetih letih se veliko spremeni. Če se spomnim, koliko vsega se je spremenilo od sedemdesetih pa do devetdesetih v prejšnjem stoletju, koliko se je zgradilo, naredilo, potem pa ... razumem ekonomsko logiko, ampak ta je kratkega veka. Tam dol v mojih primorskih krajih najbrž ni več dosti podjetij. Bežno sem stvari spremljal. Ne vem, nerazumno je, da se to lahko sploh dopusti. Sami si žagamo vejo, na kateri sedimo. O, glej, Marija je prišla,« vzkliknem, ko jo zagledam, kako je spretno parkirala rdečega golfa.

»Vejo, ja. Se mi zdi, da smo si požagali tudi že drevo,« se Tone zasmije. In na hitro izprazni steklenico. Pomežikne mi, češ, zdaj bo malo pridige zaradi pijače.

Marija se nama približa z veliko pleteno košaro. Položi jo na tla, in v bok nasloni roko. Pa reče:

»Tako, kaj. Kar v senčko, pa pivce. Tone, a ti veš, da ne smeš, veš to. Pivo pa sploh ni za tvojo sladkorno. In ti, Beno, kaj pa tvoja jetra, a, kaj? Jej, dedci, dedci,« zmigne z glavo, pograbi košaro in še navrže: »No, noter pridita, da se najemo.«

B O J A N B I Z J A K

Majski večer ob Ljubljani, kot nekdanj, kot takrat, ko sem zapiske nosil pod pazduho in pred izpitom še enkrat pregledoval vse tiste zapletene enačbe. Marija se je res potrudila s hrano, domača jota, klobase, štruklji, uf, preveč vsega. Tišči me v želodcu in spahuje se mi. Vinka, kakšna lepotička je še, ja, res ... Zakaj neki se je razšla s tistim, kaj je že bil, menda je imel vodovodno inštalaterstvo. Pa da je preveč pil ... Vem, kako gre s temi mojstri, vem. Posel tu, posel tam, pa zapijanje tega, onega, in zdrsneš v ... Mar sem bil jaz kaj boljši, najbrž ne. V službi sem si skrtil steklenico in hodil v arhiv in ... Doma sem imel celo skladišče spodaj v delavnici, vodka, konjak, domači šnops. Nema, da nema, smo takrat rekli. Sploh nisem mogel brez pijače, ni šlo, enostavno ni šlo. Že zjutraj sem začel, takoj po prvi kavi, če nisem že prej v bifeju. Saj so več ali manj pili vsi, prav vsi. Dva sodelavca sta fasala cirozo, eden je ozdravel, drugi pa ... Joj, je šel mlad. Niti štirideset jih ni imel. Ja, april dvainosemdesetega. Dež je lil, ko smo ga spravljali v zemljo tam gor v

tistih Rovtah. Pa so leteli rdeči nageljni skozi naliv in godba se je stiskala pod napušč cerkve. Ko se je izlilo, smo z obredom nadaljevali. Mlad komunist, nov sekretar v podjetju, je napisal patetičen govor, res ... Ženske so jokale, da je bilo kaj ... Šel je, dober konstruktor bi bil, če ne bi ... Ah, kaj. Maj je, in sem doma, v mojem mestu, kjer sem preživel lepe čase z mojo Lejo, o, lepe ... Kolikokrat sva prav tu stala in sanjala, kam vse bo še treba potovati, no ... pa je največkrat tako naneslo, da sem sprejel nov projekt in sva zmogla komaj do Benetk, enkrat na Dunaj, v Tunis sva tudi šla, in to je bilo tudi vse, no, razen naše Juge, naše bivše lepe Juge. To pa sva prevohala po dolgem in počez. Ko sva šla v Jasenovac ... Ni zmogla tistega filma, šla je ven in bruhala. Zvečer je v hotelu kričala name, da živimo med morilci, da je to eno samo plemensko klanje, da ... Njena meščanska vzgoja, da ... In mehkoba ... Kasneje pa so se spet pobijali, plemena, vera, zgodovina, politika, kapital ... Ne, tako filozofiranje ni zame. In maj je, glej no. Še kar toplo. Včasih sva vzela voziček in sinka peljala po tem nabrežju. Ona je hotela sladoleđ, jaz sem spil obvezno pivo. Potem sva šla v trgovino z otroškimi oblačili, pa je spet kupila kaj novega. Kar naprej ga je preoblačila, ga česala, mu delal frizure. Mislim, da si je bolj želela deklice, mislim, da ja ... Ta najin Jaka, me stisne. Vedel sem, da bo tako, ko bom tu, vedel sem ... Dvajset let, ej ...! mi gre na jok. Kar slonel bi in gledal dol v Ljubljano in jokal. Zberem se in se ozrem naokrog. Ljudje se sprehajajo, ne preveč sproščeno, se mi zdi. Veliko je švigavih kolesark in kolesarjev. Če bi bilo kot nekdanj, ja, bi šel do prvega bifeja in ... Doktor Lorenz ima prav, verjamem mu. Dvajset let nisem videl teh ulic, vohal tega večernega zraka, hodil po teh pločnikih, dvajset let ... In vsa ta govorica okrog me-

ne ... Ta mir ... Leja bi rekla, da je mesto maternica, da si varen v njej. Ona je rada imela take, na pol pesniške finte, ja ... Saj je pisala pesmi, v gimnaziji jih je, pa še potem ... jaz nimam smisla za te reči, nisem kot Marija. Kakšno knjižnico si je naredila, oh ... Kdaj bo vse tisto prebrala, kdaj? Pa koliko knjig je napisal tisti nečak, Leon, petnajst, no ... Dala mi je dve, naj ju preberem, je rekla. Ne vem, popolnoma sem izven bralne kondicije te dni. Saj prej mi je šlo, ker Loti tudi rada bere, in nemščina me ne moti več. Kar padem v zgodbe, čeprav, še vedno raje berem v slovenščini ... Tonček mi posoja knjige, on jih požira ... Nič, stopil bom gor na Čopovo in si privoščil kavo v majhnem lokalčku, če je še tam. O, še je, se razveselim. Sedem k prosti mizici in si naročim kavico. Kako to dobro dene, takole sedeti in gledati ljudi, ki bežijo mimo, ti pa v miru, brez naglice popiješ kavo. Ja, to je življenje, to. Kaj bom počel naslednje dni? Najprej si bom temeljito ogledal hišo, delavnico, prezračil bom, naročil čistilni servis, morda kakšnega pleskarja, pregledal streho, prodal avto, ki gnije v garaži, moj dobri stari mercedes. Kupil si bom solidnega terenca, že jutri. Saj sem po internetu že nekako vse izvohal, ga rezerviral, jutri grem ponj. Nocoj, nocoj pa me bo Tom zapeljal dol na Ižansko cesto. Kar nekako ne morem do hiše, ne morem pa ne morem. Marija in Tone sta se mi ponujala, da se zapeljemo, jaz pa ne in ne. Z mestnim avtobusom sem se zapeljal do mesta, da si ga ogledam. Marijine oči so me rotile, naj ne pijem. Pa ne bom, ne, ne bom! Saj je tudi naš stric Jakob umrl zaradi žganja, revež. Vidim ga, kako je hodil pomagat v košnjo. Zadnja leta ni več kaj dosti zmogel, samo trebuh ga je bil in kar naprej se je potil. Peljali so ga v bolnico. Potem do jeseni ni pil, na jesen pa je spet začel, takrat vino, refošk,

češ, da si mora popraviti kri ... In je šel, še pred božičem smo ga pokopali. Kako pravi temu doktor Lorenz – on je velik strokovnjak za zasvojenosti – ko možgani iščejo nagrado, jo najdejo, tako nekako. In zanimiva je njegov teorija deloholika. Razlagal mi je, da se v delo umikajo v prvi fazi vsi potencialni odvisniki. Ker si po delu lahko za nagrado privoščijo pijačo, drogo, kakorkoli ... In potem se pojavi začaran krog, možgani te ženejo v delo, ker vedo, da bo potem sledila nagrada ... Na te stvari se ne razumem, pa bo najbrž res tako. Saj sem bil jaz tudi tak. Vedno, kadar sem se nagaral, sem se ga tudi napil, in tako je to šlo. Rinil sem se v nove in nove projekte, samo da bi se potem lahko zapili, in smo ... Kava je odlična. Take se ne pije zgoraj, kje pa. Razen, kadar jo skuha Jelena, ona to zna. Sam si jo skuham, pa bolj na hitro in manj posrečeno. Včasih je vodena, včasih pa premočna. Ne vem, nikoli nisem bil pozoren, koliko vode gre, koliko kave. Leja pa ... Ona je imela cele procedure s kavo. Ni marala kupovati mlete, sama jo je mlela, in to tako natančno, da je na glas štela do določene številke in potem ustavila mlinček. Prerekala sva se o tem, da je čisto vseeno, če je kava prav zmleta ali pa ne. Ona ni marala grobo mlete, niti preveč ne, češ, da se kava pregreje v mlinčku in izgubi nekaj arome. Ja, no ... Smešna je bila, ko je stala ob mlinčku in štela. Ko sem ji kupil posebno uro, sem jo osrečil. Potem jo je postavljala ob mlinček in ... Kasneje sem ji izdelal prekinjalnik, ki je po določenih obratih mlinček ustavil in je bilo konec prerekanj o pravilnem mletju kave. Zdaj bi pa kar sedel in gledal, kako se bo naredil večer, tako kot včasih, ko sva sedela v redkih trenutkih predaha v kakšnem lokalnu in čakala, da se je stemnilo. Potem sva si privoščila večerjo in šla v kino. Izvrstna poznavalka filmov je bila Leja, da ... Jaz

sem na tem področju popolnoma zaspal, zadnja leta pa sploh. Če že, potem sem pogledal kakšno vojno stvar, pa morda še kaj popolnoma izmišljenega, znanstveno fantastiko, to ... Leja, ona, ona je to spremljala, si nosila revije domov, stikala za videokasetami, jih vlačila še iz tujine; čez tristo jih je v hiši, se mi zdi, kljub temu, da je zdaj doba DVD-ja, takrat pa, ja takrat je ravno vscveteval video, da ... Kako je čas pohitel z vsem. Še kot mulc si nisem znal zamišljati, da bi lahko filme lahko ponovno gledal doma, pa da bom priljubljeno glasbo lahko nosil kar v telefonu ... Koliko vsega novega ... Naš oče je spustil nekaj solz, ko je lahko poklical po telefonu vse, ki so ga že imeli. Tam petinosemdesetega smo ga napeljali k hiši. Sami smo morali kopati jame za drogove in za strelovod. Kako smo komaj čakali, da se je tudi v naši hiši oglasil tisti tu, tu, tu ... Mama je klicala svojo sestro v Novo Gorico ... Spuščala je solze na črno slušalko tisti večer, da ... Kje je vse to, kje!? In ti spomini me zdaj tako zelo jahajo. Ah, ja, sam zase zavzdihnem, vstanem in grem. Pravzaprav ne vem, kam bi še šel na robu večera. Grem gor do pošte, kjer sem tako rad postopal, ko sem se vozil na predavanja. Pa kolikokrat sem šel noter, da sem poklical Lejo, potem ko sem prihajal z Jesenic, da sva se dobivala. Dostikrat sem bil službeno v Ljubljani, ona pa je še študirala. Tisti telefonski aparati in kabine ... Čakalo se je v vrsti, takrat ... Vse sorte ljudi je hotelo telefonirati. Primerilo se je, da se je od kod pojavil kakšen oficir in meni nič tebi nič kar vskočil v telefonsko govorilnico ... Tudi to sem doživljal, da. Navadno sem klical Lejo okrog poldneva, ko je bila doma in je prihajala na kosilo. Oni so že takrat imeli dve telefonski številki, ena je bila v delavnici, ena pa v hiši ... Tiste v delavnici si nisem upal poklicati in spraševati, kje da je Leja. Samo enkrat se

je primerilo ... Ni je bilo na fakulteti, ni je bilo v hiši, pa sem klical. In njen oče mi je zabrusil, da naj ne sitnarim in da je hči polnoletna, pa da lahko svobodno hodi, kjer hoče. In je treščil slušalko dol. Ostal sem rdeč in poparjen v kabini in kar strmel, dokler ni na steklena vrata potrkala starejša jezna gospa. Za njo se je nabralo še nekaj ljudi. Šel sem ven in plačal skromen pomenek. Stojim pred pošto in gledam vse gor do strehe. Še nekaj korakov naredim dol po ulici, da se pošteno razhodim. Zdaj pa zares domov, zdaj pa ... mi brenči v ušesih in me stiska v grlu. Najraje bi si privoščil še eno pivo, pa vem, da ne smem. Domov, domov ... Še ne, še ne ... Zavijem vse dol do Univerze in sedem v park. Gledam goloba, ki se sprehaja okrog belega smetnjaka. In gledam mlade ljudi, ki nosijo svoj nemir v majski večer. V tem parku sem enkrat prespal. Pili smo dol ob Ljubljani, zapijali smo zelo pomemben izpit, pa nisem zmožni do študentskega naselja. Kar na travo sem se ulegel in zaspal, najbrž ne dolgo, saj so me mimoidoči zbudili; in ko je nekdo omenjal rešilca in policijo, sem bil hitro na nogah. Junij je bil ... Potem sem šele videl, da sem popacan od bruhanja. Sram me je bilo in sem se nekako odmotovili proti študentskemu naselju. Ja, potem sem na roke opral smrdečo srajco, se stuširal in spal do večera ... Takih pijanskih podvigov je bilo še nekaj, madonca ... Pa ko sva s Karlom šla s čolnom po Ljubljani. Ej! Četrty letnik študija. On je naredil izpit, pa sva šla, vse dol do čolnarne na špici. Tam sva vzela čoln in odveslala do Tromostovja. Karlo je bil odličen pevec. Pod Tromostovjem se je ustavil in oponašal beneške gondoljerje. Ljudje so se ustavljali, pa celo zaploskali so, dokler nista prišla resna miličnika in nama svetovala, naj se spraviva naprej in iz reke. Takrat se je policajem reklo miličniki, pa bali smo se

jih, to pa ... Kje je zdaj ta moj veseli fant Karlo. Nazadnje sva se slišala pred kakšnim letom, pisala pa že nekaj mesecev nič. Delal je v Italiji, v tovarni velikih ladijskih motorjev, hišo pa si je zgradil v Marezigah. Z Lejo sva bila nekajkrat tam dol ... Karlo, Karlo ... Pa kako je igral na kitaro in harmoniko, in kašne strastne stare istrske pesmi je znal. Veselje ga je bilo poslušati, V študentskem naselju nas je večkrat zabaval. O, kar vidim ga, tega fanta. Rdečo rutko je imel zavezano okrog vratu, pa kavbojke in kitara. Sedel je na mizo in začel ... Punce so kar tekmovale zanj, ja ... In tudi še potem je znal zabavati, da ... Enkrat sva obredla pol Istre s tisto njegovo kitaro in za konec sva jahala oslička, mirno živalco, ki pa je bila malo domišljava. Končalo se je tako, da je osliček ostal nekje na pol poti do Koštabone, midva pa v noči pod nekim drevesom, pa še ploha se je naredila ... Osliček je že znal domov, midva pa peš nazaj in spotoma do nekega kmeta, kjer sva dolila težko nafto, tako je Karlo rekel refošku. Tisti dnevi, oh ... Njegova Julija, lepa svetlolaska iz Kranja, psihologinja, ga je znala krotiti in ukrotiti. Včasih nam je pridigala o zlorabi alkohola, o odmiranju možganskih celic. Karlo se ji je samo smejal in ji rekel, da vsi njegovi že stoletja pijejo vino, pa ni nobeden »munjen«, kar bi najbrž pomenilo nor, nekaj takega. No, pa sta se le poročila, sta se ... Tri otroke imata, starejši je tudi strojni inženir, deklici pa, ena je zdravnica, druga pa je trgovka, mislim, da živi v Italiji in da se je hitro poročila. Tega ga nisem nikoli vprašal. Ej, Karlo, zdaj sva oba sivolasa gospoda in čakava na zadnji »vaporeto«, kaj. Kar predstavljam si ga, kako hodi med oljkami in trtami in si požvižguje tiste svoje melodije. V naslednjih dneh bi se lahko zapeljal dol do njega. Zakaj pa ne? O, krasna ideja. No, čas bo, da pokličem Toma in me končno odpelje dol na

Ižansko. Prtljago bo pripeljal pa vse drugo, kar sem pustil pri Mariji. Pokličem. Čakam. Hitro sva se domenila. In čakam, čakam ... Poti me, nemiren postajam. Domov, v hišo na Ižanski, joj ...

Hiša, moja hiša. Vse je tu ... Tepihi so čisti in mehki, dnevna soba ... Tam je slika Bohinja, pa Soče, solkanski most ... Lestenec s kristali ... Odpiram prostore in skušam ujeti sence nekdanjih dni. Tisti dan, ko sem odhajal, sem se sprehodil skozi vse prostore in se dotaknil nekaterih stvari. Še najdlje sem bil v dnevni sobi, kjer je še vedno tisti fotelj. Ja, tisto novembrsko jutro, o, moj Bog! Tamle je bila, tamle. Črne copate je imela na nogah in ... Kako to pozabiti, kako!? Grem do omare in pregledam bife. Stare steklenice, nekaj novih ... Vodka ... Ne, ne, ne! Pregledujem predale. Nekaj papirjev, etuiji za očala, njena očala ... Vzamem jih v roke. Groza me je. Ko je prišel zdravnik, ji je prav ta očala snel in jih odložil sem, poleg televizorja. Potem ji je svetil v na pol priprte oči z majhno svetilko. S prsti ji je celo premaknil veko, nekako razvlekel jo je in vneto svetil v oko. Kakor da bi bilo včeraj ... Maček je obstal na vratih in čudno zamijavkal in izginil. Ni ga bilo več v hišo, nikoli več ... Pa tako rad je hodil k njej v naročje ... Dostikrat sta me pričakala pred televizorjem, ko sem prišel iz gostilne. Najprej me je očitajoče pogledal maček, potem še ona. Lep, tigrast je bil, Baldo ga je klicala ... Ta očala, ta očala, skozi te me je gledala in me preklinjala, tisto jutro pa ... Previdno jih dam nazaj in zaprem predal. Odpiram še druge, nekaj robcev, starih in zatohlih, pa nekakšne krpe in spet papirji in mape. Vse je prašno in polno zatohlosti. Na zunaj so pobrisali prah, navznoter pa najbrž ne. Vinka je najbrž uporabljala tisto drugo omaro, vsaj tako je videti, da ... Pa poglejmo. Pa res, tu je še nekaj

cunj, najbrž so hlače in majice tistega njenega plečatega vodovodarja, pa pas in tudi njen plašč. Omenjala mi je, da je še nekaj stvari ostalo, predvsem take, ki jih ne rabi, pa da bo v naslednjih dneh prišla in jih odnesla. Zatrdila mi je, da je najina zakonska spalnica ostala nedotaknjena, ključ od delavnice pa je imela Marija, da si je lahko Tone izposojal orodje, kadar je prišel kaj popravljat. Zdaj ga imam jaz v žepu suknjiča. Jakova soba je tudi ostala zaprta, ker je njun sin bil v drugi, tisti na podstrešju, kjer sem nameraval urediti nekakšen kabinet, kaj vem, morda bi Jaka želel imeti še en svoj prostor, morda ... takrat sem tako razmišljal. Odraščal je in je začel vaditi kitaro, pa sem mislil, nekakšna glasbena soba, no ... Vinka in njen mož sta bila v drugi spalnici, v tisti, ki sva jo namenila za goste, če bi jih kdaj imela, pa se je to poredkoma primerilo ... Hiša je hitro rasla, saj je njen oče kupil zemljišče, plačal mojstre in tudi sam delal. V dveh letih sva bila že notri. Takrat se je vse tako gradilo, s pomočjo prijateljev in znancev. Še gor pri nas, na naši planoti, se spomnim, smo se organizirali, kadar se je kje kaj gradilo. In koliko ljudi se je nateplo. Danes pa ... Kot duh hodim skozi hišo in se iščem, starec ... Zakaj le sem prišel dol, zakaj? Če bi zdajle smel piti, preprosto bi bilo. Sedel bi tjale na kavč, vzel vodko, prižgal televizor, če še dela, stara solidna nemška reč ... In bi me jemalo. Taki so bili najini večeri, če sem bil doma. Izgovarjal sem se na stres v službi, na potovanja, na utrujenost, na krizo ... Leja se je včasih stisnila k meni, včasih pa je kar šla v spalnico in potem ... Potem me je jemalo. Nekajkrat sem zaspal kar tam s steklenico ob nogah. Zjutraj sem vstal pred njo in se pobral v službo. Nisem pa prenašal njenega kajenja. Nikoli nisem zares kadil, poskusil sem, to ja. Le ko sem prišel iz vojske, sem

nekaj časa kadil, potem pa sem to opustil. Raje sem hodil metat žogo na koš in kasneje na kegljanje, tam pa, ja, tam se je začel razraščati ogenj pijanstva, prekleto ...!!! Kam naj se zdaj dam. Grem na balkon in gledam star sadovnjak, no, star je, kolikor je hiša, to pa je ... ja, štirideset let. Razraslo se je vse skupaj. Pa res, glej no, dve jablani sta nalomljeni, menda sneg, nepravilna rez, nekaj takega. Tone se sicer spozna na te reči, a sem najbrž že jaz narobe nastavil, saj se zadnji dve leti, preden sem šel, nisem brigal za sadovnjak, kje pa ... Takrat ... podjetje se je začelo lastniniti in ti prasci so me povsem odrinili, me pahnili daleč proč, da so lahko z delnicami in tajnimi dogovori pokupili, kar se je pač pokupiti dalo. In so zaslužili, prekleto mastno so zaslužili. Če bi zdaj dobil tiste prasce, ej. Za kravate bi jih obesil, ja. Kako lep prizor bi bil, ko bi viseli v sadovnjaku in opletali z nogami. Čisto vse so razdrli, razprodali, vse ... Samo s preprodajo so zaslužili, o ho! Jaz pa sem skrbel za načrte, za vizijo, ki je nikoli ni bilo, nikoli ni bilo dokapitalizacije za tiste projekte. Nihče se mi ne bi smilil, ne. Jaz, teleban, sem verjel, da me bodo povabili k deljenju plena ... Vedno so govorili, naš konstruktor, naš Beno, ti boš še naprej imel vizijo in potuhtal kaj novega, kar bomo lahko tržili. Pa se jim je mudilo s preprodajo ... Beno pa nasvidenje, hvala za patente in nasvidenje. Tako je bilo, kaj hočem ... Sam sem si kriv, ker nisem hodil na sestanke, kar verjel sem jim. Oni pa ... Konec je s tem. Nima se smisla s tem obremenjevati. Zgoraj sem zaslužil dovolj, da imam za dva rodova, če bi bilo treba. Denar od patentov prihaja, hvala Bogu. Vse je pravno urejeno, tudi za mojega naslednika, za Jako ... Joj, če bi bil zdaj tukaj vsaj on ... ne znam si ga predstavljati med paradižniki in artičokami. Pa kako to, da ga nič ne vleče domov. No, saj tudi mene ni bilo dvajset let. V

P R I H O D

njegovo sobo pa še nisem pogledal. Bajе je ostala taka, kot je bila. Marija je samo posteljnino pobrala, jo včasih prezračila, pobrisala prah, ostalo pa ... Tja stopim, se odločim, in pustim vrata in okna odprta, da prepih potegne skozi dnevno sobo. Mimogrede stopim še v kopalnico, kjer me čakajo sveže nove brisače, kopalna sol, peneča kopel, milo, parfumi ... Ta moja sestra ... me objame neka toplota, ki si jo ne znam razložiti. Celo komplet glavnikov je tam. Vse je tako skrbno pripravila za moj prihod, vse tako ... In vzamem glavnik, nov, velik, z gostimi zobmi. Prečesem sivino in si na novo začesem lase na levi strani. Tako, zdaj sem zares doma, počesan ... Grem na levo in obrnem ključ v vratih sinove sobe. Želel bi si, da ga najdem tam spečega, zavitega v odeje in z eno nogo zunaj, pokrčenega, dolginastega. Hitro je rasel. Po telesni višini bi bil podoben Rudiju, on je bil naš največji, meter devetdeset. Jaka ima bajе dva centimetra več, tako mi je sporočil v nekem mejlu. Mejli, samo mejli so še med nama, moj Bog. No, redki telefonski čveki ... Odklenem in vame udari neka zoprna zatohlina. Ni tistega vonja fantovske sobe, tistega smradu po potu in po ... Eh. Grem do okna in ga na stežaj odprem. Sedem na posteljo in si z dlanmi zdrgnem obraz. Zakaj, Jaka, zakaj ...!? Vem, matematika ti ni šla, ker nisi delal, pa nemščina tudi ne, nisi je maral, to vem. Vse bi se uredilo, veš, da bi se, ti pa kar, ja, kar šel si ... Prav tak maj je bil, prav tak, že proti koncu. Nedeljsko jutro, Leja je še spala, jaz pa, namenil sem se drugič pokositi travo spodaj, pa sem hotel, da mi ti pomagaš obrezati živo mejo. Pridem sem, postelja prazna, kitara na odeji, omara odprta, nekaj oblačil je najbrž manjkalo ... Police polne knjig in gramofonskih plošč, in posterji so bili prav taki, glej no, le da so zdaj pobledele. Pretipal sem

posteljo, če bi bila morebiti še topla, če si že vstal. Ne, tebe ni bilo več. Zbudil sem še Lejo. Ona je samo zazehala in rekla, da si šel včeraj s prijatelji ven, pa da bi se moral vrniti okrog enajstih. Jaz sem prišel nekaj čez polnoči, balinali smo in pili, kaj pa ... Nikoli nisem preverjal, če si doma, nikoli. Pa bi moral, najbrž. No, čakal sva do kosila, pa te ni bilo. Potem je Leja zagnala histerijo. Klicala je na policijo, k njenim staršem, če si šel tja, kar se je včasih zgodilo, ker si imel prijatelje v tistem koncu Ljubljane. Nič. Tam te ni bilo. Kako je Leja vreščala, kaj vse mi je rekla, da sem zapita svinja, da sem bedak, ker ne vem, kaj otrok rabi. Da otrok rabi tudi očeta ... ne pa samo žepnino. Zvečer je bilo še huje. Hodila je gor in dol in še nekajkrat klicala na policijo, če bi ga kje našli. Prepričana je bila, da si naredil samomor, da si skočil v Ljubljano; najbrž ti to ne bi pomagalo, ker si bil dober plavalec. Za dve uri je šla domov. Vrnila se je vsa zabuhla in še bolj natakajena. Nisem vedel, da je šla do neke prijateljice, ki ji je pomagala do tistih prekletih tablet, ki jih potem žrla več, kot je bilo treba. Očitno so dobro prijele, saj se je potem spravila spat. Jaz pa sem še dvakrat poklical na policijo. Nič. Določili so inšpektorja, ki bo stvar prevzel. In sestala sva se naslednji dan. Dolgo izpraševanje, kaj si počel zadnje dni, kam si zahajal, s kom si se družil, kako je v šoli, kaj delaš doma, če smo te maltretirali ... in podobne finte ... Ah, tisti maj, zavzdihnem in se uležem na posteljo. Dolgo tako počivam. V mislih vidim Jakca ... Še majhen je, z rdečo kapico in z majhno lopatko posnema starega očeta, ki odmetuje sneg zgoraj na Banjški planoti. Pa kako je bil smešen s smučmi. Skušal se je zaganjati za mano in je kar naprej padal. Ko je videl sosedovo Minko, postarano žensko, ki je nabirala zelišča in pripravljala čaje, s košem, ga je na vsaka način

hotel imeti tudi on. Moral sem v sosednji zaselek, kjer ga je Vinko še znal narediti. In mu je naredil majhen košek. Potem je v njem prenašal mačka ... joj. Pa tudi travo je nacukal in jo nosil. Našemu očetu je izmaknil kladivo za klepanje kose, si ga dal v koš in šel tja dol proti gozdu. Tam smo ga našli, ko je, štirileten je bil, sedel in tolkel kamenje in ga metal v koš. Rekel je, da bo delal škarpo ... In tisti košek sem moral prinesiti v Ljubljano, to je že bilo potem, ko smo se preselili v to hišo. Še zdaj mora biti nekje na podstrešju. Bom potem pogledal ... In na jesen, ko sem šel po krompir za ozimnico, si ga je nabasal v košek in ga nosil. Pa ga je naš oče vprašal, kaj bo z njim. In mu je rekel, da ga bo nesel na tržnico in prodal. To smo se mu smejali. Rad je šel z Lejo na tržnico, o, zelo rad. Čudil se je kupom zelenjave, sadja ... Bal pa se je mesarjev, ki so bili včasih zapacani od krvi, tam ob arkadah, v tistih mesnicah. Tistih se je pa bal, da ... Pa tudi krav se je bal. Kar stal je na robu hleva in si ni upal naprej. Ko ga je moja mama pograbila in ga vlekla h kravam, je bil tak vrišč, da smo ga komaj potolažili. Enkrat, ko so bile krave na paši, pa sem ga le prepričal, da se je dotaknil ene. S prstki ji je šaril po ušesu, jo pobožal med rogovi, krava pa je stegnila jezik, zaobrnila glavo in mu obliznila roko. Kako jo je hitro umaknil in si jo brisal ob hlače. Pestoval sem ga in se mu smejal. Ta moj Jaka ... In z mopedom se je rad peljal, to pa. Ko ga je dedi posadil za hrbet, joj, to je bilo veselje. Namenoma ga je vozil po gozdnih cestah, da sta lahko dolgo motovilila naokrog. Včasih ga je peljal vse dol do Čepovana, pa tudi na Lokve, o ja. Enkrat ju pa ni bilo dolgo nazaj. Mi smo že bili pri kosilu, ona dva pa, Bog vedi, kje. Leja se je takrat pridušala, da ga ne bo več pustila s tem starim norcem ... Tega ni rekla pri mizi, to je rekla meni zunaj, ko je šla in

enega prižgala, naša mama pa za njo. Skupaj sta pokadili cigareto ... Smešna je bila naša mama, smešna s temi cigaretami. Vsi smo vedeli, da rada kadi, oče pa, Bog ne daj, da je zvedel. On sam ni kadil in je vedno rekel, da je tobak hudičev strup, pa čeprav na vero ni kaj dosti dal. Naša mama je na skrivaj kadila, kako smešno ... Včasih se je kar izgubila in šla čez senožeti samo zato, da je lahko kadila v gozdu. In morali smo ji prinašati cigarete in jih skrivati na določenih mestih, da oče ne bi česa posumil. Saj ni pokadila veliko, zavojček je bil včasih dovolj za tri dni, tudi več. Enkrat pa jo je oče zasačil, jo je ... Nagnit krompir in repo je kuhala za prašiče, čepela ob kotlu in vlekla cigareto. Oče se je vrnil iz gozda prej kot običajno, ker je začelo na rahlo deževati. Pa jo je zagledal. Čik je hitro vrgla v ogenj, a je bilo že prepozno. Smešna sta bila v tistem prerekanju. In očitno je oče vedel, da kadi, pa se je najbrž delal, da tega ne ve ... Ja, in kadar sva prišla z Lejo, je rada vzela kakšno njeno cigareto, bolj fino, belo, dolgo ... Tako kot takrat, ko je Jaka doživel dolg izlet z mopedom, vse tja dol do Mosta na Soči sta šla. Kako se je Leja razburjala, češ da se bo otrok prehladil, da na mopedu piha, da je preslabo oblečen za take vožnje ... Pa ni bilo nič iz tistega, kje pa. Jaka je bil presrečen, in celo pot nama je v avtu žlobudravo pripovedoval, kakšne prepade sta videla in kako ozka da je tista cesta, pa kako da ju je premetavalo, ker da je pomladanski dež razril cesto. Jaz sem dobro poznal tisto cesto in so se mi ježili lasje, če sem pomislil, kaj bi se v resnici lahko zgodilo. Na nekaterih mestih je res precej prepadno in slabo zavarovano. Takrat je imel pet let, junij je bil ... Ej, Jaka, Jaka. Če bi ti vedel, kako je tvoja uboga mama potem jokala, ko je izvedela, da si živ nekje v Italiji. A veš, da se je kar zgrudila, ko sem ji to povedal. Moral sem

poklicati zdravnika, ja ... Pa še potem, drugič ... Celo poletje se je zapirala v sobo, brala, malo jedla, razen tistih prekletih tablet ... Polno je bilo tistih škatlic v sobi. Jaz sem se po tistem preselil v zgornjo sobo, tja, kjer je potem bil tvoj bratranec Tom. No, vidiš, Jaka. Potem, ko je dobila tvoje pismo, oh ...! Pa kaj, hudiča ... si se tako bal? Saj veš, da jaz nisem bil grob, nikoli te nisem udaril, nikoli. Leja, ona, ona pa je vreščala za vsako malo slabšo oceno, to pa. In spomnim se, kako te je kaznovala v sedmem razredu, ker si dobil dvojko pri matematiki ... Šla je na govorilne ure. Celo sama se je peljala s staro mazdo, ki sem ji jo kupil za majhne opravke. Nerada je vozila, zelo nerada, to je res. In ko je prišla domov, oh. Jaz sem imel dopust in sem spodaj v delavnici varil nova okna za rastlinjak ... Pa pride Leja, vsa rdeča v obraz, v belem mini krilu, v belih čevljih in črni majici. Zakriči najprej name v delavnici, da če vem, kaj je z mojim sinom. Ugasnil sem varilni aparat, si snel masko in odkimal. Moral sem gor. Poklicala te je v dnevno sobo. In potem se je začelo. Naštevala je ocene, vmes dvakrat močno tlesknila s čevljem ob parket, ker tam, kjer je stala, ni bilo preproge. Slišim jo: Jaka, dvojka v matematiki, in to ti, sin konstruktorja, ki blesti v matematiki, ej. Pa veš, kaj delaš, smrkavec, a veš!? Se zavedaš, da če hočeš v gimnazijo, moraš imeti solidne ocene, sploh pa v matematiki in angleščini. Če ti ne gre matematika, tu imaš očeta, pa ga vprašaj, si razumel, si razumel, je kričala. In še: od danes naprej nič več košarke, pa kolesarjenja tudi ne. In gramofon bo do nadaljnjega pod ključem, jasno! Pa kaj mi delaš, Jaka, kaj. Ti, ti, ki si vedno imel pet matematiko, joj, no! A je res tako težko narediti tistih nekaj vaj, pa domače naloge. No, slišala sem, da tudi tu ni bilo vse tako, kot mora biti. Od zdaj naprej zahtevam,

da mi vsak večer pokažeš narejene domače naloge, in ko prideš iz šole, hočem vedeti, kaj je za domačo nalogo, jasno, je zakričala in udarila s čevljem ob parket s tako silo, da je odletela peta. Jaka se je temu zasmel. Leja ... Leja pa mu je prisolila klofuto. Zdaj sem se oglasil. Prijel sem jo za roko in povišal glas: otrok se ne pretepa, če res ni treba, sem rekel. Kako živo je vse, kako živo ... Jaka se je potem pobral v sobo in ... Mislim, da se je potem bolj zapiral pred nama, predvsem pa pred njo. V šoli se je sicer izboljšal, drugače pa ... Maj, devetdesetega, februarja je imel šestnajst let, pa je šel ... Ej, jej jej, zastokam tam na postelji. Mrak me zaliva. Zunaj se je že povsem stemnilo. Moker zrak se vali sem iznad barja. Diši po pokošeni travi. Sosed jo je popoldan kosil. Vzdignem se. Čutim, kako sem težak in zdelan od teh spominjanj, od teh slik. Kar ne morem dojeti, da je tam ležal dolginast Jaka. Pod pisalno mizo je še vedno oranžna košarkaška žoga. Lučka na mizi sije dol nanjo. Spustim navojnice in prižgem veliko luč. Žoga je še tam, na pol prazna, mrtva. Odprem predale, trije so. V prvem je kup zvezkov, počekanih in neurejenih, v drugem je nekaj starih revij, nagice ... In dva učbenika, v tretjem spet nekaj map, listov in zvezkov, privzdignem in ... Čisto spodaj na dnu je majhen rumen zvezek, pod njim pa pomečkana škatlica cigaret ... Kadil je, me prešine, na skrivaj je kadil, kot njegova nona. Mulo, ej mulo. Če bi samo cigarete!? Inšpektor mi je večkrat potrdil, da so ga imeli v evidenci, ker da je bil v skupinah, ki so kadile hašiš tam za rimskim zidom. V dveh racijah je bil popisano, zapisano, skratka ... Če so mu ponudili, je poskušal ... Preprodajal pa ni, k sreči. Leja mi je nekajkrat omenjala, da je s fantom nekaj narobe, včasih da se tako čudno smeje v svoji sobi, da najbrž pije ... Alkohol pa ni maral, to pa

ne. Če sem mu ponudil požirek piva ali vina, se je vedno kremžil. Pijan pa res ni bil, se mi zdi ... Tisti smeh ... najbrž je včasih kadil tudi doma, saj sem ga enkrat našel spodaj v sadovnjaku ob pol dveh zjutraj, pa mi ni znal povedati, kaj tam dela. Nekaj je momljal o tem, da ne more spati, nekaj takega. Večkrat sem ga tudi opazoval, kako je nenadoma sila len in čudnih upočasnjenih gibov. Pa neke kapljice si je občasno dajal v oči, češ, da ima vnete, to vem. Enkrat sem to omenil Leji, takrat je samo zamahnila z roko in rekla, da so to najstniške fore. Droga ... Trava, hašiš, kaj vem? Na igli ni bil, to najbrž ne. Nekajkrat sva si tudi o tem pisala; odpisal mi je, da je življenje izziv in da moraš marsikaj poizkusiti, da potem najdeš pravo pot. Zatrdil pa mi je, da zdaj nima nič opraviti s tem, da zadovoljno kmetuje in spije kakšen kozarec črnega. To, to bo imel po naši mami Katarini. Ona je rada pila črno vino, samo črno ... Vedno je bila vesela, če sem ji prinesel spodobno buteljko črnega vina. Še ko je bila bolna, si ga je poželega. ... Srce ji je odpovedovalo, brez apetita je že bila, kozarec črnega pa bi ... In sem ji ga dal. Nesel sem ji ga na posteljo. Vsa izgubljena je že bila v tistih visokih blazinah, vsa bela, brezkrvna. Roka se ji je tresla, ko je prijemala kozarec, tako zelo se ji je tresla, da je nekaj kapljic črnine padlo na posteljnino in tam zacvetelo. Vino pa je rada spila, s kakšnim zadovoljstvom ga je. Oddahnjeno je padla nazaj v blazine in dolgo molčala. Potem pa je rekla: Beno, to je bil moj zadnji glaž ... Jaz pa sem jo tolažil, da ne, da jih bo še veliko, da bodo še nedeljska kosila, na katera nas je zvaljala in je bilo na mizi vedno tudi vino. Zanje seveda črnina, čeprav danes temu rečejo rdeče vino. In najraje je potem sedela zunaj pod lipo in dolgo cucljala tisti svoj merlot, včasih barbero ... briško je moralo biti. Njeni

nedeljski obredi ... Ko so se vsi raztepli, se je rada umaknila v veliko spalnico, kjer so bile po stenah slike cele družine in kjer je imela posebno omaro z vdetano pisalno mizo. Tam je hranila papirje, pisma, fotografije in denar. To je bilo njeno svetišče, njen oltar. Bog ne daj, da se je kdo približal tisti omari. Vsi predali so bili skrbno zaklenjeni. Ključke je imela spravljene nekje v predalu nočne omarice, pa morda včasih še kje drugje. Z izredno lepo pisavo si je v rjav zvezek zapisovala pomembne stvari, nekakšen dnevnik je vodila, da ... Tistega je zdaj vzela Leon, se mi zdi. In tista nedelja, avgust ... Pod hišo se je sušila otava, vročina je še bila na Goriškem, pa še kakšna ... Zaneslo me je gor domov, kar tako, in sam sem prišel. Nikogar ni bilo doma. Zlezal sem iz avta in se najprej razgledal naokrog. Pes se mi je dobrikal. Očetovega avta ni bilo, nič, nikogar. Čisto potihom sem šel okrog vogala in pokukal v veliko sobo. Južnik je vlekel in na lahno zibal bele zavese. In potem sem zagledal mamino z v figo spletenimi in spetimi lasmi na vrhu glave. Bila je za mizo in preštevala denar. Šepetaje je štela tiste zelence, takrat so bili dinarji. Pljunila si je v prste pa spet začela. Poravnala je kupček in ga skrbno shranila v majhno železno blagajno. Prijela je drug kupček, rdeči dinarji ... Vse je imela razporejeno po vrednosti. Pa spet šteje, šteje, pljuva v prste in šteje. Nemo sem gledal to njeno strastno igro. In kar me je najbolj čudilo, je bilo to, kako vsak kupček poravnava, ga privzdigne in ovoha, potem pa ga zadovoljno spravi v železno blagajno. Neizmerno je ljubila denar ... Pa tudi znala je varčevati, znala ... Njen brat je bil gostilničar na oni strani, v Stari Gorici, pa je bil najbrž prav tako zaljubljen v denar. Nekajkrat smo bili pri njem. In prav rad je sklonjen nad predalom prešteval denar, ja, tudi on, ta naš stric Berto ... No, škrt pa ni bil, to

pa ne. Meni je vedno stisnil kakšno liro, ko sem ga obiskal, to pa. In vedno je skozi smeh rekel, da je študent potreben denarja, ko Sahara vode, tako je govoril, naš Berto, ki je bil za nameček še dober kuhar. Teta Zina, ona je tudi rada preštevala denar, tudi ... Smešna je bila, kadar je iz lončka ob večerih natresla drobiž na mizo in začela preštovati tisto uboštvo, ker je imela majhno invalidsko pokojnino. In prav tako je spravljala vse račune, v zvezek pisala vse izdatke, da, prav tako. Opozarjala me je, da je denar mazilo za vse stvari, da povsod pomaga, da ga moraš znati zaslužiti, pa tudi pametno porabiti. Take je imela, kadar se je usedla na pručko ob štedilniku in srkala tiste svoje zeliščne čaje, ki si jih je sama nabirala. Na to se je spoznala, to pa. In tudi ona je šla včasih s košem v okoliške rebri in nabirala zeli. Še zdaj imam v nosu tisti vonj vseh rastlin, ki jih je na balkonu sušila na časopisnem papirju. Koliko dela je imela s tem. Po cele dneve je prelagala in premeščala. Razlagala mi je, da se morajo nekatere rastline sušiti v senci, druge le malo dlje na vročem soncu in podobno. Pa tudi nekaj knjig je imela o zdravilnih rastlinah. Ko sem bil prehlajen, mi je kuhala tiste zvarke, pa ne vem, če so mi res pomagali, morda le toliko, da sem se vedno pošteno spotil ... in z ovčjimi kožuhi me je pregrinjala. Naša pokojna Zina ... Kaj mi zdaj to skače po glavi, pa ravno zdaj, ko sem tu na prazni postelji, kjer bi moral biti Jaka. Jutri zvečer ga bom poklical, ga bom, si prikimam in vstanem. Obhodim vse prostore. Potem grem na podstrešje. Prižgem luč in vidim, da je veliko pajčevin med tramovi. Na levi je soba, naprej pa šara, stare smuči, moje, Lejine, Jaka pa je svoje polomil, potem ga pa nismo več prepričali, da bi hodil na smučanje. Ni ga več zanimalo. In tamle je še tisti košek, ves prašen in brez ene oprtnice. Pa lesen konjiček, sani, dve omari, ena

masivna miza, na njej pa kartonaste škatle polne posod, ki jih Leja ni več uporabljala, ker je kupovala nove in nove complete. Vrvi za sušenje so še vedno razpete, prašne so. Koliko pajčevine je okrog obeh luči ... Star pralni stroj je še vedno tu, ob njem pa slika maršala, ki sem jo svoj čas imel v dnevni sobi. No, glej ga, možakarja, kje je končal, ob pralnem stroju. Moj oče bi se jezil, če bi to videl. On je neomajno verjel v lik tega človeka, neomajno! Bog ne daj, da je kdo rekel kaj negativnega. Vedno je kričal, da če ne bi bilo maršala, bi mi kokodakali po italijansko. In kako je bil zadovoljen, ko ga je zagledal v moji dnevni sobi ... Kar lesketale so se mu oči. Udaril me je po rami in rekel: »E, moj Beno, tako je prav, tako. Naš moraš biti, prekleto da ja. Kaj misliš, da so naši zastonj padali, orko dindjo!« Potem, ko smo dobili državo, potem sem ga snel, pravzaprav ga je Leja. Ona in njeni ... Kje pa, ona je trdila, da je komunizem zamenjal nacizem in fašizem, da so vsi isti ... To je bila vzgoja njenega očeta, ki je gojil srd, ker so jim pač vse pobrali ... Pri njih so bila razpela v hiši, molitveniki, nabožne slike, no, tudi nekaj sila dragocenih, ki so jih imeli skrite, kaj vem kje, pa tudi še druge reči. Ni vse šlo, ni ... Kolikokrat sva se kregala glede partije, aj, aj ... S kakšno ihto je zagovarjala demokracijo in svobodo. Po svoje je imela prav, vse pa ne. In zdaj je tam maršal, tam ob starem nemškem pralnem stroju ... zraven je še naš star televizor, redka reč iz uvoza, pa še nekaj druge šare, teniški loparji, vrtna klop, polomljen gugalnik, star električni štedilnik ... Dotrajan bojler, stara kopalna kad. Take so imeli gor na Banjški planoti na pašnikih ... Kako se je Jaka smejal, ko je prvič videl staro kad na nekem pašniku. Pa kar noter je hotel zlesti. In me je spraševal: Oči, pa zakaj se ljudje tuki kar na njivi kopajo? Oh, no ... Tole bo treba sortirati in

P R I H O D

pospraviti, to tehnično staro šaro, omare, stare cunje, vse, razen ... kam pa sliko maršala. A, ne, njega bom pa spravil, dol v dnevno ga bom nesel, zadaj za omaro, tam naj bo. Grem do njega, ga vzdignem in pihnem, da se slap prahu zavrtinči gor proti luči. Nejadem stare krpe, nekakšne odslužene majice, in ga obrišem. No, družo Tito, kaj zdaj, tvoja era je nepreklicno mimo, ti norci pa so vse prodali, a!? Kaj zdaj, premišljam. Ja no, ko sem bil dol v vojski, me je imelo, da bi tudi sam vstopil v vojsko, prekleto da me je imelo. Všeč so mi bile parade in vojaška tehnika. Nagovarjali so me, da bi šel v poseben center za letalsko konstrukcijo, pa ... Kaj vem, domotožje je bilo premočno, bi rekel. Bil sem že tam, videl sem sodoben konstruktorski center, vendar ... Res sem sanjal, videl sem se v uniformi in ... Celo to sem sanjal, da bi šel potem za pilota, ja no ... Potem pa sem si premislil, ker mi je mama pisala ganljivo pismo. Tisto bi še moralo biti v kabinetu spodaj, da ... Pa tudi Marija mi je opisovala našo Banjško planoto, tako živo mi jo je opisovala, kaj vse se dogaja, da sem jokal ... Odločno sem rekel ne in se vrnil domov. Uniforme sem še potem občudoval, še dolgo potem, no, predvsem vojaške ... Carinikov nisem maral. Jaka se pa ni brigal za vojsko, nič ... Navdušen je sicer bil nad kavboji in pištolami, vojaško orožje mu pa ni hodilo po glavi. In ker je ušel čez, bi imel sitnosti, če bi naša Juga ostala, tako pa je lahko kar pozabil na služenje vojaškega roka. Zdaj si je spet uredil državljanstvo, dvojno ima ... Moj sin pa Italijan, madona ... Če bi oče vedel, da se je dal zapisati kot Italijan, če bi on to vedel ...!? Najbrž bi se mu kar zmešalo. Ni maral Italijanov, ker so jih maltretirali. Dostikrat je pravil o tem, kako so morali telovaditi in kako so ponavljali italijanske besede. In če nisi znal, si jih dobil s palico, klečal na pesku in

podobne kazni ... In končno stopim v zakonsko spalnico. Okna so priprta, navojnice na pol spuščene, vse diši po prezračenosti, po svežem perilu. Zagledam se v sliko, neka pokrajina, ki je bila Leji zelo všeč. Poklonila ji jo je mama, za prvih deset let poroke – znan slikar, dragocena reč. Na levi je malo razpelo, ki je moralo biti tam, čeprav sem bil proti, in naprej je še neka slika, tam pa je Marija z Jezusom; spet nek original, neko olje. Ne spoznam se na te reči, pa vendar ... Tu sva doživljala pekel in nebesa, da, tu ... mi gre skozi možgane. Kolikokrat sem jo našel s knjigo v roki v postelji, jaz pa majajoč ... In včasih je že globoko spala, včasih pa ... Tako prazno je zdaj, tako pusto. In tu bom spal teh nekaj dni, joj!? In njena slika ... njen portret ... Odpiram omare. Ostalo je samo nekaj mojih stvari, star plašč, bunda, nekaj oblek, nekaj srajc, vse tako staro in preperelo. Njene stvari je Marija pobrala in večino oddala na Karitas, tisto jesen, ko sem šel, ko se je že vedelo, da sem zgoraj dobil službo in me nekaj časa ne bo dol. No, v usnje vezano sveto pismo je še vedno na omarici, tam kjer ga je pustila Leja ... Včasih mi je pred spanjem kaj prebrala, da ...Primerilo se je tudi, da sva se potem o prebranem pogovarjala, jaz sem ji dostikrat oporekal, vendar ... Tudi Tonček me včasih obdari s kakšnimi odlomki. Ne vem, že nekajkrat sem se polotil tega branja, ne gre mi ... Nimam potrebne zbranosti. Naša mama, ona, ona je hodila k maši, oče po vojni nikoli več. Pa ni imel nič proti, da smo šli k obhajilu in birmi, ne ... Mama je tako hotela, mama, ja. Sedem na posteljo, vzamem v roko sveto pismo in ga odprem. Vidim, da je notri veliko listkov, na njih pa drobni izpisi z značilno Lejino pisavo. Nekajkrat mi je celo omenjala, da če bi bilo mogoče biti še enkrat mlad, bi šla za redovnico ... Ne vem, od kje njej tak navdih ...

morda zaradi nekega daljnega sorodnika, ki je v Afriki na misijonskih potovanjih; saj ne vem, če še živi. Prežeta je bila z vero, jaz pa ne, prav nič ... Tistih par molitev sem se naučil za birmo, potem pa me cerkev ni več videla. Mama je bila zaradi tega jezna, pa se je sprijaznila. Ona je rada prebirala verske časopise, saj je bila naročena na vse, ki so izhajali. In na Sveto Goro je šla nekajkrat na leto, pa na druga romanja tudi, dokler je še mogla. Enkrat sem pa le šel z njo, ob koncu osnovne šole. Z baklami smo šli gor na Sveto Goro. V noči so se razlegale verske pesmi, bilo je ... bilo je mistično ... In to knjigo so prijemali Lejini prsti. Kaj je iskala v njej, kaj? Saj vera vendar strogo prepoveduje samomor, pa je šla ... Tudi Jaka je moral k birmi, tudi on. Lepa nedelja je bila, to pa res. Še sam sem takrat občutil nekaj vzvišenega, nekaj nedorečenega. A bom zdaj na stara leta začel tudi sam iskati Boga, tako kot Florjan, ki je bil zadržan komunist in se je potem nekaj let pred smrtjo popolnoma spreobrnil. Hodil je gor po vasi in oznanjal, da je Kristus bil pri njemu, da sta se vse pomenila. Nobene maše ni zamudil. Vse svoje premoženje je zapustil cerkvi ... Govorili so, da se mu je zmešalo, da je bil tudi v Idriji ... Ne vem, ne vem, to naj ostane za zadnjo noč življenja ... Tu sva ostala, Leja, tu. Zdaj je tvoja postelja prazna, moja tudi. Nič ni ostalo od najine sreče, prav nič. Spustim sveto pismo nazaj na nočno omarico in preverim, če lučka še dela. Dela. Vzdignem se in grem na drugo stran. Stopim do njenega portreta. Te oči ... Te ustnice, zavihane v prijetno smehljanje, v očeh pa ... Ne vem ... Težko gledam v oči, ki so mi toliko vsega očitale. Tisti dan, ko sem odhajal, sem dolgo gledal to sliko, zelo dolgo. Razmišljal sem celo, da bi jo odnesel s sabo, pa je bolje, da je tu. Odkimam in pogledam na tla. Tepih je izgubil nekaj barve, vzorci niso več tako

kontrastni. Pregledam navojnice, odlično. Okna so res dobra. Tone je tole dobro postoril, pa zid, ja, skrbno je saniran, skrbno. Le prebeliti bo treba, to pa ... Poiskal bom izvajalca, mu pustil ključke, pa naj uredijo. O, ko sem bil še pri močeh, sem to sam delal. Leja mi je pomagala in se mi smejala, ko sem telovadil na nerodni lestvi. Sedem na svojo posteljo. Tako, tu smo ... Podstavim si blazino, da bi poizkusil, kako se bo tu ležalo. Kar oblečen ležem na pregrinjalo, globoko vdihnem, prekrižam roki na prsih in spet padam v daljna videnja. Takole sem poležaval ob sobotah, ko je Leja šla na tržnico. Potem je odprla vrata in zamrmrala, da bi bil čas za vstajanje. Vedno je prinesla tudi veliko rož. Razpostavljala jih je po hiši, tudi v spalnico jih je dala. Tamle na mizico je prinesla vazo in rože. In če še nisem vstal, je dvignila stare ropotajoče navojnice, na stežaj odprla okno in rekla: Lenoba, pokonci! Čas je, da začnem te stvari pozabljati, da ...

Ošinem uro na zapestju. Nekaj čez deseto zvečer. Ni mi še do spanja. Kaj zdaj ...!? Pa če bi šel pogledat v gostilno, kjer je bila vedno moja zadnja postaja, preden sem šel domov. Videl sem, da še obratuje ... Morda koga srečam tam. No, sok in mineralna voda, to bi že šlo. Tudi včasih, kadar sem se intenzivno treznil, sem pil samo mineralno vodo in jabolčni sok – tolminski špric, smo rekli tisti mešanici. Bog vedi, če danes še poznajo to. Pa grem, grem, se odločim. Vzdigнем se. Zavijem v kopalnico, da preverim lase. Samo dva potega z glavnikom in vse je tako, kot mora biti. Dvomim, da me bo kdo prepoznal, dvajset let ... Vse natararice so že zamenjane, lastnica jih pa zdaj tudi že ima, čakaj, ja, dve leti več kot jaz, če sem prav izračunal. Ja, bo kar prav, ja. In upam, da je še živa, dvakrat je bila vdova,

potem, ne vem, no ... Nič, grem, pa peš grem, saj ni daleč ...

Vse je tako novo, prenovljeno, točilna miza je krajša, miz je manj, in nekakšni separeji so. Dolgo kar gledam in strmim. Nekaj pivcev je ob točilni mizi, v separeju je en par, pri mizi sta dva mlajša moška, natararica pa mlada in klepetava. Odločim se za prost separe. Čakam. Nihče se ne zmeni zame. Kaj pa je to!? Kakšne navade so pa zdaj tukaj!? Zgoraj se mi to ni primerilo, kje pa. No, deklič, bo kaj, no ... Nič, kar klepeta, se smeji, napihuje žvečilni gumi in poka balončke. A take manire so zdaj tukaj, pa smo baje Evropa. No no, morda pa Zofka ni več lastnica, kdo bi vedel ... Vprašal bom, ko bo izvolila priti po naročilo. Nič. Že nekoliko jezen se odpravim do točilne mize.

»Oprostite, gospodična, jaz bi naročil radensko z jabolčnim sokom, če lahko?!« sem skrajno vljuden.

Ona prikima in me potem strmo pogleda: češ, starina, v postelji bi že moral biti. Nisem počakal, da pripravi pijačo. Nazaj grem in sedem.

»Gospod, vaša pijač,« mi vrže v hrbet.

Obrnem se, in vprašam: »Ja, a tukaj nihče ne streže. Nisem opazil napisa, da gostom strežete samo pri točilni mizi, res ne. Pa še nekaj bi vprašal, ja morda še vedno lastnica lokala gospa Zofka?«

Natararica se za hip zbere in namrdnjeno reče.

»Ja, je, ja, samo ona pride pogledat ponavadi smo dopoldne. Kar sedite, takoj vam prinesem,« je nenadoma sila vljudna.

Nekaj časa kar sedim in priskujem pijačo. Videl sem, da je lokal odprt do polnoči, fino. Zamišljam si, kako je bilo, ko se je tu še lahko kadilo, ko smo se tu našli

zapoznili pijančki. Ta soseska je bila polna takih, ki so pred kratkim tu okrog naredili hiše in so prinašali težavice v ta lokal. Debatiralo se je in pilo. Tamle ob točilni mizi so bili visoki stoli in bilo je v navadi, da je imel vsak svojega. Pa tudi omizja so bila rezervirana za posebne družbe. Dalo se je dobiti tudi skromen prigrizek, trdo kuhana jajca, suha klobasa, narezek, nekaj pač, da se je dalo piti. In gospa Zofka, ona, ona je bila odlična sogovornica. Mnogi so se ji zaupali, mnogim je svetovala ... Do vseh je gojila neko posebno spoštovanje. Ne pa tale smrklja ... Potem se na vratih pojavi sloka postava okravatenelega gospoda. Če to ni ... Samo, ekonomist v podjetju. Ta si je napraskal, ta. Dol na Igu ima novo hišo. On je, on, le da je zdaj siv, čeprav je deset let mlajši kot jaz. Ne bo me spoznal, v tej temi pa sploh ne. Z neko navajenostjo gre k točilni mizi in si naroči majhno točeno pivo. Oblečen je poslovno, urejeno, strogo. Še vedno ista drža ob točilni mizi, nezgrešljivo je on. No, po toliko letih ... Če se bo ozrl sem, me bo najbrž spoznal. Nič. Klepeta z natakario. Očitno se dobro poznata, verjetno je stalen večerni gost. In če ga jaz povabim sem, bi ga, tli v meni želja, da bi se vsaj nekomu dal prepoznati, da bi opozoril na dejstvo, da sem spet tu. To bom naredil, to. Energično vstanem in grem proti njemu. Postavim se na njegovo desno stran, se odkašljam in rečem:

»Samo, gospod Samo, se še pozna?«

On se prav počasi obrača in previdno odloži kozarec s pivom. Dvomljivo me gleda in zamežika. Zdaj lahko vidim, da je izgubil veliko las, da je zabuhel, postaran.

»Ja, ja,« zajecelja. Madonca, kam bi te dal, čakaj, ja, no,« mu je nerodno.

»Me res ne prepoznaš?« sem še sam v dvomih. »Balinala sva v isti ekipi, čeprav si ti deset let mlajši od mene, pa v isti firmi sva včasih delala. Ti si k nam prišel kot nov ekonomist,« rečem, da bi me le prepoznal.

»O, madona, Beno, ti ...!« se le začudi in razširi roki. »Pa so rekli, da si ostal gor v Stuttgartu, ne. Evo, zdaj si pa tukaj. Oh, seveda se te spomnim, no,« je rekel in se umiril.

»A sedeva. Imaš čas?« mu namignem.

»No, kašno urco, še ... Jutri grem tudi jaz tja gor. Še vedno po malem delam, veš,« se opravičuje.

»Ne bom te zadrževal, le kratek klepetek. No, kaj boš spil, boš še eno, meni pa isto, gospodična« Navržem in se odpraviva v separe.

»Kako, si prišel za stalno, ali samo tako?« vpraša Samo in si pritegne kozarec s pivom.

»Še ne vem, razmišljam ... Penzija je solidna, to ja, Ne vem, sem šele prvi dan tukaj. Zjutraj sem prišel. Vse moram premisliti, ni vse tako enostavno, za starejšega človeka še toliko manj,« rečem in ga gledam.

»A, prvi dan,« se Samo čudi. »Ja, potem pa res ne moreš vleči nekih odločitev, res ne ... Oprosti, kaj si pa počel tam gor. Mislim, da si šel tam triindevetdesetega ne, na poletje, mislim, nekaj takega, ne.«

»Ja, dober spomin imaš, dober. Res je. Vzel sem še zadnji dopust pa spokal. Delal, kaj sem delal ...« zamišljeno rečem. »To, kar znam. V strojni industriji v nekem konstrukcijskem biroju, dva patenta sem uveljavil in je steklo. Če bi ostal tu,« premolknem, »lahko bi samo gledal, kako ste vse zafrčkali,« sem neusmiljen.

»No, no, malo si užaljen, ne, ker nisi realiziral možnosti, ki so se ti ponujale. Saj veš, upravniki so hoteli čimprejšnje lastninjenje, potem ... Ja ne vem, no, ni te bilo na sestanke, nisi vlagal delnic, kaj vem,« zagnano reče in zakroži z roko. »Dvakrat sem ti rekel, ti pa nič. Potem se je pa vse usulo kot plaz. Nov lastnik, novi nadzorniki, preoblikovanje, razprodaja ... Nam je bilo naloženo, da delamo dobičke, nič drugega,« kar leti iz njega. Pa je spet tisti stari Samo, ki je tako telovadil z rokama, kadar je na hodnikih razlagal, kako in kaj nam je storiti. Vsaj nekaj informaciji nam je dal, ostali pa ...

»Ne, nič ti ne očitam. Imel sem osebno krizo, pa sem jo reševal tako, kot sem vedel in znal. In ti, še vedno delaš dobičke?« ga vprašam

»Ja, vem, slišal sem ... Žena, otrok ... Vsak ima svoj križ, vsak. Meni je umrla hči, kmalu po tistem, ko si ti šel, prometna nesreča ... Kaj hočemo, življenje je trd boj,« pomolči in skloni glavo. »Dobičkov ni več, so samo še neka bedasta reševanja kreditov. Zdaj delam za nekega manjšega podjetnika, ki na srečo še izvaža, za avtomobilsko industrijo dela. Tudi tu se stvari krčijo. Na najino bivšo veliko podjetje pa lahko pozabiva. Od tistega ni ostalo nič, ker so delničarji vse prodali. Njim je šlo samo za hitri zaslužek, nobene vizije, ti rečem, nič. Vi, razvojniki, vi ste vsaj imeli neko vizijo, klinca, na finance se pa niste spoznali, to pa res ne. Kolikokrat sem se moral kregati z vami in vas rotiti, da se vendar spleča investirati sem in sem, vi pa nič, vsaj ti ne, pa še nekaj tebi podobnih ... Nov čas je bil, in kar nas je bilo mlajših ekonomistov, smo dobro vedeli, kako gre to zunaj, pa smo bili na to pripravljeni, vi ste pa obtičali v svojih sanjah in vizijah.

Prav v tebi sem videl največji potencial, ti pa si šel. In ti dam prav, da si šel, ker tukaj bi te hitro razprodali, prav hitro,« se zasmije.

»Razprodali, ja, prava beseda, tako kot vse ostalo ... Tam, kjer so najeli moje znanje, tam delajo drugače. Skoraj vsi so že proizvodnjo selili v azijsko regijo, lastnik tistega podjetja pa ne. Zavezan je nemštvu, patriot do zadnjega diha. Možakar ima vizijo. Sodeluje z Japonci, robotizira stroje za živilsko predelovalno industrijo in jih potem konkurenčno prodaja, ker je kvaliteta izdelave res vrhunska. Tehnologija je že povsod skoraj enaka, gre za človeški faktor, natančnost izdelave in izbiro preizkušenih materialov, za to gre,« se raztegnem v pomenek.

»Ne vem, no, tehnologijo površno poznam, vem pa, kaj se obnese v finančnem smislu, le to vem. V azijski regiji ni več tak raj, kot je bil. Kitajci imajo neverjetne tehnološke preskoke, in to bo naredilo revolucijo, ti rečem,« zabolšči vame.

»Vidiš, v tem je problem, da nasedate neki viziji hitrega zaslužka. Pozabljate pa, da bodo morali ljudje živeti, mislim, od nečesa živeti, če bodo hoteli trošiti. In če ni služb, ni denarja, ni potrošništva. Ne morejo trošiti samo tisti, ki stvari delajo. Zdrava kmečka pamet, ne ...« se sproščeno zasmijem še sam. Nenadoma začutim, da sem spet v nekem drugem času, v tistem, ko smo zvečer po balinanju takole sedli, pili pivo in razpredali, kako bo, kadar bo.

»V bistvu imaš prav. Tole z Azijo, ne vem, eksperiment je bil, se mi zdi. Preprosta ekonomska logika, če bodo poceni proizvajali, bo tudi proizvod cenejši, dostopnejši za mase, in bodo dobički večji in hitrejši. Tako nekako je kar

nekaj časa šlo, zdaj so se pa stvari počasi umirile. Mi temu rečemo pregrevanje gospodarstva. Tudi pri nas je tako bilo, tudi. Joj, ti ne veš, kako so banke delile kredite, ej ... med nama,« zaupno reče, se prime za kravato in se skloni daleč nad mizo, »vse to so bili politični krediti, ja ... Nihče ni nadziral komu in za kaj gredo milijončki evrčkov, evo, pa imajo mineštro, bi ti rekel. Saj si nas vedno zmerjal, da kuhamo neko mineštro, ne, se spomniš tega, a?« se Samo vzravna in si popravi kravato, zrahlja si jo in odpne ovratnik srajce.

»Ja, ja, res je, res. Ko smo po balinanju sedli, smo imeli sočne debate. Kje so tisti časi, tik pred novo državo, tisto zimo ... Tam je bil naš raj, pokrito balinišče, zraven bife, mlade študentke so stregle pozno v noč, če je bilo treba, in smo filozofirali. Največkrat smo ostali ti, jaz, Benjamin, Franc, pa še dva, eden je bil aktivni oficir tedanje JLA, Smajo, smo mu rekli, se spomniš?« se mi hoče spominjanja.

»Oh, kaj se ne bi. Z njim smo se prepirali glede tendenc, da bi dobili državo. On je bil vedno strastno proti. In ne vem, spomnim se večera ... ko je bil nalit do amena, že po referendumu, ja, je bilo. Prišel je tja, pa ni mogel v ekipo. Bili smo že razdeljeni. On pa tak, v uniformi, zimski plašč razpet in pištola. Pa ti hodi gor pa dol in preklinja. A veš, da ga še zdaj slišim, evo. Tam ob ograji je stal in kričal. »Jebem vam odcepljenje i referendum. Jest čete travu, ako je ne zgaze naši tenkovi. Šta mislite, da čete dobit državu, da če je vam sveti papa, da jo organizuje, a. E, nečete, dok ima hrabre armije, nečete! Potem se je pa k njemu, s kuglo v roki, odpravil stari Mare, partizan. In mu je rekel: Če si prišel zajebavat, odjebi. Kaj bomo mi imeli, te pa en klinec

briga. Če bo treba, se bomo pa boril, tud prot teb, če bo treba, zdaj pa odjebi, si razumel. Druže Smajo pa je kar stal tam, pijan, kot je bil. Popravljaj si je kapo, potem pa nerodno izvlekel pištolo in dvakrat ustrelil v zrak. Mare je pa kar stal in se mu smejal. Potem pa mu je rekel. A zdej bi pa kar nas pobijal. Ej, mi nismo Turki al Bolgari, jebemti. To ti je ljudska armija, a. Pa kar nad ljudi, ej. Pijan si ko magla. Sprav tisto pokalco, ker tle se te nuben ne boji, si razumu. Pa ven pejt, če ne ti bomo pa pomagal, jasno. Pa da te ne vidmo več tle. A zdej bi pa ti nas n mal strašu, al kaj. Še elitne SS enote se nisem bal, pa bi se tebe. Ajde odjebi, ajde, pejd ven, je Mare kričal. Mi smo pa presrano gledali, kaj bo. Pa se je majorčina samo zamajal, spravil tisto pištolo in se res odmajal ven. Kelnarca je kričala, da bi bilo treba klicat policijo. Mare je potem vse umiril. Prekinili smo balinanje in raje pili. Tisti večer tebe ni bilo,« se Samo razgreva in na dušek spiije pivo.

»Imaš pa dober spomin, da si zapomniš cele govore,« mu polaskam. »Res me ni bilo tisti večer, slišal pa sem, da je naš major pokal tam, slišal sem,« prikimam.

»Ja, to z dialogi, saj menda veš, da sem občasno nastopal v amaterskem gledališču. Ne vem, če ne bi šel na ekonomijo, bi bil igralec. Saj sem šel delat sprejemne, ni šlo. Najbrž nisem bil ta prava faca. Vidiš, potem sem pa šel ne ekonomijo, kjer tudi moraš znati nekatere stvari odigrati, ne,« se prostodušno zasmije in razširi dolge roke. In tudi na košarki sva se dobivala, da ...

»Saj res, ja ... res ste imeli nek teater, še na Jesenicah ...« padam v spomine. »A tisto naše balinišče še obstaja?«

»Še. Zdaj ga je kupil nek Celjan, baje žlahta od nekega politika, raje ti ga ne omenjam ... Itak nisi živel tukaj in ne

veš, kdo so ta glavni, frčkarji. Pustiva to. Ej, a žuliš samo sokove? Jaz bom še en pirček. Dolga pot je za mano. Danes sem bil dol v Srbiji. Naš lastnik širi posel. Spet se odpirajo stare povezave in tržišča. Svet se vrti po svoje. No, kaj boš, jaz bom pívce, ti pa?« zasrepi vame.

»Morda ga bi šilce, če imajo še domačega, kaj vem,« možato rečem, čeprav mi v zavesti zvonijo zvonci: samo žganja ne, samo žganja, ne ... Pomignem natararici, ki je zdaj le opazila, da ima goste po celi gostilni in ne samo ob točilni mizi.

»Ti, pa nisi ... mislim zdravljenje, pa to,« me zadržano vpraša. »Takrat si šel, ne, v Idrijo si šel. Enkrat sem te obiskal, se spomniš? Sedela sva tam v tistem parku, kaj vem, tak zgubljen si bil. Jaz sem bil službeno v Idriji, pa sem skočil še gor. Vsi mi smo bili na meji pijanstva tista leta, ja ... Jaz sem ostal samo pri vinu in pivu, kar gre skupaj s poslovnimi srečanji. To je tako kot župniki pa vino,« se zasmije.

»Ja, dvaindevetdesetega,« težko zavzdihnem. »Po tistem, ko mi je žena umrla, sem popolnoma izgubil kompas. Šlo je tako daleč, da bi najbrž gagnil, če ne bi nehal. Tankal sem izključno samo še trda goriva. Tri mesece sem bil tam gor, v Idriji, saj ni bilo slabo, ne ... Zgoraj, v Nemčiji, se je nekaj časa nadaljevalo po starem, pa ne tako obupno noro kot tu, potem sem našel dobrega zdravnika, privat praksa, Švicar. No, zdaj imam reden servis in kar gre. Tale šnopček, naj bo za pozdrav domovini,« se rezgetaje zasmajem, tako zelo odkrito se zasmajem, že leta se nisem tako. Pa sem le spet doma, me prežema.

Nazdraviva in se spogledava. Najbrž Samo misli: spet bo vse po starem, spet bo pil. Ne, ne, tokrat samo to merico in konec !!!

»Meni se je tudi že dogajalo, da sem razmišljal o nekakšni daljši pavzi. Ni časa. Evo, biznis me kliče, ni časa. Jutri, kot rečeno, grem v Nemčijo, ker moram urediti neke pogodbe, da bomo potem imeli mir do jeseni. Pred poletjem je vedno norišnica. Še kakšno leto, pa bom izpregel. To je za mlade gumpce, ne pa zame. Razmišljam, da bi na stara leta šel nazaj v naše hribe. Kaj vem, no ... Sin je že zdavnaj na svojem, podjetje ima, hišo v Izoli in gre. Jaz in Monika pa, kaj vem, no ... Ti pa takole, prideš dol in ne veš, če bi bil še tu. Doma je doma,« patetično reče in spet zakrili z rokama.

»Dom, patetika ...« zamišljeno rečem. »Zgoraj imam svojo klapo, enega Slovenca, prijateljico, pa še eno iz bivše Juge, kaj vem. Tu bi moral spet začeti vse na novo. Ni tako lahko navezovati novih znanstev, vsaj zgoraj ne. Tu pa ne vem, kako je zdaj?« sem pretirano melanholičen.

»Po svoje imaš prav. Tudi tu se dogaja, da se ljudje čedalje bolj zapirajo v svoje kroge. Zdaj je v modi, da se kontaktiramo preko teh škatel. Ja, kaj hočeš, nov svet je to, nov, za drugačne ljudi. Ravno ko se bomo vsega privadili, bomo morali oditi,« se spet prostaško zasmije in lahkotno nagne pivo. »Ti, daj mi tvojo telefonsko številko, pa mejl, da bova na zvezi, če si za,« povsem običajno reče.

»No, če res hočeš, piši,« rečem

Samo vzame svoj sodoben mobilnik in mi pomigne. Zdrdram mu telefonske številke, tri so, pa internetni naslov, ker so mi v podjetju naredili internetno stran, tam so opisani moji patenti in moji kontakti. Zadovoljno poki-

ma in se zašobi. »Ja, počasi bom moral domov, dol na Ig. Bojim se teh kljukcev od policajev, ne bi rad pihal. Avto je moje delovno orodje. No, Beno, če boš imel čas, me pa obišči, pa prej pokliči, evo, tole je moja številka« reče, ko me poskusno pokliče, misleč, da mi bo zazvonil mobilc. Začudeno me gleda in vpraša: »A nimaš telefona pri sebi?«

»Ne, ne, jaz nisem poslovnež. Bom že doma videl in te poklical, če bom imel namen, da te obiščem,« sproščeno rečem.

»Razumem, ja. Poslovil bi se. Fino, da sva se našla. Kaj vse bi še lahko debatirala, a ne, žal, jutri moram gor in se moram naspati. Če hočeš, lahko prideš v soboto na balinišče, mini turnir bo. Verjetno vseh tistih novih ne boš spoznal, dva sta pa še takšna, ki bi te prepoznala. No, se vidimo, res, moram domov,« zavzdihne in dvigne svojih 198 centimetrov, zdaj najbrž kakšen centimeter manj.

»Hvala za družbo, no. Se vidimo, obljubim,« pokimam. Odnese svojo slokost. V ustih še imam peklino in v možganih je rahla meglica, čisto rahla, taka, majska nad Barjem ... Nekaj časa kar sedim in premišljam: Samo, prizadeven dečko, košarka, balinanje ... Sinu je pomagal vzpostaviti podjetje, verjetno pametno naložil denar, delnice, udeležbe na tujih trgih ... Sam sem postal stiskač ... Tu sem podoben mami, se mi zdi. Zelo rad si ogledujem številke na svojem računu in preračunavam obresti, zdaj, na stara leta. Ko sem pil, je denar kar frčal od mene. Kako sem ga razmetaval, o joj! Tu, v tej gostilni sem puščal veliko tega. Velikokrat sem plačeval kar počez, vsem, ko sem imel take večere. In enkrat se je tu znašel cigan z violino in s cigančico, ki je pela. Tako sem užival v tistem petju, da sta tisti večer pela samo zame, jaz pa sem plačeval

in plačeval ... Dekletce je res lepo pelo, no, saj je bila že skoraj ženska ... Še mi pleše njena postava pred očmi, še. Tamle, pri oknih sta stala, ona se je prijemala za rob krila, se zibala v bokih in vedno znova je moral zapeti tisto: Daj mi čašu rakije, da se napijem ... Kasneje sem tisto pesem slišal v nekem filmu, katerem, že ... Neki Burduš, kaj že, tega se pa ne spomnim ... Ni pomembno, tam je stala in bliskala vame z očmi, najbrž spet in spet čakajoč na nov bankovec v žepu njenega pisanega krila ... In Andreja se mi je tisti večer ponujala ... Delala je v tajništvu ... Stanovala je tu blizu, pa sem jo peljal na pijačo, na dve, tri, potem sta prišla cigančica in postaran siv Cigan z mogočnimi brki. Violina je pela, Andreja se je zvrčala name ... Ne vem, meni ni bilo do nje. Preveč sem imel rad Lejo, da bi jo prevaral. Nikoli je nisem, nikoli ... Tisti večer bi se lahko kaj zgodilo, lahko bi se. Šla je domov, jaz pa sem ostal tam do enih zjutraj. In še doma sem si potem v kopalnici pel. Daj mi čašu rakije ... Vem, da je takrat na vrata kopalnice prišla Leja, se smejala in odmahnila z roko. Zjutraj mi je očitala, da bom zagotovo dosegel visoko starost, če bom tako vesel ... Včasih smo bili oplojeni s tem južnjaškim melosom ... Takoj po osamosvojitvi je bila prava čistka. Nikjer ni smelo biti takšne glasbe. Pa ja, tega se ne da kar tako odpraviti. Toliko let smo bili enotna država, potem ... Potem je major streljal v zrak in grozil, da bomo jedli travo ... In še danes ne vem, kaj je bilo res, so to hoteli veliki? Najbrž! Nekaj čez enajsto je že. Domov bo treba. Joj, telefon ... Loti me najbrž vneto klicari, najbrž pa tudi Marija. No, zdaj imam kar dva angela varuha. Vzdignem se, stopim do natarice in plačam. Zunaj je hladno povleklo sem čez barje. Majske noči so še zelo hladne. Gledam vse te nove hiše. Kako se je raztegnilo to območje,

glej no, pa nekaj novih krakov ulic, nove hiše ... Nekje se zajedljivo oglašča pes, dva avtomobila me prehitita. Blizu sem, blizu. Doma. Praznina kriči iz vseh sten. No, vidiš, da gre, samo en šnopček in popoldan eno pivo, ni hudega. Če bi to bilo pred leti ... Zdajle bi sedel v gostilni in pil, zagotovo. Pobrskam med ključi, da bi našel tistega od delavnice. Najdem ga v žepu. Zavijem na levo in odklenem. Prižgem luč. Okna so polna pajčevine zgoraj v kotu. Varilni aparat je tam, stružnica tudi, še ena na desni, brusilniki, vrtalniki, orodja, izvijači, kar hočeš ... Žice, lepila, guma, plastika ... Vse je skoraj tako, kot sem pustil. Stopim do stružnice in jo pobožam. Koliko ur sem stal za njo, ja ... Očitno je vse čakalo name. Vrtna kosilnica je nova. Tone jo je kupil. Denar sem mu nakazal ... Lepa, rumena, solidna reč. Jutri jo bom zagnal. Namenoma nisem pisal, da bi Tone pokosil. Letos hočem jaz ... Pregledam vestno razstavljene in obešene ključke. Vse je tu, vse je na svojem mestu, pa izvijači, da, tudi ti so vsi ... Še malo se sprehodim gor in dol. Odprem železna vrata v vrt, da nočni zrak pljusne noter. Odprem tudi okno, naj se zrači. Kar stojim in gledam. Navajam se na to svoje nekdanje domovanje. In tamle ob vratih je še vedno zelen star telefon, po katerem me je Leja klicala gor k večerji in mi dol prevezala, če me je kdo klical. Grem tja in dvignem slušalko. Še vedno je signal. Zdaj me prešine, da bi že bil čas, da Loti povem kako in kaj. In Marija, rekla je, da me bo pred spanjem poklicala. Zaprem vrata in grem gor. Hitro najdem suknjič in mobilnik. Res, Loti me je že štirikrat klicala, Marija pa dvakrat.

Z Loti sva se pogovorila. Prespala bo pri očetu, ker da ji ni dobro v prazni hišici, nek strah jo daje ... Ja, njeni živci, ni vse v redu, ni ... Zato so ji tudi odvzeli otroka in ga dali v

rejo. Noče govoriti o tem, noče. Pa bi tako rad zvedel, kaj se je zares zgodilo. Nek namig je prišel od njene prijateljice, ki včasih pride k nama na čaj, od frizerke v pokoju. Enkrat sva bila sama zunaj na vrtu, pa mi je namignila, da je Loti včasih veliko preveč pila, da naj pazim ... Jaz sem ji odkrito povedal, da sem bil zdravljen, da zdaj stvar obvladam. Ona pa ... Tablete, tablete, preklete tablete ... Vina malo, pivo, samo kdaj pa kdaj, kave ne zna skuhati, pa tudi mara je ne, čaji ... Tistih pa jaz ne maram. Navlekla je vse mogoče čaje, za umiritev, za potenco ... Moj Bog, kaj vse je v tisti omari, kaj vse ... In enkrat sem poskusil čaj za nespečnost, nič ... To je sama komerciala, se mi zdi. Ubogi Siegfried jo mora kar poslušati in tudi tisto njeno drugo prijateljico, farmacevtko. Tista ima sicer moža, a se mi zdi, da ... Ja no, če ima ženska rada žensko, kaj pa vem ... Vse je mogoče, vse. Marijo moram poklicati. Zadovoljno ji povem, da sem se malo sprehodil po soseski in da je doma vse tako lepo in prav. Razložila mi je, da imam v kuhinji za prvo silo založen hladilnik in v omarah vse najnujnejše, sladkor, kavo, med in to. Skrbna tale Marija, skrbna ... Grem v kopalnico, da se še enkrat oprham. Slečem se in si uravnam vodo.

Tako, zdaj sem v novi domači halji, ki me je čakal v kopalnici. V dnevni sobi razvežem usnjene jermene kovčka na kavču in počasi zlagam stvari ven. Poiščem robce in vse drugo. Ob kovčku sta nečakovi knjigi, še naprej je manjša potovalna torba, v kateri imam kozmetiko in drugo šaro. V posebnem predalu kovčka s kovinsko zaščito je moj prenosni računalnik. Zaradi elektronske pošte sem ga vzel s seboj. Saj bi si lahko umislil nov mobilnik, ki to že omogoča, a se strašansko navežem na stvari, preveč. Vse mora biti izkoriščeno do kraja, vse. No, pa preverimo, kako

bo z internetom. Sedem na kavč, spravim računalnik v pogon in čakam. Vključim prenosni modem in spet čakam ... Pa mi uspe. Takoj pregledam pošto. Seveda, nekaj vabil na predavanja, nekaj sporočil iz podjetja, Tonček mi je pisal, no ... V naslednjih dneh mu bom odgovoril. In Jaka, o ... Takoj odprem in preberem. Želi mi: srečno doma. Sine, kako naj bo srečno v tej praznini, kako? Na hitro mu odpišem, da sem srečno prišel, da sedim na kavču in gledam naš ljubi dom, ki je tako obupno prazen. Vse ostalo naj počaka do jutri. Kaj zdaj, zavzdihnem in gledam lesteneč, ki lomi svetlobo v majhne iskre. Spal sem skoraj cel dan, kaj bo zdaj? In potem se spomnim, da bi lahko hitro pokukal na internetno stran nočne sopotnice. To me vrže pokonci. V suknjiču najdem beležko in takoj najdem naslov. Sedem in ga odtipkam. No, tu je ... Glej, glej ... V usnjenem žepku kovčka poiščem slušalke in poslušam njeno izvajanje ... O, tole ... Kar padam in sanjam tiste roke na harfi in na kitari ... Kar pustim glasbo in sanjarim. Jaka s kitaro. Šlo mu je že dobro. Dostikrat je vadil kar gor na podstrešju. Nekaj pesmi je že znal in neko zasanjano reč, podobno tile ... Našel sem ga gor v sobi z neko deklico. Oba sta bila zardela ... Najbrž sta poleg kitare vadila še kaj drugega, se mi zdi ... No, letom primerno, petnajst je imel tisto pomlad, ja ... Potem pa ... kitara je tam na postelji, on pa kmetuje nekje v srednji Italiji. Kako je že tisto mestece ...? Monterotondo. Hčerko ima, Tacijano ... Ženi je ime, kako že ... Rina, ja. Socialna delavka, on pa kmetuje. Ja, smešna reč, on pa kmet, no ja ... Babo si je našel lepo, hm ... Pošiljal mi je fotografije po mejlu. Prava baba, ja, prsata, črnolasa, mogoče malo debela ... No, zanj najbrž kar prava. In hčerka, cukrček, zdaj jih ima že ... trinajst let, petega junija bo imela trinajst let. In jaz sem nono, no!? Jutri

zvečer ga bom presenetil in ga bom poklical z naše domače številke na njegov mobilc. Dvomim, da še ve številko, dvomim. Šele čez čas mi je zaupal svojo, po nekaj mejlih. In kako sem bil poten, ko sem mu prvič poslal mejl. Saj je bilo res čudno. Najprej je on našel mojega v podjetju. Sivo jutro je bilo, pregledoval sem elektronsko pošto, mačkast ... tik pred zdravljenjem, na jesen dvaindevetdesetega. Takrat je on že imel osemnajst let in je bil v tisti komuni, še vedno v komuni. Našel je na medmrežju moje podjetje in mene ... Pravzaprav, se mi zdi, da mu je tajnica dala moj elektronski naslov, ker je najprej klical na sedež podjetja, takrat je uprava še delala, ja, tako je bilo, tako ... Eno samo dolgo pismo je pisal Leji, tisto, tisto, bi še moralo biti med njenimi stvarmi v sobi, v nočni omarici – rumena mapa, poleg albuma z našimi družinskimi fotografijami ... Jokaje mi ga je brala, ko sem prišel iz službe, lomila se je nad njim in stokala, da je izgubila sina, za vedno. V tisti komuni so se domenili, preko centra za socialno delo, da se bo počasi odvajal od heroina, ki ga je začel jemati v Italiji. Da je prišel do droge je kradel, goljufal, preprodajal, skratka ... Za nič ni bil obtožen, čudno ... V komuno so ga sprejeli septembra. Po telefonu sem v polomljeni angleščini govoril z upravnikom ... Razložil mi je, da so v stikih z našo policijo in s centrom za socialno delo, da je za fanta najbolje, da ostane nekaj časa pri njih, da je ravno na začetku narkomanske poti, seveda pa bomo morali podpisati privo-litev, kar bo z nami uredila socialna delavka. In je, suha, visoka, nas je obiskala, pa še potem sem nekajkrat bil v njeni pisarni ... Razlagala mi je, da je fant zdaj dojel, da je zabredel, da pa bo čisto v redu, če bo do spomladi v komuni. Pripravila je papirje, pogodbe ... Jaz sem podpisal, Leja tudi, čeprav ... Potem je bila gluha jesen. Ni več pisal,

jaz sem še enkrat klical. Upravnik mi je zatrdil, da je fant prizadeven in discipliniran ... Tisti upravnik je stvari gnal tako daleč, joj! Razlagal mi je tudi, da fant lahko dobi italijansko državljanstvo, ker sem bil jaz rojen še v Italiji, da se da to preprosto urediti na konzulatu v Kopru ... Pa tudi jaz da lahko dobim njihovo državljanstvo, kar naj bi zadeve pocenilo ... Zavrnil sem to ponudbo, prekleto, jaz pa Italijan. Mojemu očetu bi se zmešalo, če bi kaj takega slišal, za Jaka pa sem to uredil ... Jaka je postal Italijan, ker je pač njegov oče bil Italijan ... Pa razumi, če moreš ... Jaka, Jaka ... kriči v meni. Grem nazaj v spalnico, da najdem album in tisto pismo. Hitro ga najdem. Še vedno je tam, njegova šolska pisava, na nekaterih mestih razmazana z Lejinimi solzami. Papir je že povsem porumenel, krhek je ... Usedem se na Lejino posteljo in še enkrat berem tiste besede.

Vem, da sem vaju ranil, a nisem mogel drugače. Vlekel sem že travo, že dve leti in prijatelj Igi me je nagovoril, da bi šla v Italijo, kjer je žur ... Zdaj sem sprejet v komuno za mladoletnike. Dobro mi je. Klapa je prava, vsi so face. Samo papirje bo treba še pošlihtat, itak bo socialka zatežila vam, ker so tudi že policaji vse izvedeli in sem moral neke papirje podpisovati, pa fotkali so me, za kartoteko, itak. Nisem več v ilegali. Celo poletje sem pa bil, največ v Rimu, pa tudi v Torinu smo bili, pa spet dol do Palerma ... Italija je res zakon. Najdel sem si lušno klapco, ki jo je vodil Andrea, on je zdaj tudi v tej komuni. Študiral je že za prfoksa matke, pa se mu je malo rolalo, doma pa je iz Benetk. Tudi pri njemu doma smo bili dva tedna, kul stara vila ... Benetke so pa itak kul. Spet vadim kitaro, šola pa, itak, je u klinču. Vem, da sem zamočil na

celi črti ... Ko se spravim k sebi, bom skušal kaj narediti iz sebe ...

Ne morem več brat, ne morem. Spustim papir na tla in se zagnem z dlanmi. Zdaj bi lahko tudi jaz jokal, lahko bi, pa me samo tišči nekje v zaprsju in me lomi, na koščke me lomi ... Zakaj, zakaj, zakaj!!! Počasi se mi to razkadi v glavi. Še sreča, da ni imel kazenskih ovadb, še sreča, ne tu in ne tam dol ... Vpisal se je na neko kmetijsko šolo, nekaj takega. Začel se je učiti italijanščine in ... Pisma so bila redka ... Ko je zvedel, da je mama naredila samomor, ni želel priti na pogreb. Upravnik pa mi je povedal, da tiste dni ni jedel in da je dobil neka pomirjevala. Dodelili so mu tudi psihologa, ki ga je potem vodil do spomladi. Ni prišel na pogreb. Socialna delavka se je ponudila, da ga gre ona osebno iskat, pa je odklonil. Dvakrat ga je obiskala ... Jaz sem se enkrat namenil, vendar sem se zapil in zamudil letalo za Rim, prekleto ... Najbrž me je čakal. Najbrž sem ga razočaral, saj mi ni kar nekaj časa odgovarjal na pisma. Potem me je pa sam poiskal, dve leti po mamini smrti ... Tisti mejl imam spravljene v posebni mapi v računalniku, pa na USB ključu, kjer imam še nekaj njegovih sporočil in fotografij, da ... Sklonim se in ven potegnem zajeten album fotografij. Poročni ... Ta me zdaj ne zanima. Povlečem drugega. Zalistam. Glej, Jaka, tretji rojstni dan, pa četrti, pa prvo trikolo ... Mi na morju ... Jaka ob traktorju in s psom ... Leja in Jaka s sladoledom ... Ne, ne, ne ... Me stiska. Kar zdajle bi ga poklical, zdajle, nekaj do polnoči. Nenadoma začutim vročico, poti me ... Poklicati, ne poklicati ... Živčno vstanem in se razhodim po hodniku. Od povsod vleče preprih. Zaprem nekaj vrat in oken. Sedem v dnevno sobo in si v naročje potegnem star rdeč telefon. Preverim, če je signal. Je. Pritegnem si mobilca. Spotoma

spravim še Samovo telefonsko številko. Pogledam Jako-vo ... Na glas si jo preberem, enkrat, dvakrat, trikrat ... Pa spet. Roke mi drhtijo, ves sem moker ... Poskusim odtipkati nekaj številke, pa spet prekinem ... Kaj naj rečem!? In spet, tokrat odtipkam vse. Prislonim si slušalko in čakam. Zvoni, zvoni, dolgo ... Potem, njegov možat glas, njegov značilen italijanski »Prosim«

»Jaka,« drhteče rečem.

»Ja, jaz sem ... samo, ej, od kod pa kličeš? To ni tvoja cifra. Fotr, no, kakšen štos je pa zdaj to? A nisi dol doma?« slišim njegov raskav glas, verjetno malo jezen.

»Sem, ja. Od doma te kličem, z naše številke. Si jo pozabil, kaj?« rečem in čakam.

»Hja, ne bi je več vedu, ne ...« čez čas le prizna. »Imaš srečo, da sem se ti sploh oglasu, kr, ponoč se ne oglašam na kr neke cifre, sam sm vidu, da je iz Slovenije, tolk sm šteku, pa sm mislu, da je kdo od novih frendov, k počas kaplajo, se zanimajo za ta način kmetvanja, ne. Je vse v redu tm, mislm, bajta, pa to?« ga iskreno zanima.

»Je, Jaka, je. Saj hiša ni bila prazna, saj veš. Vinka je živela tu in Tone je skrbel za vse. Ja, še tvoja kitara je na postelji, tako kot si jo pustil. Meni se ne ljubi, da jo bi uglasil, pa tudi ni mi do igranja, zdaj ne več. Sem mislil ... no, sem misli, veš, triindvajset let te ni bilo, mene dvajset, pa sem misli ...« premolknem in globoko diham.

»No, kaj si mislu?« se Jaka razdraženo oglasi.

»Sem misli, če bi ti lahko prišel gor, v maju, s familio, to sem mislil. Težko mi je, verjemi, ker te toliko časa nisem videl. Vem, ni prav, da se jaz nisem odpravil k tebi, vem Jaka, da ni prav, da sem te pustil na cedilu takrat, ko si me najbolj potreboval, vse to vem. Zdaj pa, kaj hočemo, star

ratujem ... in, res, no, rad bi te videl ...« me zlomi jok. Usločim se in jočem, jočem. Stresa me, smrkam ...

»Fotr, ej, ne zdej cmizdit, no ... Sej bi tud jz lahko tebe iskal, ne ... če bi te rabu. Sam dober veš, da sem se na noge postavu. Ja, priznam ti, da sem dostikrat mislu na to, da bi skoču v Ljubljano. Kaj pa je to dons, avtoceste, pa to ... Sam, kaj vem, prazna bajta, mami je šla ... Ne vem no ... Ne mi zdej cmizdit, no ...« reče in globoko vzdihuje, očitno tudi on kroti jok.

»Pa bi zdej prišel, ko sem tu tudi jaz, a bi? Lej, jaz ti vse odpuščam, razumeš, res. Razumem, kako je ko te hudič od omame jaha, pa kaj je strah zaradi šole. Ej, toliko vsega se imava pomeniti, no ... Bi prišel, Jaka. Svoja leta imam, pa nič ne vem, kako bom naprej zastavil. Nisem se še odločil, ali bom tukaj ali bom tam zgoraj. Bi prišel, Jaka?« jecljavo zamomljam v telefon in vase vlečem solze, ki se mi debelijo v nadležen smrkelj.

»Do kdaj boš doma?« Jaka vpraša po dolgem mučnem premolku.

»Računam, da vsaj do junija. Nekaj malih obveznosti imam v drugi polovici junija, neko predavanje, potem sem pa res dokončno svoboden. Pa tudi tisto lahko prestavim na jesen, če bo treba. Jaka, a ne bi bil čas, da se usedeva za mizo kot možakarja, kaj,« si prizadevam biti spravljev.

»Ja, no, mislm, en vikend v maju, no ... Sam oblubt mi morš, da bi pol šel za neki dni z nam, na naše posestvo, da boš vidu, kako sm vse uštumu. To je moj pogoj, če sva n mal poslovna ...« se Jaka zasmije.

»Bi res prišel ...?« se mi trese glas.

»Ja, naj ti dam častno pionirsko, al kako,« se še naprej smeje, očitno je tudi njemu odleglo.

»Jaka, Jaka, vsi te bomo veseli, vsi, teta Marija zmeraj sprašuje, kako in kaj, pa tudi Vinka in Tom. Zdaj sem tako srečen, Jaka ... Za nekaj let si mi podaljšal življenje. Reciva, že naslednji vikend. Bi šlo?« sem vzhičen.

»Prav, ni problema. Zdaj imam najeta dva delavca, pa bodo tud brez mene pobiral solato in jagode, to mamu zdej, biološko, vse biološko, pa tud neki u rastlinjakih. Sej boš vidu, no, upam,« s tresočim glasom Jaka navrže.

»Šel bom s tabo, častna Titova, šel bom, če prideš ti gor, bom jaz šel tja dol, a velja?« ves tresoč rečem.

»Štima, pol smo zmenen. Naslednji vikend, se prav, enkrat u petek prot večeru, pridemo k tebi, u našo bajto. Ker Rina tud že sitnar, da če videt, kje sem gor zrastu, pa te fore. Ja, fotr, fajn, no ... Men je kar odlegl, da si se zbasu dol, pa da se bomo vidl, saj je cajt ne, da ne bodo sam mejli pa čveki po telefonu ... No, zdej pa pejt u postlo, ne, u ta domačo ...« se Jaka zasmije na njegov zafrkantski način.

»O, no, s spanjem bo bolj tako, ker sem se ponoči vozil in sem dopoldan spal pri Mariji. No, oprosti, ker sem te tako pozno klical, nikoli prej, saj veš. Pokliči, ko se boste odpravili. Velja. Pa lahko noč, sine, lahko noč.« sem ves razmehčan in do kraja premočen.

»No, bo že, valjda da te bom prej poklical. Ajd, lahko noč.«

»Lahko noč, sine,« še enkrat rečem in potem škrtne. Spet mi ostane samo: tu, tu, tu ...

Kar obstanem, takole razpuščen in vržen v misli, ki me pokorijo. Bo prišel, bo prišel ... mi odmeva nekje v začelju. Dolgo traja, da se povsem zberem in si obrišem potno čelo in tistih nekaj prisušeni solz. Moram se debelo usekniti v papirnat robček. Tamle ob televiziji me gleda kipec Marije,

matere božje. Leja ga je kupila na nekem romanju in je rekla, da bo to zavetnica naše hiše ... Je res, je res !? Takrat je šla z neko skupino iz njene domače soseske. In tisto leto jo je na sploh vsebolj vleklo v vero, potem pa ... Ja, prišla je skozi vrata in ponosno kazala tisto Marijo. Govorila mi je, da zagotovo dela čudeže, če se ji priporočiš. Moja vera ...? Ni je več! Usahnila je, ko sem šel k vojakom. Tam sem spoznal, da ni vse tako, kot mora biti, tudi z vero ne. In tudi kasneje sem veliko prebiral na to temo, sem ... Naša mama je bila pa ponosna, da sem si našel verno dekle, o ja ... In enkrat sta skupaj šli na Brezje ... Bog, kje je on, kaj je on ... Nebesna mehanika ... Ustroj neba, še neznane sile ... Tonček bi mi znal o tem govoriti celo noč in zraven pridno cucati cviček, on ja. Pa bi ga lahko poklical, saj je nočni ptič. Sila rad prebira pozno v noč, potem ko je že vse postoril okrog hišice. Zaspil šele proti jutru. Pravi, da je celo življenje delal ponoči, pa da se ne more tega otresti, saj, pek je bil. Ne, ne, ne spodobi se, da bi ga zdaj klical. Mu bom že jutri povedal, da sem spet govoril s sinom. In Marija me še kar gleda, tamle ob televiziji. Ko sem bil še majhen, kakšnih pet let sem imel, me je mama večkrat peljala do neke druge Marije, v kapelici, in tam molila za moje srečno življenje. Da o tisti svetogorski niti ne razmišljam. Kolikokrat nam je pripovedovala o njej, o čudežih ... Po birmi se mi je vse odmaknilo, zdaj pa bi to razpredal. Le čemu, le čemu ...!? Vstanem in vzamem kipec v roke. Iz mavca je, znotraj pa votel. In, glej, nek papir je notri, glej no ... Zbežam ga ven. Marijo previdno odložim nazaj. Njen izraz, kaj vem, neka milina, neka nadzemska zagledanost v ... Ne vem. Ta papir, kaj je to? Prižgem manjšo luč ob drugem fotelju, kjer sem včasih prebiral časopis, če sem bil popoldan doma. Sedem in razgrnem

papir. Lejina pisava, ves zadrhtim. Star, orumenel papir. Roke se mi tresejo in komaj držim papir. Pisala je z navadnim svinčnikom, zakaj pa to? Ona je zelo rada pisala z nalivnim peresom, zelo rada ... Tole pa ...!? Moram se zamakniti bolj pod luč, da lahko preberem – kot nekakšno pismo, naslov: *SLOVO*.

Ne vem, če bo kdo našel tole pismo, ki nastaja v tej noči, ko sem se odločila, da grem, Marija, tako sem se odločila. Vem, ti bi mi rekla, da sem padla in da pozabljam, da je Kristus dostikrat padel pod križem, pa se je pobral. Saj vem, da ni prav, ne zame ne za Boga, najbrž pa tudi za moža in sina. Zanj sem najbrž že zdavnaj umrla, Marija. Celo poletje sem upala in molila, da bi mi ga ti vrnila, pa mi nisi pokazala nobenega znamenja upanja, prav nobenega. Moje muke so težki kamni, veš, Marija, težki. Nisem dovolj močna, da bi jih še naprej nosila, nisem. Čeprav si mi ti dajala moč, vendar je v meni vse umrlo. Vsako jutro se sprašujem, zakaj sem še živa, za koga naj živim. In ko pridejo večeri, ko sem sama in molim ob tebi, me prešinjajo misli, da je onostranska luč še edino mazilo za mojo bolno dušo. Moj Beno me ne razume, Marija. On je šel na svojo pot, ki ne pelje nazaj k meni. Nisem ljubosumna, Marija, ne. Saj so trenutki, ko me objame, me tolaži, pa vendar, razšla sva se, ker mu ne morem več biti to, kar sem mu nekoč bila. Preprosto, umrla sem navzven in navznoter. In ne vidim več smisla, ki bi mi bil odrejen tu, na zemlji. Želim si, da bi prišla čimprej v čudovito svetlobo, s katero bi potem svetila dol, tudi na sina, ki se ne zmeni več zame, tudi nanj. Vem, da me bo nebeški oče razumel in me potolažil, saj sem ga neko jutro zaslišala – in rekel mi je: draga hčerka, pa pridi k meni, če ti je zarez težko nositi zemeljske kamne.

P R I H O D

Boš pa luč, ki naj sveti tistim, ki so jo potrebni. Vidiš, Marija, tako mi je rekel. In zato me ne obsojaj, če sem izbrala tako pot, kot sem jo. Res ne morem več. Če bi se mi sin vrnil, potlej bi najbrž zmogla te kamne, potlej ja, tako pa ... Ne zmorem več.

Tisti, ki bodo našli to pismo, tisti naj vedo – in prepričana sem, Marija, da jim ga boš dala v roke, tistim, ki si ga zaslužijo – tisti, naj vedo, da sem jih imela iskreno neizmerno rada, toliko rada, da brez njih ne zmorem živeti. Saj ni tako zelo hudo oditi, mnogo težje je hoditi po poti, ki je eno samo trpinčenje. Morda vas bom prizadela s svojim odhodom, ampak vas naprošam za odpuščanje, ker boste morda le doumeli, da sem bila strta od kamnov, ki so se vsuli name. Nikogar ne obtožujem, prav nikogar. To pot sem izbrala sama, in nisem nikogar povabila, da gre z menoj. Vedite, da je moja ljubezen bila močan ogenj, a kot da je zmanjkalo polen, da je ognjišče pusto in prazno in polno sivoga pepela, ki ga bo veter časa raznesel v vse smeri neba. Ko boste odžalovali, bom še vedno z vami, ker bom luč, luč ljubezni, ki bo sijala od zgoraj na vas. Vredni ste bili moje ljubezni in jaz sem bila vdana vam in še naprej bom vdana, še naprej bom večno žarela samo za vas. Prišel je trenutek, da se spremenim v nekaj, kar vam bo bolj koristilo, kar bo vrednejše od moje stokajoče zlomljene postave, ki bi z leti venela na tem kavču in prav v tem naslonjaču, kjer pišem pismo, to moje zadnje pismo. Dragi Beno, ne joči. Nisem odšla, ker si bil slab z menoj, ker ... Ne vem, dragi Beno, zadnja leta si bežal v svoje fantazije, žal ... Pa ti ničesar ne očitam. Očitno ti je Bog dal tako nalogo. Tebi, moj sinko Jaka, pa sporočam, da sem od tebe zahtevala več kot si sam hotel, in to je bila moja napaka. Ko sem pustila službo, da bi bila ob tebi, da

bi se radostila tvoje rasti in napredovanja, sem začela v tebi videvati neko zamujeno priložnost, kaj vem. Marija razume, da sem te preveč ljubila, res preveč, tako zelo, da sem hotela iz tebe narediti neko poslušno lutko. In priznam, da je bila to moja napaka. Zato si najbrž tudi šel, ustrašil si se me. Vedi, da bi iz ljubezni prenesla vse tvoje poraze, prav vse, in še zdaj jih bom prenesla. Boš videl, pousod boš čutil mojo luč, ki ti bo dajala življenjske moči, boš videl. Pazila bom nate, ker si še vedno moj otrok. Marija bo tudi pazila nate, obljubila mi je, prikimuje, glej, še sedaj prikimuje. Veš, Jaka, mamica je utrujena in potrebna dolgega spanca. Poletje jo je izčrpalo, ker te je iskala, kot levinja sem te iskala, da boš vedel. In ne zamerim ti, to je glavno. Zdaj vem, da si ravnal po nekem hotenju, ki mi ga ne bo dano razumeti, ampak Bog že ve, zakaj te je poslal na takšne preizkušnje, in tudi ve, zakaj me je na tak način kaznoval in pripravil do tega, da bom luč zate in za vse, ki jih imam rada. Nočem, da bi za menoj žalovali, nočem. Imejte me v spominu, to ja, ampak nočem, da bi bila vaša bolečina, ker sem najprej bila vaša radost, in to naj ostanem v luči, ki vas bo osvetila, ko me že zdavnaj ne bo v zemeljski obliki.

Tako, zdaj bom pojedla, kar sem si pač pripravila, spila nekaj vodke in šla. Ne bo težko, ker sem se res dobro pripravila na to pot. Že vidim, kako se mi odpirajo vrata v novo svetlobo, že vidim. Nasvidenje in bodite dobri. Pa radi se imejte, radi. Ljubim vas.

Vaša Leja.

Papir mi pade iz rok in v neki čudni elipsi odvesla na preprogo. Nekakšen ogenj mi gre skozi hrbtenico, celega me strese. In skozi spomin mi švigne slika. Spet tisto novembrsko jutro ... na tleh škatlice, steklenica vodke, na drugi strani pa navaden rdeč svinčnik in trda velika knjiga, veliki atlas sveta. Čemu!? Najbrž ji je služil za podlogo, ko je pisal to pismo, ker križank ni bilo tam – te je rada reševala, in navadno res na tistem atlasu v naslonjaču, kadar je čakala name ... Tole pa, tole pa ... Primem kipec Marije in ... Groza ... Po to sem prišel sem dol, po to. To je bil ta silni namig, to ... Joj ...!? Joj ...!? Bog, kaj si mi namenil, zatulim v noč. Ne, ne, preveč, preveč ... Skuhal si bom čaja, dal medu ... Tole, ne, ne, moral si bom pripraviti pomirjevalni čaj, ki sem ga vzel s seboj, pa med ... Tole poslovilno pismo, Leja ... krikne v meni. Sklonim se in pazljivo poberem papir, ki se kar sam viha, ker je bil toliko let zvit in zatlačen v votlino kipca ... Poravnam ga, večkrat ga poravnam, pa se spet zvija. Uporabila je trd papir, tak, za moje strojniške skice s tušem ... Očitno ga je vzela spodaj v kabinetu, pa natančno ošiljen svinčnik tudi ... Ah, ja ... Odločim se, da bom pismo shranil, kar v tisti veliki star atlas ga bom dal, ki je še tam na knjižni polici. Vstanem in ga spravim. Poleg pa postavim Marijo, ravno še dovolj prostora je na polici. Ko pride Jaka, mu bom dal to branje ... Moral mu bom ... ne bo prijetno ... Moj Bog, kaj moram doživljati, kaj moram doživljati, me stresa. Nič, umiriti se moram. Tabletke ne bom vzel, žganja tudi ne, čaj, čaj ... V kovčku je še, v vrečki.

Slonim na balkonski ograji in srkam čaj z medom. Čuden vonj ima, po senenem drobirju mi diši ... Seneni drobir ...!? Kadar je našega očeta bolel zob, si je iz skednja prinesel seneni drobir, ga natrosil na vrelo vodo v

aluminijasti skledi, se pokril z brisačo in se tako paril, da je bil ves poten. Čisto majhen sem še bil ... Gledal sem tisto čudno pojavo pod rdečerjavo brisačo, potem pa se mi pokaže očetov obraz, ves rdeč, in na levi strani močno zatečen. Zasmel se mi je, jaz pa njemu. Mama je rekla, da je Arabec ... Šele ko sem delal v tistih deželah, sem razumel, zakaj mu je tako rekla. Libija, pred mnogimi mnogimi leti ... In kasneje Irak ... Pisal sem dolga pisma Leji, dolga, največkrat sem ji opisoval, kako je videti puščava, pesek, pa o suhi vročini, ki da se jo da prenašati, pa o samotnih večerih, ko si sam v majhni hotelski sobi in se nad teboj vrtil velik ventilator, tebe pa je strah, da se bo os zlomila in bo zgrmel nate ... V eni od sob se je to zgodilo. Padel je na nekega Francoza. Nič hudega ni bilo, razen strahu in panike v nadstropju ... Bog vedi, kje so vsa tista pisma? Vem, da je Leja imela v spalnici posebno pleteno košaro, kamor je spravljala moja pisma, članke iz časopisov, kjer je bilo omenjeno naše podjetje – delovne zmage, novi podvigi ... V omari bi morala biti, v tisti veliki rjavni omari, v najini spalnici. Pletena košara z majhno ključavnico ... Ključek je imela na zlati verižici med nakitom, ki bi še moral biti v hišni blagajni na dnu tiste omare – tista pa je imela šifro ... Tam je imela tudi nekaj denarja, prstane, devize ... In kdo ve šifro, kdo ... Vedel sem jo, saj mi jo je zaupala ... A si je nisem zapisal spodaj v delavnici na ročaj večjega kladiva ...!? Mislim, da res. Še en ključek pa bi moral biti v nočni omarici, v njeni temno modri veliki denarnici, kjer je imela osebne dokumente in naše fotografije pa nekaj denarja ... Vse bi moralo še biti tam, prav vse, domislil in počasi odsrebujem grenkosladek čaj. Po njeni smrti sem samo še spat hodil domov, pa še to manjkrat, ker sem včasih prespal pri znancih, ko je bilo

pijančevanje v strastnem zagonu. In takrat, ko smo končno dobili državo, takrat me je pa sploh nosilo naokrog. Cele noči smo debatirali, kako bo zdaj. Da bomo druga Švica, ja, ja ... Hm, pa tisti skorajšnji pretep v baru, to je bilo, ja, že na poletje 92. Oficirji naše vojske, takrat še teritorialci ali kaj, ker uradno smo dobili svojo vojsko 95, so tja prišli v uniformah, v tistih grobih čevljih, že nekoliko nadelani. Sedli so za mizo in zahtevali primerno ohlajen šampanjec, v bakrenem vedru, v ledu, pa prtiček in primerne kozarce ... Tako nekako. To je bil malo boljši bar, kjer sem se ustavil zaradi natararice ... Vdovec ... Tista mladenka ... ni me sram priznati, da se je star panj vnel, ni me sram teh čustev. No, pridejo tja, punca pa ne ve, kako bi, kaj bi. Išče vedro, išče šampanjec. Pomagam ji. Dva med njimi sem poznal, eden je bil v moji enoti poveljujoči ... Pa je bil najbolj presran ... Pijan mi je razlagal, da bi lahko na nas metalo biološko orožje, antraks, pa kaj vem kaj še vse. Zgubljen je bil, čin pa je imel, še od prej, še iz JLA, potem pa v teritorialni. No, potem se je le nekako uredil in začel trezno presojati stvari. Bili smo premeščeni in smo lažje zadihali. Jaz sem bil zadolžen za oklepnike, na te sem se spoznal, ker sem bil v motoriziranem sestavu v JLA, kje pa bi bil drugje inženir strojništva ... Prostovoljno sem šel v to avanturo, ker je v meni vstal oče partizan, pa dedek avstroogrski vojak, ki je gnal Italijane čez frontne črte. Takrat sem bil na višku moči, zdaj pa ... No, tisti oficir, no, šampanjec ... Potem so pa zahtevali ponovno čiščenje kozarcev, češ da niso zadosti svetli za njihovo zmago. Potem mi je zavrelo. Začel sem jim nakladati, da kakšno zmago neki, da je bila samo nekakšna malo bolj resna vaja, pa take. Oni pa so kričali nazaj, naj se poberem, ker da jih lahko skupim. Pa sem jim rekel, da se je na civile pre-

povedano znašati, da ima vojak svojo čast. In ko je eden od njih punco zagrabil za boke, sem šel tja in ga udaril ... Oficir, ki me je poznal, je stvar umiril in jim rekel, da sem kar v redu dečko, da sem bil z njim tam pa tam ... Punci se je pa oni moral opravičiti, čeprav ji je potem rekel, da bi bilo zanj bolje, da bi šla obirat hruške, drugi pa je prostaško navrgel, da bi bilo bolje njeni dve hruški malo poskusiti ... Končalo se je tako, da smo se ga skupaj živalsko napili in se imeli za neke heroje, ki pa, danes to vem, nismo bili. Režija, velika režija. Dostikrat sem razmišljal, kaj bi vse lahko bilo, vse tisto, kar je potem sledilo na Balkanu. Takratna armada je imela dovolj orožja in kadrov, da nas bi preplavila in potisnila na kolena. O tem se ni nikoli več govorilo. Opevalo se je neko zmago, neke dobljene bitke, nek poraz armade ... Politika jo je umaknila iz naše republike. Imamo državo ...!? Tonček je dostikrat govoril o velikih, ki so imeli svojo računico na Balkanu. Saj jo imajo še, o, še ... Tonček, Tonček ... Ti si bil varno tam zgoraj, ko so tu tulile sirene, ko je kakšen tank kazal svojo moč, ko so helikopterji ropotali v junijska jutra, ko so se nekateri umikali na svoje vikende z zalogami hrane in pitne vode ... In Lejina sestra, ki bi morala tistega junija diplomirati na slavistiki, si je naložila nahrbtnik in šla v Italijo. Šele drugo leto je prišla nazaj, Jaka, pa ... Me spet stisne. Potem, ko se je pri nas začela vojna, je dobil celo politični azil; dobil je status begunca, potem se je hitro uredilo z državljanstvom, šolanjem ... Kam sem vse zavozil, kam ... Hladno postaja. Moker hlad me objema čez ramena. Posrkam čaj, nekaj ga pustim, da popljunkam ostanke medu na dnu skodelice. Nekoliko me je le umirilo, se mi zdi, najbrž sladkor v medu ... Naša mama je vedno spila mlačno sladkano vodo in neke kapljice ... Včasih samo

P R I H O D

sladkano vodo, ko je bila togotna in živčna. Poiskati moram ključek in pogledati, če je še vse tam, pisma, dokumenti, zapestnice, zlato, dragi kamni ... Prinašal sem ji te stvari ... Najprej grem v spalnico. Odprem na pol prazne omare ... Siva kovinska blagajna je tam ... Odprem drugo krilo omare. Tudi rjava pletena košara s smešno majhno srebrno ključavnico je tam ... No ...!? Grem dol v delavnico. Kar nekaj časa iščem veliko kladivo. Končno ga najdem v zaboji z drugimi. Nesem ga pod luč. Še je tu zapis, še je tu, sicer nekoliko odrgnjen, pa vendar ... Prepišem na listek in grem nazaj gor. Previdno vrtim kolo na vratih blagajne ... No, posrečilo se je. Dobra solidna švicarska stvar, ta blagajna. Pokleknem in gledam, nakit, prstani, verižica s ključkom, ovojnica z dokumenti ... Še nekaj dokumentov v plastični ovojnici, zvezek, majhen črn zvezek ... Kaj pa je to? Potegnem ga ven in odprem. Dnevnik, njen skriti dnevnik. Nisem vedel, da je pisala dnevnik. Debela reč, skoraj kot knjiga in v usnje oblečen. Polistam. Zapisi, pesmi ... Vzdignem se in sedem na njeno posteljo. Odprem na neki strani. Maj 1980.

Včeraj je umrl Tito. Čudno, vse je tako žalostno, zavito v nepredvidljivost. Strah me je tega časa, res me je strah. Moj oče pravi, da bi se zdaj lahko zgodilo marsikaj, da se lahko zgodijo vojne. Moj bog, pa ne zdaj, ko bo moral moj Jakec na jesen v šolo. Sinoči sem ga naučila tisto izštevanko. Beno je spet pozno prišel, okrog dveh zjutraj ... Kaj mu je, kaj mu je, da tako beži od doma. On in njegovi projekti. Baje bo spet moral v Irak, kaj vem. Po malem mi je že vseeno, samo da imam Jakca. Tita torej ni več. Kaj bomo zdaj? Režim, ki je naši družini ukradel ponos in imetje, bo počasi odmrll, to je zdaj jasno, vendar se tega ne sme na glas govoriti, vem da ne. Sirene so tulile in rahel

dež je padal ... Jaz pa sem mislila na svetlolasca, ki ga videvam vsako jutro v mestnem avtobusu, eleganten, s pristrženimi brki, mlad, širokopleč. In dvakrat se mi je že nasmehnil. Mislim, da dela nekje na občini, ker sem šla v torek na isti postaji dol kot on in sem hodila diskretno za njim. Šel je na občino v Šiški. Ob pol petih popoldan sem bila spet tam, ker sem šla pogledat, kaj bo v kinu, in spet je bil on tam, s torbo v roki, z lahkim pomladnim plaščem, vrženim čez roko, pa tako lep ... Nasmehnil se mi je ... V fantaziji sem ga videla ob sebi na dolgem sprehodu na Rožnik. Lahko bi zavila v opuščen stolp skakalnice in se tam ljubila, kot takrat v gimnaziji z Andražem, da, kot takrat. Andraž je bil neroden, zelo neroden, še kondoma si ni znal prav gor dati, morala sem mu pomagati. Joj, tretji letnik, nisem več bila devica, vse od morja ne. Andraž pa je bil devičnik, vedela sem, da je bil, zato sem hotela z njim, čeprav se je delal frajerja, ker je bil že v četrtem letniku, tik pred maturo. Morala sva dvakrat ponoviti vajo, ker je bil prehiter ... Maj je, maj, in meni je trideset let. Imam sina, moža, hišo, mačka, dva avta imamo, barvni televizor in vse drugo, ampak, Beno!? In izgubili smo vrhovnega ... Ne vem, kaj mi je danes, da me vleče v take čudne melanholije. Če ne bi videla tistega šarmantnega uradnika in če se mi ne bi nasmehnil, bi najbrž mislila, da sem že umrla. Zvečer bom šla do Fani, ona ima talent za žur. Si bova že kaj umislili. Zadnjič, joj ... Tega pa še nisem zapisala, tega še ne veš, ti moj dragi črni izpovednik, odet v debelo usnje, tega še ne. Fani je naredila piknik, zadaj za hišo. Povabila sem tudi Bena, ampak on, ne, ne, balinanje, kaj pa drugega. Pa sem šla sama. In tam je bil tudi Stevo, voznik v firmi, kjer dela Fani. Zabaven brkač, visok, močan. Pletel se je okrog

mene in malo sva se objemala med plesom, poljubljaj me je na vrat, mi gnetel dojki, pa z roko je silil do hlačk. Ustavila sem ga, ker sem imela menstruacijo, kot zakleto ali pa tudi ne. Ne vem, kaj bi se med nama zgodilo, če ... Nimam moralnega mačka. Beno je moj moški, ljubimec bi me pa osrečil na nov svež način. Fani pravi, da če nimaš ljubimca, nisi prava baba. Ona že ve, ona že, ker ima kar dva poleg moža in dveh otrok. Moja prava prijateljica. Imeti ljubimca ...!? Vem, da hodim po nekem robu, ki se ga ne zavedam, čeprav mi Beno ne daje vsega, kar bi zares hotela. Dostikrat ga ni doma, kadar pa je, pa se živalsko spravi name. Ne rečem, paše mi tista njegova ognjevitost, ampak želela bi si tudi dolgega razvajenega ljubljenja. Naslednjič bom nagovorila tistega svetlolasca, ga bom. Zdaj vem, kje dela, in to je že veliko. Ko bom naslednjič zapisovala vate, moj dragi izpovednik, močno upam, da bom osrečena z ljubimcem. Tako, zdaj moram končati. Jaka bo deležen še obvezne zgodbe pred spanjem, potem pa televizija, nekaj cigaret in čakanje na mojega hribovskega bika.

Tole, tole ... Take stvari je zapisovala ...!? Kako, da nisem ... Saj me ni brigalo. Nikoli nisem raziskoval teh omar. Sestra je pobrala cunje in jih darovala Rdečemu križu, vse ostalo pa ... Vedel sem za to blagajno, za devize, tudi moje, sicer malo, neka majhna rezerva, pa vendar. Tale debel zvezek, no ...!? Polistujem naprej in se ustavim na straneh dosti naprej.

Pa berem.

Oktober 1982

Zunaj dežuje že tretji dan. Sinček je priden, v šoli se je že znašel. Navdušuje me s svojo radovednostjo. Kaj vse

zna vprašati! Včeraj me je spraševal, joj, mami, zakaj imajo nekateri ljudje gole glave – pleša. In sva se dolgo pogovarjala o staranju, o bioloških zakonitostih. Meni je dvaintrideset let. V dobri formi sem. Zdaj več kolesarim in tudi zabave me osrečujejo. Moj Beno pa je spet v tujini, šele v sredini novembra pride domov. Kaj on ve, kaj zares potrebuje ženska mojih let. In če bi zvedel, da se dobivam s svetlolascem, z Borisom ... Nikoli ne bo izvedel, nikoli. Upam, da tudi Borisova žena ne. Včeraj sem bila v njegovi pisarni, že tretjič ta mesec. Ne vem, žene me k njemu in potem sem dva tri dni mirna. Včeraj je bilo tako zelo dobro, tako zelo, da moram to zapisati. Ukazal mi je, da naj sedem na mizo. Zaklenil je pisarno in spustil navojnico. Sedla sem na mizo, ampak potem. Zato je rekel, da naj pridem v krilu, zato. Potem mi je počasi božal stegna in z roko odstiral hlačke. On je prvi moški, ki me je lizal tam spodaj. O, kako je bilo božansko, božansko ... Bog, ti veš, da sva grešila, a sva grešila zato, ker sva oba sestradana ljubezni, in če je to greh, je sladek greh ... Toliko časa me je lizal, da mi je prišlo, še nikoli prej ne tako na dolgo in tako silovito. Potem je vstal, si prižgal cigareto in me nekako trudno gledal. Prvič, da ni hotel vsega, prvič ... Vprašala sem ga, zakaj pa to. Pa je rekel, da sta z ženo že imela telovadbo zjutraj, dvakrat ... Da pa naj pridem spet v petek, kmalu po drugi uri, da se bo prišparal, samo zame ... Ne bi mogla reči, da sem se noro zaljubila vanj, to ne, a to kar imava, to me osrečuje. Njegove nežne roke, njegovo prefinjeno jemanje mojega telesa. Beno se ni nikoli tako zelo potrudil zame. In tudi kadar mu ga dam v usta, traja celo večnost, preden mu pride, najbrž zato, ker je večino časa pijan. In kadar je na meni in me drgne in drgne, komaj čakam, da je vsega

konec. Pa ni bilo tako, ko sva se spoznala, ni bilo tako. Zakaj se je tako zelo vse spremenilo, zakaj? Ne morem reči, da mi je zoprn, to ne, še vedno bi ga pogrešala, če bi za vedno odšel. Na nek način ga še vedno ljubim, to drži. Mar sem jaz kriva, če gorim kot bakla, on me pa ne zna pogasiti. Dostikrat sem že rekla, naj zamenja službo, naj bo več doma, pa noče nič slišati. Samo zamahne z roko in gre k tistim svojim balinarjem, potem pa se pozno ponoči privleče domov, kaj naj bi s takim ... Kadar je dlje časa doma, se potruži, to že, ampak to je premalo. V petek bom spet šla tja. Vratar me že pozna in najbrž tudi že ve, zakaj prihajam, saj se mi vedno tako skrivnostno nasmehne. Čeden mladeč je tisti vratar, še študent, pa tako lep. Joj, zdaj že fantaziram. Bom kar odkrita, moj dragi izpovednik. Takoj bi mu dala, če bi bila priložnost, takoj. Ogleduje me, kadar čakam spodaj v avli, pa kako me ogleduje. In jaz se namenoma nastavim tako, da ima kaj videti. Kar naj gleda, kar naj gre potem na toaleta in opravi ročno vajo. Zagotovo jo, ker sem od Fani izvedela, kako to delajo takile študentki. Ona je nekaj časa oddajala sobe dvema študentoma, pa se jima je razkazovala. In potem je lahko slišala v kopalnici tiste kratke vzdihne. No, Fani je enega tudi zapeljala, ni se mu mogla upreti, je rekla. Mož in otroka so že šli na morje, ona še ni dobila dopusta. Sama je bila v veliki hiši, študent, nekje iz Prekmurja, pa je ostal čez poletje v Ljubljani in nekje delal. Pa se je zvečer šel tuširati, ona pa je kadila zunaj na terasi. Kar zgrabilo da jo je. Šla je za njim, ga povabila na pivo in potem je bilo vse tako hitro. Petkrat sta se ljubila v tisti noči, petkrat. Čez dva dni da je študentek sam trkal na vrata, pa ni več hotela, ker se ji je uprlo, pa še neko virozo je imela, nek prehlad, ker se je razgreta napokala

sladoleda. Do petka bom že zdržala. Popoldan moram k mami, da ji pomagam izbrati nove tapete. Vse bo prenovila. Saj jima gre dobro, podjetje raste in brat bo prevzel. Tale moj bratec ... Včeraj mi je razlagal, da je našel nekaj somišljenikov, da se dobivajo pri nekem župniku. In ves navdušen mi je govoril o prizadevanjih, da bi se kaj spremenilo, da bi imeli drugačne pogoje gospodarjenja, novo državo. Zdi se mi, da včasih malo zaletavo razmišlja. Ne vem, ne morem razumeti, da smo bili vsega oropani, jaz ne, pač moja stara starša. Vse je šlo, vila, bogata knjižnica, klavir, trije avtomobili, gozdovi na Krimu, tovarna, vse so jima zaplenili, pa čeprav sem izvedela, da je dedek podpiral te rdeče srake, da je dajal denar in organiziral sanitetni material. Oče še ima zvezke s temi zapisi, ker jih je rešil stric Tone, ki zdaj živi v Ameriki. Dolga pisma piše očetu. Pet otrok ima in z dvema si dopisujem. Saj res, nisem še odpisala. Odkar se dobivam z mojim svetlolascem, sem to malo zanemarila. Če bi mama vedela, joj! Ona bi me kar v samostan poslala. Kar naprej nam je pridigala spodobnost in zvestobo pa molitev, kar naprej. Vsi trije otroci smo imeli na nočnih omaricah molitvenike in smo morali pred spanjem moliti. Jaz in sestra sva se vedno malo hihitali, brat pa v svoji sobi, ja, on je bral stripe in napete knjige o Indijancih in kavbojih. To so bile njegove molitve. Koliko teh spominov bi lahko še popisala. Za danes bo kar dovolj, moj dragi črni zaupnik. V nedeljo bom šla k maši, k spovedi pa ne, saj to ni greh, Bog ve, da ni, ker ljubezen je Bogu všečno darilo. Tako, v petek pa, komaj čakam. Spet bom oblekla krilo, tokrat vijolično.

To, to ... Kaj ...!? Slep sem bil, slep, me pregrne grenkoba. Čutim, da prepah vse bolj vleče skozi na pol priprte navojnice, a se zanj ne zmenim. Tole pisanje, moj Bog. Nikoli si ne bi mislil. Če bi bilo to, če bi to vedel ... varala me je ... Jaz pa ... Toliko priložnosti, take plačljive dame so se ponujale, jaz pa ... Verjel sem ji, njej, moji Leji, tihi, zaprti v svoj svet revij in knjig in v vzgojo sina. Potem pa odkrijem to ...? Dolgo slonim nad zvezkom, izpraznjen in utrujen. Tako je torej bilo z njo, tako, te njene male skrivnosti, ta njena skrita skakanja ... A zato je hotela, da prinesem tiste filme. Saj sem jih, pa rada sva jih gledala. In silila me je, da bi počel vse tisto, no ... Jaz nisem bil kaj dosti vnet za to, za lizanje tam spodaj pa sploh ne. Zdelo se mi je tako živalsko, kaj vem ... Nekajkrat sem poskusil, a nisem pri tem doživljal nič posebnega, morda tudi za to ne, ker sem to počel samo, če sem bil res pijan. Po to sem torej prišel dol, po to. Po to resnico, ki je nisem poznal. In če bi za ta zvezek zvedel Jaka. Nikoli, nikoli! Nekam ga bom skrnil. Kam le? Že vem, spodaj v delavnici imam v betonu luknjo, čez pa desko. Tisto sem naredil, če bi bilo treba kaj skriti. Taki časi so bili, da se je moralo kar naprej kaj prikrihati, od deviz do nakita pa tudi kavo, kako noro. Tja ga bom dal. In ko bom šel nazaj gor, ga bom vzem s seboj. Tam gor ga bom v miru prebiral. Varala me je, varala me je ... žaga v meni in me krči. Položim ga na posteljo in se zvrnem poleg njega. Skušam malo oddremati, pa ne gre. V mislih jo vidim, kako stopa na mestni avtobus in se pelje v Šiško k tistemu svojemu svetlolascu. Sem ga kdaj videl!? Ja, ja, ja, ... Sobotno dopoldne, šla sva skupaj na tržnico, pa ga srečamo. Eleganten uradnik, pristrižene brčice, rjav lahek jesenski plašč ... Predstavila mi ga je, še celo to, češ da je prijatelj od Fani, pa da se od tam poznajo. Z njim je

bila desetletna hčerka, pa nakupovalno košaro je imel. Tisti, tisti, polizanec ... Jebemti, mu bi razbil kurbirski gobec, jebemti ... Svojo kri bi potem lizal, ne pa ... In Leja, njej bi dal klofuto, če bi vedel, njej bi ... Klinca bi, premehak sem bil, vedno sem bil premehak. Raje sem se umaknil v alkohol, prekleto da res. Nič nisem vedel, nič ... Skakal sem nanjo in šel balinat, pa pili smo, pili. Kašen bedak, kakšen slepec ... Pa mi je mama rekla, da so mestne gospodične razvajene, da hočejo od moškega več kot je treba, tako nekako mi je rekla. In teta Zina mi je tudi govorila, da je strastna kobilica ta moja Leja, da jo bom moral kar na kratko dati, na dobre vajeti ... Jaz pa sem se temu smejal. To mi je rekla, ta naša Zina, takrat, ko sva jo po letu dni po poroki obiskala ... Strastna, strastna ... Jaz sem jo imel tako prekleto rad. Zame je bila svetišče, boginja, ona pa ... Tole moram zaupati mojemu Tončku, moram. Nocoj ne. Koliko je pa sploh ura? Iz žepa potegnem mobilca. Pol enih šele. Kaj bom zdaj s to nočjo, s to kruto nočjo, ko sem odkril te stvari. Še dobro, da sem spil čaj in med. Nima smisla, da bi se zdaj nalil, čeprav ... V omari so čedne zaloge, dobro ustarane. No ... Ne, prekleto da ne. Še se mi živi, še. Spet pograbim zvezek in zalistam. Bežno pregledujem datume. Ni pisala zelo pogosto, nekajkrat na leto – zakaj tako, čemu ...!? Kako se nisva poznala!? Tam, po letu 82 sem bil doma, prekleto, no ... Ja, takrat ... Delal sem samo v Ljubljani, risal načrte, pripravljajl dokumentacijo, nobenega terena več, nič ... Pravzaprav januarja 83 sem dokončno ostal doma ... Šla sva na smučanje v Švico, kamor je priporočil njen stric, ker je poznal tisti kraj in lastnico majhnega hotela. Čudoviti dnevi so bili, čudoviti. In Leja se je lahko izkazala kot izjemna poznavalka jezikov. Navezala je prijateljstvo z

ameriško družino. Vsak večer so dolgo klepetali, meni se ni ljubilo. Veliko sem smučal, veliko. Jaka je imel že devet let in mu je šlo dobro. Oponašal je smukače. Rad je gledal smukaške tekme na televiziji, hitrost, dolgi skoki. Celo na tekmo sva šla na bližnjo smukaško progo. Kako je užival, kako je vreščal, ko so tisti norci leteli mimo sto in več na uro. Neverjetno. Meni so stale vse kocine pokonci, ko so prišli na tisti skok in je jeklen švist zarezal v zrak. Dobro mesto sva si našla. In spet je pomagal stric ... Ah, kako je bilo lepo tisto zimo, tako popolno, jaz pa nisem nič vedel, da je bila prejšnjo jesen s tistim ... Vzdignem se, prižgem lučko na nočni omarici, si podstavim blazino in si pritegnem zvezek. Poiščem zapise proti koncu ...

Julij 1988

Včeraj sem bila v Iškem Vintgarju. S kolesom sem šla, počasi, a je šlo. To novo kolo ima res dobre prestave. Beno se razume na te stvari, za to je mojster. Tam sem v miru premišljevala ... Jaz nisem Fani in nikoli ne bom, nikoli. Skregali sva se kmalu po tistem, ko je ona zvedela, da se jaz sestajam z Borisom, s poročenim. Ona si je vedno našla neporočene ljubimce, in to mlajše od sebe. Meni se kaj takega upira. Boris, ta je že zdavnaj pozabljen, čeprav me še vedno zaščemi, če se spomnim na njegovo pisarno in na stvari, ki sva jih tam počela. Kadarkoli grem tja mimo, se zazrem gor v njegovo okno, pa ne zato, da bi ga videla, ne, ker ... Nisem bila edina, ki je zahajala v njegovo pisarno. Kasneje sem izvedela, da sem bila jaz ekskluzivna petkova dama, ena je prihajala ob sredah, ena pa ob torkih zvečer s pretvezo, da delata skupen projekt. Ja, Boris je bil mahnjen na seks in mi je pustil samo lep spomin, samo neko novo izkušnjo. Šest let je že

tega, pa še zmeraj to zapisujem, vsaj dvakrat na leto se ga spomnim. In obljubim si, da o tem ne bom več govorila in pisala. Fani mi je takrat rekla, da če bi se njen mož tako gonil, bi mu odrezala jajca. Kako je nepravična, sama se lahko razdaja za mladce, mož, tih arhitekt, pa naj dela, nosi denar in naj jo razvaja, pa še zvest ji mora biti. Ja, draga Fani, zato pa danes pišem ta dnevnik, samo ti tega ne boš zvedela. Včeraj sem ga videla, tvojega Miloša. Objemal se je z mlado praktikantko v njihovem biroju. Poznam jo, saj stanuje v hiši poleg mojih staršev, poznam, ker poznam tudi njene starše. Lepa punca, to pa res. In kako strastno ga je ovijala, to bi morala videti, draga Fani. Mislila si, da je tvoj Miloš tih in delaven, saj je, a je možki, lep možki, prijazen, nežen, pa tako elegantno se oblači in skrbi za kondicijo. Prikolesarila sta tja dol. K sreči me nista opazila. Kako je svet majhen. In to bi ti tako rada zabrusila, pa vem, da ti nikoli ne bom. Vsa sem bila iz sebe, ko sem to videla, morda zdaj zato mislim na tisto svoje erotično izživljanje z Borisom. Jaz sem s tem opravila, draga Fani. Takrat si mi bila najbrž samo nevoščljiva, ker si že nekajkrat zapeljevala poročene, pa se ti ni posrečilo, ker so imeli nek strah pred teboj, se mi zdi. Vsaj tisti, na katere si ciljala, zagotovo. Ne bi jih naštevala, to sploh ni pomembno. In še nekaj zelo pomembnega se je zgodilo včeraj. Spet sem bila pri mojem osebem spovedniku, pri patru Ivanu. Dve uri, cel dopoldan skoraj. Razlagal mi je o milosti molitve, o notranjem očiščenju skozi vztrajno in vestno molitev. Vsa ta leta, odkar sem ogorčena prišla tiste preklete srede nenapovedano k Borisu v pisarno, usa ta leta me daje neka užaljenost. O tem sem že tolikokrat pisala, da se mi že upira. In tudi patru sem zaupal to zgodbo. Samo

smehljaj se je, na tisti vsevedni načni, na blag način, ki me vedno znova preseneča. Rekel mi je, da je božja previdnost vedno na delu in da je bilo to zagotovo angelsko znamenje. Nikoli prej mu nisem zaupala, da sem z ljubimcem prenehala, ker sem ga dobila z drugo. Vedno sem mu govorila, da sem se pač tako odločila, ker se mi je to zdelo sila neprijazno do moža in otroka. Na nek način sem se sama sebi zagnusila. Za tiste ure erotičnega uživanja bi se razprodala, bi uničila družino. Sram me je, da sem takrat skušala tako zelo posnemati Fani. V vsem mi je bila vzornica, v obnašanju, prostaškosti, v modi, še celo tak avto sem hotela voziti, joj! In potem mi je Bog odredil depresije. Moram priznati, da je to pomlad minilo brez tiste ogabne tesnobe. Bilo je hudo, a ne kot vsa ta leta, ne. Mogoče tudi zato ne, ker se veliko več gibljam, kolesarim, grem z Benom na kakšen hrib, plavam in bolj spodobno jem, pa tudi pater Ivan mi veliko pomaga. Čudovite knjige mi je predlagal, le še dve moram prebrati. Ure in ure se lahko z njim pogovarjam, dosti bolj sproščeno kot z mojo psihiatrinjo, ki mi kar naprej razlaga, kakšna da so nova zdravila in s čim bi veljalo še poskusiti, s kakšno kombinacijo in kako bi mi lahko spremenila vzdrževalno shemo. Pater Ivan pa s svojo blagostjo pove, da je nemoč duše silnejša in močnejša od nemoči telesa, da je duh pravzaprav božja volja, posojena nam, za naš zemeljski vek. Včeraj mi je razlagal, da je grešnost rojena skupaj s človekom, da je greh sestavni del naših življenj in da je to neke vrste preizkušnja za našo dušo, da se zna ubraniti grešnosti. Rekel je, da je imunski sistem odvisen od bolezni, da se skozi bolezni priuči učinkovite obrambe, in prav tako da je z grehom; greh da okrepi dušo, da je potem odporna, če se greha zavedamo

in ga znamo očistiti ... Beno ve, da hodim k patru Ivanu, pa se temu samo smeje, nasprotuje pa ne, to pa ne. Zadnje čase je nekoliko bolj tih, pa spet hodi v gostilno in na balinanje. Jaz mu ne upam reči, naj s tem neha. Prevečkrat sva se že kregala okrog tega, pa mi vedno znova zbrusi, da ima on svoje patre, da ima svoj antistresni program. Včeraj ni hotel z mano s kolesom tja dol, ne vem zakaj. Rekel je, da ga boli hrbet, da bo malo lenaril. In res je lenaril. Ko sem prišla domov, je sedel na klopi v senci zadaj za hišo, pregrnjen s časopisom in spal. Jaka je pa še kar na počitnicah na Banjški planoti. Jutri greva ponj, saj ga že pogrešam, tega mojega čmrlja, čeprav že raste v mladeniča. Potegnil se je, dvanajst let mu je ... Puberteta bo zdaj zdaj, malo ga že daje ... Včasih je tako zafnan, prav čudno zafnan ... Če mi ga ne bi pomagal krotiti Beno, sama ne bi zmogla, zagotovo ne. Beno ima avtoriteto pri njem. Samo pogleda ga, pa se stvari uredijo, nikoli ne dvigne glasu, pove pa mu, kaj ni prav. Ko je razdril novo kolo, da bi zamenjal zadnje kolo z nečim bolj grobim, mu je Beno dal v roke macolo in mu rekel: »Na, pa ga stolči do konca, če te dela živčnega.« Jaka ni ravno več šraufanja, to ne, ne vem, kaj ga je prijelo. Nemara se je zgledoval po drugih mulcih iz soleske, ki si sami sestavljajo kolesa. To bo najbrž. Potem je bil jok in umik v svojo sobo. Beno je pa takoj razumel, kaj je hotel fant. Še pred nočjo mu je skupaj spravil res fascinantno kolo in celo zastavice mu je dal na krmilo in posebno luč, pa tudi sedež je bil nekaj posebnega, nekako v stilu tistih motoristov, ki se udobno naslonjeni vozijo v tistem ameriškem filmu. Beno je za te stvari res mojster. Ko je zjutraj šel fant v šolo, je priteknel gor in kričal: Mami, mami, pejt pogledat, kašn bicikl mi je oči nardil. Ej, ta je

the best, najboljši v ulici, ziher! Toliko teh drobnih dogodkov je, ki bi jih lahko še popisala, ampak sem nekako brezvoljna. Če pogledam, potem sem nazadnje nekaj zapisala lanskega decembra, to pa zato, ker me je obiskala Fani, vsa zabuhla, pije. Pa kako pije, joj. Povsem se je zapila. Jokala je, češ, da se ji je zgodila krivica v službi, da so ji odvzeli pisarno, da so neki fascikli preprosto izginili, da je stvar zasrala. Diplomirana ekonomistka, vodja prodaje za notranji trg ... Sposobna je, a živi tako burno in površno, da bi skoraj verjela, da ni več kos svojemu delu. Pije!?! Priznala mi je, da ne more začeti dneva, ne da bi spila kaj močnega. Pri meni je spila tri merice domačega žganja, moj Bog, pa ženska ... In zdaj nima nobenega ljubimca več. Postarala se je, na obrazu se ji vidi to njeno pitje. Kam je padla ta lepa pametna ženska, ki je življenje zajemala z veliko žlico. V maju sem jo srečala v veleblagovnici, spet že dopoldan čudno. Zvlekla me je v prvi bife, sebi naročila cynar, meni kavo, ker nisem hotela drugega. V decembru sem se razpisala o njej, dovolj bo. V ničemer mi ni več vzornica. Čudi pa me, da o svojem možu ne ve nič, prav nič. Ali pa noče vedeti, kdo bi vedel. Njen problem. Dovolj bo za danes, moj črni izpovednik. Nekoč te bom zažgala, žal, taka bo tvoja usoda, na to si obsojen.

Tako torej ... zavzdihnem in si položim dnevnik na prsi. Skozi misli mi gre tisto poletje. In res sem naredil zanimivo kolo, ja ... Pater Ivan ... nekajkrat je bil pri nas, zanimiv človek, razgledan, nič nisem imel proti, če je prihajal. Tudi na pogrebu je bil, ja ... Tako, tako ... Bil je Boris, potem pa ... Kaj naj si zdaj mislim o moji Leji, kaj ... Debela reč,

tale dnevnik ... Počasi ga izluščim iz usnjenega ovitka. Tudi spodaj je črn, in celo rdeč cunjast trak ima za označevanje strani. Nekaj literarne žilice je bilo v Leji, to pa ... Saj mi je sama govorila, kako je kot osmošolka napisala kratek roman, v gimnaziji je pisala pesmi, nekaj zgodbic je poslala za tiste butaste ljubezenske na pol stripe, ki so izhajali v osemdesetih. Spomnim se tega. Še vedno slišim šklepet pisalnega stroja v njenem ustvarjalnem kotu v dnevni sobi. Še je tam pisalna miza pod oknom in tisti stari pisalni stroj, sicer pregrnjen, je še tam. Moral sem ji menjati nek polomljen vzvod, stara, res stara reč, a je še deloval, najbrž še. Ko je pustila službo, je skoraj vsak dan kaj napisala. Celo pravljice si je izmišljala in jih snemala na kasete za Jakca. Cela vrsta jih je. Kreativna je bila in na nek način tako zlomljena. Zdi se mi, da počasi le razumem, zakaj je šla, zdaj šele razumem, zdaj ... Zlomile so se ji peruti, to bo ... Dotokli so jo viharji. V sebi je bila boj za Jakca, zame, pa ... Mene je nosilo v alkohol in v noči, kjer smo reševali to bednost, ki je zdaj samo v novem lišpu ... Če bi takrat bil ob večerih pri njej, če bi se več ukvarjal z njo in ne samo z balinarji in gostilniško politiko, bi ... Kaj bi, kdo ve, kaj bi ...!? Neka pomirjenost seda vame, neka nova ovednost. Zažgati moram to reč ... pobožam dnevnik. Zaprem ga in ga dam na pregrinjalo. Mukoma se vzdignem. Do kraja spustim navojnice in se razgledam. Nad posteljo je čudovita jesenska pokrajina, zanimiva slika. Tudi to je iz njihove bogate zapuščine. Najraje je imela jesen, torej umiranje ... Zakaj ...!? Zažgati zvezek, zažgati zvezek ... mrmra v meni. Kam z usnjem!? Nič, v smeti ga bom odvrigel, zvezek pa ... V kurilnico in v peč. Namočil ga bom v bencin in zažgal v peči centralne kurjave. Nova je, pred leti zamenjana, kombinacija nafta-drva. Z neko ihto se

odpravim dol in se spotoma spomnim, da nimam vžigalic. Kaj pa vžigalnik? Še bi moral biti, tisti drag na bencin, v predalu, kjer je imela cigarete in razne vžigalnike, v dnevni sobi. Grem tja in ga hitro najdem. Poskusim, enkrat, dvakrat, o, o, ogenj. Hitro grem po stopnicah dol pa na desno, odprem vrata v kurilnico in pokimam. Vse je urejeno, vse je lepo, nova modra peč, nemška, solidna reč. Pogledam, če je vse kot mora biti. Stopim še v prostor ob delavnici, kjer je manjše skladišče in poiščem kanto z bencinom. Odprem žrelo peči. Vidim, da so občasno kurili tudi na drva, najbrž so porabili tista, ki so še bila v drvarnici. Rad sem jih napravljaj, pa še oče mi je pomagal, kadar je še mogel ... Vsako jesen sva bila v gozdu, pravzaprav konec avgusta, kasneje sem jih pa sam. Podiral sem bukova drevesa, razrezoval ... To sem rad delal, zelo rad. Lepo je bilo videti, kako kup raste. Ja, vse to je minilo, vse to je zgodovina. Previdno odprem kanto in dam zvezek v neko kovinsko korito, ki mi je včasih služilo za odpadna olja. Polijem ga. Primem ga in ga vržem v črno žrelo. V žepu najdem košček papirja, bržkone račun iz gostilne. Prižgem in ga dam v žrelo. V trenutku zvezek zagori. Svedrast plamen se zavije in zapleše. Najprej je modrikast, potem pa se spreminja v rumenino. Zvezek se krči in viha. Bo zgorel, bo, si prikimujem. Zdaj dokončno umira moja Leja, zdaj dokončno izginja. Nočem vedeti, kaj vse je še pisala, briga me. Nje ni več, pa ni treba, da bi ta zvezek še bil, res ne. Tako izginja, v tem požrešnem črnem žrelo ... Moja Leja, Bog, kaj je bilo med nama, le kaj ... Tujca sva si bila. Toliko let skupaj ... Zdaj ni važno, zdaj je zares ni več. Počakam, da se črne luskinе zvezka umirijo, da plamen poneha. Z železno palico, razgrnem črno perje, ki je ostalo. Dobro, dobro, prikimujem. Vse je šlo, vse je zgorelo. Zdaj

čutim, kako sem star in sam ... sam v tej hiši, ki je bila nekdanj moj dom, zdaj pa ... In če bi se raje vrnil na Banjško planoto, me prešine. Majhno brunarico bi si postavil in poletja preživil tam gor. Zime pa, kje!? Kaj bi na to rekla Loti. Ona ne bi hotela z mano, kje pa. Ona za nič na svetu ne bi pustila svojega babjega svetišča, svojih krožkov, svojih dam ... Dame, zdolgočasene dame, ki se pogovarjajo o boleznih in zdravnikih. Ne vem, ne vem ...!? S težavo se odpravim nazaj gor. Potem se spomnim, da je treba pozapreti vrata in pogasiti luči. Privlečem se nazaj v spalnico in z bebastim nasmehom gledam odprto blagajno. Šifro si prepisem v mobilca, ki ga v žepu prenašam s seboj po hiši. Prebrskam med dokumenti, nič takega ... Gradbeno dovoljenje, pogodbe, pa še nekaj zavarovalnih polic, vse zastarano, razen papirji o lastništvu, o zapuščinski razpravi ... Nakit ... Marke, dolarji ... Preštejem. Ni kaj dosti, ni šlo dosti v nič, kar se mark tiče in dolarjev bom pa vzel in jih že jutri, pravzaprav danes zamenjal za evre, vsaj dolarje. Po njeni smrti sem samo enkrat odprl to blagajno, no, recimo dvakrat, pa nisem opazil zvezka, najbrž zato ne, ker je bil pod rumeno mapo in nisem brskal, ker sem pijan zabrisal notri tiste papirje v zvezi s pogrebom, premoženjem, zapuščinsko ... Dobil sem lep kos gozda na Krimu, kaj bi s tem ... Gor sem dobival neka pisma od gozdnega gospodarstva, da so posekali toliko pa toliko, kar je bilo nujno ... Marija me je nagovarjala, da bi posekali, kar je pač dovoljeno in zaslužili, pred leti, ko je imel smrekov les še ceno, danes pa ... Kaj me briga, tam naj raste. Meni je bolj všeč gozd na Banjški planoti, pa parcelica, kjer sem nameravala graditi vikend in se zdaj tam zarašča zid, ki sem ga že naredil, in kolovoz ... Pokimam in zaprem blagajno. Zazrem se v najino sliko na

levi steni v spalnici, poročna fotografija, nekoliko izumetničena, vendar ... Na desni je samo Lejin portret. Lejine oči, te, te ... Hodil sem v plesni tečaj, ona tudi. Ni plesala z mano. Ko se je zavrtela in so se zapičile te oči vame, sem bil povsem šibak, kar nekakšna električna me je stresala, kadarkoli me je pogledala s temi očmi. In nanese tako, da sva potem morala biti plesni par. Ples, ja ... se nasmehnem sam vase in se truden zvrnem na posteljo, na svojo stran. Trudnost me tlači. Podložim si tri blazine, globoko zadiham in skušam počivati. Prekrižam roki na prsih. Mogoče bom celo malo zadremal do jutra, se tolažim. Ples ... Ples ... Dostikrat sem rad hodil dol v zadružni dom ... Nisem imel dobrih čevljev, Rudi pa jih je imel ... In enkrat sem mu jih ukradel ... Septembrski ples, Rudi pa je bolan ležal v zgornji sobi. Ponoči sem se odtihotapil gor ... Rudi je kašljal in kašljal. Splazil sem se do postelje, vzel tiste črne lepe čevlje, da bi se z njimi pokazal na plesu, sedemnajst let mi je bilo ... Rudi se je obrnil in skozi kašeljski rekel, da me vidi ... Jaz pa sem že izginil. Malo so mi bili preveliki, pa sem natlačil časopisni papir, na plesu pa, hm, nekateri so se mi smejali, ker se je takoj videlo, da niso čevlji moji, da je velikost smešno prevelika. No, punčke so pa gledale, o, so ... Lepi, črni, lakirani čevlji. Rudi jih je kupil v Stari Gorici ... Naslednje jutro sem mu jih prinesel nazaj, seveda sem jih očistil ... Gledal me je in se smehljaj. Nič ni rekel. Ne vem pa, kako je mama izvedela, da sem šel z njegovimi čevlji, zvedela je pač. In mi je pri kosilu rekla, da ptič, ki se hvali s tujim perjem, ni dosti vreden. Res ni, ne ... Tisti čevlji, ja!? In plesi, ti, ti so me zavozlali z Lejo. Zdaj je za vedno odplesala, za vedno. Pa kako, hudiča, nisem nič slutil, vedel. Ja, kako le, če pa sem bil kar naprej pijan in me ni brigalo. Morda, morda, tisto izmikanje v

postelji po tistem, tisto jesen, češ, da ima neke težavice, da bo mimo ... Odpravila me je z roko ... No, tega se zdaj spomnim ... Potem sva na pomlad doživljala prepород, morda tudi zato, ker sem ostal doma. Leto, dve je bilo vse v redu, potem ... Preklete balinanje!!! Oh, spomini, zavzdihnem in se zvrnem na bok. Majhen radio je še vedno na moji nočni omarici. No, starina, a še delaš, si zamrmram. Vključim ga. Še dela!? Saj človek ne more verjeti. Poslušam poročila. Nič posebnega. Kar ugasnem. Ne morem zaspati, ne bo šlo. Vstanem in se sprehodim skozi dnevno sobo. Spet grem na balkon. Pri sosedih očitno imajo neko zabavo, saj je vse razsvetljeno, hrupa pa ni. Skozi okno vidim ljudi za mizo, kakšen krohot se že izmuzne. Pol dveh je, moj Bog, kje je še jutro. Dolgo takole slonim in skušam ujeti kakšno besedo. Nič, samo valovi smeha se razlivajo čez vrtove. Vidim, da hodijo kadit na balkon in da si tam nekaj šepetajo. Mene ne morejo videti, ker sem v temi. Nimam nobene luči prižgane, razen na nočni omarici v sobi, tam pa sem spustil navojnice. No, a zdaj bom pa po babje firbčen, si očitam. Pa ja ne bom tako kot Janine, prismuknjenka iz našega naselja tam zgoraj. Večkrat so jo že zalotili v kakšnem vrtu in pod oknom. Tudi pod mojim sem jo že našel. Lani poleti. Jaz sem se skopal, pridem skoraj nag v kuhinjo do hladilnika, da bi si dal ven maslo za zajtrk, da bi se zjutraj lepše mazalo, pa zagledam tiste rdeče lase pred oknom. Samo bebasto se je nasmehnila in stekla nazaj na ulico. Saj so javljali na policijo, nekaj časa je bila celo zaprta, pa v nekem dispanzerju, a je s početjem nadaljevala. Pri sosedu so jo zjutraj našli, kako doji vrtnega palčka, moj Bog ... Na pol gola je na dojko pritiskala palčka in ga dojila ... Loti jo je videla. No, potem je dolgo ni bilo, kakšnega pol leta. Govorili so, da je delala v neki lakirnici,

da se ji je od vseh tistih par zmešalo, ker ni nosila zaščitnih mask. Kdo ve, kdo ve ...!? Odlepim se od ograje, nekoliko me je tudi zmrazilo. Začenja se mi zehati, to je dobro. Spotoma vzamem nečakovi knjigi. No, prelistati bo vredno, si rečem. Od takrat nisva več govorila, od tistega mahanja s krampom. Enkrat sem ga še srečal na tržnici, ne vem, kaj je iskal v Ljubljani, a sem ga videl. Obrnil se je vstran. Takrat sem še imel namen, da bi se z njim pogovoril, celo na pijačo bi ga povabil, pa se je kar obrnil in se delal, da me ne pozna. Šla sva vsak svojo pot ... In zdaj da ima že nekaj knjig, no ... A ni bil tudi v bolnici? Menda tudi on kot Rudi, menda je dedno tisto sranje. Nekaj mi je o tem pisala Marija. Leji bi te knjige veliko pomenile, mislim, da bi bila ponosna na to. Pred leti bi morda tudi meni, morda ... Naši mami, o, to bi bilo nekaj, to. Ona je spoštovala knjige, zavijala jih je v časopisni papir in mizo vedno skrbno očistila, da se ja ne bi katera umazala, ko smo brali v kuhinji in delali domače naloge. Na listek nam je napisala, katere naj ji vzamemo spodaj v knjižnici. Pozimi je sedela ob peči in brala, včasih pozno v noč, in je tam kar zadremala ... Koliko se danes bere tu ... Ne bi vedel. Zdi pa se mi, da prav malo. Presedem se in se bolj udobno namestim. Preberem naslov: KRILA OGNJA.

No, roman ... Pa začnimo.

Stal je tam in gledal marmor dneva, kako se razpenja tja daleč na jug, kjer so minevanja drugačna ... Tako!? je pomislil, ko se je zjutraj obotavljal s kurjenjem ognja in ko je prekladal svojo sloko suhoto po kuhinji. Ni mogel še prav dojeti tiste aprilske tišine ... Skozi misli so se mu vrstile slike, ki jih ni želel, a so se nizale, tako silovito nizale, da je komaj dojemal resničnost, ne da bi z neko

potrpežljivo napreznostjo skušal sestaviti zgodbo v celoto. In kar stal je tam na pragu in zehal. Slike pa so ga zasledovale, da je čemerem preklel dan, ko je iz obupa prišel sem gor v to samoto, kjer je v smrekah pel nek drug veter, kot pa ga je bil vajen. Po koščkih se je spominjal dogodkov. Februarski mraz se je razcvetel in je tulil skupaj z besnelostjo, ki se je zaganjala skozi zamete, da že dolgo ne tako, vsaj na tem koncu ne. Severnik je lizal planoto, da je bolelo, če si šel ven. Še pes se je tiščal k štedilniku in mežikal v bolešno mater, ki se je sločila v vprašaj nad štedilnikom. In potem je prišel tisti strašni dan, ko je mati obležala na postelji, se zvijala in vendar privolila, da pride k njej zdravica. Oranžna skleda se je spremenila v bruhalnik ... Zelene slinice so se ji cedile čez suho brado in v očeh je izginjalo trpeče spraševanje, čemu, čemu, čemu ... On pa je stal med vrati, malo spraševal, malo odgovarjal. Skuhal je čaj, kompot ... juho ... Mati pa je stokaje vse odklanjala. In potem je morala dol v bolnišnico. Slepeče bel dan se je iskril in sonce je vrtalo v tunel gluhe bolečine. Kaj se dogaja, kaj se dogaja? mu je bobnelo v ušesih. Moral je do soseda, ki je imel starega belega fička in ga je naprosil, da bi mamu odpeljal dol v bolnico. Cesta do hiše je bila še polna zametov, pa je morala razbolena mati čez zamete, vsa sključena, zgubana, izsesana. Šla je čez njive in metala oči v tla, kjer je znojila trave, šla ob kopnini velike njive, kjer je še jeseni izgrebla krompir in celo zimo navažala gnoj, zdaj pa ... In maček je kar stal na pragu in nekam čudno zamijavkal. On pa nič. V slapu sonca se je mučil z vprašanjem, kaj bo za kosilo. Potem je nastala tišina. Odgrinjal je plasti zadnjih dni in jih skušal premisliti. Kar nemel je in zadrževal tam na pragu. V hlevu so ga čakali krava, bik, prašič, nekaj kokoši ... Kdo bo

zdaj molzel kravo, najbrž še sosedu, kot te dni ... Da, kot te dni, ko je mati ležala ... Odjuga je naredila svoje. V žlebove se je zlivala snežnica in po cel dan pela monotono pesem. On pa je molčal ob štedilniku, poslušal radio in skušal doumeti, kaj se dogaja, pa ni mogel. Vleklo ga je v knjige, ni šlo ... Skromno si je kuhal, hodil do telefona in klical v bolnico. Tisti odgovori: »Ja, gospa je prestala operacijo. Zaplet črevesja, huda operacija, je še v intenzivni, ja ... Gospa že lahko govori, vročine nima več, v ponedeljek bo začela sama jesti, ja ... Gospa je padla v komo, strdek ... Ja, gospod, strdek, v možganih, smo ga odkrili in ga skušamo ... Dvignili so je k zajtrku, pa je padla v komo, strdek, gospod, strdek! In naslednje dni se je telefoniranje ponavljalo in ponavljalo. Vsak dan isto: Stanje je nespremenjeno. Potem pa: Gospa je dobila lahno vročino ... Za zdaj ne moremo nič reči, pokličite jutri. In tistega jutri ni bilo več. Popoldan so poklicali : Gospa je umrla, ob ...

Tišina je postala še bolj gosta, ne več tako črna, a se je naobročila okrog njega in ga shulila v samotneža, ki blodi skozi gozd. Niti kaplje alkohola ni spil, niti kaplje. Prej je pa tako popival po Ljubljani, tako zelo. Nekaj se je zaklenilo v njem. S težavo je zmogel vse doreči po telefonu, vse tiste podrobnosti, ki so jih zahtevali žlahtniki. Naveličan odgovarjanja je sedel k štedilniku in dolgo molčal. Spremenil se je v senco, ki jo ne naredi nobeno sonce. Ni se premaknil s praga v sivo jutro, ni ... Spodaj v mestu je bil le nekajkrat, da bi pogledal, kako je z garsonjero, da bi obiskal tiste redke znance, ki so ga še imeli v mislih ... Spreminjal se je v gozdnega shuljenca. Lovci so ga včasih videvali na nemogočih krajih, tudi sredi noči. Poleti si je večkrat omislil spanje na mehkem mahu v gozdu. Takrat si je pač domišljjal, da je vanj prešla neka posebna

svetost, da se bo zdaj zdaj spremenil v naravo samo ... Odtulil je nekaj bolečine, a mu je vendarle zvesto sledila. Potem se je le premaknil nazaj v kuhinjo, določil ognju drv in si pristavil za kavo. Počakal je, da je voda bogato zakipela, šele nato je stresel kavo in hitro zamešal. Zasolzil se je in pustil solzam, da so kapnile v kipečo kavo ... Torej je vendarle prišel jok, ki ga je tako dolgo iskal v senčnatih zakrajkih gozda, na samotnih poteh in v ogledalu samega sebe. Ob tisti kavi ga je zavihnilo v neko spominjanje. Mama, ona, veš, ona, saj bi ti povedal, zdaj je prepozno. Svarila si me pred njo, tvoj čut ... Ona je šla, pravzaprav sem šel jaz, najprej jaz. In kako je bilo hecno, ko sem v njeni študentski sobi naletel na kopico glasbe na kasetah, ki jih je poslušal tisti njen novi ... Na mizi je bila na pol prazna steklenica viskija, na nočni omarici neko cvetje in njegova slika. Tako je bilo, mama, tudi nekaj njegovih kosov obleke sem videl – baje je treniral košarko, ne vem, ne briga me. Skušala mi je nekaj pojasnjevati, pa sem ... Saj veš, nagle jeze sem, mama, tak sem, saj veš. Tudi takrat, ko smo popravljali hlev, sem kričal in ti rekel ... Tistih besed ne bi rad ponavljal, nikoli več, mama. Tvoja svetloba se je razblinila med težke sence gozda, ki je ječal v vetrovih tiste zime. Nisem vedel, mama, da si taka, kako naj rečem, taka, filozofinja, da tako trpko zmoreš prenesti bolečino, ki te je opozarjala, a si jo odklanjala, češ, da to ni nič ... Pa je bilo, mama, je bilo, samo, kaj vem, mogoče si si želela, da bi stopila na očetovo pot, ki je odromal, ne da bi postoril, kar je še mislil, kajne. In ko si odšla, tisti popoldan, so kar sama loputnila vrata v stari kuhinji. Morda si se še zadnjič sprehodila po prostorih, ki so ti odjemali moči zadnje leta. Zdaj je prepozno, da bi se ti opravičeval za karkoli, prepozno je, kajne, mama. Ti si dosegla mir, ki ti je bil

namenjen, meni preostajajo ta jutra, odžagana s skodelico močne kave in s spomini, ki cvetijo, pa se mi zdi, da vijoličasto cvetijo, tako se mi zdi. In ko so te pripeljali, na mlačen dan, v trugi, spečo ... se mi je zdelo, da se ti je obraz skeepil v neko nedorečeno nežnost, v neko otroško glavico, ki kinka skozi sneg in prigrizuje kruh z ocvirki, v torbi pa nosi nekaj zvezkov, jabolko in kos kruha. Ob znamenju na hitro pomoli, k devici Mariji, potem pa tista zoprna šola ... In metulj je vstal nekje iznad tebe, rjav, velik, lep; je bila to tvoja duša, mama? Ne vem, res ne vem, v kaj se spreminja duša, ko meso odhaja. Potem smo te pokopali, ne na hitro, ne ... Bila je maša in sprevod, pogreb, tak, po vseh zapovedih tukajšnjih ljudi. Meni se je zdel pogreb preveč patetičen. Veš, potem je prišel mir, nek nov mir, ki ga prej nisem občutil. Na oknu so ostale rože, ki so se zelo razcvetele. Ostale so še stvari, tvoji škornji in plašč, torbica in še nekaj drobnarij, ki smo jih kasneje dvignil v bolnici, tvoje preostanke ... Tisti škornji, zdelo se mi je, da v nočeh hodijo po njivah in iščejo tvoje sledi; nenavadno, vsako jutro so bili blatni, res ... Ne razume več tega, nikakor ne, ga je lomilo, ko je prisrknil vročo kavo. In potem je obšel vse prostore. Odpiral je okna, da bi hladni zrak zmogel pregnesti starodavno žalost te stare in trdne kmetije. Zdaj se je že zavedal, da v spodnji veliki sobi ne bodo več polagali mrličev in čakali na temne nočne vzdihe, ko bi ob njem dorekli nesmisel takih odhodov. Nazadnje je tam ležal oče. On pa je prišel s črnim taksijem iz Ljubljane in se sklonil nad očetove preostanke, nad sivino lica, ki se je tako čudno mrgodila v ničnost, da je hitro odšel ven na junijski zrak. Pa ravno košnja se je začejala. Povedali so mu, da je oče padel ob klepanju kose, tam je obležal, v tišini gozda, v senci, ki ga je milostno umila in ga pripravila s pesmijo ptic

na zadnje romanje. Sredi noči, pravzaprav točno opolnoči, so prišli policaji in pozvonili na vrata. Starejši je najprej preveril, če sta prišla prav, potem pa je le rekel, po kaj in zakaj sta prišla, se spominja. In ona mu je zjutraj zlikala belo srajco za pogrebe. Še jo vidi, kako v samih spodnjicah lika srajco in blede. Nekaj mu je govorila o minljivosti, o bolečini, ki je, pa bo minila. Pomagala da mu bo ... Ni ga več zanimalo, kaj mu govori. Niti poljubil je ni, ko je sedel v črn mercedes in povedal šoferju, da bo dolga pot na Primorsko ... Odšumeval je skozi čas, dokler se ni preselil nazaj dol v mesto. Pričakoval je, da bo lahko začel vse znova, pa se mu je vse sesuvalo, ona je odšla, prišle so knjige. Smešen je bil, ko je odhajal z rdečim nahrbtnikom v katakombe, kjer so prodajali stare knjige. Celo v Rim je šel in si navlekel nekaj redkosti. In zdaj je moral ostati na kmetiji, ker so še živali in neka obljuba. Prezračenost ga pahne nazaj v kuhinjo, kjer si je odrezal kos kruha in si ga namazal z maslom, ki mu ga je dala soseda. Spomnil se je, da mora odnesti mleko do zbiralnice. Na hitro se odpravi z mopedom. V gostilni se nanj lepijo oči in ga sprašujejo: Kako je zdaj, ko ni matere. Je hudo, kaj? Ja, niso enostavne te stvari, za take tiče, ki pridejo iz mesta, pa sploh ne. Kdo bo zdaj kosil, kdo bo vse tisto obdelal. Ne vidim več človeka, ki bi to zmožel, ne vidim, so oči domačina govorile, ko je vase sprejemal ogenj alkohola in je med skrivljene grče prstov uvijal in mučil cigareto. Spil je kavo, ne meneč se za spraševanja, ki so lebdela tudi na ustnicah stare natararice. Toliko je le vprašala, če bo ostal doma, ali bodo vse živali pobili in prodali. Pa je rekel, da bo do jeseni doma, da bodo kravo prodali, bika pa v skrinjo in prašiča tudi. Odšel je v tišino hiše. Sivina dneva pa je še vedno visela in ga zapirala v kuhinjo, kjer je lahko v miru doživljal

pretresenost aprila. Da bi lažje našel ravnovesje v sebi, si je omislil zvezek in si zapisoval zgodbe. Polagoma se je iz njega čistila velika mastna luskina samote in otožnosti. Če bi ga kdo gledal skozi okno, bi lahko mislil, da je to početje sila romantično: na štedilniku vre mineštra, drva so lepo zložena, on pa piše, piše ...

PRENOČIŠČE VETRA

Pes se je zavlekel pod klop in sanjal svoje daljne prednike za lovom v drhalasti skupini, ko je uboga divjad jeknila v mrak gozda in so drobne kapljice krvi bile kažipot v onostranstvo. Pajčevina dneva se je komajda načipkala na trhel okvir okna. Sopara iznad starega štedilnika je risala nenavaden steber gor proti črnkastemu stropu, kjer so namočene saje risale čuden zemljevid neke pradavne pokrajine, morda sanjane samo zato, da bi vanjo poselili sanje, tako trpke, kot tisto na pol zrelo sadje, ki ni nikoli obrodilo dovolj, da bi nasitilo usta, ovlažena z molitvijo za plaho srce, trepetajoče v ribniku solz. Obsedel sem na klopi in prekrižal nogi, ki sta prej, ko sem nesel mleko v mlekarno, mleli nov sneg. Dom, dom, je odzvanjalo skozi zvok hreščavega radia, ki ni napovedal novih časov. In kuhalnica zapleše v star sajast lonec, ki je nekoč bil moder, zdaj pa je ves opasan s črnino, z neko žalobo, morda za tistimi poletji, ko so bele pentlje krotile dolge rjave lase in so grablje letele skozi svežino poletnega dne ... da, letele, kot lahke peruti nasmejanih skrivnostnih angelov. Zadišalo je po zabeli in moki, pripravljalo se je prežganje, ki naj bi dalo mineštri še zadnji blagoslov. V drugem loncu, nizkem in črnem, se je voda vzpenjala in brbotala. Mati pa strese vanj dobre slivove cmoke, da kar poskakujejo v vrelini. In potem jih kroti druga bela kuhalnica, ki kot taktirka

zapleše in kroži, da bi pričarala čudovito simfonijo slastne nasitnosti. Jaz in pes pa kar sediva in čakava na potešitev. Dolga pot je bila za nama in mimogrede sva se ustavila v gostilni, kjer je osorni lovec rekel, da je že tak čas, da se psi gonijo, da ga je že videl ob njihov psici, in če ga bo še, da ga bo kar ustrelil ... Pes pa, kot da bi razumel te besede, se je stisnil pod klop in sanjal svojo psičko, plemenito lovsko terierko. Mama pa je še naprej izvajala dirigiranje in rekla: »So taki, ja, ti lovci, so ...« Ja, moj Runo je imel navado, da me je ob jutrih spremljal do zbiralnice mleka. Vsako drugo jutro sva šla po zlizani gazi in si umišljala, da sva na nekem čudnem pradavnem potovanju skozi rezek hlad, da sva pralovca, ki iščeta dnevni obrok preživetja. In tisti dan je potem skrit pod klopjo čakal, da se mu da običajen obrok na star aluminijast krožnik. Seveda se je morala mineštra primerno ohladiti, pa še kakšna kost se je našla in jaz sem mu vedno daroval košček klobase, mesa, karkoli. Na ta način sva si dopovedovala, da sva si sousojena, da naju povezuje neka nevidna sila, ki razume drugačne vibracije ljubezni. Ko sva takole čakala, je mama trudna sedla na stol ob štedilniku in počakala, da se mineštra nekoliko dokuha. Začela je pripoved, kakšne so bile zime pri njih doma ... Na obraz ji je sedla medena svetloba davnih dni. Kar videl sem jo, mlado, rdečelično, v tisti obcestni gostilni. In zasople čistilce cest s konjsko vprego s posebnim trikotnim plugom. Snega več kot pol metra ... Konji prhajo in meljejo sneg pod seboj, za njimi pa se odpira cesta. Po več parov jih je šlo skozi molčečo pokrajino, ki se je pregrnila s snegom v tisti notranjski tišini, tam v oklici Svetega Vida in dol proti Cajnarjem, da ... In mama, takrat dekle, streže kuhano vino, ki ga je gospodarica gostilne brezplačno delila. Gostilna je polna

smeha in ščetinastih možakarjev, ki so si otrkali sneg in so si ogrevali oči na mladenki, tako zardeli, tako lepi v svoji naivnosti dočutevanja drugačnih energij ... In ko so odšli, gre mladenka na prag in gleda za njimi v široko izpluženo cestišče, v kupe snega ob straneh, v močne hrbte, ki izginjajo za ovinkom in se od daleč zasliši pok biča, kakšna kletvica in smeh ... Pripoved se zameša z vonjem po razpuščenem maslu, ki bo obliznilo debele cmoke. Najprej dobra mineštra. Zdaj tudi pes že ve, da je čas kosila. Poklapano in ne s pravo radostjo pride izpod klopi in se usede poleg svojega krožnika blizu vrat. Ve, da bo moral počakati, da se mineštra ohladi. V njegovih očeh je nenavadna otožnost. Mar je to tista zasanjana sladkoba ženitve, sem se takrat spraševal, ko sem že srebnil mineštro. Sopara mi je zagrnila pogled skozi zamegljena očala. Odložili sem jih na star časopis, kjer je bila slika neke lepotice, najbrž ujete v hoteno poziranje, da bi dobro prodali neko iluzijo. »Pes ni tapravi,« mama navrže in podrži žlico v zraku. »Ah, ženi se, pa ga je utrudilo, zljahan je,« sem navrgel, čeprav me je nekje v globini nekaj zbadlo. Tisti lovec, tiste grožnje. Je to slutnja, je to ...!? Oparek mineštre mi je oplaknil usta, da sem vendarle zmogel tišino, peklo me je nekje drugje, ne v ustih, tam ne ...

Nad planoto se je usedla debela plast megle, ki je vase posrkala hiše in ljudi. Ogolela drevesa so mirno stezala svoje roke skozi vlažen trebuh megle. Tu in tam se je zaslišal samotni bevska psa. Sedel sem v kuhinji in bral, mama pa je pletla. Tišina, vanjo pozvanjajo pletilke. Psa ni bilo doma. Njegov čas je bil. Vedel sem, da je šel k sosedovim, kjer so imeli psičko, pa sta si imela najbrž veliko povedati. Malce nejevoljno sem vprašal mamo, zakaj je po kosilu spustila psa ven, ker da je njegov čas, da se bo

klatil in tisti lovec ... me je zmrazilo. Pa mi je rekla, da je bilo lani z njim tudi tako, da pa vsak večer pride nazaj, da bo že popraskal po vratih, ker da ve, kje ima krožnik. Potolažen sem se spet usločil nad knjigo, da bi v besedah našel tisti drugi svet. Pletilke so nenadoma obstale v njenem naročju. Določila je drva na ogenj in rekla »Veš, pri nas smo tudi imeli psa, bel mešanec je bil, pa pameten in zvest. No, tiso poletje pa, tisti julij ... to že veš, ko so našega očeta Italijani odpeljali tja dol v globel, kjer si je moral sam skopati grob ... Tam so ga ustrelili in zagrebli. No, naš Belko pa je potem tulil na tisti gomili še ves dan in vso noč. Nikakor ga nismo mogli spraviti domov. Tulil je in tulil, da nas je bilo še bolj groza. Pa se je mama odločila in rekla sosedovemu lovcu, naj še njega pokonča, da tega tuljenja ni več moč poslušati. In ga je res ustrelili. Zagrebli smo ga tam blizu. Še danes me strese če pomislim na tisto prvo noč. Poletje, okna so bila odprta, pa sem slišala tisto tuljenje ... Trinajst let mi je bilo takrat, ja ...« Tišina se je zgoščila skupaj z meglo tam zunaj, ki je še bolj pritisnila na okno. Slišalo se je drobno tonklanje vode v žleb, ker je sneg na strehi začel rojevati solze ... Velikokrat sem že slišal zgodbo o italijanskih vojaki, ki so tistega usodnega poletnega dne zgodaj zjutraj potrkali na vrata in zahtevali gospodarja. To o psu, ne, te mi še ni povedala ... Z branjem je bilo konec. Slike belega psa na gomili so me begale in nisem se mogel zbrati. Tuleča bela bolečina v globeli ... Zvečer je Runo le prišel. In res je praskal po vratih in se zavlekel pod klop, ne da bi pojedel. To je naju z mamó čudilo. Spogledala sva se in mama je rekla. »Preveč se je nalajhal, zdaj pa mu ni do hrane. Bo že pojedel, pa zjutraj. Pusti ga. Čudno pa je, to pa,« je še dodala in svojo skrb odvrгла na ogenj, ki je zacvetel čez njen obraz, ko se je sklonila nad štedilnik,

privzdignila pokrov in določila debelo poleno, da bi še nekaj časa bilo toplo v kuhinji in bi lahko opravila večerne pomenke o časih, ki so za vedno presahnili. Nikoli prej nisva imela časa, da bi se pomenkovala, kako je bilo, ko je bila še doma. Z neko posebno slastjo sem poslušal te zgodbe, ki so bile tako oddaljene, tako različne od tistih, ki sem jih doživljal v Ljubljani. In kakšne probleme je imela že takrat z zobmi. Do prvega zobozdravnika je bilo skoraj petindvajset kilometrov. Nič ni pomagalo, ne stanje v mrzli vodi, oparki s kamilico in senenim drobirjem, nič. Pa je šla peš do zobozdravnika, ki ji je brez injekcije izdrl zagnojen zob in potem še toliko kilometrov peš v slabih čevljih in po prašni, od sonca razbeljeni makadamski cesti. Vedela je, da sem zanemaril zobe, zato mi je najbrž to zgodbo povedala, da ... Njena trudnost se je razpasla. Kar jemalo jo je tam ob toplem štedilniku. Jaz pa sem še malo bral, vsaj poskušal sem. Nekajkrat sem skušal psa zvabiti k krožniku, pa me je samo pogledal, tisti pogled ... Zbudil sem kinkajočo mamo in ji pomagal do spalnice. Odložil sem knjigo, ugasnil luč, odprl vratca štedilnika in gledal plamene. Užival sem ob gledanju ognja, ves tisti ples in spreminjanje barv. Zunaj je megla še kar vztrajala, čeprav je bila vremenska napoved že takšna, da bi se lahko prikradla tudi burja. Kadar je takšen močan južnik, ni pričakovati, da bi se burja kar nenadoma zagnala v stare smreke za hišo in nažvižgala svojo značilno pesem. Drobcu spanca so tudi meni posuli zavest. Pred spanjem sem šel še enkrat ven, kjer je pred vrati čakal mačkon, večni potepin. Zanimivo, čez noč sta s psom rada legla skupaj na stari bundi pod klopjo, vsaj pozimi. Pa sem ga spustil noter. Najprej je seveda šel do krožnika, ga nekajkrat previdno obhodil in čakal, če se bo Runo kaj jezil. Nič, Runo je sanjal svoje sanje. Maček je le malo

pojedel, se pretegnil in se prav previdno splazi k psu. Stal sem in poslušal. Prav kmalu se je zaslišalo razkošno mačje predenje in težak vzdih psa. Ugasil sem luč in še sam šel v hladno sobo, ker tam ni bilo nobene peči. Že prej sem si nesel ogret kos opeke, da je bilo vsaj malo toplote v postelji. Dolgo v noč so skozme šle slike: kopanje groba, vojaki, strel, tišina – in potem bevskajoči pes ...

Megla je zjutraj še zmeraj oblivala hišo. Z neko dodatno težo sem si oprtal posodo z mlekom, vzel smučarsko palico in šel. Runo je poklapano skakal ob meni. In začuden sem bil, ker se tudi zjutraj ni dotaknil jedi. In preden je šel, je zavil še v hlev, ovohal kravo, bikca, zalajal proti prašiču, tudi pred kurnikom je čudno bevsknil. Kaj mu je, sem se čudil. In tudi na poti se je čudno obnašal. Ponavadi je tekkel pred menoj in me počakal, tokrat pa ne. Plazil se je za menoj in kar naprej nekaj ovohaval v meglo. Kdaj pa kdaj je celo malo zaostal. Nisem se več menil zanj, ker je bila pot ponekod zlizana, z ledenimi zdrski in sem moral gledati pod noge. Ko sem prišel do zbiralnice, psa ni bilo. Nekajkrat sem zaklical v meglo, a je moj glas obvisel na starih izmučenih jablanah. Poklepetal sem z ostalimi prinašalci mleka, oddal mleko in se nervozno odpravil nazaj. V gostilni sem si privoščil kavo, misleč, da je Runo spet skočil do svoje druge ljubice in me bo veselo oblajal, ko bom stopil iz gostilne – tako je že bilo nekaj juter. Tokrat pa nič. Pred gostilno sem ga klical, nič ... Trpko me je stisnilo. Kako je bila težka tista pot ... Tudi doma ga ni bilo. Pa tudi zvečer ne. Z mamó sva menila, da se je pač odločil za nekoliko podaljšano snubljenje ... Ne, mama je vedela, zagotovo je vedela, saj sem razbral iz njenih zadržanih gibov in komaj sluteni vzdihov, da psa ne bo več. Moj Runo ...!? me je grenilo. Povečerjala sva polento

in kislo mleko in se pozno v večer pogovarjala o starih časih, o njenem stricu, ki je prihajal na poletne počitnice iz daljnega Sarajeva, kjer je bil sodni nameščenev v času stare Jugoslavije, še prej pa je delal za cesarja, nekaj časa v celo v Celovcu. Med prvo svetovno vojno da je imel lepo uniformo, sabljo, nekakšen vojaški sodnik, nekaj takega ... Še preden sva se spravila k počitku, se je zunaj že oglasilo butanje vetra, kar je pomenilo, da se bo megli mudilo dol čez vrh. Šel sem ven in videl, da vleče južnik in da meglo samo še bolj tišči v hišo. Naslednji dan bi že moral nazaj v Ljubljano. Kratek zimski dopust se mi je tako iztekal in to me je še bolj stiskalo za vrat.

Zjutraj se je naredila prava burja, ki je raztrgala težke megle in se je modrina odpirala. Kot nor sem vpil zadaj za hišo, Runo, Runo, Runo, a veselega bevska nisem priklical. Zdaj je tudi meni že postalo jasno, da sva se razšla – zato tisti težki pogledi, zato omahljiva hoja skozi meglo ... Da bi lažje počakal na avtobus, sem šel v gostilno na čaj z rumom, kajti jutro se je iz južnika spreminjalo v ledenost, prinešeno z jezo severnika. Ob mizi je sedel tisti lovec in z neko neprizadetostjo kadil in prisrknil kavo. Voščil sem dobro jutro in si naročil čaj. Lovec se je odkašljal in mi v hrbet vrgel izpoved: »Sem ti rekel, da tvoj pes hodi k moji psici, ki ima rodovnik in se ne sme vozlati s takimi cucki, sem ti rekel. Včeraj zjutraj je spet prišel in sem ga kar z balkona potegnil. Nesel sem ga gor na škarpe, tam je, če ga hočeš. Najbrž so ga že lisice raznesle. Sem te opozarjal, taka je ta reč,« je hladno zaključil. Obrnil sem se k njemu in videl, kako jezno zatiskuje cigareto v pepelnik in noče dvigniti obraza, da bi si odkrito pogledala v oči. Najbrž bi bilo dovolj, če bi psa samo zapodil, ali pa ga pridržal, kot je to naredil z nekim drugim psom, pa je potem poiskal

lastnika, da je prišel po psa, ki ga je prav tako tja pripeljala ženitna sla. Zmogel sem mu reči: »Upam, da boste do vseh psov v vasi tako dosledni, upam ...« Tišina je bila dolga in mučna. Ostali, ki so bili še v gostilni, so zadregno pokašljevali, natararica pa me je samo sočutno pogledala. Komaj sem čakal, da pride avtobus, da se odpeljem od tu, od te bolečine ... Nič več ne bo dolgih sprehodov po gozdu, nič več veselega bevskanja, ko sem prihajal domov in mi je priteknel naproti vse dol do kala. Da, nič več ... Odšel je tja, kjer ima veter prenočišče ...

Večkrat je prebral napisano. Vstal je in določil drva. In spet ga je neslo k zvezku in je prebiral, kar je napisal pred dnevi:

SENCE NA SNEGU

Čas je, sem pomislil, ko sem legel v udobje postelje, čas je, da odpošljem marmorne sence daleč onkraj, kjer so svitanja tako mrzla, da se dihanje spremeni v ornament ledenih kristalov. Zvonjenje juter se je zaskorjilo v opoldneve, ko sem nosil prag bodočnosti pred neka druga vrata, da bi nanje potrkal s pestjo, pa se je izkazalo, da se je vse posušilo v otep nečimrnosti. Vsakršna slutnja ima svoje namen, mi je nekoč rekel star filozof, vsaj tako smo ga klicali, ker je bil vedno tako čuječen, tako zelo zazrt v razumske skrinje, da je bil že kar malo zmešan od vsega vedenja. In primerilo se je, da je iz ust vzel umetno zobovje in šklepnil z njim v večer pod kostanji, v katerih je zorelo tisto noro poletje, ko sem oblekel njeno belo tuniko in sem šel v žito, da bi se igral duha ... Jok vetra v starih vejah se mi je kar nekako zapisal v ulenjene roke, ki niso hotele, da bi napletale nove vence neke ljubezni. Kar strmel sem in

hotel prešteti lastovke, ki so prebadale nebo in se nabirale na žicah. Mislil sem, da imajo nekakšen praznik in se gredo zabavo. V svoji raztreščeni domišljiji sem bil tudi sam lastovka, ki leti nekam za pomarančo sonca, nekam v daljave, kjer ni belih kristalov v jutrih, ki trdo udarijo skozi ledene rože na oknih. Pa so odšle, brez mene, brez mojih hripavih krikov, ki so se jim obešali na repe v tistih višinah, kjer se je modrina razbarvala s prvo sivino oblakov. Jesenske zgodbe ... Mrak se je navijal na kosti večerov, ki so ležali v zatohli kuhinji, soparno mlačni, polni tišine, ki cveti in se nabere na stene, že dolgo neprepleskane in krušljive, polne posušenih solz. In strah je mrknil skozi mokre šipe, rahlo zanihane, če se je zunaj sprehajal otrok burje in hotel oponašati strašno mater, kadar se ji je ljubilo plesati v noč in tresti suhe veje starih cimbor. Skorja polente se mi je drobila med zobmi in neka molitev me je opremila za nočno odtujenost svetu. Mrzla tema me je vzela v svoja vlažna nedra, pregrnil sem se z domišljijo, v kateri sem bil samotarski volk, ki išče krvavo sled svoje pojedine, vendar shiran kot je, pade v sanje in potem otrpne v nov dan, nič več lačen, samo še tuleč, gor na luno, v novo noč, ki razbremeni sence v grapah, kjer spijo mali škrti in vozijo temo v smešnih vozičkih vse do jutra. In potem pride tista sladka toplota, ki se razleze in te zmehča, da postaneš preja telesa in si oblak nad samotnim jezerom nekje sredi gozdov, kjer srnjaki razmišljajo o poletnih pašah in skozi metež ovohujejo, kdaj bodo južne sape polizale sneg in ponudile ostanek trav, da ne bo drob mlahavo mlel zimskega hladu. Nenadoma je vse tako prav, tako uravnano z velikim vesoljskim kolesom, ki se vrti v vse smeri, a mi razumemo samo eno. In pridejo gozdne vile, razčesane, v belih oblačilih in sejejo zvezde, da ... Tiste

zvezde se žal spremenijo v kamenje, ki leži po njivah in travnikih in ponoči zbira mesečeve zaljubljene poglede v poletjih, ko plahutanje noči omahne v zrele trave in bose noge zatlačijo roso v zavozlane poti, ki peljejo od zibelke do groba. Molitev pa usahne na spečih ustnicah, ki še ne vedo, da je metulj poljuba lahko usoden in se izrodi v starega nergavega kuščarja, ki riže skozi močvirje zrelih let, vse do obrežja, kjer se razkošatijo velike praproti in skrijejo telo ljubezni za naslednje generacije, vzbrstele, s prvim poljubom. Skozi noč priplavajo ljubeče roke in podložijo novo blazino, ogreto s hrapavim hotenjem, da bi se zaredil v ponos, ki bi odtajal potlačene želje in vse tiste preklinjajoče dneve, ki so z vinom zakovani obstali v lesenem podu, prevečkrat izmitim z lugom solz. Skrivnostna usta vodnjaka kričijo v jutro, da je tam notri še ena smrt, še ena spaka, še en konec ... Pa koliko je teh smrti, koliko!? Tista s koso, tista spakasta ... In majhno srce postane divji ritem, ki se uglesi šele s šepetom in tolažbo vonljivega naročja in grizljajem pravkar pečenega kruha, v katerega so neznane sile zamesile vso trpkost in ožulek duše, ki je hotela skozi zid pijanih obljub, da bi vzletela v maj ljubezni, pa je prekmalu pokimal oktober in takoj za njim se je privlekel betežen november, poln črnih peg obupa in strahu, ker je izgubil sonce iz popotne malhe ... Suho dračje molitve je še vedno pokalo v temi, ko se je zunaj oglasila mokrota in v žleb spuščala debele curke, izmolzene iz težkih oblakov, ki so se narinili sem od sanjavega pohlevnega morja, obloženega s slanimi jeziki drugačne teme, takšne, v kateri se slani čipkasti pregrinki obesijo na rebra obrežja, kjer so spale mlade neveste in sanjale počasen poročni sprevod, a vse se konča med cipresami, vse ... In pijani svatje objemajo razdevičene

deklice, ki so nabirale cvetje v zavetju pogledov starcev, ki so nemo žvečili suho upanje, da se bo tudi njim ponovilo to, v kar so sami pahnjeni. In skozi megle težki voli vlečejo svatovščino do roba gozda, kjer se vonj smrek zagnete v pot neveste in vriskanje skače po vejah. Pijano upanje nenadoma odžubori skozi mravljišče, razdrto s čevljem okupatorja, ki je odplaknil pokorščino časa, tako usodno zavozlanem v čreva molitve in rdečih znamenj na nebu. Mrzle dlani časa potem poberejo ruto, privežejo na staro jablano sonce in seme časa se raztrese čez travnike, da bi obrodilo nove sanje ... Vse je bilo tako usodno dorečeno v preročišču, obloženim z mahom starega hrasta, ki je odmeval v nevihte otroških jokov naseljenih v ptice, zagnane čez obzorja, zoreča v neskončnosti. In ko se obrnem na drugo stran neba, je tam en sam bel oblak, ves lahek in nem, kakor da je priplul iz davnine, ki je popisana v starih knjigah in vtisnjena v starost kamna, na katerega sem odložil zemeljske preostanke svojih hrepenenj. In spet so tu črni tuneli v zimah, ko so jezdec orlov zmrznili za hribi, kjer da hodi divji mož in ima koš, s katerim pobira otročad. Le kaj potlej z njo, le kaj? Jo natika na palice in si jo cvre nad ognjem? Morda jo prodja v mestih za služničad, morda ... Bila je taka zgodba v mraku, ko je žerjavica dotlevala in je petrolejka zanihala z ritmom burje, ki si je našla pot skozi špranje pod vrati, nikoli prav zatesnjenimi, da so lahko odtekale pravljice in smrad kuhanega zelja. Dihanje nad vzglavjem se je spreminjalo v divjo sapo strahu, ker je križ označil v zmrzali bedno gomilico, da je življenje začaralo smrt in jo povabilo v otroške ročice, ki niso znale grabiti velike nebesne žoge in so obstale v ognju, prižganem z minljivostjo. Črni svatje noči so začrtali rob, do katerega smejo pravljice, tudi tiste o črnem možu, ki si

je naložil staro babo, da bi jo odnesel samemu hudiču za pojedino, pa sta potlej oba končala v breznu, skozi katerega se pride na drugo stran sveta, kjer spi sonce. In bil je deček, ki je tekel in tekel, da bi našel kroglo svetlobe, ki je doma onkraj vseh razdalj. Kruljenje sveta je ob zori neznosno, kotli so pripravljene, ognji gorijo, klavci so prišli ... Deček pa se zarije v osoljeno blazino, da ne bi slišal cviljenja prašička ... Potem, ko so debeli ocvirki na polenti, potem je vse v redu, solze so mimo in tek je živalski. Stare matere pa pletejo čas in mrmrajo nekaj o Bogu, ki da nima vsako nedeljo časa in volje, da bi delal račune in da bo že prav izračunal, stehal in sodil. S skorjo juter si tešijo pozabljene mladosti, ko so trdi podplati risali steze med kamne in trave, ko so rute plapolale v vetru zahvale, da so smele okušati slanost dohrepenelega morja, kjer se dobi v mestu tudi zdravilo za prekletstvo usode, da si vržen na svet v gozdu, kamor se je namenil strah, da igra na silne nočne harfe viharjev. Pojoči fantje gredo skozi mrak, da bi našli vijolico mehkega obraza in opletave kite, ki plešejo, ko harmonika raztrga tišino, ko se žulji posušijo in so deževja izmila prah poti. Ponižno se priklanja očetovska ljubezen nad zibel in strahoma poslušaj, če je dihanje še šumno, če je spanec, prevegnjen v sanje, še zdrav. In trde grčaste dlani, osmoljene, vajene toporišča sekir, se sklonejo v zadovoljstvo do naslednjega dne, ko bo gaz posrkala trudno hojo med debla in bodo kletvice zakovale jutra v strah starih bukev, da ne bodo več merile višine neba. Lunasti obrazi odplujejo onkraj dežja in mavrica nariše neko čudno igro, kakor da bi si Bog vzel čas in se učil risanja. Babice se smejejo in si manejo oči, pekoče zaradi dima, ki ga je veter pahnil nazaj skozi razpoke starega štedilnika, na katerem je vrelo vse, kar je dajalo življenje,

še največkrat krompir, ki se je kotalil po dlaneh, in so drobni pihci skušali ukrotiti vročino, da bi potem zobje smeli pomleti sladkobo škroba, tako potrebnega drobnim udom, razživljenim z jesenjo, ki je prišla vsa čemerna in cmerava v ponošenem rjavem plašču. Megle so zalizale vse grape in vzele dih izgubljenim dušam, ki da si iščejo pot skozi mrak večnosti in v nočeh, ko sveče kličejo drugačno luč, potrkaajo na okna, kot takrat, ko so stražarji neke druge resnice hodili skozi noč in so prinašali strah na konicah bajonetov, da, kot takrat, ko so mrzle prezebele preostanke nekdanjih ljudi zagrebli v zmrzolino ob hiši in na pomlad so jih odpeljali v lahkotno razničevanje, kjer se končajo vsa upanja in strahovi. Tista zgodba se je ulegla v kamne in v nočeh iztuli svojo bolečino. Medli kriki so drobne praske zvoka, opilki sonca sedijo na rezilih bajonetov; preplašenci, ki so sestradani prišli iz gozda, so bili mrtvi že mnogo prej, preden so jih severnjaški drhalasti možje uspeli zvezati in jim iztočiti preostanek upanja, da jih bo še kdaj ogrelo južno sonce. Mit večnega cesarstva in ponosen orel, da ... Potem so jih zmetali na kup, molitev je bila odveč, žalna pesem pa tudi. Še nekaj let je tam cvetela žalost in zgodba se je včasih zmuznila stari materi ob peči, ko je zunaj jesen plesala osamljeni valček z vetrom, ki se je učil silnosti, pa je ni še povsem zmogel, ker ga je težka megla zavila v molk, dolg in težak, ko se je zgodba razgrnila in se je nekdo spomnil, da bi se lahko igrali človek ne jezi se, človek ne jezi se ... Svatovanje orlov se je spremenilo v lastovičje mreženje neba, ko so težke sence obležale na skalah, sivih od davnih neviht, izpetih skozi pesmi, ki so odlebedele v črno skrivnost jam, kjer led čaka na odjugo razuma ... Še daleč je, o ja, do modrega neba, kamor so leteli pogledi, da bi zagledali zmaja, ki nosi zlata jabolka, ki jih je mimogrede

nakradel, ko je v dolini risal nove poti usod in so romarji nesli simbol trpljenja na posvečeno goro, kamor strele nikoli ne trosijo vijoličastih opilkov, takih, ki skozi otroške sanje jemljejo dih, v strah skrepenelih mater, ki so s črnimi rutami mezele mimo zametov, ko so odmolile vse bodoče smrti in vsa rojstva, ki se še imajo zgoditi, če bo pomlad prišla nabodena na rogovja ponosnega jelena. Vse je smolnato, ko se možje zamračeni vrnejo pod luč, da bi kletvice vrgli v vonj cvrčeče zabele in bi skorja kruha pomazala žulje v drobu, ki so zaredili vzdihe in mlade smrti, ker so debela ječe potrla rast mesa in so zamahi odrezali žile sonca v zimski žlindri rdeče luči. Naležan se izvijem iz predrgnjene rjuhe in vzdignem kosti v vstajenje dneva, ki se riše onkraj zasreženih oken. Bela svetloba me oplakne z mrzlim mlekom matere zime. Vse je belo, še dih je bel in izginja v miren zrak, ki se je ulegel poleg ognjišča kot star nepotreben pes. Postajam zvon v tišini dneva, zdaj že dobro hodečega čez kristale snega. Odsanjaj sem te skale, te špičaste smreke, ki so si nadele slavnostne zimske plašče, da bi šle k neki posvetitvi, v zakotje največje molinice vesolja, kjer jih čaka obed s kraljem ozvezdji. Izmerjen sem s časom, ki mi je bil darovan in dodeljen za bodočnost, razraslo v bršljanu v nevidni graščini usode. Ne sanjam več lilij, ki so odromale v sanjavost poletja, zaklenjenega v smeh mladih svečenic v samostanu upanja. In ne sanjam več trdih stopinj v mračine gozda, kjer so pravljice razobešene na stezljive veje in kjer so neke stare lovske poti, kjer strah zalezuje te nove duše, še ne vajene vonja mrtvega mesa. In od nekod priplešejo besede, še nedotaknjene, izpisane v sneg z žarki, ki si drznejo vstopiti v še tako temno skrivnost duše, ki joče z nalivi v maju, ko se zelena pregrinjala razobesijo med bele stanovitne skale,

na katerih sedijo kuščarji in filozofsko modrujejo o čemernih časih, v katerih so ljudje blazneli v nočeh in so v dneve spuščali svoje pse ihte. Nenadoma sem še sam bela senca na snegu, ne vem zakaj, a sem bela senca. Razlezem se čez zamet, upognem se v čas kot neka nova matematična parabola, ki so jo izračunali čuvarji življenj. Osornost vetra je izginila in ena sama ptica pride nad mojo glavo, da bi mi izpovedala, kako da sem še vedno samo otrok, vržen v naročje velike pripovedi o minljivosti vsega in bom tisti sladki nič čez dolga leta, ko bodo moje izpovedanke dobile angelska krila in bodo deželo poselili netopirji prestiža, pojedel jih bo tigar, vzgojen z ljubeznijo osamele boginje, ki si bo našla dom v zavetju starega namrščenega hriba, polnega pastirskih stopinj in ožganin od ognjev, ob katerih so kresnice isker tkale večer v pesem in strah. Nisem več počivalec v zavetrju časa, nisem več igrača plesočih mumij in nisem kamnita podoba napuha in nisem trobenta dnevnega gneva – zdaj sem lena senca na snegu, radostno bleščečem se v dan, ki je umit z jantarjem in odrgnjen z roko, ki vabi v nevidnost novih stopinj, tja čez v gaz odhajanj, med borovce, med raztrgane krike pod stene in v daljave, nikoli prav dosanjane. Za menoj ostajajo sence na snegu ... In vem, da jih bo pomlad pojedla z usti ljubezni ...

Zagrnil je zvezek in se zamislil: Pajčevina spomina me bo objemala, dokler bom sam hotel. In nikogar ni, da bi me potem odvozlaval iz nitaste sprhnine tega usodnega časa, ki me je naplavil v te čiste višave. Zdaj sem podoben tistemu mislecu, ki je videl doline pod seboj in se je imel za namestnika Boga. Matere so naši začetki in konci ... Kralj smeha je za nekaj časa odpotoval. Zdaj zdaj bodo zunaj

zorele trave in potem se bom spominjal preprirov okrog tega, kje se bo najprej kosilo, pa tudi kje ne več. In stara kosa je zarjavela, pozabljena odzvenknila v poletna jutra, izgubljena nekje v razmetanih svetlobah, kamor razum ne more. Ornamenti saj na steni rišejo pokrajino, kjer romajo duše ... Dovolj bo iskanja utehe v izpisani notranji žerjavici, pred dnevi sem zapisal neko refleksijo na zimske spomine, še eno ... Oh, še tole preberem, potem pa bom šel v gozd, v tišine, kjer je hlad tako usmiljen, tako zelo. In spet bom šel mimo jase, kjer sem zavideval njen obraz, ko sva iskala motnost ljubezni. Za roke sva se držala in šla v stišan jesenski čas, jaz in moja lilija, tako sem ji rekel, to pa zato, ker je rada nosila oranžna oblačila. Ustavljala se je ob grmovjih, iskala pozabljene maline, mi razlagala neke botanične posebnosti, ker je pač študirala te stvari, botaniko, biologijo ... In potem je nenadoma imela polno dlan črnih jagod, kako je že latinski izraz za tisto reč – pozabil sem, vem pa, da je rekla, kako so te stvari strupene. In potem je začela z izsiljevanjem, da bo pojedla nekaj teh jagod, da ... verjetno je to bil majhen ljubezenski test. Kregala sva se in celo malo paniko sem zagnal. Končalo se je v praproti z divjimi objemi. Jesensko ljubljenje v gozdu ... Vse naokrog diši po trohnobi, po umiranju, midva pa sva spočenjala ... Odšla je, z vsemi tistimi poletnimi vzdihji, z vsemi majicami in herbarijem ... Odšla je z dezodoranti, ki so dišali v jutro in se tako lepo pomešali z vonjem kave. Kasneje sem iskal tisto kombinacijo, noro sem jo iskal. Preromal sem samoto teh krajev, zdaj pa čakam na nek nov namen, ki mi ga podarja večnost. Nasmeh jutra v izložbi civilizacije ... To zimo naj bi še bil tukaj, dokler ne pospravim bika in prasca, potem ... preveč vprašanj za to jutro. Še tisto zimo moram najti.

P R I H O D

In potem si je oslinil prst in zalista po zvezku. Ko najde, sunkoma vstane in si prinese preostanek kave, zdaj že hladne. Skloni se nad zapis in ga razvozlava.

ISKRE NA SNEGU

Bil je čas, ko je veter odpiral jutro in je nadel krila belim oblakom, da so strmoglavili v skodelico vročega mleka in se zapenili na brivski peni. Nepomembne stvari so takrat še spale v zakotju nočnih senc, ki so se razlezele čez jutro, razkričano v ogledalu ledu na mlakah pod hišo, ki je samotarila v zavetrju ponosnih smrek. Sanje so obvisale v kaminu, kjer so iskre pele pesem o zvezdah, ki da rišejo usodo vsakemu in za vsakogar. Star maček se je obregnil ob bolečino revmatične noge starca, ki je s pljunki narisal jezo kar na tla in težak čevelj je pohodil trdovratno nečimrnost. Vonj kave se je razlezel in objel kapljice limone, ko so jo oželi trdi prsti žilave starke. In potem so bili počasni srkljaji. Star radio je povedal, da bodo padavine ponehale in bo sneženje še možno v hribih, po nižinah pa dež. Vse se je ujelo v prasketanje suhega dračja v peči in v molk ob polaganju večjih polen v razživiljen ogenj. Zdelo se je, da je svečanost ob hranjenju ognja mogočna molitev, kdo ve od kdaj priučena in zaklenjena v klečanje pred vratci, ki odpirajo razsežen trebuh peči. Ko se je ogenj nasitil, je starec še enkrat pogledal, pokimal, čisto počasi zaprl vrata in priprl kamin, da je dim stebričasto odlebdel v jutro, že razpeto na obronke obsijanih vrhov, ki so v belih kapucah sanjali, da so mogočni kralji skrili zaklade v temačne jame – tam zadaja, kjer so domačini rekli, da so Kraljeve kambre. Dečkove sanje so se primešale tej svečanosti, ko je sonce lesknilo skozi primrznino na oknih in so mamine besede naznanjale, da je kruh urezan,

mleko nalito, da je čas, ko bo treba leteti v dan, ki se bo obesil na prazne rogovile starih sliv. Oče je že odnesel svojo jezo globoko v gozd, kjer bo z ostalimi skušal podreti nekaj debel, da bi na pomlad les mogel v večno zeleno dolino, v tisto, kjer so rasle fige in češnje in od koder so pripeljali vino, ki je omamljalo robotost izmučenih teles, da so se potem raskave pesmi skušale umiti z mesečino, ki je v zimskih nočeh sejala hladno srebro, nikoli vzniknilo v pokončno sijočo raščo. In deček je dostikrat šel tja do roba, kjer svet pade v globino, tja, kjer so mlačne morske sape nosile vonj po drugačnem svetu, po drugačnih sanjah. Z očetovim vojaškim daljnogledom je gledal vse tja do morja, kjer je včasih zagledal ladjo in je ves nor od tega tekkel čez zamete in kričal, da je videl ladjo. Tudi risal jih je rad na robove očetovega časopisa in škrniclje iz trgovine. In tudi na poseben papir, ki ni bil ravno primeren za risanje, na papir, v katerega so v trgovini zavili zatehtano marmelado. O ja, bili so časi, ko se je vse tehtalo, prelivalo, merilo. S steklenico si šel po olje, po kis, marmelado so stehtali, svinjsko mast tudi, moko, sladkor ... In zeleni bonboni so vabili v veliki stekleni posodi. Joj, kadar se je sonce ujelo vanje, kakšna lepa luč je to bila, luč, ki se jo je dalo tako slastno polizati ... V dopoldan se je razlezla vročina v majhni kuhinji, kjer je na mizi vzhajal kruh. Mamin poten obraz se je sklanjal nad belino testa in ugotavljal, kdaj bo dovolj nabuhlo, da bo smelo v žrelo razgretega štedilnika. In če je deček preveč vrataril sem in tja, ga je mama nadrla, da naj da že mir in naj ne dela prepiha, da se kruh ne prehladi. In še odrasel se je potem temu čudil ... da bi se kruh prehladil, ja, kako le ... Mama že ve, ona že ve. Ko je bil kruh pečen, pregrnjen z belo krpo, na mizi, dišeč, še vroč ... Takrat se je želja slinila čez brado in se je deček

smukal okrog oltarja, na katerem je kruh počival. Da, temu je tako mama rekla, da. Kruh mora počivati. Šele ko je prišel oče iz gozda v smešnih usnjenih gamašah, ves preznojen in z neko posebno svetlobo v očeh, se je smel kruh odgrniti. In oče je smel prvi zarezati z velikim nožem, ki mu je rekel žaga, ker je bil nazobčan in je bil vedno in samo za kruh. Znoj očetove utrujenosti se je potem umešal v vonj mineštre. V drugi kuhinji je starec srebal gosto mineštro, kdaj pa kdaj segel v veliko solnico in si nadrobil soli, potem pocmokal in se spet posvetil mineštri. Maček je čakal ob kovinskem krožniku, da dobi, kar mu je pač za tisti dan pripadalo. Največkrat sta to bila mleko in kruh, včasih tudi mineštra, včasih pa so nanj pozabili. Starka je sedela na nizkem stolčku ob štedilniku in tleskala z žlico ob dno majhne sklede, v katero si je nalila dve zajemalki mineštre: enkrat je to bila zeljna, drugič z repo, tretjič s kolerabo in krompirjem, pa spet zelje, morda kdaj za spremembo s krompirjem in fižolom. Včasih še kakšen konec klobase, le včasih, ker so bile skrbno preštete in zalite v olju, spravljene v globoki temačni kleti, kjer so strašni škрати stražili dobrote. Tja pa deček ni smel. Samo enkrat mu je bilo omogočeno, da se je odtihotapil za starko, ki je z električno svetilko rinila temo pred seboj, ko se je oprimajoč grobega ometa plazila po kamnitih stopnicah v črnino pod hišo. Maček je švignil mimo nje in izginil v temi. Deček pa zadaj, zadržujoč dih, gre počasi za njo. In ko sta prišla dol, je imel kaj videti. Nenadoma se je utrnila zaprašena žarnica, obešena na dolg zarjavel žebelj na steni. Na lesenih policah so bile posode z mastjo in ocvirki, v kotu je bil velik kup krompirja, pa nekaj kolerab in rep, kad s kislim zeljem, kad s kislo repo in omara, zelena in vegasta je tudi nekaj skrivala. Potem je deček

zagledal velike medeče se hruške na drugi omari. Ni jih bilo ravno veliko, morda dvajset, lepo razvrščenih v vrsto. In jih je gledal in gledal. Lepo so bile osvetljene z žarnico in tako vabljivo razvrščene. Zdaj mu je postalo jasno, od kod starcu tiste lepe velike hruške. Če je bil starec na volji, je z nožičem odrezal krhelj hruške, ko si jo je privoščil po popoldanskem dremežu, in mu ga dal. Vsako jesen so hruške izginile izpred hiše. Starka in starec sta jih še zelene in ne povsem zrele sklatila in spravila sem dol. To je bila njuna pravica, očitno. In Bog ne daj, da bi deček plezal na hruško. Starec je namenoma obžagal spodnje veje, da se nanje ne bi obešala vaška mularija, ki je skupaj z dečkom oprezala za hruškami. In če jih je zagledal, o joj. Je že bil tam in mahal s palico, ki je imela kovinsko špico. Starka je odprla omaro in dolgo nekaj prekladala, ovohavala in gledala. Grozeča senca njene črne krivulje se je narisala na kamnitem zidu. Deček se je potuhnil v temen kot. V glavi si je delal načrt, kako bi ostal v kleti in bi se potem dotipal do hrušk. Teme ga je bilo strah, to pa. Počakal je, da je starka naložila v lonec krompir, vzela še nekaj iz omare in potem ... Potem je iztaknila kabel, da je žarnica utonila v temi. S svetilko si je posvetila pod noge in se splazila ob steni ven. Ni ga našla. Ostal je v temi z vsemi tistimi vonji, ki so zdaj tako strašno udarjali. Kakšna tema, se je čudil. Plazil se je ob grobi steni. Previdno je tipal z nogami pred seboj. Maček se mu je dregnil ob nogo in začel presti. To ga je tako prestrašilo, da je skoraj kriknil. Potem si je nenadoma premislil. Zvedeli bi za ukradene hruške in ... Samo eno, samo eno ... je tlelo v njem. Pretipal je zid in končno dotipal omaro. Zdaj jih je lahko že zavohal. Previdno je plazil prste do roba pa navzgor. Končno je otipal prvo. Plazil se je po njeni zaobljenosti, vse do peclja. Potem jo je

vzel in si jo dal pod nos. Globoko je vdihnil in se opajal z vonjem. Še dolgo mu je potem ostajal tisti vonj v glavi, dolgo. Bila je ravno prav zrela, že malo mehka. Zagrizel je. Nekaj soka se mu je pocedilo po bradi. Jedel je počasi in z nekim novim užitkom. Kje so zdaj strašni kosmati škrti, ki te oglodajo do kosti, če te dobijo tu spodaj, kje so zdaj? Morda so se skrili v pravljice na peči, ko je starec sedel v naslonjaču in jih razodeval. Majhni da so in kosmati in da jedo samo otroke, če jih najdejo v temi same, naj si bo v gozdu ali pa spodaj v kleti. Raztopili so se v slasti hruške. Ko jo je pojedel, si je roke obrisal v volneno majico in se spet začel plaziti ob steni, da bi čim prej našel stopnice. Kaj pa če je starka zaklenila vrata!? Včasih je to naredila in ključ spravila v velikanski žep črnega predpasnika, kjer je imela ključ še od druge shrambe. Zdaj ga je bilo zares strah. Čisto počasi je šel po stopnicah in skozi temo tipal gor proti vratom. Izpod stežja se je videl droben trak luči, ki je prihajal iz odprte veže. Za vrati je obstal in poslušal. Slišal je odpiranje vratc pri peči. Potem so težki koraki šli ven ... starec je odšel. In potem je slišal pesem starke. Kadar se je imelo vreme spremeniti, si je pri kuhi začela kar prepevati, še najraje tisto Dekle je na vrtu rože plelo. Dolgo je stal za vrati. Ko je slišal, da gre tudi starka ven, je pokljukal in, o, vrata so bila odklenjena. Smuknil je ven, maček pa za njim. Stekel je v zgornjo kuhinjo, kjer je mama pletla nove volnene nogavice za očeta in pazila na brbotec mineštre. Mamine oči so takoj uganile, da se je nekaj zgodilo. Deček se je pogladil po trebuhu in se pohvalil, da je starcema ukradel eno hruško. Mama je sicer rekla, da se to ne sme, a se ji je obraz zvedril. Že večkrat se je jezila zaradi starčevske škrtosti in je to tudi očetu povedala, vendar ... Zunaj pa je aprilski sneg razdajal iskre in južni

veter je nosil pesem obmorskih vil, ki delajo čipke iz morskih pen ...

Dolgo je pokinkaval nad zvezkom, mrmral sam vase in se skušal prepoznati v smislu pisanja. Potem se je le vzdignil in začutil drobne mravljice v nogah. Nekajkrat je poskočil in se raztegoval. Pogledal je skozi okno. Marmor neba se je le malo razvlekel in odposlal ozek zlat trak prav skozi pajčevino na oknu in na dve drobni jabolki, ki sta bili pozabljeni na beli omari blizu štedilnika. Kar strmел je v svetlobo, v jabolki in v droban curek dima, ki se je izsvedral skozi razpoko starega štedilnika, ker je pač potegnil močan jugo. In vedno je bilo tako, kadar je južilo in rinilo težke megle v vrhove, vedno. Naslonil se je na okno in se spominjal, kako hudo je bilo, ko so peč kurili v spodnji kuhinji in se je potem v zgornji kadilo, da so morali vsi ven, dokler ni spodaj stari oče zaprl vrat peči. Potem je bilo zračenje in hlad. Zakaj, zakaj si je oče dopuščal taka ponižanja, zakaj. Hiša trpljenja, to je hiša trpljenja, je premišljal. Zdaj bo mrtev spomenik neke usahle ljubezni. Pravzaprav je zanimivo, kakšno tradicijo ima ta hiša. Najprej jo je postavil, rekli bi temu pionir, torej človek, ki je prišel na to planoto med prvimi naseljenci, ki so bili gozdarji in lovci. Potem si je omislil družino, hišo malo razširil in veselo pil. In se je začelo. Najprej je prodal južne travnike, prvemu gostilničarju na gori pa del gozda. In še ni bilo zadosti, tudi del vzhodnega premoženja je šlo. In na koncu je šlo še vse ostalo na dražbo. In tisto je bilo zanimivo, tisto. Oba moja praded a sta kar tekmovala, kdo bo kupil to posestvo, ki je bilo na dražbi spodaj v mestu, na sodniji, kot so takrat rekli. Praded po očetovi strani je že

sredi noči zapregel lahek voziček in se zapeljal dol v mesto, da bi ja bil prvi. Nekako je veljalo, da kdor prvi pride, ima pravico kupiti, ker ni bila prava dražba, to sem kasneje zvedel, da ... Takoj ko so odprli sodnijo, je pohitel, podpisal, vplačal z gotovino na banki, prinesel potrdilo nazaj na sodnijo in potem je postal lastnik tega okrnjenega posestva. Ko se je podajal nazaj na planoto, se je na mostu, nekako na sredi poti, ko se cesta zažre v hrib, srečal z očetom moje stare mame. Samo zasmejal da se mu je, si privihal brke in mu pomahal s papirjem, ki ga je izvlekel iz suknjiča. Povedal mu je, da je stvar že kupljena. Takrat še nista za trdno vedela, da bosta oba na isti poroki, takrat še ne, tistega junija, davnega leta 1920. In potem se je kmalu vselil moj dedek. Hišo je popravil, nadzidal, spodaj naredil veliko štal, prizidal listnik in še druge stvari. Ko se je moj oče oženil, so prizidali tisto smešno majhno kuhinjo, saj se niti pokončno ni dalo stati tam ... Oče pa je vztrajal in vztrajal ... Kako noro, kako noro! ga je zapeklilo. Polagoma se je le otrešel te jutranje težke halje spominov. Pobrskal je po omarah, da bi se domisli, kaj bi še pripravil k mineštri. In se je spomnil, da ima še nekaj klobas, še lanskih, tiste je mama hranila v olju za prve dni košnje, da so bila kosila hitro pripravljena. Pogledal je k mineštri. Potisnil jo je bolj na rob, da ne bi tako strastno povrevala. Spotoma se je ozrl na koledar, peti maj ... In nenadoma mu je skozi možgane blisnila slika iz ljubljanskega obdobja. Maj, maj, maj, je vreščalo v njem. In potem se je spet videl na balkonu blizu stadiona v Šiški. Študiral je, pil kavo in čakal, da pride ona. Pa je prišla. V novem krilu, vsa pomladna, vsa razviharjena. Polotil se ga je strah, da jo bo nekoč izgubil. Ko je prišla gor, mu je začela očitati, da ne gre z njo na nek koncert, da je svinja egoistična in podobne reči. Prepirl se je

razvnemal do te mere, da ji je prijel krilo in ji ga raztrgal. Zahreščalo je in ... Potem je bilo tuljenja in solz, v katere se je zamešal oster hrup s stadiona, ker so tam trenirali spidvejisti. Pa prav peti maj je bil, takrat se je začelo, takrat ... Odpahnil je to in šel po klobase. Moral je dol v klet, v temno katakombo pod hišo. Tudi tam ni bilo pravičnosti za očeta, ne. Odredili so mu ozek prostor za kletno skladišče. In vrt je moral imeti na manj sončni legi, krompir na severni jasi, skratka ... Kako si je lahko dopustil, da so tako ravnali z njim, kako!? Morda ga je zato pobralo že v šestdesetem letu, morda, čeprav je imel kar hudo bolezen. Danes bi stvar operirali, pa bi bilo. Sicer z motorko ne bi več žagal, to ne, tudi kosil ne bi več, tudi to ne. In kakšen tepec je bil, da je jemal dopust samo zato, da je lahko staršem pokosil in pomagal spraviti seno na podstrešje, za lonček mleka, za dovoljenje, da je lahko živel v tistem smešnem prizidku, ki bi lahko bil razkošen svinjak. In eno samo sobo so mu odredili v celi hiši, eno samo, v tako veliki hiši. Zdaj sem pa jaz sam v tej prekleti bajti, ki je rodila toliko solz, ga je obhajalo, ko je šel v spodnjo kuhinjo, da bi tam prižgal luč v kleti. Ustavil se je in spet napredal spomine. Videva staro mambo ob štedilniku, kako kinkne v neke sanje, in star oče ima krpo v roki in čaka, kdaj bo kakšna od jesenskih muh, ki so pribežale v kuhinjo, sedla na mizo blizu njega. To je bil njegov jesenski hobi, pobijanje muh. Potem si je omislil nekakšen muhalnik in jih je lovil po celi kuhinji. Kadar je katero le tlesknil, je zraven še zaklel in se spačil. Ko se je tega naveličal, je pa spet sedel na svoje mesto za mizo in tleskal z roko po njih. V zimah je rad sedel ob peči v odsluženem fotelju in govoril o časih, ko je še sam bil otrok. Še najbolj je bila pretresljiva

P R I H O D

zgodba o obešenih ušesih ... Nenadoma zasliši starega očeta, kako pripoveduje:

Star sem bil dvanajst let, mulo. Prva svetovna je bila. In zadaj za našo hišo, tam, kjer sem se rodil, je imela vojska nekaj barak za počitek. Tja so hodili na počitnice tisti s fronte. Raznih narodnosti so bili, Madžari, Bosanci, Čehi, naših je bilo malo, en oficir in dva vojaka, Štajerca. Jaz pa sem tekal med njimi in si ogledoval konje, puške, vse me je zanimalo. Radi so me imeli, pa so mi ponujali trde črne bonbone z okusom po menti. Tisti da so bili za dihanje, ja. No, pa pridejo enkrat pod večer, cela četa jih je bila, neki Bosanci. In jaz gledam in gledam. Eden je imel na pasu navezana človeška ušesa. Čisto mimo je šel, me prijel za ramo, visok, brkat in mi rekel: Ne boj se mali, mi čemo sve Italjance da nateramo. Jaz pa sem tekel domov in takoj do očeta, ki je nekaj popravljaj v kovačiji. Povedal sem mu, kaj sem videl. Pa se mi je smejal in mi rekel, da so to ta pravi junaki, tile Bosanci. Ne, tista zgodba mi noče iz spomina. Še ponoči sem videval ušesa na pasu, joj! Kasneje sem izvedel, da je res bilo nekaj teh ekscesov, ne samo z Bosanci, tudi kakšen Madžar da je prišel s takšno trofejo, joj! ga je zmrazilo. Strese z rameni, da bi se le otresel nadležnega spominja. Prižge luč v kleti in se odpravi dol. Spotoma se spomni tiste zgodbe, ki jo je malo prej bral. Ja, tista hruška ...

Pomlad se je razobesila zadaj za hišo. Mlado zelenje je vriskalo v modrino, on pa je shuljeno stopal čez gozd, da bi našel prenočišče za svojo bolečino. Ustavljala se je ob jamah, kjer so govorili, da se je nekaj strašnega zgodilo, v

eno da je padel človek, v drugo pa da so jih pometali, že zdavnaj. In čudil se je tistim ustom in mahu, ki je tako vztrajno plezal po skalah. Ob manjši jami se je ustavil. Poslušal je tonklanje vode. Prijel je kamen in ga vrgel v žrelo. Poslušal je bobnenje v globino. Kar globoka reč, si je v mislih rekel. Pogledal je na uro, blizu enajste. Popoldan pride stric, da bova orala njivo, se mu je namrgodilo. Nobene prave moči ni imel, nobene volje. Že dolgo ni nič konkretnega naredil, razen razmetavanja gnoja, ki sta ga s pokojno mamoo vozila celo zimo dol na njivo. In potem je prišel stric z idejo, da bi tudi on prioral sebi njivo za krompir. Šel je kar počez in si govoril: Njivo krompirja, smešno. Toliko denarja ima, pa bi še malo kmetoval. Najbrž je to tista želja, da bi se vrnil v čas otroštva, da bi imel občutek, da se mu bo vse znova ponovilo. Nikoli ni kaj dosti kmetoval, zdaj pa bi, čudno ... Traktor ima, plug tudi, frezo, vse ima, ker je spodaj v dolini prideloval pšenico. Čudno, čudno. Ustavil se je in se smehljaj jasnini nad planoto. Kako je lepa, kako je lepa ... se mu je zahotelo reči, pa je kar stal in gledal. Kmalu je zagledal domačo hišo. Videl je, da je stric že prišel. Pohitel je dol. Spotoma je premleval jutranji telefonski pomenek. Obetalo se mu je, da bi lahko dobil službo, vendar šele junija. No, no!

Ni bilo dosti govorjenja. Poprijela sta za vile in raztrosila še kup gnoja. Nekaj sta namlevala o kravi, ki da je bila breja, pa ni bila. Upanje je bilo jalovo. Mama jo je gladila, ji prigovarjala, krava pa je bila zmeraj enako vampasta in enako količino mleka je imela. Kmalu se je izkazalo, da je strica nekdo pošteno nategnil spodaj v dolini, ko mu je tisto kravo prodal. Imelo ga je, da bi mu to povedal, pa se mu ni dalo. Prebadal je ostanke gnoja in tiščal vase zamero. Ni imel moči, da bi se kregal s tem

pridobitnikom, ki si je postavil lep vikend blizu stare hiše. In to na zemlji, ki še ni bila njegova. Kar tako, kar gradil je. Zapičil je vile v zemljo in mu rekel: »Pa sva. Zdaj se pa lahko orje.« Stric je prikimal in rekel, da bo takoj prišel dol s traktorjem, da samo še nekam telefonira, potlej pa da bo. Debelo je pljunil v masten gnoj in premišljal: Tale kujon. Ko se je lotil širjenja hiše in zidanje zidu, je kričal na mojo mamo: Kaj se jočeš zaradi zemlje, dva kubika jo bo zadosti, da te bo pokrila ... Kar naprej se je hodil kregat in dogovarjat, kaj bi bilo treba in kako bi bilo pravično razdeliti zemljo, ki je še ostala od kmetije. Moj oče je bil itak že lastnik polovice, ker je že njegov dedek tako napisal; očitno ni zaupal sinu, mojemu staremu očetu, očitno ne. In to je strica jezilo, da ne more deliti, tako kot bi on hotel. Smešen je bil, ko je hitel s posekom smrek, kmalu po smrti stare mame. Naš oče je takrat že bil hudo bolan, srce ... Danes bi ga rešili, takrat pa ... Zdravil ga je zdravnik z neko partizansko logiko, češ, da se partizan ne sme kar tako predati, da so ozdravili tudi težke ranjence. Pa je šel, junija 1987 ... se mu je zarinilo v spomin. Počakal je, da je stric priropotal dol s traktorjem in nastavil prvo brazdo. Lepo so se zvijale in naslanjale druga na drugo. Ves prepoten se je odpravil v hišo. Ob stari jablani se je ustavil in dolgo gledal njene razteznjene veje. In spet vidi mamo, kako pobira drobna jabolka, kar v predpasnik jih je pobirala in nosila v kuhinjo. Razpostavljala jih je po omarah in celo zimo kuhala kompot. Dober je bil, dober ... Odmislil je te slike in šel v zgornjo kuhinjo. Poiskal je steklenico žganja in naredil nekaj požirkov. Vedno je tako naredil, kadar je prepoten prišel v hišo. Truden je kar obsedel za mizo. V klenkanje ure se je mešal zvok traktorja. Ta tišina, ga je zbodlo, ta tišina. Mar bo zdaj vedno tako tiho!? Seveda bo.

Nikogar več ne bo, da bi kaj rekel, zaklel. In ob jutrih, ko je mama vstajala, se je slišalo njeno kadilsko pokašljevanje in ropotanje okrog štedilnika. Potem je prišla v mojo sobo in mi rekla, da naj že vstanem, da bo treba nesti mleko v mlekarno. In sem ga, tudi v kruti zimi sem ga nosil. Joj, ko je zmrznilo! S smučarsko palico sem moral razbijati led, da smo ga lahko prelili. Ja, tiste dni je res bil mraz, minus petnajst in še burja. Dve kapi sem imel, debele rokavice, pa še je zeblo, še ... In zakaj, zakaj je bilo potrebno to garanje, zakaj ...!? Trma očetova!? Ni in ni hotel kupiti televizije, ni hotel kupiti kosilnice, nič ... Mama pa jo je kupila, potem pa. Kosil sem, dobro nama je šlo, dokler ... Še zdaj me žge v hrbtu, če se spomnim tistih košenj, prekleto. Moja prva s koso. Več kot polovico premoženja sem pokosil na roke. Sosed mi je pripravljaj kose, jaz pa sem zamahoval, tri tedne, vsak dan od jutra do opoldan. Potem pa sušenje in nošnja sena na podstrešje. Taka moda je tukaj, na tej planoti. Že tristo in več let tako delajo. Noro, seno nositi na glavi ... Spodnji sosed ga je zadnji, ga še, no. Na naši kmetiji pa sem jaz nesel zadnji povež, pa tudi jaz sem zadnji s koso zamahoval ... In zakaj, da sem bil potem ožuljen in truden, pa da je polna skrinja mesa, zato. Delaš, da na koncu pridelaš drek. Če to ni neumno. Lahko bi ostal v Ljubljani, lahko. Ko je umrl oče, me je neznana sila potegnila sem gor, ne vem. Z Majo sva se kregala in, ja ... Prekinil je spominjanje in spet segel po steklenici žganja. Še nekaj požirkov, potem pa spet drobne slike spominov, ki so se počasi začele lepiti v zgodbo. Prišel sem torej domov, ja ... Spodaj v mestu sem dobil stanovanje, samo, joj ... Kuhalnik in kavč, miza in dva stola, pa stara omara. Smešen sem bil tisto prvo zimo, ko sem v nahrbtniku nosil drva, da bi si malo ogrel garsonjero v starem bloku, kjer so

nekateri še vedno kurili na drva. Povsem drugače kot v Ljubljani, kjer sem imel vse, telefon, televizijo, centralno kurjavo ... Tukaj pa še telefona ni bilo. No, zdaj je, zdaj ja. Spodaj v stanovanju ga še nimam. Pravijo, da bom čakal še dve leti. Noro. In zdaj naj se ogrinjam s to praznino ... Pil ne bom, tale šnopček, to je samo mala preventiva. Vstal je in pogledal dol na njivo. Dobro mu gre, je pomislil. Lani ni delal tako lepih brazd. Kar naj konča. Treba bo jesti ...

Noči so ga zajemale v neskončno gledanje televizije, ki jo je kupil brat, da bi mati imela svet v sobi. Največkrat je zaspala ob tistih slikah. In ko so se začela pogajanja in politična prerekanja, je pripomnila: Vojna bo, vojna. Pa se ni zmotila. Na Balkanu se bodo udarili ... Visoki ognji bodo požirali stoletne zamere ... Ubijalci vseh kalibrov bodo dobili priložnost ... Nasmeh juga se bo spremenil v krik ...

No, tole pa ... Odložim knjigo. Tistih vmesnih zgodb ne razumem najbolje, sicer mu pa teče. Kaj pa je to sploh pisal? V beležnici odtrgam košček papirja, da bi označil, do kje sem prebral. Vzamem ovitek in preberem zavihek. Aha, na pol biografsko delo. Opisuje stanja nekega pesnika s Trnovske planote, naše sosednje planote. No, tu piše, da je v romanu zajeto tudi življenje v begunskem centru, ki je bil v Ajdovščini, v bivših vojašnicah. Simbolika pa taka ... Spomnim se tistih krajev, spomnim. Z Lokev greš dol na Predmejo in potem naprej proti Colu. Tam imajo res veliko problemov z burjo, to pa vem. Enkrat sem rinil po tisti poti, pozimi, pa sem ostala za plugom v nekem zametu. Nekaj ur je trajalo, da so nas rešili. Saj je bilo res noro. Ne vem, kaj sem takrat rinil tja gor. A, peljal sem Andreja, ja ... On je bil na praksi pri nas, mlad inženir, pa sem mu hotel

narediti uslugo. Ja, ja ... Kje je že to. Pomencam si oči in si skušam oddahnuti od dolgega branja. Kar debela reč, tale knjiga. Ne vem, če mi bo uspelo vse prebrati, ne vem ... In spanec, kje je zdaj moj spanec. V torbici imam tablete, pa ... Ne, obljubil sem si, da s tem ne bom začenjal. Mar naj bom kot moja uboga Leja ... no, poglej? Saj Loti ni nič boljša, prav nič. Tablete, tablete, tablete ... Kemijsko krmiljeni biološki stroji, bi lahko rekel. Moral jo bom zjutraj poklicati. Noče biti sama, sem dol pa tudi ni hotela. Če bi šla z menoj, bi šel z avtom, tako pa ... Ne vem, kaj ji je zadnje čase, preveč tablet. Morda jo žre to, da so ji sina takrat vzeli, zdaj jo pa on noče poznati. Poskušala je preko sodnice in socialne službe, pa ni šlo, ker pač on noče. In zvedel sem, da ima Joachim tudi težave z zasvojenostjo, pa da je poskušal delati samomor. Kaj jim je, tem sodobnim ljudem ... Vse lahko preneseš, če hočeš. Tonček je rekel, da je Bog vsakemu dal popotno malico, nerodno pa je, če jo poješ, še preden si šel na pot. Tonček, Tonček, ta vinski filozof. Prav v redu dečko. Ne vem pa, zakaj si ni nikoli umisli resne ženske. Razumem, študiral je za župnika, to razumem, vendar je odstopil od namere. Čakaj, a mi ni omenjal, da ima občasno obiske, da hodi k njemu Hanike, ah, da, seveda, Hanike, nasmejana slaščičarka ... Vidiš, to sem pa pozabil, glej no. Ona ima moža, potem ... Kaj me briga, kaj imata in kako. Torte pa zna pripravljati, to pa ... Vsak moj rojstni dan zadnjih deset let je bil nagrajen z veličastno torto. In enkrat je bila v obliki nekega avtomobilskega motorja, moj Bog, kaj takega. To je bilo, ja, pred petimi leti, ko sem ju povabil k sebi domov na zabavo. Takrat se je ona prvič prikazala. Prej mi jo je samo omenjal, potem pa, takrat da ... Noč, spomini, tišina. Pogledam na uro, tri pa nekaj ... Vstanem in grem spet na

balkon. Pri sosedovih je še kar veselo, zdaj so vsi v hiši in se nekaj pomenkujejo, mahajo z rokami ... Kakšen ženski smeh se le zasliši. Stojim in globoko diham. Nenadoma se odprejo vrata in ven se zamotovili moški za njim pa kričava ženska ... Do sem je slišati, kako kriči: »Prasec, prasec si. Kaj sta delala v sobi, a. Sta si gledala ritne pege, ti budalo moško. Ti boš men govoru, da nista nič imela, pizda ti materina, ti ... Sej sem vedla, da jo hočeš dol dat, vedla sm, pizda pokvarjena. Ona je pa tud prasica, kar da ... Spizdi, da te ne vidm, spizdi ... Bom že sama šla dam, a štekaš. Nočem te več vohat, videt, štekaš, prasec pokvarjen. Spiiiiizdi ...!« se zasliši krik prav sem gor. Umaknem se v temino dnevne sobe. Še nekaj krikov in moško preklinjanje, celo tlesk klofute se zasliši. Potem je nekaj časa tišina. Ni mi do tega, da bi šel spet na balkon. Ostro poslušam. Kmalu se zasliši zvok avtomobilskega motorja in žarometi osvetlijo fasado hiše. No, lep prepirček. Saj je bilo kot v gledališču, jaz pa v častni loži ... Takole se pa jaz ne kregam z babami, takole pa ne. Nikoli se nisem, nikoli na tak način. Če je bilo treba, sem se diplomatsko umaknil, pa je bilo. So se že pomirili, so se. Leja je sicer enkrat zagnala ljubosumnost, ker so ji pri frizerki natrosili novico, da me večkrat vidijo z eno od tajnic, da hodiva skupaj na kavo, v fitness, pa tudi na trim stezi v Šiški da so naju videli. Saj so naju res, pa nisva nič imela. Punca je rada klepetala, niso pa vedeli, da ima zaročenca, ki je trenutno za nas delal v tujini, tega niso vedeli. Vanda, Vandica, natrenirana mačka. Ne rečem, želel sem si je, o ja ... In Leja je meni očitala, ona. Če bi takrat vedel, da je hodila na občino v Šiški, ja, ne vem, no ... Ne znam si predstavljati, kako bi odreagiral. Danes vem, kako bi, takrat pa. Najbrž ne tako neumno kot Simon ... Ta ga je pa res, mislim ... Vedelo se

je, da mu ga njegova Mira sračka, vedelo. Nemalokrat so šle govorice, da je zelo vroča, da je pravzaprav nenasitna, kar se teh stvari tiče. Sicer je bila v redu, dobro je kuhala, delala je v neki zobozdravstveni ordinaciji kot asistentka. Še jaz sem bil nekajkrat tam, neke stare plombe ven, pa nove noter. Simon mi je to uredil. No, tisto jesen pa ... Simon je pozabil nek načrt doma, pa je šel nazaj domov. Že ko je prišel, je videl, da je na dvorišču še en avto. Pokukal je v spalnico, ker sta jo imela v pritličju in ju je videl, njo in tistega njenega ... Simon pa je bil tudi čebelar. No, pa ti gre in prime panj čebel in ga nekako zrine skozi priprto okno, potem pa ga sunkoma zapre in bedasto gleda, kako podivjane čebele napadajo. Onadva pa se otepata kričita in mahata z rjuhami in oblačili. Vseeno sta dobila veliko pikov. Oba sta morala v klinični center. Oh, Simon, Simon ... Potem je sledila tožba, pa razveza in, ja, fant se je popolnoma zapil. Nekajkrat se je znašel pri nas, jecljal, tudi jokal je. Prosil sem ga, da bi šel v bolnico, pa ne in ne ... Revček je zaspal za nekim zidom blizu gostilne, kjer je visel po cele dneve. Zmrznil je, neumno ...! Pa ni edini, ki je tako končal, s podhladitvijo, ni. No, kaj bi si zdaj to klical v spomin. Bolje bo, da vzamem knjigo in se odpravim v kabinet, kjer bom poskušal zadremati na kavču, tako kot včasih, ko sem se vračal z napornih turnej, kot smo popivanju rekli. Vse je tako, kot sem pustil. Kopica strokovnih knjig, nekaj tulcev z načrti, nekaj map, listki, rokovniki, star radio, primitiven računalnik ... Med prvimi, da. Po delih smo ga znosili čez mejo, da sem se lahko učil prvih prijemov, programiranja in to. Kako obupno počasno je bilo vse skupaj, pa smešen majhen neroden ekran ... Prava muzejska stvar, da, si v mislih rečem in nežno potolčem po ekranu. Razgrnem kavč in se uležem. Udobno

je, udobno ... Pregrnem se z odejo in skušam odmišljati težak dan in noč. V mislih mi plahuta Lejin dnevnik. Preklete, kaj vse sem moral zvedeti. Pa bi bilo bolje, da ne bi, bolje ... Prižgem star radio, ki je na pisalni mizi, blizu vzglavja. No, zdaj bo menda šlo, vsaj do osmih bi moral spati, pa bi bilo. Pa če bi pred spanjem poklical Loti. Ona zaspi zgodaj, a se ob teh urah že zbuja, ropota po hiši, išče revije, gleda televizijo in proti jutru že spet malo zaspi. Mogoče bi pa res. Vstanem in potegnem mobilca k sebi. Dolgo zvoni, aha ...

Zadovoljen s pomirjajočim pomenkom se razlezem po kavču. Obljubila mi je, da bo prišla dol, z vlakom, naslednji teden. Da se je tako odločila ...?? Kaj pa je to zdaj!? Morda pa res ne prenese samote. No, no, zdaj pa lahko zaspim, zdaj pa lahko ... Kam jo bom peljal, recimo na našo planoto ... Zdaj je tam gor samotno in pusto. Ja, tako smo usahnili, mi z Orlovša ... Kaj bi rekel naš dedek, kaj!? Da smo riti usrane, tako bi on rekel in pošteno pljunil. Če se življenja bojiš, te bo pobralo, je govoril. Ne, ne, saj se ga ne bojimo, le preveč vsega je, preveč za teh mojih sedemdeset. Koliko še, deset, več ... Ko sem bil pri tisti sraki naščeperjeni, ki prerokuje iz kart, mi je rekla, da bom dočakal štirindevedeset let. Ja, pa ja. Nič ne verjamem tem čarovnicam, nič. Moja Loti pa. In lani je povabila k nam celo nekega astrologa, ki je nekaj čaral s tistimi svojimi kartami. Kaj vse je natrobil, da se bom pobotal s sinom, da bom živel spet dol v svoji domovini, da ... Same besede. Saj ne vem, kje bom, ne vem. Če bi ostal tukaj v tej hiši. No, večja je, narava je pa tudi blizu. In Loti bi bila navdušena nad barjem, ker je njena mama tudi doma iz močvirnate pokrajine. Sama mi je pravila, kako so se s čolnom vozili po jarkih in kako so včasih poplave prekrile celo pokrajino in

ni mogla v šolo. K sreči je bila njihova hiša na manjši vzpetinici na robu barja. Potem so se preselili dol v Stuttgart. Otroštvo pa je preživljala na robu barja, to pa. In tista njena zgodba, kako je učila plavati kokoške. Lovila jih je v leseno košaro, jih nesla do bajerja in jih metala v vodo, pa so jezno zakokodajsale in nekako primahale do obrežja. Pa tudi mačka je nesla do bajerja, tudi ... Vrgla ga je v vodo in seveda, maček je odličen plavalec, hitro je bil na suhem. Take mi ponavadi pripoveduje tik pred spancem, take. Zakaj mi starci vedno radi lezemo v otroštvo, zakaj? In če bi imel vnuke, o ja, veliko bi jim imel povedati, samo italijanščino sem pa že malo pozabil. Hudiča, vidiš, to pa ne bo šlo. Moral se bom začeti na novo učiti, to bo. Mislim, da ima Marija še tisto zvočno verzijo, kar na ploščah, mislim, da ja ... Kar jutri, no, no, danes, jo bom vprašal. S tem pa res moram začeti, sicer ne vem, kako mi bo šlo pogovarjanje z njegovo ženo, z vnučko ... Ne vem, ne vem ... Najprej se moram naspiti, vse prespati ... Spati, spati ...

Kako je vse opustelo, premišljam, ko si ogledujem našo staro hišo. Kos strehe je odpihnilo, okna bodo zdaj zdaj padla ven, če jih ne bosta zamenjala. Marija ima pravico do tretjine, toliko so se le dogovorili. To je zdaj prej ovira kot pa nekaj dobrega. Če bi hotel to prodati, potem bo problem. Leon je vse prepisal na Simona, on pa ... Včeraj sem ga videl dol v mestu, pa ni pokazal kdove kako zadovoljnega obraz, ni. Z Leonom se pa še nisva srečala, pa je bolje tako. Ja, piše pa dobro, to pa. Te dni nisem imel časa, da bi nadaljeval z branjem. Toliko vsega je bilo. Hiša bo prebeljena, prezračena, novo streho sem naročil, pa bodo šele konec avgusta prišli mojstri, šele takrat, me zaskrbi ... Sprehodim se po mladi travi in gledam čez senožet. Čudim se, do kje je že gozd napredoval. Marija je hotel z menoj, pa ... Ne, sam sem hotel doživeti svoj rojstni dom, sam. Kako to dobro dene, to ugrezanje v travo, ta vonj, ta šum. Ozrem se čez hrbet, in zazdi se mi, da se mi hiša nasmaha ... Nov terenec, črn in močan se leskeče na majskem soncu. V žepu pobrskam za

ključi. Odpravim se proti hiši z nekim strahom. Doma, doma ... mi poje v sencih in v srcu. Počasi odklenem. Zatohli vonj udari vame. Vse je tako, kot je ostalo po smrti naše mame, vse, le nekaj stvari so premaknili, vidim. Star štedilnik je še vedno zlošččen in lep, miza je še tam, isti stoli, v zidu stara omara, na robu štedilnika zarjavel lonec, medeninast kotlič za vodo, nekaj krp, sveča na oknu, petrolejka, klop ob steni in stara ura, ki je nihče ne navija ... Odprem vrata v spalnico staršev. Tudi tu je še vedno tako, kot je bilo, kajti Rudi si je naredil novo kuhinjo zgoraj nad kopalnico, kjer je imel tri spalnice, tu spodaj pa je ostala ta starševska soba, ki je pripadla Mariji, s kuhinjo vred. Na stenah so še vedno slike, starševska poročna slika in slike nas otrok, ko smo bili že odrasli. Kakšen sem bil, ko sem bil mlad!? To je slika tik pred maturo, da ... Oče jo je dal povečati in uokviriti, pa Marija in Rudi s strogo kravato. Vsako soboto je mama te slike obrisala, vsako. To so bili njeni obredi. Stara omara je tudi še tam, iz češnjavine, dobra stara stvar, veliko vredna, če bi jo danes prodajal. Vidi se, da za vse to skrbi Marija, čisto je, le malo premalo prezračeno. Letošnjo zimo je bilo veliko snega, pa zato ni hodila gor, no ja. Celo poletje se bo zračilo, zgoraj pa. Mogoče pride kdaj pa kdaj Simon, Leon da ne prihaja več. Kakor hoče. Potem me nese po stopnicah gor, kjer je na koncu dedkova lovska soba. Na hitro pogledam še v zgornjo moderno kuhinjo, ki si jo je umislil Rudi. No, prebeljeno je in še kar spodobno čisto. Tole je Rudi dozidal, naredil spodaj kopalnico, speljal nov dimnik in prizidal še eno spalnico, ki pa je ni dokončal. Stopam proti dedkovi sobi. Odprem. No, tudi tu je drugače kot sem si predstavljal. Pospravili so in malo uredili, orel je še, samo eden ...!? Medved tudi, nekaj lisic in ris. Čedna zbirka ...

Kako sem se bal medveda, ko sem bil še čisto majhne. Oče me je nosil po hodniku, ker nisem mogel ali hotel zaspati, pa me je nesel v to sobo in me približeval medvedji glavi, jaza pa sem kričal in kričal. K sreči je potem prišla gor mama in me potolažila. Potem me je nesla k lisički, da sem jo lahko božal. Spotoma mi je povedala pravljico o lisički, ki je ukradla lovcu puško ... Včasih si je te zgodbe mama kar izmislila, kar tako. Ko sem bil večji, sem tiste pravljice iskal v knjigah; ni jih bilo, nikoli jih ni bilo. S posebno skrbnostjo pogledam dedovi puški, pa moja je še tam, očetova, ne, dve očetovi, prava mala orožarna. Ključ od te sobe ima samo Marija, posodila mi ga je, Leon ga nima, ker je rekel, da ga ta ubijalski muzej ne zanima. Ubijalski ...!? Na nek način res ... Kdaj pa sem jaz nazadnje streljal, oh ... 1989, srnjačka sem uplenil. Potem ne več, nič več ... Vzamem svojo puško v roke, jo razklenem in pogledam skozi cev. Namazana je, vse dela kot mora. Bajе Tone tole včasih malo porihata, čeprav ni bil nikoli lovec, orožje pa ima rad, to pa. Večkrat mi je že razlagal o orožju, to ni bila moja tema. Principi delovanja so mi znani, da bi pa gojil strast do teh stvari, ne. Moj oče tudi ni imel velikega veselja s tem, ne pretiranega. Očitno je rod lovcev z Orlovša izumrl. Pa naj. Je že narava tako hotela. Obesim puško na svoje mesto. Tu naj bo. Tega ne bom vlačil v Ljubljano. Leji bi se zmešalo, če bi prišel s puško domov. Ni prenesla lovcev. Kadarkoli sem se odpravljaj na lov, je rekla, da bom prismrdel po smrti ... Ja, smrt je življenje, v tem primeru res. Premaknem se do lisičke, lepa, še vedno je tako lepa. Božanje me je vedno pomirjalo. In kakšne nam je pravil ded. Lisica da se uleže in čaka, da jo mlad orel napade, potem pa hop in je malica. Ja, še kot otrok sem dobil cel kup orlovega perja. Prinesel sem ga domov in ga pokazal

očetu. Pa mi je rekel, da je verjetno imela lisica malico. No, takih zgodb ne bo več, ne ... Nisem več vaje narave, ne ... Preveč let živim v mestih, in če sem iskren, mi tako tudi odgovarja. Saj ne rečem, malo košnje, njivica krompirja, vrčiček, to bi šlo. Sedemdeset jih je, prepozno ... Če bi jih imel petdeset, potem morda, tako pa ... Z neko grenkobo v sebi zaprem lovsko sobo in jo skrbno zaklenem. Čudno zvenijo koraki na dolgem hodniku, kjer je dolga senca križa v oknu. Ustavim se in se zastrmim v umazanijo na šipah. Gledam geometrijo pajčevin. Odkimam in se premaknem. Povsod se kruši omet. Hiša umira, hiša umira ... me prešine, ko grem dol. Dolgo kar sedim na stari klopi in premišljujem: Če bi bil še enkrat mlad, kaj bi bilo? Bi ostal doma in se vozil kam dol v službo, morda tudi v Italijo ... Ne vem, ne vem. Mogoče bi pa bil bolj srečen. Našel bi si zdravo kmečko dekle iz okoliških krajev, imela bi tri otroke in, aha, ja, sanje starca. Solze mi kar same splezajo čez lica in kapnejo v nepokošeno travo. Stresa me. Nekaj se lušči v meni, nekaj se drobi. Zdi se mi, da me votli, da me nekam sesa. Nenadoma sem ves olajšan in lažji. Na glas zavzdihnem: Moj bog, kaj mi je bilo treba teh strašnih romanj, kaj? Obrišem si solze in zbrano pogledam v čisto modro majsko nebo. Potem pogledam v levo, kjer je hišna številka v travnem ščeperju. Sklonim se, jo poberem in obrišem. Na robovih je že vsa zarjavela in zvita. In spet mi pobegne solza in kapne na številko. Prav počasi drsi čez štirico in se v vogalu ustavi. Obrišem jo. Številko odložim poleg sebe na klop. Miren sem in potolažen. Neverjetno dobro mi je, že leta ne tako, že leta ... Tule je posedal oče in si trebil zobe, ko si je odpočival od garaškega gozdarskega dela. Da, tu je na pomlad pokinknil, s prekrižanimi rokami na prsih. Naslonil se je na zid, si zamaknil klobuk v levo in

dremal. Včasih se mu je pridružila mama in trebila solato, regrat, karkoli. In Marija je včasih tu brala knjigo. Rudi je malo posedal tu, zelo malo. Jaz tudi ne. Zdaj bi pa kar sedel in gledal to modrino, ki drugod ni takšna, upam si trditi, da ne. Če bi res bil pilot, potem bi jo lahko prebadal. No, ta želja je dokončno mimo, ta ja. Leteti, leteti ... Če bi bil za trenutek orel. Kot otrok sem jih tako rad gledal. Kako so jadrali, s kakšno eleganco so zavijali, pa se spuščali in včasih kar lebdeli v zraku. Nič, malo se bom še razhodil in pogledal naš gozd. Do večera moram biti v Ljubljani. Loti pride, jutri pa sin ... me vzradosti in zapekli. No, gremo, si rečem. Najdem si oklešček in se napotim čez senožet, kjer je trava že kar krepko pognala. Tam, kjer je včasih bila velika njiva, zdaj niti sledu ni več. Narava je zalizala rano. Prečim čez manjši hrib in mimo neke druge domačije, kjer so še sledi življenja, saj imajo dva avta pred hišo, rdeč velik traktor, pes laja in starka pometa betonski pločnik pred hišo. To bo zagotovo Minka, teta Minka smo ji rekli. Ja, pa jih mora imeti že blizu devetdeset in si jo poglej. Lase ima resda povsem bele in skuštrane, roki jo pa še ubogata. No, poglej, se čudim. Namenoma grem mimo vrtne ograje, da bi jo pozdravil. Starka za hip preneha s pometanjem in se vzdigne. Lepe pravljice nam je pravila. Rad sem tekkel k njim in ob veliki peči poslušal njene zgodbe. In vedno je imela za nas kos dobre pogače; za pobe z Orlovša, kot je rekla. Gleda me in gleda in me ne prepozna. Tod mimo ne hodijo izletniki, zato jo nemara zelo čudi.

»Dober dan, teta Minka,« zakličem proti njej.

»Dober, dober, Bog daj, da bi jih bilo še več takih,« pokimuje in predene metlo v drugo roko. Vsa se vzravna, v črnem krilu in živopisnem predpasniku.

Bližje grem in stegnem roko.

»Gospa Minka, se me še spomnite, Beno, z Orlovša,« rečem in jo gledam

Priostri pogled, pomelje s tankimi ustnicami, zmigne z glavo, trzne z desno ramo in reče:

»Moj Bog, saj si res ti, mulo klateški. A nisi več gor na Švabskem, a? Rekli so, da si kar gor ostal, da si si gor dobil babo, pa da te ne bo več dol. No, zdaj si pa tu. Greš na kufe?«

»Ja, gospa Minka, prav rad. Se bom že kako oddolžil. Vi pa še kar pri močeh. Čakajte, koliko jih bo,« sem iskreno radoveden.

»O, devetdeset, oktobra, če Bog da,« se zasmije. »No, greva, da dam gor za kufe. Naši so vsi dol, še imajo delo, hvala Bogu.«

»Pa se kar držite, zdravi ste, ne,« sem resnično vesel tega srečanja. Kakšna lepotica je bila, ta teta Minka, pa čeprav ni bila z nami nič v sorodu. Kakšno lepo kito je imela, zaltorumeno kito in modre oči, še zdaj so. Pa tako prijazna je bila z nami. Ni delala razlike med svojimi tremi deklicami in nami; starejša si je primožila moža na dom, ostali dve sta spodaj v mestu.

»O, držim, metle, saj vidiš,« se zasmije in nekoliko pošepa proti hiši.

Skoraj uro sva se pogovarjala. Vse mi je povedala, vse vaške čenče od blizu in od daleč. Moral pa sem ji na dolgo opisati, kaj vse sem doživel v teh dvajsetih letih, kje sem ... in te stvari. Z novo radostjo stopam med stare javore in grem po stezi, kjer sem vedno gonil na jesenske paše. Kako se je vse zaraslo. Steze ni več. Le tu in tam se da slutiti, kje

je bila. Nižje je speljana nova gozdna cesta. Vidim, da so nekaj sekali, pa ne dosti. Poiščem si panj na robu jase, kjer je nekoč bil manjši kal za napajanje živine. Tudi tega ni več. Gosto grmovje ga je prekrilo in jasa je polna praproti, ki še ni povsem ozelenela. Mlado bukovje je tako intenzivno zeleno, na zahod pa se vlečejo javorji. Kolikokrat sem stal ob kalu in gledal, kako se krave napajajo, kako včasih zagazijo v blato in so potem imele črne škornje. Pa tudi sam sem enkrat zagazil, smešno ... Rdeče gumijaste škornje sem imel, sestrični so bili. Takole zagazim, pa kar ne morem ven. Tolčem s šibo po vodi in si pojem – najraje sem si pel tisto Dekle je po vodo šlo, na visoko planino ... Pozabil sem, da so krave že šle po svoje in da se mrači. Joj, stara Cilka, tako smo dali kravi ime, se je znašla v zelniku. Dobro, da jo je oče zagledal, sicer bi najbrž bilo tako kot pri Joškovich. Krava se je prenažrla zelja. Komaj so jo rešili. Veterinar jo je zabodel in jo rešil. No, tisti večer sem jih pa slišal ... Pa kako se je tu enkrat kopal stari Tonc. Joj!?! Mislil, da je bil avgust. Od vojakov sem že prišel in sem si šel hladit glavo, ker smo popivali. Pozno popoldan je bilo. Pa pridem po stezi, Tonc pa nag sredi kala in poskakuje in vrešči. Ribal se je z nekimi travami in kričal, da naj gre ven ta hudič od hudiča ... Sprva me ni videl, potem pa se je le zagledal vame in se mi režala. Rekel je, da si drugi perejo riti na morju, on pa v gozdu. Tak je bil ta naš komik, Bog mu daj miren počitek. Revček je kar zaspal doma pred hišo. Rekli so, da ga je kap. Je pa imel svoje štoše, je imel. Kot takrat, ko so ga fantje peljali, no mlajši je bil, blizu štirideset jih je imel, da bi ga seznanili z godno žensko za možitev. Gor na Vojsko so ga peljali. Pustili so ga pri ta mladi, njena mati pa se je umaknila v hlev. On pa nič, pridno je popil liter vina, narezka se ni dotaknil, ženske pa tudi ne. In fantje so

v gostilni čakali, kako se bo stvar stekla, če se bosta kaj zmenila. Pa je šel eden le pogledat. In je bil prav kmalu nazaj, rekoč, da je Tonc vse spil in da blaženo spi za mizo. Tako se je končala tista zaroka, tako. In takrat, ko je s harmoniko šel na neko dekliščino, pa je zgrešil hišo ... Naneslo je tako, da je na drugem koncu planote nekdo umrl, še naprej pa so imeli dekliščino ali fantovščino, nekaj takega. Tisti so ga že popoldan vabili, naj zvečer pride s harmoniko – pravi virtuoz je bil, to pa. Še mene je naučil nekaj viž, o ja. No, pa je nabral spodaj v gostilni klapo in so šli. Kjer je bila hiša razsvetljena, je ukazal ustaviti. Potem pa harmoniko ven in ... Z veselo pesmijo pridejo pred hišo, kjer so naleteli na dve jokajoči ženski in na nekaj resnih mož. Tonc je takoj ugotovil, za kaj gre. Spremenil je melodijo in zaigral nekaj žalostnega, presunljivega ... On je to znal. Vse fante je pospremil k vojakom. In ko je bil v zanosu, se je lahko ulegel tudi na tla in zaigral. Tudi takih ne bo več, ne. In kadar je bila polna luna, takrat je rad hodil na hribček in pel, tudi operete je pel. Baje je v italijanski vojski bil znan pevec, radi so ga poslušali. In cel škandal je bil, ko je pred visokim oficirskim zborom najprej zapel znameniti odlomek opere, potem pa še eno slovensko. Pa so mu kljub temu ploskali. Seveda je potem dolge mesece lupil krompir in čistil latrine ... Preživel pa je, o je ... Zajeli so ga Angleži, kasneje je prišel domov, že dve leti po vojni, tako so pravili. Z mojim očetom sta bila velika prijatelja, ja. Kadar je prišel k nam, je bil lepo postrežen. Naša mama je prav rada zapela, če je imel harmoniko s seboj. Ja, več jih je imel, eno je imel samo za ta žalostne ... Na tisto je igral, kadar je bil sam doma, samo zase. Samo enkrat sem slišal tisto glasbo, res, kot da bi nekdo jokal skozi harmoniko. Pravili so, da je rad gledal za neko

natakarico spodaj v Gorici, pa da mu jo je speljal nek Italijan. In od takrat je pil in divje igral na harmoniko ... Ah ja, ljubezen ... Odtržem sočno travo. Zazvečim jo in takoj izpljunem zeleno slino. Ko je bil Jaka še majhen, je kal še bil, še ... Spet ga vidim na robu, v modrih škornjih in z majhno ladjico. Spustil jo je na vodo in oponašal počasno tovorno ladjo, ki dela hrup. Tisto je slišal na morju, ko je ladja rinčila iz pristanišča, kar stal je in gledal, kako se vzdiguje steber črnega dima in kako se valovi, ki jih je ladja odrinjala, zaganjajo pod noge. Prav do obale je nosilo zvok težkih velikih motorjev, ki so goltali nafto. In Jaka je zdaj oponašal tisto ladjo, tam ob kalu. Ladjica je ušla proti sredini. Potem se je cmihal, da mu bo ušla. Pa sem mu razlagal, da tu pa res ne more pobegniti, ker je kal majhen. Moral sem poiskati vejo in jo nekako spet spraviti med trave. Jutri pride, me stisne, jutri ... Kako se bova pogledala, po toliko letih ...? Najbrž bo hotel ženi in hčerki pokazati tudi te čudovite kraje, najbrž ... V nedeljo bomo tako ali tako prišli sem gor, ker Marija pripravlja piknik. Leona in Simona ne bo, najbrž, ne vem. Nimata več kaj dosti stikov s sorodstvom. Da bi le vreme zdržalo, da bi le ... Otrpel od preišljevanja se le vzdignem in grem naprej. Počasi se bližam križišču gozdnih cest, kjer smo se sestajali fantje z mopedi, potem pa smo se šli gozdne dirke. O, to so bili časi. Koliko padcev, odrgnin, zvitih krmil, pločevine ... Enkrat je šlo za las. Od nekod se je prikradel nek siv fičko. Jaz pa okrog ovinka, in ... no ja, malo sva se oplazila, pa ni bilo hudega. Nikoli nisem zvedel, kdo je bil tisti šofer, ker se mu je potem mudilo naprej. Fantje so mi povedali, da je bila kopraska registrska tablica, najbrž kakšen gobar. Minilo je ... Po teh cestah bom zapeljal Loti. Naš gozd ni tako brezdušno urejen kot so nekateri tam zgoraj. Tu še najdeš

naravo takšno, kot je. Ni mi več do hoje. Obrnem se in grem po cesti nazaj. Vidim, da so jo razširili in posodobili. Še na pokopališče moram ...

Dolgo stojim ob spomeniku in gledam sliki matere in očeta, pa deda in stare mame: letnice, srebrni križi poleg. Vse polno križev in cvetja. Zakaj to čislanje smrti, zakaj, se sprašujem s sklenjenimi rokami. Dve mlajši domačinki klepetavo urejati nek grob. Zdajle mi ni do klepeta, zdaj ne. Tu sta torej mama in oče in ves naš rod. Tu so njihovi vzdihni in nehanje. Porahljam bel pesek in gledam gorenje sveč. Tako to gre, potem smo tu, bomo tu ... Jaz najbrž ne, jaz bom pri Leji, ali pa kje drugje, kdo ve. Vidim, da Marija zelo skrbi za ta naš zadnji dom. Ona je mahnjena na takšno urejanje. Le zakaj? To se mi zdi, kaj vem ... No, če je tradicija, naj bo, mrtvi nimajo nič od tega. In Tonček mi je razlagal, da smo Slovenci zaljubljeni v jok, v križe, sveče in grobove. Pa bo najbrž res. Naši filmi, naši starejši romani ... Pogrebi, sveče, jok, sedmine ... S tem se samo podaljšuje agonija žalujočih, pa nič drugega ... In križi, pa znamenja. Ja, no, saj so tudi zgoraj, pa ne tako pretirano, kot tu, ne. Loti pa ni kaj dosti verna. Ona pravi, da je Bog neka milost, ki ne potrebuje cerkve, tako pravi. Njena mama je bila baje zelo verna in jo je nameravala dati v samostan ... tega pa ne razumem, da gredo ljudje v samostan, da se odrečejo življenju, tega ne razumem. Že more biti nek globji vzgib, že mora biti. Vidiš, o tem pa s Tončkom nikoli nisva razglabljala, čeprav je eden od njegovih bratov v samostanu, študiral je biologijo. Tako, sveče lepo gorijo, zdaj lahko grem. In se odpravim. Dolgo gledam zvonik in osončeno cerkev, pred njo pa veliko lipo. Nenadoma se mi mudi domov, v Ljubljano. Čutim, da tu nisem več doma, da sem izgnan iz te pokrajine. Kar po bližnjici jo mahnem. Vsi

spomini me zajemajo in me vlečejo v neko težko zamišljenost. Vse te misli, vsi ti spomini ... Preveč je vsega. In sem čez sva hodila z Lejo. Na teh travnikih je nabirala rože in delala drobne aranžmaje in jih potem potikala po hiši, še v moj kabinet jih je rada prinesla. Neke majske sobote, ko sem razvrščal načrte ... Prišla je dol in mi zamenjala rože na mizi, rekoč: Na, da boš imel košček tvojih hribov, košček domačnosti ... Pa tudi posušila jih je in delala suhe aranžmaje, ki so še dolgo nabirali prah po hiši. In ubogi Jakec je moral prenašati njene muhe s tistimi venčki. Res, najbrž si je želela, da bi bil deklica. Ja, prav na tem travniku mu je dala na glavico venček iz travniških rož in se mu smejala. Jezil sem se, ker so tukaj domačini občutljivi, če jim kdo tlači travo. Ni v navadi, da bi ljudje kar hodili po travnikih, ko je trava zrela. Pa se je dobro izteklo. Venček je šel z nami v Ljubljano. Jakec si ga je med potjo raztrgal in eno od rož celo požvečil. Potem pa je bil vik in krik, da se bo zastrupil, da ... Joj, kakšno kričanje je bilo v avtu. Morali smo se ustaviti ob prvem studentu, kjer mu je spirala usta, mali pa se je drl in drl. Pa je bila junijska nedelja, pa je bila. Zavijem skozi gozd, da ne bi srečeval domačinov. Nenadoma mi je vse tako tuje, odvečno. Doma skrbno zaprem vrata, nekajkrat pokljukam, če sem res vse zaklenil, potem pa le grem v terenca. Tam zamišljeno obsedim in se zagledam v majhen križec, ki sem ga obesil nad ogledalo. V vseh avtih se vozi z menoj. Tega mi je kupila mama, ko sem šel k vojakom, na Sveti Gori mi ga je kupila. Pri vojaki sem ga moral skrivati, neumno, da je kaj. In od takrat je vedno z menoj. Stisnem ustnici in zaženem pohleven motor. Nekaj časa kar sedim. Speljem. Dovoz je nekoliko raznešen od spomla-

danskih moč, za terenca ni prehudo. Kmalu sem na glavni cesti. Odhajam, odhajam ...

Tišina hiše me bega. Preverim, če je vse, kot mora biti. Hladilnik je poln, prostori so zračni, trava je pokošena, vse je že odcvetelo. Nekako zbegano se zamikam po kavču in skušam gledati televizijo, pa ne gre. Preveč sem napet, preveč neučakan. Ob devetih moram biti na železniški postaji, Loti pride ... No, dnevnik je mimo, zavzdihnem in se sprehodim po razsežni dnevni sobi. Preveriti grem, če je v spalnici vse v redu, če je v kopalnici tudi vse, njena priljubljena peneča se kopel, kopalni plašč, krema, velik nov glavnik ... Marija je spretno vse uredila, ta moja zlata Marija. Živčno se počesem. Preoblečem se v elegantne svetle hlače. Uporabim kar nekaj spreja in vodice po britju. Tako, zdaj lahko počasi grem, da počakam to mojo plemkinjo, čeprav dvomim, da bi bila tista zgodba resnična ... Njena prababica naj bi bila baronica v manjšem gradu, ki so ga potem prodali in je rod izumrl, ker se preprosto niso dovolj pogosto ženili ... No ja, nekaj pečatov in listin sem videl, kaj vem ... Zdaj ni čas, da bi to premišljal. Imam vse, telefon je, beležnica je, glavniček je, plačilna kartica tudi ... Lahko grem. Kakšna bo, kakšna, me radovednost draži. Ko sem jo spoznal, je bila še vsa taka ... baba in pol, zdaj se pa počasi starava, jaz bolj kot ona. Njej bo letos dvainpetdeset, njen rojstni dan se bliža, dvajseti junij ... Pa se še kar drži, se. Ko se uredi, ko je v poletnih krilih, ko prekriža nogi in se skloni, da pokaže svoje obilje, ki se da tako lepo gnesti ... Upam, da ne bo prišla v tistih smešnih belih hlačah, ki jo naredijo tako štorasto, čeprav ni debela, pa se mi zdi, da v tistih hlačah njena rit le preveč kipi ... Pa še tako zategnjena je v pasu, da ji trebušček pokuka čez rob. Ne vem, res ne vem, zakaj se sama sebi zdi

tako imenitna v tistih hlačah. No, bom videl. Grem okrog terenca. Ves se sveti in tudi notranjost sem nadišavil. Vse je tako, kot mora biti. Sosega pride s kolesom mimo in mi vošči dober večer. Klepetava mlada učiteljica, lepa, da ti dih zastane ... Moram ji reči nekaj besed, drugače ne gre. Moj Bog, kako je lepa ... Še dobro, da uči nižje razrede ... Kakšna skladnost, kakšni boki, njen mož pa tako debelušast. Pobaham se, da grem na železniško postajo iskat njeno visokost, nemško baronico ... Zasmeje se mi in mi vošči vesele dni. Mlajša je kot moj Jaka, dve leti mlajša ... Kdo bi si mislil, da se bo razrasla v tako lepotico. Še kot smrkaljica se je rada igrala tudi pri nas, ker je bil Jaka dovolj otročji, da se je igral z njo. Delala sta si neke hiške iz kartonov, pa tudi šolo sta se igrala, ja ... Omenim ji še, da jutri pride Jaka. To jo vidno navduši in obljubi, da ga bo prišla pozdravit. Gledam za njo, kako odziblje svojo lepo telo ... in kako tesne hlače ima ...

Ko zavijam na Tržaško, se nenadoma spomnim, da sem v spalnici pozabil spraviti Lejino fotografijo ... Moj Bog, to pa ne, to pa ne ... Da bi naju Leja gledala, ko bova ... Ne, ne!!! Zapeljem v prvo ulico in kar prehitro speljem v nasprotno smer. Ja, starost, pozabljivost, si mrmram, ko spet pripeljem domov. Motor pustim teči. Odkašljam se, da bi iz sebe izpljunil živčnost. Časa je še dovolj, ugotavljam. Hudič, kako mi danes nabija srce. Tabletko, ja tabletko, tista modra, no ... se spomnim in stečem gor, pa takoj v spalnico. Zazdi se mi, da se mi je Leja nasmehnila. No, no ... Snamem lepo umetniško fotografijo njenega črno-belega portreta s stene in jo položim v omaro, poleg slike maršala ... Včasih je visel v dnevni sobi ... Drugi časi, drugi. Zaprem omaro in si oddahnem. Grem v kopalnico, poiščem modre tabletko in si pripravim vodo. Spijem. Vzajem

glavnik in si še enkrat začeseš lase. Tako, zdaj sem res pripravljen na prihod moje baronice. No, v Sloveniji ne bo prvič. Skozi se je vozila dol na morje s kolegi in kolegicami, še v obdobju tistih rožnatih časov, kot nekakšni otroci cvetja, hipiji. Ja, porisane kombije so imeli in bili preveč, no, za moje pojme, preveč razmetani. Zdaj pa moram iti. Previdno peljem proti postaji. Nisem več vaje teh ulic in nekateri obupno vozijo. Tega nisem več vaje. Glej no, smrklja v rdečem audiju, kar tako, kaj, kar prednost mi je vzela. Ima me, da bi ji trobil, pa bi še sam izpadel neotesan. No, kaj pa ta motorist, kaj ... Ja, a so vsi znoreli. Razumem, petek zvečer je, maj, tole pa ... Kar spotilo me je. Nobene cestne kulture ni več, prav nič. Glej no, tamle starka čaka, da bi šla čez cesto, pa nihče ne ustavi. Ja, kaj je to v mojem mestu ... Ustavim in počakam, da ženica gre čez. Za seboj vlačí majhen rjav kovček in s palico jezno udarja ob tla. Nič se ne ozre, kar gre in nekaj momlja. Tako je zdaj, ko se začne vikend, tako ... Komaj najdem parkirni prostor, ki je plačljiv. Prav, pa naj bo tako. Red mora biti. Kar nekaj poti moram še prepešačiti do peronov. Ob veliki tabli se ustavim in gledam vozne rede. Prihodi ... Ob skorajšnjih prihodih utripa rdeča lučka. Prihodi, prihodi ... Na peron moram, da bom pripravljen. Spotoma si preverim pulz. V redu je, tabletko je prijela. Pretipljem si lase. Ne, ne, še prej moram prav na hitro na toaleto, da odcurkam in da se še malo počeseš. Stečem po stopnicah, pa spet gor in proti toaleti. Čudni ljudje postopajo tam okrog. Vsi se mi zdijo, da nečesa prosijo, ne vem kaj, a tak občutek imam. Nasmehnem se ob zgodbi, ki mi zdaj plane v glavo. Sošolec iz gimnazije, dolgolasec, je doživel zapeljevanje na teh toaletah. Osvajal ga je moški, mu ponujal vožnjo z mercedesom, denar. Bine pa ... nič. Počil ga je, počil. Baj

je bil tip ves nadišavljen in poln zlata, ostarel moško ljub ... Meni se upirajo. Odtočim. Postavim se pred ogledalo in si z glavnikom še enkrat prečešem plemenito sivino in belino. Tako, zdaj pa res moram na peron, sicer je še več kot petnajst minut, pa vendar ... Hodim gor in dol. Nekaj čakalcev je še, najbrž na vlak. Moram biti zbran, da je ne bom spregledal. In na sosednjem peronu sem takole stal takrat, ko sem šel gor. Dvajset let, dvajset let ... Petdesetletnik ves uglajen, v strogih hlačah, s potovalko in živčen, da je kaj. Zdaj pa jih je sedemdeset in spet čakam, tokrat ljubico ... Smešno. No, še dve minuti, če bo točen. Tamle se že približuje, se mi zdi. Pa se res, glej no. Točni so, točni ... Kompozicija počasi drsi. Večer se komaj začinja, saj je sončna ura osem, administrativna pa devet in nekaj minut. Ja, ja, to je ta vlak ... Odmaknem se in se naslonim na steber. Počakam, da se ustavi. Potem se počasi odprejo vrata. Malo potnikov gre dol. O, glej jo tamle ... Nima belih hlač, v krilu je, v dolgem elegantnem sivozelenem krilu in stroga modra jopica, pa diskretna rutka in nova frizura, tako mladostna, prava dama. Pa je res baronica ... se nasmehnem nekam vase. Ni me še opazila. Za seboj potegne črn kovček na kolesih, čez ramo pa si obesi rjavo naramno torbo, zdi se, da je nova. Počasi se ji bližam. Nekdo ji pomaga poriniti kovček čez dve stopnici. Na tleh je. Poravna ga in si pogladi krilo. Potem pa si s hitro kretnjo zatlači lase za levo uho in se tistemu na vlaku zahvali, pravzaprav tisti, mladi puncu, ki ji je pomagala spraviti kovček dol. Šele zdaj dvigne obraz in se razgleduje. Globoko vdihne in izdihne, kot da bi ovohavala zrak. Čisto počasi se ji bližam. Zdaj sem že dovolj blizu, da muckasto rečem: »Loti, Loti, pa si tu.« Zaprepadena stisne oči, ker je malo kratkovidna in se odsmehe. Razširi roki,

da me zajame v objem. Dolgo dihana drug v drugega in se čutiva. Kako prijetno diši ... »Pa si me dočakal, kaj, moj dragi Beno. Ti ne veš, kako prazne dni si mi pustil tam zgoraj, res. No, zdaj sem tu,« patetično reče in mi stisne dolg vroč poljub na raskavo lice. Vrnem ji ga. Prime me za roko in me močno stisne. V očeh ima nekaj nedorečenega, ne znam povedati. Nekaj je, kar nisem nikoli razumel ... Nisem za take čustvene scene, ne ...

»Pridi, greva nekaj spit, potem te pa peljem dol v mojo hišo. Si utrujena?« jo vprašam.

»Ah ne, prav dobro smo se peljali, prav dobro. Že dolgo nisem šla na jug. Tu je drugače, drug vonj, drug zrak ... No, kam me boš peljal. Kavob bi pa res. Tu je drugačna pravijo, skoraj taka kot v Italiji. Danes sem samo eno, preden sem šla,« hitro govori in se razgleduje.

»Greva tu blizu. Dobro imajo,« rečem in pograbilim kovček in ga potegnem za seboj.

»Kar cvetiš, moj Beno. Domovina te je osvežila,« navrže in se oprime moje proste roke. Ritmično me stiska, da mi kar požene kri po žilah.

»Ja, hvala,« se zasmejem. »Veliko sem v naravi, delal sem okrog hiše, v hiši, pa krajša potovanja sem si privoščil. Danes sem bil v svojem rojstnem kraju, v hiši, kjer sem se rodil,« sem zgovoren.

»V hiši si se rodil?« je začudena. »Kako, v hiši!?« še enkrat vpraša in se kar ustavi. Kako je njen obraz še poln tistih mladostnih potez. Zdaj se mi zvrstijo slike, ki sem jih gledal pri njej. Ona pri dvajsetih s trakom v dolgih svetlih laseh, ona z vencem rož na glavi – kot Jaka takrat, glej no ...

»Ja, v hiši in ne v porodnišnici,« ji pojasnim.

»Pa mi moraš pokazati to hišo, moraš,« se resni in greva naprej.

»Bom, bom,« prikimam.

»Pa, zdravje, si bil zdrav te dni, moj brundo?« mi zašepeče na levo uho in me ugrizne vanj; to me je vedno podžgalo. Ne zdi se mi primerno, da se na ulici tako obnaša, nisem tega vajen, res ne.

»Ja, saj si že prej rekla, da cvetim. Če misliš na srce in pritisk, nikoli bolje v zadnjih letih, res. In ti, kaj pa ti, moja baronica,« ji prvič tako rečem, odkar jo poznam.

Ustavi se in me nežno gleda z zelenino v očeh. »Baronica,« se zasmije. »Baronica, plemenita Hoffstain, kaj,« se zasmije in se privije k meni. »Kje je ta kava za njeno visokost?« še reče in me dolgo gleda.

»Čakaj, do avta peljem kovček, potem pa greva na kavo,« nejevoljno rečem, ker se mi zdi, da se vede preveč prostaško.

Osut nejevolje zaradi njene pretirane sproščenosti na ulici zdaj sedim v kavarni hotela in jo gledam, s kakšno eleganco prihaja iz toaleta. Kaj vse mi je že povedala, kaj vse. Da me je pogrešal celo njen oče, ki ni imel s kom resneje šahirati in razpravljati o svetovni ureditvi, pa Tonček, da se je enkrat oglasil, ko je kolesaril mimo. In sosedka, tista, ki sama kosi, je vprašala, če kmalu pridem, ker da bi morala popraviti motorno kosilnico. Zgoraj me bolj pogrešajo, kot so me tukaj, no ... Z Jeleno sva se pa tudi že slišala. Revica, zdi se, da čedalje bolj pije ... Ne bo dobro, ne. Vidim, da si je Loti na novo nanescila šminko in da je še bolj nekrotljiva kot prej. Poznam to njeno sproščeno spogledovanje, poznam ... Mojstrica je tega, to pa. Obvlada vedenje v kavarnah in lokalih in zna moškimi

poslati tak pogled, da takoj razumejo, koliko so vredni v njenih očeh, pa čeprav jih ima že ... To zdaj ni pomembno. Usede se. Predlagam ji, da bi pa vendar že lahko šla domov. Nekaj časa je kar tiho potem pa reče.

»Brundi, če ti ni odveč, bi pa lahko svojo baronico malo popeljal po centru starega mesta. Doma sem si vse prebrala na internetu. Hočem videti spomenik tistega vašega večno zaljubljenega pesnika, ki se je zaljubljal v najstnice, in je bil že takrat nekakšen hipi. A ni otrokom delil fige, kako originalno,« se zasmije.

»No, saj sva zelo blizu. Bi še kaj spila, če ne, lahko greva, ker ni daleč. Čakaj, plačam, pa greva,« rečem in prožno vstanem, preveč prožno, da me kar zaskeli v hrbtenici.

Ko sva zunaj, se takoj oprime moje desnice. Nerodno mi je, takle starec in dama, pa z roko v roki, no ... Z Lejo nisva nikdar tako hodila, nikdar ... Pa greva. Kmalu sva na razsvetljenem trgu. Pod pesnikom je gruča ljudi ob glasbeniku s kitaro in orglicami, nek kantavtor. Včasih so tam skupine glasbenikov, včasih pa samo posedajo in gledajo. Namignem ji, da sva tu, da je to ta kip. Obstane in gleda. Spusti mojo roko in si popravlja torbico.

»A, to je ta zapeljivec najstnic, glej no. Če je bil v resnici tak, je bil kar seksi, ja. In damica nad njim, ja, prima ...« reče in me povleče za seboj, da sva počasi obhodila kip. Potem se ustaviva in gledava glasbenika, kako skuša ustvariti posebno vzdušje, pa ni pretirano uspešen. Kar tiho sva in zatopljena v svoje nečimrne misli. Mene tišči levi čevelj, preveč je nov in kupljen prav za ta njen prihod. Nisem jih unosil, narobe ... Zelo me tišči, prekleto. Če bova dolgo hodila, bom ožuljen.

»Pridi, greva,« trpeče zaprosim.

P R I H O D

Zasveti vame z žalostnim pogledom, ki najbrž govori: Ja, dragi Beno, v redu si, samo, nekam star se mi zdiš. Vse ti je odveč, vse. Jaz bi se še kar sprehajala, še se mi ljubi, ti pa siliš domov. Pa si res star, sicer za svoja leta, kar dobro te je videti, še kar vitalno deluješ, pa vendar.

»Se ne bi še malo sprehajala, tak lep majski večer in prvič sem v tem mestu, joj,« zavzdihne in se odmakne od mene.

»Loti, še bova imela čas za sprehode, še. Zdaj bi te rad peljal v svojo hišo, da si odpočiješ,« skušam biti prepričevalen.

»No, no, čakaj, tjale greva, še malo dol ob reki, samo malo, prosim,« je razvajeno zahtevna.

»No prav, greva dol do širokega mostu, tam ti bom privoščil kepico sladoleda, potem pa bo zadosti za nocoj. Saj bova lahko vsak večer tukaj, če boš želela,« sem spravljen, čeprav me leva noga že kar žge.

»Ja, Beno, ja,« prikima. Ne pretirano navdušeno, pa tudi – nisem več brundi, spet sem samo Beno, no ...

Oblizuje sladoled in gleda gor na osvetljen grad. Na jugu, točno nad reko, se ziblje umita mesečina. Pada na reko in se tam raztaplja. To pa je romantika, temu pravijo romantika, starec in zrela ženska, sladoled, luna, osvetljen grad in ožulek na levi nogi. Mar ne bi bilo bolj romantično, če bi sedel v gostinskem vrtu in pil pivo v pravi moški družbi ... pljunem dol v reko, ker me to njeno klepetičenje že prekleto utruja. Kar naenkrat so se odprli njeni pripovedovalski registri. Polna je zgodb iz njenih mladostnih potepanj ... Nekatero sem že po večkrat slišal, le ena je nova ... Tista, ko je ušla staršem v juliju in šla z avtoštopom vse do Grčije, kjer so bili takrat njeni prijatelji na po-

čitnicah. Tudi skozi našo tedanjo državo je šla. Imela je srečo. Naletela je na tovornjakarja, ki jo je potegnil prav dol do Skopja. Ulovila ga je na avstrijski meji, na platoju za carinjenje. Prijatelji so jo prišli počakat na mejo in jo s kombijem odpeljali do obale. Tam so bili v nekem na pol divjem kampu in so bile vesele noči pod mesečino. S kislim obrazom prikimujem in privzdigujem levo nogo. Kako me skeli, prekleto. In koliko poti je še do avta, joj! Ona pa bi kar slonela in se prepuščala noči, ki vztrajno drsi dol z grajskega hriba.

»Obriši si sladoled v levem koticu ust,« ji vljudno rečem.

»Pa če bi mi ga ti polizal,« reče in se prostaško zasmije.

»No, no,« sem ogorčen. Kako drugače se vede kot zgoraj, zakaj, zakaj ... Morda pa te ženske res ne poznam dovolj, kdo ve. Zgoraj je pohlevno tiha, gospodinjska, sprijaznjena z menoj, tukaj pa ... Povsem druga je, danes res ... Morda se je v teh dneh kaj zgodilo, morda je spoznala drugega, mlajšega. Vse je mogoče, vse ... Daleč od oči, daleč od srca, bi znala reči naša mama. Vzame robček iz torbice in si obriše sladoled. Potem me zarotniško gleda, kakor da sem naredil ne vem kaj narobe. Vsa je drugačna, me zaščemi. In nenadoma zabrlizga mobilec v njeni torbici. Kaj pa to pomeni ... !? Diskretno se umaknem, da se lahko pogovori. Gledam jo, kako se med smehom zvija in se naslanja na ograjo. Mesečina jo obliva. Smešna je s tistimi svojimi mahljaji levice. In potem se razbrzdano zasmije, tako razbrzdano, da me kar srhne – nekaj se dogaja, prekleto da res. Sicer jo nekaj večerov ni bilo doma, z izgovori, da jo je strah, da bo prespala pri sestrični na drugem koncu mesta ali pa pri očetu, kakor kdaj. Pa naj

verjamem? In pogovora kar ni konec. Ja, no ... Ima me, da bi preprosto odkorakal. Kaj sploh čutim do nje, kaj? Všeč mi je bilo, da sem zapeljal toliko mlajšo žensko, to že ... Samo, kaj je zdaj to!? Toliko že vem, da je imela burno preteklost, da je poskušala tudi mamila, da je kasneje veliko pila, da ... Vse sem izvedel, od nje malo, prekleto malo. Seveda zgodbe iz njihovih potepov, to ja, pa o dveh daljših zvezah, eden je bil celo pravnik, drugi je bil glasbenik, potem so bila kaotična leta. Najprej služba na pošti, pa ni šlo, ker se je zapila, in odvzem sina ... Zdaj pri drugem letu po petdesetem, pa ... Ja, a ne misli še končati. No, celo moško ime ujamem, Hanzi, o la ... Hanzi, kaj!? Hanzi je verjetno preganjal njen nočni strah. Če to ni ... Baba nora ... Kot njen stari, še zdaj sanja regimente in mogočno nemško mornarico, čeprav je zelo razumen možakar, a veličina ga boli, prekleto boli. Njene matere pa nisem poznal, te potomke baronice. Ja, če to ni ... Končno. In zdi se mi, da je celo poljub zašobila. Pa imam, še en žulj imam. Je že tako, kjer odpove en srnjak, se takoj najde drugi. Tak je zakon narave, tak ...!

»Oprosti, prijatelj me je klical. Pred dnevi sva se spoznala na nekem gostinskem vrtu. Pravkar je ločen. Z vinom se ukvarja, vino prodaja, pa gre dostikrat v Španijo in Čile. Zabaven je, veš,« reče, kakor da bi bil jaz dolžan poslušati te njene nove romance.

»Ja, lepo,« mrko rečem.

»Kaj si tako nataknen, Beno, kaj? Nekaj ti ni prav. Ja križani Bog, pa ja ... Ne, ne razumeš ... Pustiva to. Zadosti časa bova imela, da se bova o vsem pogovorila, zadosti. Če ti je prav, bi pa zdaj lahko šla,« z običajno prijaznostjo reče.

Nenadoma me popade nek bes, neka poraženost. Nič več ne čutim žulja, prekleto da ne. In odločno rečem.

»Zdaj bova šla še na pivo, ti pa kakor hočeš. Ene stvari bi rad zvedel, preden greva domov,« s povišanim glasom rečem.

»Beno, kaj ti je!?« srepi vame. »Pa kaj ti je!?« tudi ona poviša glas. »Beno, pet let sva skupaj, pa ... Ne razumem, kaj ...«

»Pridi, greva na pivo, pa se bova vse pomenila, pridi,« sem ukazovalen.

»Beno!?« krikne.

»Prav, pa tukaj poslušaj, tukaj na tem mostu,« razdraženo rečem. Prejle si sprejela klic, to me ne briga. Bolj me skrbi to, da teh deset dni tudi enkrat nisi spala doma, po svoje te razumem. Vendar hočem jasen odgovor, zakaj si pravzaprav prišla dol, če pa si se tega tako branila. Lahko bi šla že z menoj, pa si bila strašno proti temu. Potem pa se odločiš in prideš dol, z enim namenom prav gotovo. Bi bila, prosim, poštena in povedala, kako stvari stojijo, tukaj in zdaj,« odločno rečem in to poudarim z gibom roke.

Strese z lasmi, se lahko razkreči in bevske:

»Starec ljubosumni,« mi zabrusi. Aha, ptičica je prišla s pravo barvo na dan. Taka je, taka, prostaška in koristoljubna. Zaslutila je Španijo, potovanja ... Prav ... prav, pa starec ljubosumni ... se zbiram.

»Ja, pa menda upravičeno, ne ...« sem že prepričan, da me počasi zamenjuje Hanzi.

»Hočeš, da sem iskrena, hočeš to, kajne, ti, ti Slovan,« renči vame in se ziba. Očitno se je dobro podprla s

tabletami. Taka je, kadar vzame kakšno več, kot je treba, po domače bi se reklo, da je zadeta. In zdaj bi me še zmerjala!? Če ne bi bil kavalir, in če bi bil mlajši, ja ne vem, če ji ne bi kar tu primazal klofute, kar tu, prekleto da ja. Zaslužila bi si jo.

»Poslušaj, Loti, ne bova se spuščala na nizko raven, razen če res hočeš. S teboj sem bil vedno viteški, ti pa zdaj začenjajš z zmerjanji. Prav, če si prišla dol po dostojno slovo, ga bom dostojno sprejel, zmerjanj si pa ne bom dovolil. Sem, kar sem, in to kar sem, na to sem ponosen. Ti pa prideš dol in mi hočeš nekaj dopovedovati, in to ti, ki nisi zmogla niti vstajanj iz postelje, ko si imela krizo, takrat, ko sem te začel spoznavati. Ja, ne vem, no. Bi mi že povedala resnico, prosim, gospa nemška baronica,« zafrkljivo rečem.

»Če že hočeš vedeti, Hanzi je v igri,« reče in se obrne proč. Pogleda dol v reko in se krči. Zdi se mi, da bi lahko celo zajokala.

»Hanzi, kaj ... Koliko pa je star, če ni nevljudno, gospa baronica,« kisko vprašam.

»Oseminpetdeset, če te že zanima, Beno. In če hočeš resnico, tu in zdaj, navdušil me je. Povabil me je v Španijo. Povabilo sem sprejela. Ne vem, v njem sem začutila novo moč, novo energijo. Povleklo me je. Ne morem si pomagati. Tako to je. S tabo ... kar je pač že bilo ... s tabo ... dober si bil z menoj ... In ... Ko si šel, mi je Vanda govorila, da se vi Slovani redko kdaj vrnete, da ste zaljubljeni v svojo revščino, tako mi je rekla. In tudi ti se nisi še izrekel, kaj nameravaš, zakaj si šel dol. Pa si pomislil pri tem tudi name, si? Mar nisi preveč egoistično vse zastavil, kaj!? Si mi razložil, zakaj kar nenadoma rineš dol. Dvajset let baje

nisi šel, zdaj pa ... Tega sem se ustrašila, da bi nenadoma ostala spet sama, in tega ne prenesem, saj veš ... Razumeti moraš, da me je ta moški povsem razvnel, da je v meni spet odkril žensko. Ne rečem, za svoja leta si še zmeraj dober ljubimec, kadar pač si, a ta je mlajši, Beno. In tako to gre, Bog, biologija, kakor hočeš,« s tresočim glasom reče in se postavi v nekakšno bojno pozo. Levo roko da v bok, z desno, pa si divje vrže lase daleč nazaj.

»Aha, razumem,« povoženo rečem in sklonim glavo. Z roko otipljem ključe avta in mobitel v žepu. Sraka naščeperjena, razvajena ... »Potem, je to nekakšen uvod v najin razhod. Če prav razume, boš prav kmalu šla k njemu, kajne?«

»Ja, se že selim, in to sem ti prišla povedat, Beno, to. Saj bi po telefonu, pa ni vljudno, zame ne. Jaz v tem ne vidim posebne tragedije. Ljudje se najdemo in razidemo, kajne. Našla sva se, bilo je dobro,« predahne. »Zdaj je v meni vse drugače, druga ženska sem, verjemi. In nimaš mi kaj zamerit, ker, saj sam veš, nikoli nisva govorila o veliki ljubezni. Sva bila pač dva osamljenca, ki sta se za ta čas potrebovala,« spet zagnano reče. »Ti imaš tu zagotovo še veliko svojih ljudi in se boš že znašel, saj si spreten moški, si. Jaz pa morem na svojo pot, če hočem še nekaj jesenskega sonca, Beno,« je patetična.

»No ja, zamerim ti lahko samo to lahkotno odhajanje, ki ... ah, nič ... Je pač tako. Potem nima smisla, da te vabim v svojo hišo, nima ... Če hočeš, ti plačam dober hotel, in jutri že lahko pride pote tvoj Hanzi ...« sem sarkastičen.

»Mislim, da bo to za oba še najmanj boleče. Hanzi pa res pride jutri dol, ker trguje tudi s tukajšnjimi vinarji, sicer ima sestanek šele v ponedeljek, pa ima tu nekaj

prijateljev in ... ja, tako se je vse ujelo. Kateri hotel predlagaš?» vpraša z neko prizanesljivostjo.

»Pridi, te zapeljem tja,« sem ustrežljiv. Lepa spletkarica, ona pride dol, zato je prišla, ker je vedela, da bi v ponedeljek lahko šla z njim nazaj gor. No, zdaj bosta lahko skupaj, lahko ... Sranje! Tepec stari ...!!! Molče se premakneva gor ob Ljubljani in potem proti parkirišču. Nervozno jo zapeljem po ulicah in sem ves preznojen. Na hitro jo od strani pogledam. Drži se z visoko privzdignjeno glavo, s strašnim ponosom. Zdaj je malo podobna očetu, stroga drža in nepremično gledanje naprej.

»Beno, saj bi moral vedeti, da najina zveze nima prihodnosti. O tem sem hotela že lani govoriti, pa ... « je premolknila in si pogladila krilo.

»Si že vse povedala. Drugi je v igri in konec je. Ne bo me pobralo zaradi tega, če te to skrbi, ne. Dovolj brazgotin imam. Izkušen bojevnik sem na tem področju, to menda veš,« skušam biti cinično prepričevalen.

»Vem, da je nesramno, da pridem takole dol in ti povem, da me je drugi osvojil, vem ... Kaj vem, mogoče sem v tebi iskala drugega očeta, ker moj, saj sam veš, bi raje imel fanta, pa me je celo življenje odklanjal. Tak je, star in nebogljen. Te je pa te dni dostikrat omenjal, pogreša te, to sem ti že rekla,« z neko nervozo reče in si oblizne spodnjo ustnico.

»No, tudi to bo zgodovina,« se posmehnem in spretno zapeljem na parkirišče dragega hotela.

»A, zdaj boš pa kuhal zamero, kaj. Slovan, ponosen Slovan,« se zasmije.

»Pa sem res, da boš vedela, res sem. In nehaj že s tem, s tem ... nacionalističnim zmerjanjem, prav. Ti bivša hipi-

jevka, ki si v mladosti zagovarjala ljubezen z vsemi in z vsakim. Zdaj pa mi kar naprej serviraš to moje poreklo. Kaj si pa ti, a, kaj? Upravnica krematorija. Hočeš takšno svojo slavo, kaj? Morda pa si paznica v taborišču in se poščiješ na ušive Slovenke. Če ne bi bilo vljudno, bi ti kar eno primazal, in zadosti tega, zadosti!« se izkričim. To jo osupne, stisne se k vratom in bledi. Zdaj je menda ja razumela, da preveč čveka in da je prostaška. Taka je začela postajati, od kar je našla Vando, takoj po novem letu. Vanda pa, hudič babji, neka upornica malo čez štirideseta in zagrizena ljubiteljica nacizma. Njeni dve sestri pa sta obe v zaporu, zaradi tatvin in prostitucije, pa droga in to. Vanda, ja, Vanda govori skozi njo ... No ja, Vanda je samo zbudila tisto drugo v tebi, se mi zdi.

»Me, prosim, pospremiš do recepcije, in ne kriči ... Takega te ne poznam,« stišano reče in si zakrije obraz z lasmi.

Jezno odprem vrata na svoji strani, zlezem ven, hitro grem zadaj in odprem zadnja vrata. Potegnem potovalko na kolesih na tla, potem vrata še na njeni strani. Zleze ven, se zaziblje in se skuša nasmehnuti. Zdi se mi, da se je nekaj poredila, pa tudi obraz ima precej bolj zabuhel – torej spet veselo popiva in še tablete, fino. Čudno, prej tega nisem opazil. Gledal sem jo z drugačnimi očmi. Odpeljem ji potovalko do recepcije in počakam da se priziblje za menoj. Potem sva tiho in se gledava kot neznanca.

»No, Beno, hvala za vse in ... V tvoji hiši ni nič več mojega, saj boš videl ... Nima smisla, da bi še prihajala, kaj ... Torej, ja, to je potem najino slovo. Ko pa te bo minila zamera, me še vedno lahko pokličeš, prijatelja bi še lahko bila,« skuša biti prijazna.

»Veš kaj, odprta slovanska duša sem, a ne za stražarje smrti, ne ... Pojdi svojo pot in me čimprej pozabi. Zame to ne bo problem. Bila si še ena na mojem potovanju, ki se bliža končni postaji. No, pa srečno,« rečem in se začnem odmikati.

»Beno, Beno,« mi njen stokajoč glas udari v hrbet.

Ne ozrem se več. Hitro sem zunaj. Ko sem že pri avtu, je ona tudi že zunaj. Še enkrat krikne moje ime, jaz pa se ne oziram na to. Odklenem avto in sedem. Hitro speljem, da je ne bi videl, ker če bi jo, bi tudi mene premamilo. Zagotovo bi ji zlezal v objem in bi ... Ne, nič več. Ti boš meni govorila Slovan, Slovan, baba švabska. Ti, hudič babji, domišljavi. Ti boš meni govorila, ti! Tabletarka zmešana! Upočasnim vožnjo, ker se zavedam, da moji refleksi niso več primerni. Moj Bog, kakšen zajeban dan, vreden piva, zdaj pa res. Dol v gostilni se ustavim, ja ... Kaj pa če bi se kje prej, recimo na Viču v tisti drugi kultni gostilni. Do pol noči točijo. Dva velika vrčka in domov. Tableta gor ali dol. Tole me je preveč razburilo, da bi šlo brez tega. No, Beno, tole pa je bila zagotovo tvoja zadnja ljubezenska afera, zadnja, prekleto da ja. Saj bi moral vedeti, saj bi moral ... Kmalu bom na Viču. Glej no, še parkirni prostor je tam. Oh, pivce za živce. Najdem prostor zunaj na vrtu in kar stojem naročim veliko točeno. Pregledam vrt, sama mladina ... Čvekajo, se smejejo, prav je tako, prav. Sežem v žep, da pregledam mobilca. Eno sporočilo in dva klica. Aha, Jaka mi je pisal. Kaj pa on? Takoj odprem in preberem: *Žal jutri ne bo šlo, ker moram nujno počakat na mojstre za nov rastlinjak. Se zmenimo za naslednji vikend, prav. Pa še Ticijana ima jadranje. To je njen šport. Lahko noč.* Pokimam in si utrujeno zdrgnem

obraz. No, po svoje je še boljše tako. Mi vsaj ne bo treba pojasnjevati, zakaj ni prišla Loti. Kako se je vse čudno zaključilo. In kdo je klical, Marija, kdo pa, in Jaka. Pokličem jo nazaj, da ne bo v skrbeh. Natararica postavi predme pivo in me zarotniško gleda. Najbrž si misli, kaj pa ti, starina, tukaj? Naredim nekaj dolgih požirkov in si oddahnem. Kako to tekne, ah! Pokličem Marijo.

»O, si že našel baronico?« navdušeno vpraša.

»Našel ... in oddal,« se zasmejem.

»Kako ... oddal?« se Mariji zatrese glas.

»Preprosto, v hotelu bo prenočila, se mi zdi,« kar sproščeno rečem.

»Ne razumem, nista skupaj?« Marija zavzdihne.

»Nič več,« jasno rečem in odmaknem telefon, da lahko naredim še en dolg požirek.

»Beno, si pijan? Kaj pa govoriš. Kaj se dogaja?« Marijo iskreno skrbi.

»No, draga sestra. Stvari so takšne. Loti je prišla dol, je. In veš, zakaj je prišla?« sem skrivnosten.

»Zakaj pa?«

»Da bi mi povedala, da je konec. Drugega se je izbrala ta čas, drugega. Zato sem jo odpeljal v hotel. No, zdaj veš, zdaj je konec,« rečem in si spet pritegnem vrček, ki se hitro prazni.

»Konec, kako konec!? Drugega? Moj Bog, pri vajinih letih, pa tak teater, no. Nič ne razumem,« je Marija očitno zares zaskrbljena.

»Tako pač je. Osvojil jo je dosti mlajši, Hanzi, osemindeset let. Vinski trgovec. Ne sekiraj se zaradi tega, jaz se ne mislim, res ne,« se zahahljam.

»Beno, Beno, tebi se pa dogaja. Joj, joj, pa menda nisi v kakšni gostilni, kaj?« je stroga. »Joj, Beno, ne pretiravaj. Razumem, da te je ... da te je prizadelo. Če hočeš, lahko prideš k nam spat. Saj sem te že dvakrat klicala, pa nisi dvigni telefona. In Jaka me je klical, ker se mu nisi oglasil na hišni telefon. Saj ti je najbrž sporočil, da ga ne bo. Delavce pričakuje. Nov rastlinjak bo postavljaj,« Marija hitro in razdražljivo govori.

»Ja, mi je poslal sporočilce. Ključke ti prinesem v nedeljo, če me povabiš na kosilo,« sem zmehčan.

»Rade volje. A se nismo menili, da bi šli na Orlovše, piknik bi imeli. Vreme bo. Za jutri je sicer napovedan dež, nedelja pa naj bi bila lepa. Si pozabil. Te je zmešalo, kaj?«

»Pa me je res, malo pa že. Potem grem v nedeljo kar gor, da bom jaz odklenil ali kaj?«

»Ne, ne, ključke bo jutri prišel iskat Tom. On bo že jutri popoldan šel gor s svojo punco, da bo vse malo pripravil, drva, žar, miza zunaj in to. Pa tudi kosil bo, najbrž v nedeljo zgodaj zjutraj. To mu gre od rok. Enkrat okrog desetih bo prišel. Saj te bo prej poklical. Boš doma?«

»Bom,« utrujeno pritrdim.

»No, pazi nase, pa domov se spravi. Gostilne pa pozabi, če hočeš še kaj časa tlačiti zemljo. Saj sam dobro veš, kako in kaj. Me je pa pretreslo, verjemi, tudi mene je. Baba pride dol in ti pove, da ima drugega. Saj to je kot v slabih nadaljevankah. Nič ne skrbi, vse bo še dobro. Prespal boš, več boš z nami, pa bo. Saj veš, da te imamo vsi radi, to veš. In tako smo te pogrešali ... No, lepo pojdi domov in si odpočij. Jutri popoldan bom prišla mimo. Lahko bova kam šla, kaj pa nam more dež, nam z Orlovša, a ne, Beno, a ne?« je Marija čustvena.

»Ne skrbi za starega volka, ne skrbi. Znajde se. Jutri ... prav, pridi. Si bova že kaj umislila. Še eno pivo bom spil in šel domov, obljubim, Marija,« se povsem potolažen in ganjen. Šele zdaj se zavem, kako sem se jim odtegnil. Le zakaj, zakaj, zazveni v meni. Še nekaj rečeva in se poslovila. Res čutim, da mi je zdaj mnogo lažje. Takoj namignem natakariči, da naj prinese še en vrček. Samo prikima, da ji čopek las zaniha in že izginja skozi vrata. Razgledujem se. Pri sosednji mizi sta sedla dva parčka. Fanta sta gostobesedna, da je kaj. Črnolaska se pa kar smeji in se zvija. Kaj pa oni vedo, kaj jih še čaka v življenju, kaj vedo. In prav je tako, da ne vedo. V tem vrtu smo zapijali. Malo drugače so ga organizirali; ja hudiča, petdeset let je od takrat. Včasih smo prav noreli tukaj, smo. In bila so smešna tekmovanja. Delali smo podmornice ... Kozarčke z žganjem smo spuščali v pivo in potem izpili ... Temu smo tudi rekli betonarna ... Kako te je to opijanilo, moj Bog ... Nekaj takih vrčkov in si bil blizu kome ... Preklete, kako smo ga srali. Potem so prišli davki, so ... Mali strahci, pozabljivost ... K vragu vse skupaj. Majski večer je in pivo tekne. Odtočit moram. Grem na toaleta. Dolg curek izmezi iz mene. In spet se ustavim pred ogledalom. Moram si popraviti levo stran lasišča. Vzamem glavniček, začeseš, potem pa se odpro vrata in notri stopi dolginast fant in blekne: Kva je peder stari, a s na lovu. Tle ni plac za take, si šteku ... Osuplo ga gledam, obritoglavca. Kar strah me je, res. Mar res zgledam kot kakšen postaran peder. Fant, ti nimaš pojma. Če bi bil prožnejši, bi že videl, kako užge hribovska roka, ki je vajena trdega dela, bi že videl. Zamrmram mu, da sem enakopraven član družbe, da sem gospod pri sedemdesetih, ki je pač prišel odtočit, če pa išče pedre, naj jih najde tam, kjer ve, da so. Pa se je poba

P R I H O D

razkrečil ob pisoarju in grkljavo pljunil nekam dol. Nisem se več oziral nanj. Spravim glavniček in grem. Jaz pa peder, mulc neumen ... Sedem in počasi odpijem pivo. Zdaj bi lahko tu sedela Loti, lahko bi, če bi bilo vse kot po starem, pa ne bo več. Zmešanka ... Ti pride dol in ti reče, zdaj pa nič več. Pa res ne bo več skupnih kolesarjenj, pa klepeta, kuhanja minešter, pa špageti na več načinov in njene sladke omake ... hudiča, paradižnik in sladkor, kako gre to skupaj!? Kaj zdaj, Beno, kaj zdaj, sem v nekem samospraševanju in vrtim vrček, kjer so se pene že zdavnaj sesedle. Z babami je najbrž konec. Samota ...!? Starčevska samota! Lahko bi ostal v Ljubljani. Navezal bi nove stike, bil bi blizu sestre, če bi bila nuja, tam zgoraj pa ... Tonček, on bi mi manjkal, pa tudi Jelena, tudi ona. Ne vem, ne vem, kaj bom, zdaj vem še manj, kot prej. Sin, tudi njega ne bo. Pa sem si toliko obetal od tega, od teh prihodov, joj. Ti prihodi ...!? Zakaj se je vse tako sfižilo, le zakaj, prekleto. Ona pride dol in mi reče, drugi je v igri. Hanzi ... Če je res uspešen poslovnež in še pri močeh, potem ... Prepričan sem, da si bo kmalu našel mlajšo. Taki se radi postavljajo z mladimi. Poznam take tiče. Loti mu je prišla kot naročena, takole, za tolažbo ... druga mama. Mislim, da je malo naivna, da je bilo to le kratkotrajno avanturčkanje, nekaj takega. Ko smo ob ženo, vedno iščemo nadomestnico, vedno. K vragu vse skupaj. Nagnem in z jezo izpijem preostanek piva. Pomignem natararici, da bi rad plačal. Naveličano pride do mene. Pustim ji bogato napitnino, pa se le malo nasmehne in vendar reče hvala. Kakšna je danes ta natararska kultura, joj!?

Doma sem. Presedam se in me grabi nemir. Pivo popušča. Gledam odblesk koščka mesečine na odprtem krilu vrat balkona. Grem ven in vidim, da se oblaki

nenadoma gostijo. Petek zvečer, maj ... Zdaj bi se Loti že kopala in po dolgem času bi zmoget biti pravi dedec, bi ... Tako pa ... Z neko težo me nosi po hiši. Grem v spalnico in iz omare potegnem Lejin portret . Zdi se mi, da se mi zdaj smeje. Sesedem se na posteljo in dolgo gledam prefinjene poteze njenega obraza. Kar z rokavom domače halje ga obrišem, da še bolj zasijejo njen oči. Te oči, te oči ... Kot da bi mi govorila: Beno, a nisi malo otročji, pri tvojih letih. A te grabi tragika. Si se malo igral, kaj? Ljubimca si se igral, pa ni šlo. Čas je, da se usedeš dol in da se zaveš, da si že dolgo v fazi staranja, pa si tega ne priznaš. Zakaj ta dokazovanja, zakaj? Preprosto, vzemi od življenja, kar je pač še možno vzeti. Ena baba gor ali dol. Če bo tako nanoslo, bo prišla druga, ali pa ta nazaj. Pa si priznaj, da si jo imel vsaj malo rad, kar priznaj si, saj te vidim. Poznam te tvoje oči, kako zaljubljeno gledajo, o, poznam. In tudi ona, veš, je zagotovo v tebi nekaj našla. Žal, taka je, večna raziskovalka. No, kaj boš zdaj. Boš kar sedel in gledal v moj mrtvi obraz, ki je že zdavnaj prasnov. Če bi mogla, bi te zdaj tolažilno objela in te pregrnila z odejo. Tako utrujen si videti, oprosti, tudi zares star. Kot da so se ti v nekaj urah poglobile gube na obrazu, res. Glej, še tisti tvoj navihan nasmešek se je nekako porazgubil. Kar lepo pozabi ta večer. In če ne moreš zaspati, pa kaj preberi, poslušaj glasbo. Nekaj te bo že umirilo. Ne moreš kar tako sloneti in premišljati. Malo si pa tudi sam kriv, ker nisi šel prej dol, mislim večkrat, da bi ona začutila, da te lahko tudi izgubi. Moral bi si dopustiti, da se tudi ona bojuje zate in ne samo ti zanjo. Žensko srce je drugačno, Beno. Nikoli nisi dobro razumel žensk, občudoval si jih, a razumel jih nisi. Tudi to rano bo prerastel mah časa, ne skrbi. In kaj boš z mojo sliko zdaj, kaj? Jo boš spet obesil na steno. Veš, bila sem

kar malo užaljena, ko si me takole potisnil v omaro. No, kar na steno me daj, kar. In res vstanem in jo obesim nazaj. Tako, tu ti je mesto, moja draga Leja, tu. Ti si res bila edina v mojem življenju, ki mi je kaj pomenila. To ti dobro veš, kajne. In zdaj se mi zdi, da je na njej zarisan nasmešek, tisti njen, ob jutranjih kavah, ko sva bila v tej hiši, takoj na začetku. In vedno je bilo cvetje na mizi, vedno, za njim pa njen nasmešek ... Vidim jo, kako jemlje skodelico kave v obe roki in kako se šobi ... Če sem bi čemerem, me je že s čim spravila v dobro voljo, včasih je bila to šala, ki jo je kje slišala ali pa prebrala, včasih pa kakšen smešen prigodek iz čenčanja v ulici in v trgovini. Loti je bila ob jutrih čemerna, sklonjena nad kakšno revijo in vedno je preštevala tablete ... Zadnje čase so se množile, prekleto ... Včasih mi je prinesla zajtrk v posteljo, če je imela tak dan. Ponavadi se je to dogajalo, kadar sva se ljubila ... Potem je šla zjutraj v kopalnico. Po celo uro in tudi več je ležala v kopalni peni. Če sem prišel odtočit, je rada gledala, kako to počnem, smešno ... Leja kaj takega ne bi prenesla, ne bi. Enkrat se je primerilo, da sem gol vdrl v kopalnico, ko se je tuširala in sem hotel odtočiti. Pa me je nadrla, da sem perverznej, moj Bog. Loti pa ... Eno sobot je bilo ... Ležala je na postelji, pila sva vino in ... Hotela je, da se ji polulam na trebuh ... bedarija! Pa sem se ji, na tisti zguban trebuh od shujševalnih prizadevanj, pa sem se ji. Ona se je pri tem pačila in si tisto scalnino utirala v kožo ... Če to ni ... Leja, si slišala to, si!? Ti si kaj takega ne bi dovolila, to vem. Tale Loti, veš, je bila včasih navihanka. Kar se erotike tiče, je profesorica, doktorandka. V postelji je res pravi leksikon seksa. Morda sem jo zato tako vzljubil, ker sem se z njo lahko šel vse, kar sem še takrat na začetku najinega znanstva zmogel, pri petinšestdesetih, pa ... Vidiš, Leja, ti si

bila glede tega tudi zelo napredna, za tiste čase. Pravila posteljne igre si postavljala samo ti, to pa res. Če sem jaz izrazil kakšen namig, je moralo biti po tvoje. Potem, ko sem našel balinarsko družbo, potem ... pustiva to. Lahko bi ti celo noč govoril o Loti. Veš, spoznala sva se kar tako, v gostinskem vrtu, kje pa drugje. Bila je z očetom tam, in to vsak opoldan. Potem je enkrat tako naneslo, da je bila moja miza zasedena, pa sta mi namignila, da lahko prisedem. In tako se je potem začelo. Stari gospod je bil sila radoveden, ona pa zadržano spogledljiva. Naslednji dan smo spet sedeli skupaj in tako je to šlo, dokler nisem začel obiskovati starega gospoda, ki mi je govoril svoje dogodljaje v podmornici in po vojni. Oba sva bila navdušena nad zgodovino in tehniko, pa sva imela dolge pogovore. Loti je šumela mimo mene in mi dajala signale. Takrat sem si predstavljal, da ima nekje moža, da samo vestno skrbi za gospoda, za očeta. In potem sem jo enkrat povabil na večerjo, v isto gostilno. Prišla je. Junijski dež je pral. Dobro sva jedla, se veliko smejala ... Privolila je, da gre k meni domov, kjer sva ob svečah zaplesala. No, pa se je začelo. Čez nekaj časa se je kar priselila, na jesen, na jesen ... Pomagala mi je prepleskati vrtno ograjo, pograbit listje na skromnem vrtu in še druge reči. Tudi v hiši je poprijela za kakšno delo, dokler ... Potem je nenadoma padla v tisto krizo. Kar ni mogla iz postelje, pa zdravnik, moj Švicar, mi je odkrito povedal, da so to neki grehi preteklosti, da so se njeni možgani pač nečesa spomnili, da ima bogato razdražljivo preteklost. Predpisal ji je neka pomirjevala, ki pa niso ravno dobro prijela. Pa je šla k prijateljici, pa še k eni zdravnici ... počasi je spet pridobivala na moči in razigranosti, počasi, tam do februarja ... v prvem letu. Potem so nas začele obiskovati tiste njene prijateljice. Še

dobro, da sem se izgubil v malih opravilih. Kdo bi tisto poslušal, tisto o nadaljevankah, o lokalnih špetirjih, o novem masažnem salonu, o ruskem kiropraktiku, ki ima kosmate roke in močan prijem ... Potem sem ji kupil kolo in jo navdušil za male izlete. Kondicije pa ni imela, to pa ne. No, sčasoma se je tudi to izboljšalo. Zmogla je tudi do trideset kilometrov ravninske ture. Plavalka je pa dobra, to pa. Saj je v dijaških letih tudi nekaj malega trenirala, dokler je ni trener razočaral. Sama mi je povedala to zgodbo. Hodila je na plavanje zaradi njegovega čudovitega telesa – si predstavljam. Potem pa ga je zalotila v garderobi z neko drugo, bolj debelušno in leto dni starejšo. Mečkala sta se in se smejala. Od takrat ni več hodila na trening. Najstniška užaljenost, klasična najstniška užaljenost. Ej, Loti, koliko spominov mi boš pustila, si zamrmram in se uležem na posteljo. Da ti pride takole ... Ma, naj gre k vragu, se skušam izmotoviliti iz nadležnega spominjanja. Skozi priprto okno zaslišim dežne kaplje. Torej so se napovedi uresničile. Hitro se je prignalo. Padalo bo, vse do naslednje noči naj bi bil dež. Kar naj pada, naj. Kaj zdaj? Spet bo nespečna noč, spet. Kaj naj počnem. Glasba? Ne bo šlo. Ah ja, nadaljeval bom z branjem, to bo ... Pograbil nečakovo knjigo in potegnem ven listek, s katerim sem označil, do kje sem že prebral. Podstavim si blazino, da mi je udobneje.

Stare trave so nabadale jutro, ko je stopal čez senožet in poslušal švist kose. Sosed se je zaganjal v starino pod gozdom in pri tem strašno pokašljeval. Med odmori je počepnil in kadil in si popravljaj zelen klobuček. Strmel je v vanj in se mu čudil: Od kot ta žilavost, ta vztrajnost. Naše

trave bodo pa letos lesenele, ga je zavilo v otožje. Vsaj te, na tem bregu, spodaj, pod hišo bodo pokosili, danes pridejo. Od nekod je še priplaval zvok helikopterja. V vojni smo bili, ga je stisnilo. Kakšna je ta vojna, če je vse tako hitro končalo. Žvečil je kos trave in zrl dol na tržaški zaliv v daljavi. Tanki, barikade, zbeganost in starci z nasmehom filozofov, ki so odkimavali, češ, da se ne bo dobro končalo. Nekaj ubitih je bilo, zakaj? Tisti tank na mejnem prehodu. Poslušal je domačina v gostilni, ki je bil ravno takrat tam dol. Ja, pa zakaj, zakaj? Ubijati, zakaj!? Cele veke smo se pobijali, pa se bomo še. Tak je človek, taka žival je, da ljubi iztrebljanje. In posmehnilo se mu je, ko je videval vse tiste preplašene obraze pred gostilno, kako so se gubali v nepopisno splašenost. Ja, saj mene ni strah, je slišal, zaradi družine se žrem. Vojska se zna zaščititi, mi se bomo že zavlekli v gozdove, kaj pa naši otroci, pa žene. In drugi: Fantje, kaj pa če bodo uporabili biološko orožje, kaj? In spet še eden, ki ga je lomilo: Ja, če bodo napadali samo z letali, bo vsega hitro konec. Armada ima ogromno dobrega orožja. Niso heci ... Skušal je odmisлити te strahce, ki so tudi njega za kratek čas poselili. Tiste dni je preždeval ob radijskem sprejemniku. Nekakšni teritorialci so mu prišli povedat, da je hiša mišljena kot začasna ambulanta, če bo prišlo do resnejših spopadov. Poletje pa se je redilo. Junij je žehnel in trave so divjale v modrino. Pa je kapnil julij ... Nosilo ga je v gozd, v samote, kjer je mah rasel čez skale in so minevale tihe ure, polne skrite molitve in novih verzov. Niti enega ni takrat zapisal, nič. Samo v glavi so mu rasli in se debelili kot nekakšen mentalni zapredek bodočih knjig. Premaknil se je nižje in se ob vegasti ograji ustavil. Počakal je, da je sosed šel po kolovozu s koso na rami. Očitno je imel zamahovanja dovolj. Najbrž je odkosil vse tisto, kar s

kosilnico mladi zet ne bo mogel. Nekaj besed sta navrgla o politiki, o praski, ki so ji rekli vojna, pa o tem, da je to ljudi tako zmešalo, da bo letos košnja zelo pozna zaradi tega. Počakal je, da je sosed odšel gor do nove hiše, šele potem je šel dol do vrta in gledal zapleveljeno solato, ki bi jo moral spet opleti, pa čebulo, nekaj fižola in radič. Ko je pregledoval krompirjeve vrste, ga je obšla togota. Skozi možgane se mu utrne spomin na dan, ko je stric posadil svoj krompir na najboljši kos njive, na tistega, kamor je mama celo zimo vozila gnoj. Njemu pa je prepustil novo njivo, ki jo je prioral Tisti dan mu povreva v glavi. In v mislih si govori: Pa kako, kako mu nisem zmogel nič reči. Prišel sem domov, ker sem imel spodaj v mestu še opravke, z opoldanskim avtobusom sem prišel. Stopam po stezi, pa ju zagledam, njega in večno pijanega soseda, bivšega mornarja ... In potem mi stric Ernest hladnokrvno reče: »No, jutri ga bomo pa še tebi vrgli v zemljo,« jaz pa nič, nič, nič ... In zdaj poglej, kako raste njegov, kako pa moj. Njegov je intenzivno zelen, lep, na novi njivi pa nizek in nekako bolehen. Na jesen se bo pokazala prava slika, na jesen. Poklekne v zemljo, jo melje med prsti in joče, lomi ga. Kača nemoči se je ovila okrog njega in ga davi. Najraje bi se ulegel in se pregrnil s to zemljo, s to prhlostjo, ki jih je toliko vzredila. Pustil je solzam, da so padle v vlažno rjavo skepenost. Med prsti se mu je izvila glista, ki si je našla zatočišče pod grmičem krompirja. Pustil ji je, da se odvijje nazaj v zemljo. On pa je kar slonel in stokaje smrkal. Potem se je vzravnal in si zašepetal verz, ki se mu je nasnoval: Trudne dlani so pobožale noč v tej zemlji in kri kamnov je odžejala tvojo nemoč. Zdaj si onkraj teh luči in večnost te vozi v skrajnosti vesolja. Ne oziraj se dol, da me tvoje solze ne odplaknejo v norost. Zadnja noč nas čaka onkraj

vzdihov, ki si jih pustila v teh brazdah ... mama. Vsaj nekoliko olajšan je šel gor v hišo. Na električni kuhalnik je pristavil lonec, da si bo skuhal krompir. Svojo izmozganost je odložil v kot, kjer so ga čakale knjige, nekaj iz javne knjižnice, nekaj pa iz antikvariata. Kar občemel je in se ni mogel odločiti, kaj bi. Bi pisal? Danes, ne. Vsaj dnevnik! Morda, morda. Pa bi bral? Ne, to bom popoldan, zadaj za hišo, na betonski strehi nad prizidkom, tam bom, je premišljal in skušal v sebi zbrati moči. Nekajkrat je že šel do telefona, da bi poklical ... ne, ne ne ... Bel golob je odnesel njeno srce ... se mu je zasvedral verz iz pesmi, ki jo je pred dnevi napisal. V trenutku je skozenj blisnilo spoznanje, da bo zdaj vse lažje, ko so se začele rojevati pesmi in krajši zapisi. Kadarkoli se mu je rodila pesem, je bil potem mirnejši in vdan v usodnost časa. Tiste dni, ko je poslušal radio in čakal, kako se bodo poltiki in generali odločili, tiste dni pa je vse zvezke z zapisi spravil k štedilniku, da bi bili pripravljene za sežig. Res je nameraval vse zažgati, prav vse, vse dnevnike, vse zapise, vse pesmi. Iz betežnjave ga je vzdignil brlitzg telefona? Kdo? se je prestrašil. Pohitel je na hodnik in dvignil črno slušalko. Kratek klepet z žlahtnico, ki je delala spodaj v mestu, ga je nekoliko uravnovesil, ga na nek način vrnil v stvarnost. Odložil je slušalko in se nekaj časa mrščil na dolgem hodniku, ki je še dišal po sušečem se mesu. Pršut je še visel ob steni, kjer so bili speljani dimniki, čeprav zdaj hladni – spodaj se že dolgo ni kurilo. Pozorno si je ogledoval sajaste sledi in v njih videl vsemogoče. Tam se mu je slikala črna žena z ruto, pa škrat in nekakšen peklenšček. Pa tudi omahujoča roka in poklapan konj, ki nese drva, pa tudi starca s palico je videl in še nekaj glav in nekakšno zver. Prešinek domišljije se mu zdi dobra sprememba, zelo

dobra ... Ima ga, da bi spet začel slikati. In v mislih obnovi dni, ko je v Ljubljani nosil v stanovanje barve in platno. Po cele noči je stal za stojalom in slikal in slikal, dokler ni izčrpan obsedel na postelji in si privoščil le malo spanja, preden je potem šel v popoldansko službo. Nenadoma se mu razvrščajo slike v glavi, kot v nekakšni galeriji. Še najbolj je živa tista – tisti portret, kar nekaj noči je porabil zanj. In kolikokrat je popravljaval izraz v očeh, kolikokrat. Dokler ni dobil tiste mile sence, tiste odčaranosti, ki je ponazarjala njen pogled, takrat ... na balkonu, ko je bil pri njej ... ko je v njej zagledal bežečo srno v snegu ... Žal mu je bilo, da je vse tisto pustil v Ljubljani, platna, barve, stojalo, vse je še tam. Moral bi koga prositi, da bi mu te stvari pripeljal v stanovanje spodaj v mestu, je pomislil in se naslonil na zid. Moral bi, pa res ... je zavzdihnil. Ogret s to novo mislijo je stopil v starševsko sobo, kjer je ponavadi spal brat, ko je prihajal domov na dopust ali pa kar tako, kdaj pa kdaj. Tam je njegova slika, debelušček z liziko, pa mama in oče. Tu sem torej nastal in tu sem se rodil, je pomislil. Tu, torej, je moj začetek. Le kje bo konec, le kje. Ah ne, o tem ne bom razmišljal, danes ne ... je odpahnil turobo iz sebe. Naslonil se je na okno in dolgo gledal dol na senožet. Pa se je začel spominjati, kako je prav ob tem oknu najraje bral, ko je bil še otrok. Tudi pozimi je tu sedel, čeprav je bilo v sobi komajda tri stopinje nad ničlo. Zavil se je v stare odeje in bral. Zunaj je udarjala burja, on pa se je izgubljal v bojih z vitezi, v napetih pustolovskih romanih, ki jih niti še ni dobro razumel, a jih je požiral. Potem pa so ga v nočeh zasledovali vsi tisti pogumni možje in so mu skakali nad glavo, da se je dostikrat vreščav zbudil in ga je morala mama miriti. Vsi so menili, da se mu bo od vseh teh knjig enkrat zmešalo. In verjetno so imeli vsaj deloma

prav, saj je imel obdobja, ko ni hotel več z nikomer govoriti. Preždeval je za knjigami in bežal v gozd. V prejšnji zimi jih je navlekel domov in v majhni sobi čakal, da se je mama odpravila spat, potem pa si je določil drv v malo pečico, se udobil na star kavč in bral pozno v noč. Koščki zgodb so se mu zapičili v možgane, da jih je kar naprej dočuteval in premišljal. Naveličal se je gledanja skozi okno. Hotel je že oditi, nenadoma pa ga je zmotil zvok kosilnice. Kdo, kje? ga je začelo zanimati. Nagnil se je skozi okno in videl, da gredo sosedovi kosit travnik, za katerega se je prejšnje dni dogovoril. Stisnilo ga je: Tuji ljudje bodo kosili naše travnike, tuji ... Tako bo to zdaj šlo. Do polovice bodo kosili, polovica bo pa letos ostala. In potem nenadoma vidi očeta v redeh. Jutranje sonce ga oblije čez ramena, on pa v rdeči majici zamahuje in se pači od napora – zadnja leta ni več zmožgel, pa se je kljub temu skušal bahati, kakšen kosec da je. In to je njegovo trpinčeno srce popolnoma izmozgalo, da je prenehalo biti pred dvemi leti, pa prav pred košnjo ... Še koso je sklepal in padel v senco, za vedno ... Spet ga je videl, kako gre čez senožet in stopa čez redi. Prešteva jih in si kima. Potem je cel dopoldan tih in bled. Ko je bilo košnje konec, si je ponavadi privoščil dva litra vina, cenenega, kajpak. Obsedel je na stolu in pil tistega svojega »ribiča« Prekrižal je nogi in spuščal trudne roke ob telesu. Mlel je besede, da bo še vse dobro, da bo drugo leto še več pokosil, da ... Če pa mu je kdo omenil kosilnico, je takoj začel z razlago, da kosilnica uniči travnik, da ne kosi prav. Da je kosa dobro za seno. Ta prekleta starožitnost, prekleta ... mu je prhnilo čez ustnice. In potem je še kar slonel na oknu in gledal soseda, kako spretno suče kosilnico. Močan in plečat možakar, gol do pasu, v kavbojkah. Malokrat sta govorila, ker je bil tih in resen. Še

lani sem jaz kosil s kosilnico, ja, je začel premišljati. Drugače sem se lotil tistega travnika, drugače. Najprej sem odkosil dve redi na začetku, potem pa še na drugem koncu, da sem lažje obračal. Tale pa kar rine, pa potem nazaj, pa obrača. No ja, on že ve. Jaz sem kar dobro zastavil in dobro mi je šlo, o ja. Upal sem, da bova z mamó vsaj deset let še lahko redila kravico, da bom našel tu zgoraj svoj mir, potem pa, februar in ... Stisnilo ga je nekje v želodcu. Spet bi lahko zajokal, a se je le nekako zadržal in še naprej gledal kosca. Vzdignil se je in se odlepil od okna. Lahen preprih je zanihal zavese. Šel je v kuhinjo, da bi pogledal, kako napreduje kuha krompirja. Odločil se je, da zapiše v dnevnik, kdaj so prišli tuji ljudje kositi na travnik pod hišo. Spotoma je pregledal starejše zapise. Srhne ga ob misli, ki jo je zapisal pred dnevi: Mar so se energije razselile v stvari. Če se prav spomnim, je oče imel tri izvrstne kose, ena je počila takoj po njegovi smrti, njegova motorka nenadoma ni hotela več vžgati, prav tako ne moped in njegovi trdni gozdarski čevlji so prav tako v hipu razpadli, popustili so šivi. Grablje, ki so bile samo njegove, so se še isto poletje zlomile ... In zdaj ne dvomim, da je njegova energija držala te stvari skupaj ... Ko je mama odšla, tisti popoldan so loputnila vrta, v stari kuhinji so zatrlinkala okna, čeprav ni bilo niti najmanjšega vetra ... In skodelica, iz katere je najraje pila kavo, je padla iz omare na tla, najbrž malo tudi zaradi moje nerodnosti, vendar ... Porcelanasta skleda se je razbila, svečnik se je kar sam znašel na nočni omarici, na njeni strani vzglavja. Kdo ga je postavil tja, kdo? So stvari, ki jih razum nikoli ne bo dojel, so. In metulj, ki je plaval nad trugo, ne gre mi iz spomina, velik rjav metulj. Je to ...? Ne, saj o tem sem že pisal, ne ... Duša, kaj pa je duša. Nisem jaz določen, da bi se prepiral z

Bogom, če res je. Kaplje solz naj me izperejo, da bom bela kost v brezčasnosti, ki niha v vrtu nad starimi travami ...

Zaprl je zvezek in tesnobno zazehal. Dobra glasba je prihajala iz radia in krompir je povreval. Pa spet telefon. Kdo pa zdaj? Bal se je teh klicev, ker kar ne more pozabiti tistega usodnega: Gospa je ... S težkimi koraki je prišel nazaj in dolgo kar sedel. Ponujajo mi poučevanje na večerni šoli, septembra ... Na večerni šoli!? No, bolje kot nič. Od nečesa bo treba živeti. Nekaj izkušenj je, saj sem to počel že v Ljubljani, takoj po študiju, matematika, fizika, morda pa kemija in biologija, niso znali še povedati. Bomo videli. Jutri moram dol, da se dogovorim, k ravnateljici moram. Nikogar ne poznam spodaj v mestu, razen ženske na centru za socialno delo. Neznanec v mestu, mu je brnelo skozi misli. Nasmehnil se je ob spominjanju, kako je bilo, kako se je priselil v garsonjero v starem bloku. Pričakoval je, da imajo vsaj centralno kurjavo. Nemalo je bil presenečen, ko je prvič prespal v tistem stanovanju. Nad njim je stara gospa že malo po peti uri zjutraj drobila drva kar na balkonu, da je potem kurila, čeprav je bil september še topel, september tistega leta, ko je oče umrl ... In knjižnica, dve večji sobi v neki stari vili, čitalnica pa samo malo večji prizidek. In tudi tam je videl še peči na drva. Mar je to mogoče, se je spraševal. Pisalo se je leto 1987. Ko je odkril, kje je knjigarna, ga je spet osupnilo. Že na vratih so ga presenetile plastične igrače: traktorji, tovornjaki, nekakšni buldožerji. Torej je treba narod vzgajati, da bodo dobri delavci, Bog ne daj jim dati knjigo, Bog ne daj ... je takrat pomisli. In potem je šel po ozkih zavutih stopnicah v zgornji prostor, kjer so prodajali knjige. Tam pa ... kurja juhica za dušo, nekaj takega, duhovnost, pa skromna bera leposlovja. Ni bilo kaj dosti, je pomislil. In potem ležanje z

nahrbtnikom ob sebi v parku ... Pa pridejo policaji. Kdo ste, zakaj ste tu, kam greste, koliko denarja imate, osebno prosim ... Res, tujec v mestu, je domislil. Vzel je vilice in šel preizkusiti, če bo krompir kmalu nared. Ni bil še povsem kuhan, zato se je spet usedel in kar strmel skozi okno, potrebno opleska. Klobase bom še zraven, da ... Še nekaj jih je spodaj v kleti, še ... še zadnje, mislim ... je domneval. Potem ga je nenadoma zavrtelo v zamislek. Hudiča, zgodbe s klobasami, pa še nisem zapisal, joj ...! Pograbil je zvezek, preveril nalivno pero in se vneto lotil zapisa:

KLOBASE

Pozni november se je ujel na rogovile praznega drevja. Drobnost sneži že dva dni, snega ni dosti. Prezebam in čakam, da bi spet šel v Ljubljano, da bi si ogrel dlani na njeni svežini. Prejšnji teden je bila tako vesela, ko sem jo peljal na ples, razigrana je bila. In za Ljubljano je bilo nenavadno, da je bilo že toliko snega v sredini novembra. Kar nenadoma se je deževje spremenilo v debelo plahtasto sneženje. Obljubil sem ji, da bom prihajal vsak teden, da bova vedno šla ven, da ... Še zdaj me pečejo njeni poljubi, pa jih moram kar pozabiti, ker je tu zgoraj pozni november in prve burje tako zavzeto tleskajo ob okna, da me je kar malo strah, da katerega ne potre. Mama plete ob štedilniku. Cel popoldan sva pripravljala vse za koline, vse, kar pač gre. Pomagal sem lupiti česen in mlel poper. Ovohaval sem si prste. Nisem si mogel izmiti vonja po česnu, nikakor ne. Joj, in potem zjutraj ... Zaželel sem si, da bi pil sveže zmleto kavo. Ne maram električnega mlinčka. Raje imam starega, ročnega, ki je že ves obtolčen in dolgo pri hiši. Pa nasujem kavo v star mlinček. Meljem, meljem, odpiram lesen predalček in gledam, kako raste

rjav kupček. Štedilnik je že kar dobro ogret. Mama ima opravke spodaj v hlevu, če ne bi me najbrž opomnila, da mlinčka še ni uspela oprati, ker sva v njem mlela poper. In zdaj jaz srknem tisto kavo ... Joj, joj. No, pa je šla kava lepo med pomije, ubogi pujske jo je s slastjo popil skupaj s pomijami ... Naslednje jutro naj bi prišel stric in bi pomagal pri kolinah. Jaz klanja ne prenesem, zato sem se sklenil umakniti v Ljubljano, k njej. In sem se namenil oditi z opoldanskim avtobusom. Dogovorjeno je bilo, da pride brat, da bo pomagal stricu, jaz pa naj bi pomagal v drugi fazi kolin, razrez slanine, cvrtje ocvirkov in podobno. Sedim na avtobusu. Premišljam, kaj bi lahko v Ljubljani počela. Saj res, nocoj je rock koncert, o, to. Hala Tivoli, tja bova šla, tja, me razveseljuje. Gledam, kako burja pometa po cesti, kjer so se že ustvarjali drobni zameti. Ni hudega, drobno novembrsko sneženje. Pojutrišnjem bom zjutraj že spet doma, sklenem.

Snega ni dosti več, kot ga je bilo, ko sem šel. Jutranji šolski avtobus je prišel natančno ob pol osmih pred že odprto gostilno. Zlezem dol in se komaj prebijem skozi rdečelično otročad, ki se gnete pred vrata avtobusa. Šofer jim navrže, da naj se malo bolj dostojno obnašajo, kaj bi to, saj smo tudi mi bili takšni, da, prav takšni. Zaganjali smo se proti vratom in se prerivali, pa čeprav je bilo vedno dovolj prostora. Tako je pač bilo in najbrž je to nekakšen jutranji trening. Popraskam si ugriznino na vratu, bila je pač strastna noč. Hipoma se ozrem po mladi ženski, ki sem jo poznal, sosedova, lepa plavolaska. Kako gleda, kašna ... No, si v mislih rečem, pravkar sem prišel od svoje ljubljene, pa že pogledujem po tej gorski svežosti. Ima me, da bi stopil na kavo, že drugo ali tretjo to jutro. In če se spomnim tiste popoprane ... joj. Raje pohitim

domov, da bova z mamó postorila, kar je še postoriti. Moram zelo paziti, ker so luže zamrznile in jih je na rahlo prekril droban sneg. Kaj hitro se ti zgodi, da se razgleduješ naokrog in ti zdrsne. Tako kot lani, ko sem šel iz trgovine, pa je šla steklenica vina, moka se je napojila, sladkor tudi ... Neroda, je takrat rekla mama. In še je dodala: Kaj misliš, da tu hodiš kot po očiščenih ljubljanskih pločnikih. No, no. Mamó najdem v kuhinji ob kavi. Kadi in živčno vstaja. Hodi k oknu, ki je obrnjeno na dovozno cesto. Nekaj rečeva o tem, kako je bilo v Ljubljani, kaj je z njo in podobne reči. Vidim pa, da jo nekaj tare, nekaj ni v redu. Ugibam, kaj bi lahko bilo. Pa jo kar uprašam:

»Mama, kaj tako pogleduješ skozi okno. A mora kdo priti?«

»Ja, stric Ernest pride. Klobase bo peljal sušit in malo dimit. Že dolgo jih nisem jedla dimljenih. Take smo pripravljali pri nas doma. Suhe in dimljene. Del jih bom pa zalila z oljem, tako kot vsako leto. Rekel je, da bo okrog osmih tu. Boš videl, zabavno bo, boš videl. Nekaj je ušpičil,« mama reče in se zvito nasmíha. Cigareto vrže v štedilnik in čaka ob oknu. Ni trajalo dolgo, pa pride stric Ernest. Potem sva oba gledala skozi okno, kaj bo. Ustavil se je pri garažah ob cesti, kakšnih trideset metrov pred hišo, tam je bilo pripravno mesto za vkop garaž v breg. Pa je hodil zadaj za garažo, razbrcaval sneg, se sklanjal, grebel z roko, se spet vzravnal in odkimaval z glavo.

»Kaj počne?« uprašam mamó.

»Klobase išče,« skozi smeh reče mama in si zategne vozél rute pod brado.

»Klobase?« se čudim.

»Ja. Imela sem preštete, ampak sinoči so manjkale. Pa gledam, študiram, potem pa danes zjutraj vidim tiste sledi čez gozdček. Pa grem po sledi in najdem vrečko s klobasami. Verjetno se ga je sinoči nalil, pil je, saj veš, kakšen je, no. Pa si je vzel še dodatno plačilo, čeprav sem mu naložila kolin, o ho! No, pa ga zdaj glej, kako išče klobase. Kar naj jih, poštenjak, kar naj jih. Glej, da mu ne boš kaj omenjal. Delajva se, kot da nič ne veva,« mama pokimava.

»Klobase je ukradel?« me zalije rdečica. »Čisto po njegovu,« še navržem in potlačim jezo. Ne traja dolgo, da pride do hiše in si prižvižga po hodniku. Vrata v kuhinjo so odprta. Ves bahav se postavi v stežaj. Vidim, da je zarden, nekako zadregan. Robato vošči dobro jutro. Malo opleta o vremenu, o kolinah, ki da so bile kar v redu, da je bil lep prašič, da bo dosti ocvirkov, jaz pa si ne morem kaj, da ne rečem: »In klobas!«

»Ja, ma je zmeraj več dni kot klobas,« skozi smeh reče, da bi nekako ublažil nelagodje. Očitno je posumil, da ga je mama odkrila.

»Dnevov ni treba šteti, klobase pa, da se ve, za koliko dni jih bo,« mama reče in mu natoči pošteno mero žganja. Sede za mizo in si ga s tresočo roko pritegne.

»Ja, ja, imaš prav, dni ni treba šteti, kar sami tečejo. Smo pa včasih šteli krompirje v tej hiši, smo. Pet otrok nas je bilo in stara dva. Pa smo jih na pomlad šteli. Oče ni pustil, da bi se širilo njive, njemu je bila ljubša živina. Škoda je bilo tistih nekaj bilk trave. Tako je bilo, ja. Šteli smo, šteli, krompirje. In, ko je mama šla po drva, smo včasih fantje kakšnega še na pol kuhanega ukradli iz kotla. O, tudi ko se je kuhalo za prašičke, smo kradli repo

in krompir. Še najbolj sladek je bil tisti, ki je bil malo nagnit. Je bila revščina, je bila,« pokimuje, potem pa na dušek spije žganje.

»Pri nas, hvala Bogu, nismo nikdar bili lačni, ker je bila velika kmetija,« mu mama reče in mu naliže še eno žganje.

»Ja, tam je druga pesem, tam ste bili gospodje,« stric prikimuje in si popravlja zelen lovski klobuk. »Si pripravila klobase? Jože je že zakuril. Te dni bo svoje malo dimil, pa bomo še vaše obesili. Meni so vseh malo dimljene,« se vneto razgovori.

»O ja, v ješprenj smo jih pri nas dali, pa tudi kar take, suhe smo jedli. Tu nimate te navade, ne,« mama zapelje pogovor v to smer.

»Ne, res ne. Vse se da v mast in olje,« reče stric Ernest in še bolj rdeči v obraz. Res da je v kuhinji precej vroče in žganje tudi naredi svoje.

»No, mi smo jih tudi nekaj zalili z mastjo, ampak že suhe. Tiste smo poleti porabili za kosce. Radi so si mazali mast na kruh in prigriznili klobaso. Malce močne so bile,« mama pokima.

»O, ja, take pa res. Naši stari pa so nosili v gozd cikorijo za pit in hladno polento zabeljeno, če je bila zabeljena, nekateri še tega niso imeli, tudi samo kos pogače, pa deljaj drva potem. Joj, se je spremenilo,« stric zavzdihne in si prisloni kozarček na trepetajoči ustnici. »No, so klobase preštete, naštimane, so?« še reče in si obriše potno čelo.

»So, so,« mama prikima. »Šestdeset parov jih je, ne več ne manj. V plastični posodi čakajo, v veži. Saj ti jih bo Bogdan odnesel, no,« reče mama in me gleda roteče,

najbrž mi hoče zabičati: Pazi, da mu kaj takega ne zineš, kar bi ga razdražilo, saj veš, lahko se ujezi, sede v avto in gre.

Pokimam. Ernest izpije žganje, se vzdigne in lahko greva. Pomaga mi nesti plastično posodo. Ročaj je hladen in oster. Reže v roko. Klobase dava v katrco. Počakam, da odpelje. Pridem nazaj do hiše.

»Bodi brez skrbi, natančno toliko jih bo nazaj pripeljal. Zdaj ve, da vem. Kar naj, tatinska sraka, kar naj. Ne vem, če ga kdaj peče vest, take ponavadi ne. No, greva v hišo, še veliko dela je.«

Nagnil se je nazaj in zaprl oči. Čutil, je da ga desnica kar peče od tako hitrega pisanja. Nekaj časa je poslušal klenkavico stare ure in pomisli: Šteli so krompirje, šteli so žlice masti, šteli so vse, revščina ... Danes pa mu ni ničesar zadosti, še eno hišo gradi, dva avta ima, traktor ... Ne vem, ne razumem. Kaj pa krompir, je kuhan, zdaj bo že razkuhan, ga je zdramilo. Poiskal je črno ponev, vso obtolčeno in staro. In nenadoma so mu zabliskale slike. Zavidaval je mamo, kako beli ješprenovko z maščobo v tej ponvi. Zaliva z vodo iz lonca, kjer je kipela ješprenovka, potem pa vse skupaj zlije nazaj v lonec, da zašumi in se nekaj rjavkaste tekočine razškropi po plošči štedilnika in se majhni dimčki vzdigujejo nekam pod strop. Tista majhna kuhinja ... Da si komaj stal ... Pa bi jo oče popravil. Kupil je že železo, cement, potem pa se je spet vmešal Ernest: da se stari materi ne bo razbijalo nad glavo ... je kričal. No, zdaj pa imajo, stara kuhinja je deloma že zgrmela dol in v spodnji prostor, zdaj pa imajo, se je nasmehnil in se polotil priprave zabele. Krompir je odcedil. Ugotavljal je, da se je

malo razkuhal, da je povsem zmehčan, že malo zdrizast. Ga bom pa pretlačil in dodal veliko čebule, pa bo, se mu je nasmehnilo.

Popoldan je spet šel k globelim v gozdu. Nasmihal se je smrekam, ki so jih tako ponosno stražile. Spotoma je drobil spomine, kako je tu mimo vadil hojo na novih smučeh. Ni šlo najbolje, ker je bil neroden in sramežljiv. Ni si upal na zasilno smučišče, kjer je že brnela majhna vlečnica. Vsi sosedovi otroci so se tam razkazovali, kaj že znajo, on pa se je raje umikal v gozdne sence in lovil ravnotežje po odročnih poteh. Primerilo se je, da je do mraka takole križaril po gozdu. Redkokdaj je koga srečal, morda kakšnega lovca, ki se je čudil tej njegovi odmaknjenosti. Še najraje je srečal starega Maksa, ki je znal povedati kakšno zanimivo prigodico. Ustavil se je ob debeli smolnati smreki in v mislih še enkrat obnovil tisto zgodbo o srnjačku, ki je padel v globoko zasneženo jamo in je tenko prosil za življenje ... Mimo je prišel Maks, usekal stopinje v jamo in ga rešil. Nesel ga je domov v hlev, ga vzredil z mlekom in senom, na pomlad pa ga je poslal v gozd. In kar nekajkrat se mu je prišel pokazat na jaso za njihovo hišo. Vsaj dve leti se mu je še takole prikazoval, dokler ga ni nekdo uplenil. In prav blizu je tista jama, prav blizu ... se je spomnil. Pohitel je tja in dolgo gledal v strmino. Ni mu bilo jasno, kako je lahko Maks prišel gor s srnjačkom za vratom. Dobro, ko je zmrzel sneg in zbit, ja ... je domislil in šel naprej. Izogibal se je glavne ceste, ker ni hotel srečati prav nikogar, ker mu ni bilo do pogovora. Namenil se je na visoke goljave, kjer sta včasih z mamu nabirala maline in kjer je pel in tolkel s šibo po vodi. V mislih je spet tisti deček z majhnimi škornji in s šibo. Prezebel stoji na kolovozu in poje. Tolče s šibo po vodi in komaj čaka, da mama pride spet dol s polno posodo

malin. Včasih je trajalo kar dolgo, da je prišla. Vsake toliko sta si zaukala, da sta vedela, da sta. Bal se je tistih težkih megel, ki so se včasih vzdignile iz jam in so se plazile vse gor do ceste, ga za trenutek zagrnile in se spet razkadile. nad jamami. In kadar so bile takšne megle, ga je strašno mrazilo. Skakal je in letal po cesti gor in dol, da bi se ogrel. Umislil si je tudi samosvojo igro. Izbral si je malo večji kamen, si nanesel kup manjših in ciljaj veliki kamen. Premikal se je vedno bolj nazaj in ga skušal zadeti z vse večje razdalje. Včasih pa si je izbral kakšno deblo in ga toliko časa ciljaj, dokler ga ni zadel. Ko je končno prišel na tiste poseke, zdaj že spet obrasle z drobnim grmičjem in posameznimi debli, se je dolgo razgledoval dol nad dolino, kjer je migljala sopara, in tja daleč čez Kras se je dalo slutiti morje. Morje, morje, je zapelo v njem. Lani sva bila v Izoli, se je toplo razlilo po njem. Joj, sem bil ljubosumen, ko se je poleg nje ulegel tip v črnih kopalkah in jo kar naprej nagovarjal, da bi šla skupaj plavat. Jaz pa sem samo molčal in cucal pivo. Nisem si bil na jasnem, da jo zares ljubim. Mislim, da je šlo bolj za občutek posesti, to mislim zdaj, se mu je utrnilo. Ja, ja, Izola. In ko sva pijana iskala pot skozi majhne ozke ulice, se mi je zdelo, da jo izgubljam, da sva skupaj samo zato, ker preprosto ona nima kam, ker ... Stanovala je v moji najeti garsonjeri v Ljubljani in ... Kako bom vse to pozabil, kako. Žareča snov njenih pogledov me je zalepila na orbito tujega planeta in tam sem videl šifro najine razhoda ... je nenadoma iz njega vzbrstel verz, tam zgoraj, kjer je začutil otroka ob luži. Šla si čez sipine noči in s seboj odnesla molčavca, ki je zibnil mesečino, da bi dorekel svojo samotno orhidejo v sebi. In prejadrala si zaliv, v katerega sta vrgla ribje kosti ljubezni, v noči, ko so treski obrali figovec pred oknom in so ciprese šililile svoje

temne konice, s katerimi bi prebodle oblak težkih dni. Začutila sva ranljivost sonca, začutila sva meglo naveličnosti, ko sva hotela biti nedorečena za majhne večnosti. Prenočila sva še eno strast in z jutrom umita na obali spoznala, da sva sama v dvoje ... Njeni pogledi so ovili neznanca v vijoličastih kopalkah, ki je stresal poželjivost nad njeno mokro kožo. Biseri poljubov so naenkrat postali majhne frnikole, ki so se izgubile v neki pozabljeni otroški sobi, kjer se je stara mačka igrala z nepomembno teniško žogico. Nor od vzbrstenosti sem klečal v pesku in pustil njenim solzam, da so izmle ljubosumje. Preštela sva zvezde, spila večer in legla v pesek. In morje je dajalo ritem vzdihom, ki so zamrli z jutrom, ko sva se odpravila v betonsko kletko najinega razhoda. Letos je z drugim na morju ... je odmevalo iz njega, je z drugim ... je z drugim ... je z drugim ... In spet je deček s šibo in v škornjih. Gre po cesti in kliče tistega drugega otroka v sebi, ki je naivno zvedav in izgubljen v meglah, ki jih je tako sovražil. Nenadoma bi rad postal orel. Zamišljati si je začel, kako bi odjadral daleč gor in videl ves ta skrivnostni gozd, v katerem so spale vile in škrti in hudi možje, ki jedo otroke. Dolga utrudljiva hoja ga je prijetno razbremenila. Malo ga je začelo skrbeti, kako bo v večerni šoli, ker že eno leto ni učil, razen nekaj inštrukcij iz matematike za okoliške otroke, večinoma deklice, ki jim ni šlo. Prijetne ure v prijaznih hišah, kava, klepet, potem pa razlaga matematike ... Saj ne, da vse te deklice ne bi bile razumne, ne, le, zdi se mi, da so imele strah pred matematiko, tako nekako ... Saj sem ga tudi sam imel, o ja, se je spomnil svojih šolskih tresavic. V Ljubljani sem imel zanimiv razred večernikov. Petnajst jih je bilo ... Skoraj vse bi še spoznal, ena od deklic si je našla bogatega gospoda, dva fanta sta šla

nekam ven, ostali pa, ulica ... In najbolj smešna sta bila starejša možakarja, nekaj čez štirideset ... Prideta na deževen dan med tisto mularijo in mencata. Nekako smo se dogovorili, da bosta delala razredni izpit. In tak je bil tudi dogovor z ravnateljico šole. Pa prideta na izpit – pojma nista imela. Začela sta vleči kuverti in ... Odklonil sem tisto podkupnino. Ravnodušno sta mi povedala, da je šlo tako pri vseh ostalih in da sta samo še matematika in fizika ... Obema sem poklonil tiste ocene, v zahvala pa sta dala nekaj buteljč vina, no ... V nekem skladišču sta delala in so zahtevali, da imata dokončano osnovno šolo. Čez nekaj dni me je poklicala ravnateljica in mi z nasmeškom povedala, da sem ravnal prav ... Večerna šola ... Tista deklica si je risala rožice na nove superge ... Iz neke trme se ni hotela učiti. Ni prenesla moškega ukazovanja. To sem izvedel šele kasneje, ko sem slišal razgovor ravnateljice z njeno mamo. Slučajno je bilo okno pisarne odprto in sem poslušal, ko sem odklepa kolo ... »Pa znate, djevojčica ima straha, moj muž, znate, on, kako da vam rečem, ponekad izgubi živce, pa jo udari. Šta ja tu mogu, ništa. On još radi, prima platu, a ja nema posla. Tražim, al nema ... Ma bila mi je dobra ona, znate, do sedmog razreda. A potem, je par puta šla van, pa porasla je i ljubav i to. Ma željela bi ja, da mi djete završi osnovno školo, željela, ali ... Pa znate, kako je, mene ne sluša, a muž gubi živce. Puno radi na gradalištima, i ponekad ga nema po deset dana i više, pa onda ... težko je to ... neznam, šta da uradim s njom. Ne dam ji para, pa se nekako snađe. Ima momka, znam, da ima, ali ... Ma neznam, ne znam, šta da radim ... Ja tisti ponedeljek. In popoldan pride spet v razred, vsa razmršena, neprespana. S seboj je imela neko revijo, nobenega zvezka, pisala, nič. Mirno sem šel do nje in zavohal, da tudi umita ni, morda že

več dni ... Ulica, ulica ... Prosil sem jo, če bi se lahko po pouku pogovorila. Privolila je. Ko smo končali za tisti dan, sem jo počakal v majhnem parku in je res prišla. Takoj me je napadla, da kaj hočem od nje, da ona ni za denar. Osuplo sem jo gledal. Potem sem ji počasi začel razlagati, zakaj mora narediti šolo in kaj se da v življenju spremeniti, ne da bi bilo treba kaj bistveno spreminjati življenjske navade. Kar dolgo sva se pogovarjala. Pridobil sem njeno zaupanje. Vsak teden sva se tako pogovarjala in začela je celo sodelovati pri pouku. Izkazalo se je, da je zelo inteligentna, no, saj je bila do petega razreda odlična, potem pa, zgodnja puberteta, dominanten oče ... malce se je tudi zakajala, ostala je na varni razdalji do resnejše drogeraške scene. In čez nekaj tednov je začela v šolo hoditi urejena, nekako zresnjena. Še vedno sva se dobivala v parku in dolgo govorila, o vsem ... Skrbelo jo je tudi, če lahko zanosi, če ima fant dva kondoma ... In kje se dobijo tabletki ... In kaj je pravzaprav AIDS. Osrečena z razrešenimi strahovi me je nek popoldan kar objela in poljubila, na prav poseben način me je poljubila ... Pomagal sem ji pri kemiji, ker ji res ni šlo. Hitro je stvari dojemala in se neverjetno dobro organizirala. Kmalu je bila najboljša na večerni šoli. Fantje so jo začeli zafrkavati, da se je prelevila v piflarco, a je za seboj potegnila cel razred. Nekako so uvideli, da se z delom, da nekaj narediti, le malo je treba posedeti ob zvezkih in gre. Potem se je zaposlila kot natakaraica, ob delu končala najprej poklicno šolo, potem še srednjo ekonomsko in dobila delo tajnice v nekem manjšem podjetju. Še velikokrat sem jo videl v dobrem avtomobilu, jaz pa sem ostal na kolesu in čakal na zeleno luč, ko se je peljala mimo in mi pomahala. Te zgodbe, je domislil in se odpravil nazaj dol na planoto.

Že dolgo ni šel s kitaro zadaj za hišo, na stopnico pred vhodom na podstrešje. Tisti vhod je krstil za kapelico trpljenja, ker so vsi rodovi tja skozi tlačili seno, prinesoč ga na glavah – kako neumno, ga je vedno znova obšlo, če se je tega spominjal. In nemalokrat so ga zalivali spomini na otroštvo, ko je moral tlačiti seno pod strmo streho; tam se je komajda dalo dihati, prah, solze in vročina ... Olajšanje je prišlo šele na večer, ko so se polivali z vodo ob vodnjaku. Takole je slonel na stopnici in uglaševal kitaro. Vse naokrog je dišalo po pokošeni travi. Košnja je bila v razmahu. In so se zvrstile slike zadnje košnje z mamo. Sama sva ostala na razsežnem travniku, sama. Brat ni dobil dopusta. Takrat je že bila kosilnica pri hiši. Mama se mu je zdela izžeta in ni imela več tiste lahкости v gibih, ki so jo krasili v prejšnjih košnjah; ne, ni bilo več tiste skorajda baletne razgibanosti, ko je seno kar letelo pred njo. Daleč naokrog je slovela kot najboljša grabljica. Lansko poletje pa ... ga je sesirjalo. Počepnila je pod leskovje in si oddihovala. Vse je moralo biti kot nekdanj, vse. Najprej sta od zgodnjega popoldneva delala ograbke, potem, ko so se sence podaljšale, pa majhne kope. Morale so biti strogo v vrsti, pa lepo ograbljene. Ko so bile končane, je mama naslonila roko v bok, zapičila grablje v zemljo in oddahnjeno rekla: »Pa sva jih. Dve sta več kot lani, več bo sena.« Svojo trudnost je odnašala čez sence. Naslednje dni sta seno le spravila na podstreho. Po vsaki deseti nošnji je mama šla na podstrešje in seno poravnala. Kako se je mučila, kako se je mučila ... In v tisti vročini, ko sem kosil, je šla v trgovino in mi prinesla brezalkoholno pivo. Takrat nisem pil drugega ... Še jo vidim, kako je prišla po ozki stari stezi in komaj nesla vse, kar sva rabil za tiste dni. Sebi je za žejo kuhala ječmenovo kavo – projo, v katero je dala malo

limone. To je bila njena pijača. In ko je bilo košnje konec, kot zakleto, moped takrat ni delal, sem v opoldanski vročini šel dva kilometra daleč v trgovino, da sem mami prinesel banjico sladoleda – rada ga je jedla, rada. Potem je popoldan skuhala kavo in sva si v velikih skodelicah privoščila pošten zajem sladoleda. In opoldan, tisti dan, je skuhala štruklje, kot je to bilo v navadi za vsak konec košnje. Nikoli prej se ni kopala v spodnji kopalnici, nikoli ... Tisto je naredil stari oče in je nekako pripadala teti v Novi Gorici ... Vedno se je umivala v majhnem stranišču, v lesenem škaflu ... Da, da, tisti večer, ko je bil na podstrešju zadnji sveženj sena. Popoldan je še očistila žleb, pograbila vse ostanke sena po poti, koder sem ga nosil. Vse je tako skrbno delala, vse tako natančno, kot da bi slutila, da ... Ga je zaščemelo in spet sililo na jok. Pa se je zbral in še naprej premišljal o lanski zadnji košnji ... Prvič v življenju se je takrat okopala v kopalnici, joj ... Vsi naokrog so jo imeli, naš oče pa ... Stari oče jo je zaklepal, čeprav smo pomagali delati ... Zakleta hiša. Hiša prepirljivcev. In vedno začne prepir Ernest, vedno ... On bi kar odrejal, kako bi se stvari razdelile, kdo bi kje bil in kdo ne. Moji ubogi mami je rekel, da če bi on ukazal, bi mi šli že zdavnaj čez vrh, se pravi nekam v svet ... Če bi on ukazal, če bi on ukazal ...!? Tista košnja, ko je oče umrl ... Ernest je začel z razprtijo tam dol na travniku, ko so bile kope nared. Seveda, veliko vina se je popilo in on je začel, kaj, kdo in kako. In potem naslednjo jesen ... Pridem domov in dobim obupano mamo v kuhinji. Iz občine je dobila nekakšno vabilo, da mora priti nekaj podpisat. Ja, hudič prekleti od Ernesta. Izmislil si je, da bi bilo treba najprej zaščiteno kmetijo spremeniti v navadno, da bi si lahko delili zemljo po njegovem razmišljanju in hotenju. Uboga mama se ni spoznala na uradne papirje in

niti to ji ni bilo jasno, kaj pomeni zaščiten kmetija. To je v praksi pomenilo, da je tako kmetijo lahko dedoval samo en dedič, ki jo ima namen še naprej obdelovati in gospodariti. Najprej je bil to moj oče, ker pa je na hitro umrl, je kmetijo prevzele mama. Ko je stari oče umrl, so se vsi odpovedali dedovanju in se med seboj dogovorili, kako in kaj, samo načelno dogovorili, nič niso zapisali, nič niso pravno urejali. Moj oče je tako prevzel kmetijo. In to je izkoriščal Ernest. Potem je le odstopil sobo, ki da mu pripada v hiši, čeprav je tiste prostore prenovil moj oče. In to šele po smrti mojega očeta. Na prigovor stare mame je Ernest zahteval en adaptiran prostor zase, da bo gor hodil na vikend, ko bo spodaj v mestu neznosna vročina. Že tako nismo imeli prostora, samo eno sobo in v nizkem prizidku kuhinjo, stranišče in še eno sobo. Pa so se spet skregali. Mojemu očetu niso nič dovolili, nič ... Radi so mu nagajali, nihče mu ni priskočil na pomoč, nihče se ni postavil v bran zanj pred starim tiranskim očetom, ki je od vseh zahteval plačo, dokler se niso poročili, joj ...!!! In tisti papir naj bi mama šla podpisati na občino? Ernest je takrat še delal kot gozdarski tehnik in je poznal nekaj ljudi, ki so bili na občini zadolženi za takšne uredbe. Še dobro, da sem prav tisti petek prišel iz Ljubljane, še dobro. Stara mama je bila še živa, ja ... Cel teden sem imel dopust, pa sem sklenil, da bom mami pomagal nanositi listje za steljo. No, ko sem papir prebral, sem klel in besnel. Svetoval sem ji, naj papir preprosto vrže v štedilnik, potem pa sem se v hipu premislil. Poklical sem Edija, pravnika v Ljubljani, ta pa mi je svetoval, naj grem s papirjem dol do podpisane referentke in naj zahtevam, da stvar nemudoma uničijo, ker tak zahtevek lahko vloži le lastnik zaščiten kmetije, ne pa kdorkoli. In sem res šel, dol sem šel. V ponedeljek.

Referentka je bila vaščanka, torej jo je Ernest dobro poznal. V trenutku je postala rdeča in poiskala mapo z zadevo. Pred menoj je stvar uničila in črtala v veliki knjigi – takrat še ni bilo računalnikov. Tudi mama je šla v dolino, pa ne z menoj na občino, ne. Naslednje jutro je prišel Ernest, kot ponavadi kmalu po osmi. Čakal sem na ta trenutek na hodniku zgoraj in prisluškoval, kaj bo. Stara mama je z racavo hojo pohitela do vogala in čakala, da se je Ernest vzdignil iz avta. Potem sem slišal: »Ti, a je podpisala, a je podpisala?« ga je glasno spraševala in se rahlo tresla, najbrž zaradi nervoze. »Ni, ni,« je Ernest odgovoril. »E, je lisica, je,« je stara mama pokimavala in zamahovala z roko. Odšla sta v hišo. Jaz sem šel dol in se delal, kakor da ne vem za nič. Stric Ernest me je bebasto gledal in pokašljeval. Spraševal me je običajnosti, o dopustu, o delu v Ljubljani. Videlo pa se je, da mu nekaj ne gre prav. Praskal se je po nosu in živčno pokašljeval. Obut v težke gozdarske čevlje in v rdeče dokolenke je bil prav smešen. In vsak popoldan je prišel na krajši počitek k mami ... lepa služba, lepa. Malo hodiš po gozdu, spiješ nekaj brizgancev, potem pa na mineštro k mami, krajši počitek in domov. Smešen je bil, ko si je po počitku privoščil srkanje limoninih rezin, da bi pregnale mačkasto počutje po kratkem popoldanskem spancu. In koliko popra si je vedno dal v mineštro. Tak je, tak ... je domišljjal, še vedno usločen nad kitaro na tisti betonski stopnici. Tole zgodbo s tem papirjem, to pa moram jutri zapisati, se je odločil. Potem je spustil dolge prste nad strune. Zvok je plašno odvibriral v gozd za hišo, kjer so še rasle dedove smreke. Skušal je ujeti melanholično melodijo, ki jo je zadnje čase največkrat ponavljal. Šlo mu je, celo tako dobro mu je šlo, da se je vtikal v melodijo in pustil solzam, da so

padale nekam na razgret lišajast beton. Ko je končal, se je vzdignil in odhlipal ostanek melodije. Prešnilo ga je: Izgubil sem mamó, izgubil sem njo ... Ženske ... Mama, zakaj!? Oprosti, mama. Oprosti za tisto kričanje v štali, ko si mi rekla, da bo prišel Ernest in bo pomagal popravljat jasli. Oprosti, mama, za tisto kruto besedo, oprosti, če si tam zgoraj, oprosti! Veš, morda je takrat v meni zapel moj tiranski oče, ki ti je tako dostikrat rekel, čeprav vem, da tega nikoli ni zares mislil. Še ga vidim, kako skrči pest in zamahuje proti tebi in reče: ubil te bom! Vidiš, tako sem tudi jaz na nek način zaigral njega. Oprosti, mama, prekratko je bilo vse skupaj, teh nekaj let, dve, tri zime ... Prej me ni bilo doma, nisva vedela, da ... In vem, da je moj odhod zgubil tvoj obraz, vem ... Celó življenje sem bežal z doma, celo ... Joj, mama, se spomniš tistih žalostnih nedelj, ko sem kot dijak odhajal dol v dolino, takrat še po makadamski cesti. In bile so kratke počitnice, prvi maj, da ... In ti si me v rdeči volneni jopici pospremila daleč tja dol, skorajda prav dol do prve vasi. Pri tistem velikem topolu si se ustavila in takrat sva oba začutila, da je nekaj grenkega, da je to nekaj bolečega, ta razhajanja. Ko sva stala tam v senci topola, sem gledal tvoje rjave obnošene in prašne čevlje. Takrat sem videl, da si iz žepa potegnila bel robček – vedel sem, zakaj. Nisem si upal pogledati nazaj, da ne bi videl tvoje sključene postave, ki se je odpravila nazaj v hrib, dobrih devet kilometrov pešačenja na planoto. Potem me je le premagalo in sem se ozrl. V daljavi se je videla tvoja rdeča jopica. Nazaj grede si boš utrnila kakšno solzo in tiste zatajene boš smrknila v robec. Gledal sem za teboj in takrat si se tudi ti obrnila, pomahala si mi ... Dijak sem bil, v prvem letniku, v Mariboru. Daleč stran, daleč. Mama, nocoj se odpirajo vrata pogovora, nocoj. Glej, sedim tu,

kjer si še lani počivala, ko si še zadnjič tlačila seno pod streho. In kaj si bila v tej hiši, kaj? Dekla, prezrta dekla. Jasno, bila si iz druge pokrajine, pa so te zato malo čudno gledali, vem. In oče, kaj je on naredil, da bi ti bilo bolje, da bi nam bilo bolje!? Saj sem jokal, ko je umrl, seveda sem ... Jaz ga še danes ne razumem, mama. Se spomniš, ko sem kupoval nekaj opreme za ljubljansko stanovanje, se spomniš, kaj mi je rekel. Preprosto mi je rekel, da naj si stvari zaslužim. Vsem ostalim so starši pomagali, on pa ... Ne razumem, zakaj se je tako oklepal te revščine. Nič ni hotel narediti, da bi mu bilo bolje. Zahteval je poslušnost in delo. Za vsako košnjo sem moral jemati dopust, brat pa je moral še od plače dajati nekaj denarja, da je lahko oče gradil tisto majhno hiško, najbrž kar tako, za zabavo. In kaj bo sedaj s tisto hiško, mama? Gledam jo, saj je lepa, lepo ujeta med smreke, pa mi ni jasno, čemu bo služila. Nekaj je govoril o turizmu, on ... Nekaj kredita je dobil, gradil mu je prijatelj in je šlo. Zdaj bo tam, in kaj naj zdaj jaz in brat s tistim, kaj? Nima napeljane elektrike in tudi vode ne, tisti majhen vodnjak, ne vem ... Vse je bilo tako čudno, kajne mama. Nikoli te ni peljal na ples, nikoli nismo šli skupaj na izlet, nikoli nismo bili skupaj na kakšnem pikniku, kaj šele da bi šli na morje kot druge gozdarske družine. Da bi oče kupil televizijo, nemogoče ... Še radio se je smelo poslušati samo, kadar je on to hotel. In košnje. Bila je samo ena steklenica radenske za celo družino ... Tebi je ostajalo samo garanje, pa nič drugega. Izgubila si se v teh gozdovih, kjer si trosila seme svojih solz. In zagotovo rastejo lepe lilije, kjer si jokala, zagotovo. Vem, da si dostikrat na skrivaj jokala ... globoko v gozdu, da ni nihče videl, vem. Izgubili smo se, mama, izgubili. Oče jih je imel šestdeset, ko ga je poklicalo v temo, ti pa prav tako šestdeset, nekaj dni čez.

Kaj je ostalo od vsega? Meni so ostale solze in žulji. Vsega je zame naenkrat preveč. Kosil sem še na roke, dokler nisi kupila kosilnice, prašička sem vzredil, bik je še v hlevu, na jesen ga bomo pokončali, tvoje kokoške so tudi še in prašiček se redi. Pustil sem ljubljansko udobje in prišel sem gor, kjer niti kopalnice ni več, ker je Ernest sebi napeljal vodo iz vodnjaka zadaj za hišo, pri tem pa je tako nerodno razbijal stene zbiralnika, da se je v vodo nabralo veliko zemlje in zamašilo cev do stare hiše ... Pa se mu ne da dopovedati, saj veš, mama. Zdaj se ne da nič več popraviti, prav nič. Ti si končno našla svoj počitek in zdaj lahko sanjaš. In hvala ti, mama, za tri čudovite zime, za tri moja najsrečnejša leta. Nikoli ne bom pozabil juter, ko si me bezala iz postelje, če ne drugače, si name poslala psa, da me je prisilil k vstajanju. In vse tiste tvoje zgodbe, ko so pele pletilke. In še nekaj je čudno, mama. Lansko jesen si od nekega potujočega trgovca kupila slaba domača jabolka, čeprav sva podobna imela doma. Tista jabolka naj bi bila iz tvojih rojstnih krajev, zato si jih kupila. Kolikokrat sva potem pila kompot in si jih lupila po večerji, olupke pa namenila pujsu. Zdaj mi je jasno, da si hotela še zadnjič okusiti nekaj, kar bi te spomnilo na tvojo pokrajino, ki si jo tolikokrat sanjala in te je včasih tako žejalo po njej. Vedela si, kaj je domotožje, o, vedela, saj sem ti ga dostikrat prebral v očeh. Velikokrat sem se spraševal, kaj lahko človek zares sluti. In celo tisto jesen sem slutil, da ... Ne morem tega reči, mama, ne morem. Glej, če moreš, mi oprosti, da sem te tudi jaz zanemarjal, kot te je oče. Krivico smo ti delali, vsi smo ti delali krivico. Ti pa si nas škropila z vdanostjo in neizmerno delavnostjo. Kaj vse nisi znala. Iz starih kavbojk si mi naredila posrečen nahrbtnik, s katerim sem tovoril knjige, zašila si čevlje, če je bilo treba,

naštrikala kape, rokavice, nogavice ... Prebelila si naše prostore, barvala trame za novo streho, barvala železno ograjo, celo zobe za grablje si znala narediti, pa zobotrebce si sama delala ... Nisi se ustrašila niti kose, kaj šele srpa. Vrt, tvoj vrt, vse ti je tako bujno uspevalo. In ni ti bilo težko opleti tudi kakšne tuje njive, še Ernestu si plela njivo krompirja. Smešno, ne ... Ja, tisto pomlad je imel krompir še zadaj za hišo. Trosili smo gnoj, pa pride njegov frajerski sin z golfom, v lepih čevljih, v belih nogavicah, nadišavljen in gleda, kako mi trosimo gnoj. In potem te vpraša, če imaš kakšno pivo, ej ... In ti mu ga, seveda, daš. Potem pa ti gre Ernest in zganja tak cirkus. Hvala ti mama, za ta leta, ki so mi bila darovana s teboj. Tiho si prenašala moje odhode v Ljubljano k njej, ki je nisi pretirano spoštovala, ker si verjetno slutila, da ... Mama, to je pa moja druga bolečina, saj ... Ne vem, katera je hujša, pa obe sta prišli z roko v roki. Ti si me tako nenadoma zapustila. In ravno dobro sva se ujela. Zdelo se mi je, da si celo malo ponosna na moje pisanje. Včasih si odprla vrata v mojo sobo in poslušala, kako »štepam« besede na pisalnem stroju. In celo prebral sem ti kaj, pa si samo rekla – lepo. Nisi brala knjig, ker si bila vsak večer utrujena, še televizije nisi dolgo gledala, kar zaspala si ... Vedi, mama, da Dala si mi čudovit humus življenjskih resnic, življenjskega vedenja. S svojo posebno filozofijo si premagala vse zagate življenja, le te zadnje, te pa nisi znala ali zmogla. Vozel na črevesju, so rekli zdravniki, da te je zavezal v bolečino in te dokončno zadrnil. Pa bi lahko šla že prej dol k zdravniku. Ti pa ne, stisnila si se ob štedilnik, kuhala čaje, se grbila in potem ... Ne ... to, to naj bo v temnem zarobju spominov. Nocoj, mama, spet vleče prijeten veter in nosi dišave iz gozda. In zdi se mi, da spet sediš ob meni in si praskaš levo roko, ker te

je nekaj pičilo. Samo tvojih oči ne vidim, ne vidim jih več, mama. Kam si jih skrila? Mar so zdaj mrzle zvezde, ki bodo pršile srebro na moja zavozlana življenjska pota? Saj ne vem, kaj me še čaka. Vidiš, mama, zdaj sem padel v povsem svoj svet, med knjige in te boleče tišine. Na nek način sem spet otrok gozda, stapljam se z njim. Ja, nasmehnem se, če se spomnim, kakšen sem bil, sicer se tega ne zavedam, pa vendar. Baje sem se rad skrival še kot čisto majhne otrok. In pri treh letih sem že odracal do kolovoza in se skril v grmovje. Klicali ste me, hodili mimo mene, jaz pa sem molčal v grmovju in se igral s storžem smreke. Cel popoldan sem tam preždel. Šele pozno popoldan, ko se je delal mrak, sem zlezal na stezo in zagazil v lužo in blato. Tam me je potem našel eden od lovcev, ki je pomagal pri iskanju. Očitno me je zavohal njegov pes. Tak da sem bil ... mama, skrivaški. Veš, mama, da me še zdaj prime, da bi se zaril nekam v gozd in bi se popolnoma odmaknil od ljudi. Dostikrat sem sanjaril o takem skrivaškem življenju, dostikrat. Vse tako kaže, da je samota moja velika ljubezen. Nič mi ne odgovarjaš, mama. Povej mi kaj, povej mi vsaj s šumenjem vetra. Vedel bom, po šumu v smrekah bom vedel, kaj mi imaš povedati. Blago šumiš, torej si na nek način odrešena in mi oproščaš. Hvala, mama. Še velikokrat te bom imenoval v svojih zapisih, vredna si tega. Vidiš, zgodbarjenje se me je prijelo po tebi. Rada si pripovedovala zgodbe, oče, on ... samo tiste iz partizanščine, tiste je rad ponavljal in ponavljal, zdaj s prijatelji, zdaj z nami. In kadar je bila oddaja po radiu. Še pomnite tovariši, takrat je morala biti v kuhinji popolna tišina, pravzaprav smo morali vsi ven. To so bile njegove maše. Tu in tam je še poslušal poročila, drugega pa nič. Pa tisti časopis, TV 15, je moral biti zlikan in spravljen za nje-

govo večerno branje in revija Borec – to je bilo njegovo čtivo. Kasneje še nekaj knjig, jasno s partizanskimi zgodbami, pa še kasneje običajno časopisje, ki mu ga je prinašal brat Ivo, ki je delal v Novi Gorici. Zgodbe, mama, zgodbe me vlečejo. Prvi roman končujem, pesniška zbirka pa čaka, čaka. Zagotovo bom napisal roman tudi o tvojem trpljenju, bom, obljubim, a za zdaj sem še prešibak, dotolčen, okopan s solzami, ne morem. Vidiš, ona je odšla, razšla sva se. Na nek način bi te to osrečilo, zagotovo. No, vidiš, zanihala si konice smrek, torej bo kar res, da se s tem strinjaš. Za nocoj bo dovolj, kajne, mama. In še velikokrat se bova takole pogovorila, verjemi. Tvoji blatni škornji so še vedno v sobi, vse ostalo je zgorelo. In tisti škornji so res polni blata, ker ti v nočeh hodiš po njivah in po gozdnih stezah, ki so ti izpile mladost in lepoto. In zdaj razumem, da si umrla zato, da bi jaz živel dlje, kot pa mi je bilo sprva usojeno, kajne. Čuden dogovor je to, čuden. Tvoja moč je prešla vame, to čutim, to vem. Dala si mi še zadnje, kar ti je ostalo, pravično si porazdelila med naju z bratom. Hvala ti in lahko noč. Zdaj bom še enkrat zaigral na kitaro, potem bom priklical sanje, če bo šlo. In je spet zaigral, tokrat nekoliko glasneje, pa vendar spet nekaj žalostnega, nekaj, kar se je ujelo na vibracije poletnega vetra, ki je zaplesal skozi smreke in otresel prvo roso iz bukovih listov. Pregnetel se je z melodijo in se sločil v bolečino. Ko je končal, so mu spet solze oblile lica. Obrisal jih je, odložil kitaro in dolgo gledal nihajoče smreke. Odsmrkal je in se zbral. Prešinjalo ga je, da bi moral še kaj pojesti, da razen zabeljenega krompirja ni nič jedel v celem dnevu. Odložil je kitaro poleg sebe in se vzravnal. Dolgo je takole kar slonel in pustil vetru, da mu je obrisal lica; nežen poleten veter je to bil, zelo nežen. Zaprl je oči in spet sanjaril. Edina košnja,

ko nisem bil doma, zanalašč ... Izgovarjal sem se, da imam še dosti izpitov, da moram biti v Ljubljani, čeprav ... Ja, takrat je bila Ana, da ... Vozil sem jo gor na Rožnik, imela sva svojo klop, ampak njej so oči usihale ... Vsak dan je videla manj, vsak dan – glavkom. Pomagal sem ji pri dajanju kapljic v oko, šel sem z njo v trgovino, dostikrat sva kar sedela doma in se ljubila. Popoldne sva hodila gor na Rožnik. Nisva se spraševala, kaj bo, kaj hočeva. Samo za roke sva se prijela in šla v poletno tišino Rožnika in Mosteca. In ko sem se enkrat peljal mimo avtobusne postaje, sem ji mahal ... Trapasto, stala je tam, lepa v poletnem krilu in s slamnikom na glavi, jaz pa sem se obnašal, kakor da me vidi, pa me takrat ni več videla, vem, da ne, a obraz je vzdignila in ga celo obrnila v mojo smer. Me je takrat slutila!? Ne vem, a v avgustu je odšla s prijateljico na morje in tam, tam je potem prišel Stane, ki je ravno kupil novo stoenko. Na jesen se je on sprehajal z njo v Mostec, jaz, jaz pa sem kar naprej poslušal tisto pesem: Djevojko mala, kišu, da ti kupim ... Ranjen sem se plazil po ulicah in preveč pil ... Na jesen sem potem dobil službo in je bilo lažje. Prijetna služba ... Popoldanski vratar ... Joj, kako sem enkrat zaspal v samokolnici. Grabil sem listje okrog ustanove, kjer sem delal, spil nekaj piv, si nametal listja v samokolnico in se usedel. Lepo je grelo in me je vzelo za nekaj minut. Potem pa pride eden od sila vljudnih uslužbencev in me prosi, če mu lahko dam ključ od pisarne. To so bili časi, to ... popoldanski vratar, samo popoldan, pet let dela samo popoldan, v soboto pa dopoldan. Škoda, da sem tisto službo tako bedasto zapravil. Ona je hotela, da vendar doštudiram, če ne drugače, pa ob delu. In zato bi potreboval dopoldansko službo, da bi našel čas za predavanje. Prepričala me je. Pa

sem zamenjal službo, bedak ... Tam je bilo čisto administrativno sranje, ubijajoče ponavljanje. Fascikli, telefoni, arhiv, sranje. Študij ni šel, služba mi je težila, z njo, ah, ni šlo. Zahtevala je preveč, razvajenka. In hecno, tudi ona je šla v avgustu na morje in tam spoznala novega, nazaj sta prišla objeta. Ja, morje, morje v avgustu ... Svetloba v avgustu, dober roman je, jaz pa bi lahko napisal Morje v avgustu. Evo, ideja, ga je privzdignilo. Ne, ne, najprej moram končati ta roman, ki zdaj leze iz mene. Začel sem ga lani, enkrat že končal, zdaj pa ... Ne vem, tako sem zavozlan v samotarjenje, da ne prenesem ljudi, res. Zadnjič, pred dnevi ... ni bilo prav. Pišem zgoraj v sobi in zaslišim korake po klancu do hiše. Tu so take tišine, da se vse sliši. Pogledam, kdo gre in sem videl vaščanko, ki je pravkar diplomirala na slavistiki in sem ji dal surov roman, da ga malo lektorsko pretrese, tako, za vajo. In res je imela v roki mapo. Peš je prišla s tistega njihovega brega. Jaz pa sem šel in zaklenil vrata. Potuhnil sem se ... Kako nesramno. Kar je bilo, je bilo. Nabral si bom solato, veliko skledo solate in kruh, pa bo večerja, se je odločil in se le vzdignil. Naj veter odjezdi čez grob tega časa, v katerem bo šklepet orožja edina pesem jokajočih juter, se mu je razodevalo ...

Kaj tole piše, planota, košnje, smrt mame ... kar dobro napisano. Položim knjigo na prsi in skušam prebrano podoživeti. Pesniki ... A niso to neke objokane kreature, se mi zdi. Kar naprej vsiljujejo svoj jok in stok. Pesnikov nisem nikoli prav dobro razumel, nikoli. Ne rečem, kakšna mi je zazvenela, če smo jo zapeli, pa sploh. Moram pa že reči, da me to vleče, za to noč bo branja dovolj. Še kar nekaj ga je, vidim. Poiščem košček papirja in ga dam na stran,

kjer sem končal. Dež še ni pojenjal. Tudi zagrmi. In oster blisk osvetli dnevno sobo, ker so okna obrnjena na jug. In zdi se, da zdaj treska tam nekje na Krimu, kjer smo enkrat s prijatelji taborili. Prav taka noč je bila, me spet vleče v spomine. Taka, ja. Pet nas je bilo, dva v enem šotoru, trije v večjem ... In potem se je ulilo in treskalo. Prav blizu je moralo treščiti v drevo, saj se je slišal hud pok. Zjutraj smo šli v tisto smer. In res smo našli preklano jelko, ne, čakaj, a ni bila smreka? To zdaj ni pomembno ... Šumijo gozdovi domači ... se mi zdaj poje. Vse to, vse to ... Kaj bom zdaj, kaj? Usedem se na posteljo in se spet zazrem gor v Lejino sliko. Majhen krog luči ji sije čez ustnici, oči pa so v senci. Ja, draga Leja, vidiš. Prišel sem nazaj, pa nisem tega nikomur obljubil. Komu bi le. In komu sem sploh še potreben. Dvomim, da bo sin res kdaj prišel, dvomim. Mislim celo, da je preobčutljiv, da bi to zanj bilo preveliko breme. Tak je, no, tak kot kakšen pesnik ... Čisto po vaši družini je vse pobral. Vi ste bili v udobju, v knjigah ... Mi pa smo živeli z naravo, velika razlika, draga Leja, velika. Veš kaj, Leja, me zagradi neka odločnost. Veš kaj, Leja!? Šel bom gor in prodal hiško, prekleto, da ja. Na Orlovšu bom dal postaviti brunarico in tu si bom našel spodobno družbo. Teh nekaj let, ki so mi še ostala, naj me nosi domača zemlja. Tako bom naredil, tako!!! No, glej, krepko čez štiri zjutraj je že ... Zvečer že lahko odpotujem. Sobota je danes. V ponedeljek dam oglas, se poslovim od Tončka, od Jelene. Spakiram nekaj stvari, orodje, knjige, televizor, glasbeni stolp, obleke in še druge drobnarije. Pokličem selitveno firmo. Oni mi bodo vse strokovno naložili in pripeljali lepo sem dol. Saj zdaj je to vse ena sama Evropa, zdaj se to lahko zgodi ... Zadosti je bilo teh tavanj in te nemščine, zadosti! Madona, saj sem Slovenec, me grabi

P R I H O D

nek ponos. Nič, zdajle si bom privoščil eno uspavalno tabletko, da se vsaj do poldneva pošteno naspim, potem bom pa šel z večernim vlakom nazaj gor in bom naredil točno to, kar sem si prej zamislil. Zadosti je tega, zadosti! Naj gresta k vragu tisti stari podmorničar in njegova zljahana hčerka. Baba zmešana, pride dol in mi pove, da zdaj bo pa malo presedlala. Naj, mene ne bo več videvala tam gor, o ne. Žal mi bo Tončka, to pa, pa Jelene, tudi nje. Tonček zagotovo ne bo nikoli več prišel dol, on ne. Jelena, oh, kje pa. Pa tudi kam ... Vojne, preklete vojne. Ja, ja, tako bom naredil in to bo moj zadnji prihod, bo ... In kot da tresk potrjuje moje odločitve. Ja, Leja, tebe bi bilo pa take noči strah, vem. Kadarkoli je grmelo, si tiščala glavo pod blazino. Če pa me ni bilo doma, si pa hitela vse izključevati, čeprav sem hišo dodatno ozemljal po vseh mogočih standardih. Zdaj si, kjer si in nimaš nobenih strahov. Moram spat, moram. Jutri, kaj jutri, nocoj, nocoj grem na pot. Pa veš, Leja, da sem vesel te odločitve. Oh, spet bom našel svoje balinarske kolege, hodil bom na Orlovše, to, to bo življenje, ne pa tam zgoraj. Vse obveznosti bom odpovedal, prav vse. Denarja imam zadosti. Za koga naj pa še služim, za koga? Stopim v kuhinjo in si pripravim kozarec vode. V torbici poiščem tabletko. Spijem. Natočim si še en kozarec. Tako. Priprem balkonska vrata. Nekaj časa kar stojim in poslušam, kako dež neusmiljeno tolče in umiva noč. Šele zdaj slišim, da del žleba pušča in se voda zliva na tlakovce ob hiši. Močan slap dere dol. No, to se bo v avgustu in septembru popravilo ... Proti postelji grem. Kar v spodnjih hlačah se uležem v sveže preoblečeno posteljo. In tako bi bilo prijetno leči k Loti. Niti sanjati mi ni treba več o njej. Sicer imam prav, o ja, deloma ima prav. Starec sem, starec. In z leti bi imela z menoj samo sitnosti,

tako kot jih ima občasno z očetom. Ja, ta grča stara, ta pa se ne da kar tako odgnati. In kakšen redoljub. Ko sem hodil k njemu na obiske, mi je že vnaprej povedal, do katere ure smem biti, smešno ... Vse je moralo biti usklajeno z njegovimi urami, vse. Tale tableta naj bi prijela čez pol ure, oh, no. In stari podmorničar, ja ... Smešno, ko se mi je enkrat lotil pripovedovati zgodbo o plovbi skozi meglo mimo nekega otoka, kjer naj bi se prikazoval bel križ ... Bajе se mu je res, sredi dopoldneva, skozi rahle megle in se je nekaj časa premikal v smeri vožnje. Niso ga videli vsi, samo nekateri. Dolga vrsta se jih je zvrstila pri periskopu, pa ga niso videli vsi. Ko je prišlo na uho novemu kapitanu, kaj se dogaja, je še sam hotel videti ta čudež – potem, potem se je zgodba končala, ker je stari sitnež imel uro za svojo pedikuro. Dobesedno me je nagnal skozi vrata, ker je čakal pedikerko. Pa tudi, ko je sedel v parku, je kar naprej pogledoval na starinsko uro, še tako na navijanje in na srebrni verižici. Primerilo se je, da me je kar prekinil, s šklopotom zaprl pokrov ure, se vzdignil, vzel palico in šel s pojasnilom, da je zdaj čas za nekaj drugega. Njegova hčerka, tale Loti, pa nima nič tega po njem, prav nič. Njej je bila zoprna vsaka natančnost, zanimivo. Razen seveda, kadar je imela svoje kozmetične obrede, takrat pa ja ... Ure obiskov frizerk in maserja si je obešala na hladilnik in na zrcalo v kopalnici, oh, to pa. Pa tudi obiske prijateljic, tudi te je vodila zelo natančno in je takrat zahtevala popolno svobodo in mir. No ja, zdaj ima novega, kaj si morem. Zaspati, zaspati. Menda bo ja prijela ta kemija, hudiča, no. Ves sem še napet in razdražen. Še tisto branje me ni uspavalo, ne. Močan blisk razreže temo in za trenutek se iz stene pokaže Lejin obraz. Zazdelo se mi je, kakor da se mi smeje na vsa usta. To je znala, kadar sem bil neroden, ja.

Kako se je smejala, ko sem enkrat pil pivo in hkrati oči zavrtel za mladenko na kolesu, ki se je peljala mimo gostinskega vrta. Nisem opazil, da del piva točim tudi sebi za ovratnik in na prsi. Ko sem kozarec odstavil, sem opazil, da sem ves moker. Joj, je bilo smeha ... No, no. Če sem bil gor kdaj nespečen, sem poskušal z reševanjem kakšnega tehničnega problema, pa me je kmalu vzelo. Nocoj, nocoj pa ... Saj bo, čutim, da bo. Že prihajajo megle, kar čutim jih, tako kot v opisu megel v nečakovem pisanju. Megle gredo, gredo ... Jemlje me. Hvala Bogu, ljuba kemija.

Pozno dopoldan brenči mobilnik na nočni omarici, tudi hišni telefon brlizga. Joj, še bi spal, najprej pomislim, ko razbrcam rjuhe. Pograbim mobilca. Kdo? Marija?

»No, zaspane, si se zbudil. Pa ne, da si se ga sinoči natrobil, kaj?« nabrbra Marija.

»Dobro jutro, ne, nič od tega. Pozno v noč sem bral tisto, tisti nečakov roman. Ja, fino piše, to, tiste stvari s sosednje planote. Me vleče, res. Nisem pil, dva pirčka, potem sem bil že po enajsti doma,« zaspano rečem.

»Pa veš, koliko je že ura, veš?« Marija vpraša in malo hihetne.

»Čakaj, ja, enajsta in dvajset. Pa kaj. Ob štirih sem vzel ta malo uspavalno tabletko, če ne, saj veš,« trudno pojasnjujem.

»Razume, razumem, pa bi šlo tudi brez kemije. Spanec pride, bodi brez skrbi, vedno pride. Smo že tako narejeni. No, kaj, kaj bo potem danes. Zunaj se vedri. Jutri bi imeli piknik, danes popoldan, sem mislila, da bi midva lahko šla kam na izlet. Moj gre na nek piknik s svojimi bizoni, oprosti, tako rečem tem ribičem, sami rejeni dedci, take prijatelje pač ima. Nekam k Savi gredo, tradicionalni pik-

nik v maju, pa ga ne bo do poznega večera kot vsako leto. Kaj imaš v načrtih?« je vsa polna neke zagnanosti.

»Veš,« čez čas rečem, »Veš, ene stvari sem to noč dobro premisli, res. Nocoj bom šel spet tja gor, veš,« nekako zatiščano rečem.

»Joj, joj, si kot aprilsko vreme. Pa ja ne boš šel lovit tiste Švabice, no. Madona, dedec pri sedemdesetih si, no, Beno, kaj se dogaja s tabo. Saj si rekel, da boš šel šele enkrat junija nazaj, če ne pa septembra, zdaj pa tole, no. Ja, kaj pa te je pičilo, kaj?« Marija zaletavo reče.

»Poslušaj, Marija, poslušaj. Vse sem resno premislil. Ne razumi narobe. Takole, gor grem zato, da organiziram prodajo hiške, pa stvari pripravim za prevoz. Preselil se bom dol, za vedno. Tako sem sklenil. Tu imam vsaj še vas, zgoraj pa, no, me bodo že odmislili, no,« mukoma povem.

»Kaj ... sem slišala prav, sem!? Dol boš prišel za vedno!? Jaz te pa res ne razumem več, Sveta Marija, kdo te še razume. Prej te dvajset let ni bilo, zdaj boš pa gor vse prodal, pa prišel dol. Ja, tega sem pa vesela, veš, da sem ... samo, kako naj ti pa verjamem. Ko boš enkrat spet zgoraj, boš pa mogoče spet drugače mislil, kaj,« kar bruha iz nje.

»Ne, ne, tokrat je to krvavo zares. Moraš razumeti, da imam že svoja leta in bom koga potreboval. Na Loti se ni bilo moč zanašati, to si menda presodila, ne,« se olajšano drobi iz mene.

»Joj, Beno, Beno ... Bomo videli, če bo res tako, kot praviš. No, potem izlet odpade, škoda. Pa bi vsaj na kosilo prišel k meni, bo pa bolj pozno, reciva ob treh. Moj gre ob štirih od doma. No, bi prišel.«

»Rade volje, sestrice,« sem ves mehak.

»Prav. Imaš kakšne posebne želje?« je ljubezniva.

»Mogoče pa bi, recimo, no ... svinjsko pečenko in pečen mlad krompir, pa solatka iz vašega vrta. To bi šlo, ne,« sem že ves slinast od lakote.

»Ni problema, vse imama doma. Pa bodi točen,« zapoje v telefon. »No, Tom pride zdaj po ključe, je že na poti. Tudi on je zaspal, sami zaspaneti,« še navrže.

Olajšano vstanem. Res bom tako naredil, res, se mi smeje. Neverjetno dobro se počutim. Tole bo zdaj moj novi stari dom, bo. Pretegnem se in se sprehodim po mehkem tepihu. Dvignem navojnice. Vidim, da se res že dela trak jasnine na jugu. Oprana pokrajina sveže diha. Sunkoma odprem okno, da svežina ogrebe moje staro telo. Hipoma se pogledam v šipo. Ja no, pričeska ni kdo ve kaj. Odprem omaro in si izberem novo srajco in lahke hlače, ki sem jih imel že včeraj, ko sem se hotel peteliniti pred Loti. Zdaj najbrž zadovoljno poležava v hotelski sobi in čaka, da pride tisti njen Hanzi, če že ni prišel. Kaj pa je to za take bikce, en nočni skok z avtom, nič. Briga me. Iz preišljevanja me vrže zvonjenje. To bo Tom ... Poiščem ključe, da mu jih dam. Malo pobrskam po suknjiču in jih hitro najdem. Stečem dol. Rečeva nekaj o vremenu in o hladu, ki bo na planoti. Mudi se mu. No ja, saj je res že blizu poldan.

Lenobno pohajkujem po centru mesta. Kupil sem časopis in se resno lotim branja ob kavi. Čudim se, koliko stvari mi ni jasnih v tej naši domači politiki. Nisem je resno spremljal, zdaj me pa stvari presenečajo. In sobotna priloga, koliko vsega. Pisma bralcev ... Za trenutek preneham z branjem. Ozrem se naokrog. Veliko ljudi hiti dol proti tržnici, veliko jih je na kolesih. Pri sosednji mizi sedi gospod z očali in tudi bere, drugačen časopis bere.

Nenadoma se mi zdi, da ga prepoznavam. Gospod za trenutek odloži časopis in si pritegne veliko skodelico, najbrž pije kavo z mlekom, vsaj tako se da soditi po dodatnem vrčku. Ja, če to ni, madona da je, Vito, sošolec iz gimnazije, baje dober kirurg. Nekaj let je delal zunaj, zdaj je pa doma. Vsaj tako mi je pisala Marija, ker je prijateljica njegove žene. Težko rečem, težko, podoben mu je. Obrne se proti meni in se rahlo nasmehne. Pokimam mu. Potem pa on zakašlja in reče:

»Oprosti, nekam znan se mi zdiš. A nisi ti Beno, si?« kar vpraša in živčno odmakne časopis.

»Sem. Ti si pa Vito, ne, tretja klop levo v četrtem B, kaj,« sem zgovoren.

»Spomin pa dela, res je. Boš prisedel.«

»O, bom, če ti ni odveč,« sem takoj za stvar.

Seževa si v roki in potem sedem. Nekaj čez poldan je, pa je v tej ulici še kar živo.

»No, menda si gor v Nemčiji, so mi rekli, pa da sestavljaš neke stroje, celo inovator da si. Fino. Nazadnje sem te videl še s tvojo pokojno ženo ... oh, pred petindvajsetimi leti. Se spomniš, Most na Soči. Gledali smo skoke v Sočo, a, se spomniš? Kje je že to. Zdaj smo pa že zreli dedci, ne,« se zasmije na njegov prešeren način.

»Ja, ja, tam, ja, potem pa nič več. Zate sem pa slišal, da si uspešno skup sestavljal ljudi, da si kar dobro kariero naredil, pa da si ob koncu celo profesuro dobil. Menda še predavaš?« se pozanimam.

»Ja, dve uri na teden še, kaj hočeš. Skalpel sem pa odložil, vsaj mislim, da sem ga. Roke se prej postarajo kot glava,« se zasmije.

»O ja, se, ni tistih refleksov, ni. Kaj bova naročila?«

»Jaz bom en jagodni sok, ti pa, kaj?«

»Mineralno vodo,« rečem, ker me res žeja. Gledam ga, hudo razbrazdan obraz ima, veliko gub, veliko stresov ... Roki sta pa še vedno negovani, lepi, desna je nekoliko nemirna, potresa jo na časopisu in sonce se iskri na njegovi veliki zapestni uri.

Dolgo se pogovarjava o mojih tehničnih delih in o življenju v Nemčiji. On mi pove izkušnje iz Amerike in z Japonske. Hitro mineva čas. Potem pa ga le vprašam:

»Ti, kako pa je, ko prvič zarežeš v telo, kakšen je občutek. Mene je groza, če se samo urežem, ne pa da bi mogel nekoga rezati. Še ko sem bil lovec, sem s težavo otrebil žival. Ni to zame, ni,« speljem pogovor v to smer.

»Veš kaj, prvih vrezov se že težko spomnim, vem pa, da je bila huda trema, to pa, pozitivna trema. Vsaka operacija jo prinese, adrenalin dela svoje. Potem postaneš nekakšen finomehanik in opravljaš stvari dokaj rutinirano. Seveda se ves čas zavedaš, da delaš na človeku, ampak je to potisnjeno nekam v ozadje, ker moraš biti maksimalno zbran. Žilna kirurgija, to sem specializiral, je pa sploh tak štos, da zahteva natančnost in zbranost. Velikokrat sem asistiral tudi pri zahtevnih kardiooperacijah, saj ti pravim, finomehanika. Veš, ko potem srečaš nasmejane paciente, ker si jim izboljšal kvaliteto življenja, potem veš, da si pa prejel svojo nagrado. No, neskromno rečeno, veliko življenj smo rešili, res. In to je tisto, kar ti potem navrže mirne trenutke in neko nepopisno zadovoljnost, vsaj tako, kot alpinistom, ko priplezajo na vrh. No, je pa kirurgija garanje, je ... Premalo nas je, to se ve,« oddahnjeno reče in se presede.

»Ne vem, no, poseben človek moraš biti, da se tega lotiš. Ti pa si že takrat kazal neko sposobnost. Sam si doma prašiča razrezal, a ne? Ko te ni bilo v šolo, si rekel, da si imel praktične vaje, da si seciral prašiča ... Se spomniš tega, se?« ga vprašam.

»A, ja, na začetku decembra v četrtem letniku. Že takrat sem govoril, da hočem postati kirurg. Moji doma so navijali za veterino, jaz pa ne in ne, medicina pa kirurgija. Prašička sem pa res seciral. Enega je mesar, drugega sem jaz, cel dan, ja ... Kje je že to, dragi Beno. Drugi časi so bili, drugi. No, pred leti sem operiral neko našo vaščanko. Nikoli ne bom tega pozabil. Zvečer pridem na pogovor, operirana naj bi bila v bistvu zaradi srčnih zaklopk, jaz pa bi med tem premostil še dve zamašeni žili na srcu. No, dobro se je izšlo, še petindvajset let je potem živela. Ja, no, pridem zvečer v sobo, da bi jo pomiril in to. Pa mi reče. Jezus, a vi me boste operirali, vi, ki ste se učili na prašičih. Kardiokirurg, ki je bil z menoj, se je od srca smejal in me lopnil po rami, rekoč, no, gospa, potem pa ima zanesljivo roko, brez skrbi. Vaja dela mojstra. Vidiš, take se ti zgodijo, take,« se zasmije.

»Pa so te potem še kaj zafrkavali zaradi tistega prašička, so?« ga vprašam.

»Jasno, da se je razvedelo. Celo zgodbo so naredili iz tega. In za rojstni dan, so mi kupili živega prašička ... Uboga živalca, spekli smo jo pri meni na vrtu. Čakaj, a nisi ti mislil tudi na filozofijo. Vem, da si rad popravljaj stvari in delal neke strojčke, hkrati si pa bil nor na filozofe. Kar nekajkrat smo se prerekali v tisti naši beznici. Kaj je bilo potem s tistim, kaj?« me vpreže v spomine.

»Ja, če sem doma samo omenil filozofijo, so se delali norca iz tega. Pa sem se potem odločil za strojništvo, čeprav sem nekaj filozofskih del še rad prebiral med študijem, tudi na nekaj predavanj sem uspel iti, potem so se stvari zapletle. Prišli so realni projekti in novi tehnični izzivi. Smisle sem iskal drugje. Nikoli več me ni filozofija prepričala. Konec je bilo mojega filozofiranja. Malo te radovednosti sem ohranil. In zgoraj v Stuttgartu imam prijatelja, s katerim se včasih zapleteva v kvazifilozofska prerekanja, nič resnega, kar tako, predvsem zaradi vere, Boga in takih reči,« se utrujeno nasmehnem.

»No, včasih se mi zdi, da je Bog z menoj bil pri operacijah, res ... Ne moreš verjeti, če ne doživiš. Kakšen nov šiv se mi je nenadoma pokazal, čeprav ga teorija ni predvidevala. In vedno je bilo dobro, vedno. Moja vera je ostala tam, kjer je, na Sveti Gori, in birma. Kasneje ni bilo časa za rituale, ampak sem ohranil neko verovanje, kaj vem, težko rečem, superrazum ali Bog. Skratka, videl sem ljudi moliti pred operacijo, videl sem ljudi ozdraveti, pa če tudi sem sam predvideval, da se ne bo izšlo. Ta mehanika je nenavadna, res, človeško telo,« zamišljeno reče. »Pri vaših strojih so verjetno stvari dokaj definirane in predvidljive, čeprav najbrž ne vedno, ker je identičnost materialov različna, to vem, ker je z našo tehnološko opremo včasih križ. Odpove, ko ne bi smela in ko po standardih ni predvidljivo. No ja, hočem ti reči, da nekaj mora biti, kar ureja stvari, mora, sicer se ne bi dogajala taka odstopanja. Moja druga žena, Minca, čakaj, ja, seveda, prijateljica je s tvojo sestro Marijo, ne ...« reče in se z levo roko tleskne po stegnu. »No, ona je višja medicinska sestra v intenzivni negi. Ona natančno vidi, kdo jo bo zvozil in kdo ne, tudi še potem na polintenzivni, kjer včasih dežura.

Ona pravi, da imajo nekateri več duha drugi manj, da se to odtekanje duha, duše, kaj vem, dobesedno vidi. In še nekaj je, kar iz dolgoletne prakse vem, če pride človek pozitivno naravnani na operacijo, torej prepričan, da je to zanj nekaj silno pomembnega in dobrega, potem bo stvar stekla brez komplikacij. In iz tega sklepam, da misel ureja stvari v telesu, torej zavednost, razum, duh, ta pa je pod kontrolo še večjega duha, tako nekako,« nameče in si pogladi bele brčice pod nosom.

»Ja, niso vse stvari do kraja raziskane, ne. V mehaniki je dosti presenečenj, ki jih teorija ne zna pojasniti. Operacije,« se zamislim, »kaj vem. Po moje je vsakega strah, vsakega. Zelo malo jih najbrž pride nasmejanih, bi rekel. Je pa najbrž res, da je pomembna mentalna predpriprava in volja do življenja. Ne znam si predstavljati, kako bi jaz sprejemal te odločitve. Če bi imel hude bolečine, potem verjetno ne bi razmišljal, recimo, kadar boli zob, ga rade volje vržeš ven. So pa okvare, ki ne bolijo, ne,« se delam poznavalskega.

»So, so, žile niso oživčene, pa zato ne bolijo. Tudi razne anevrizme ne. Upam, da ti nimaš resnejših težav. Videti si kar dobro prekrvavljen in za svoja sedemdeseta kar vitalen. Kaj pa alkohol?« me kar naravnost vpraša.

»Babji čveki, kaj,« se posmejem. Prikima. »Nič, pod kontrolo je, saj vidiš, radenska,« se še bolj zasmejem.

»Teoretično se da jetra presaditi, pa vendar, dokler nam služijo, je v redu. Malo pozornosti zahtevajo, malo zdravega načina hranjenja, pa je. Itak vsako pretiravanje škoduje, prav vsako. Mi nimamo kontrolnih števcov, tako kot tvoji stroji, žal,« se posmehne in pogleda na mobilca.

»Škoda, ne. Pa še servisno knjižico bi lahko imeli, ne,« se zasmejem.

»To bi bilo zelo praktično, ja. Ja, lepo, da sva se srečala. Saj ne bi bilo napak, če bi z Marijo kdaj prišel k nam. Marija pride, ona ve kam. Na Dolenjskem imam drugo hišo, tista v Piranu je zdaj od hčerke iz prvega zakona. Dol sem si pustil samo prostor za počitek. No, moram iti. Potrudi se, pa pridita z Marijo, če boš še kaj čas tu,« me nagovarja.

»O, bom, preselil se bom dol. V juniju pridem za zmeraj. Kaj hočeš, bližamo se pokritju z zemljo in nas vabi nazaj,« sem razigran.

»No, si videl, zemljica domača te prikliče, te. Jaz imam vikend gor v naših hribih, širim ga, sem hotel reči. Obredel sem svet, ampak kava v mojem mestu na tako majsko soboto in pogovor z dragimi mi ljudmi, to je več vredno kot ves blišč, ti rečem, res. Zdaj pa res moram iti. Na kliniki so neke nujne reči in moram dati še zadnje napotke za neko urgentno operacijo. Oprosti. Vedno je tako, vedno me konzultirajo, kadar so v dvomih. No, se vidiva, pozdravljen,« zagnano reče in se kar sproži. Spotoma bo najbrž poklical taxi in ga počakal tam blizu pošte. Tok ljudi se počasi redči. Opazujem starejšo žensko, ki v košari vozi zajeten šopek rož. Počasi rine kolo mimo kavarnice tu na Čopovi in se mršči. Čemu ji bo toliko cvetja, se neumno sprašujem. Za hip si zamišljam Vita. Joj, je bil klepetav, ampak tovariški, to pa. Res je že takrat sanjal kariero kirurga. Poglavljal se je v medicino, že takrat, da. In njegov stara mama je bila znana zeliščarka, pa tudi rane je znala oskrbeti, živalim in ljudem. Mislim, da je tam dobil to navdušenje, ker njegov oče je delal v Italiji, zidar je bil,

mama pa doma. Stara Jona, ona se je pa spoznala na te reči. Še meni je enkrat namazala opeklino, pa je bilo res kmalu dobro. Evo, pa je novo znanstvo. V dijaških letih sva bila veliko skupaj, pogovarjala sva se o vsem mogočem ... Kako lepo, da sem ga srečal. To, to, moja domovina. Moji ljudje ... me prevzema. In spet mobilnik. Kdo pa zdaj, kaj, kdo? Potegnem ga ven in gledam. Sin!?! Kaj pa on!?

»Ja« s tresočim glasom rečem.

»Halo, me slišiš,« nekam živčno reče Jaka.

»Dobro te slišim, Jaka, dobro. Sem v kavarni na Čopovi, povej, kaj je.«

»Poslušaj, imam spremenjen načrt. Tiziana ima danes v Monfalconu šolo jadranja. In to je blizu, pa sem si mislil, bi ne bilo narobe, če se jutri jaz in Tiziana oglasiva pri tebi v Ljubljani, a? Tistih delavcev danes ni bilo in pridejo šele v sredo. Tako to gre. Zdaj vsi obnavljajo rastlinjake, pa imajo dosti dela. Žena bo doma, ker ima še neke druge obveznosti. Kako, a potem lahko prideva, da vidiš to lepotičko, tvojo vnučko. No, kaj?« Jaka nestrpno vpraša.

»Ja, ja, veš, no, nocoj sem imel namen odpotovati nazaj gor, ker tiste moje Nemke, no, na kratko, konec je, nisva več skupaj, no. Tole, da bi te pa končno videl, pa Tiziano ... ja tole je pa najboljša sobotna torta. Kaj sploh sprašuješ, jasno, da lahko prideta. Kdaj pa bi prišla, da se malo pripravim, kdaj?« sem ves navdušen.

»Čakaj, da malo izračunam, to se pravi ... Tiziana ima danes zaključno šolsko regato v Tržaškem zalivu, se pravi, v nedeljo zgodaj zjutraj jo že lahko poberem. Ja, reciva okrog desetih bom že v Ljubljani. Bo v redu?«

»Sinko, bo, veš, da bo. Joj, joj ... no, končno,« sem na robu joka.

P R I H O D

»Prav, ko bova štartala iz Monfalcona, te pokličem, potem se pa jutri vidimo. Saj bomo šli tudi na Orlovše, ne?«

»Kamor bosta hotela, samo pridi, pridi sin,« se topim.

»Dobro, se vidimo,« je Jaka kratek.

Se vidimo, se vidimo, mi odmeva v ušesih. Takoj moram poklicati Marijo, da je spet sprememba načrta.

Dolgo zvoni. Kje je pa zdaj? me rahlo poskrbi. No, končno.

»Marija, poslušaj, spet sprememba,« sem zaletavo kratek.

»Kakšna pa spet? Joj, Beno, pa ravno sem sredi priprave kosila, no. Kaj že spet?« je kar malo ogorčena.

»Jaka pride, jutri pride, in Tiziana. Prejle me je klical, res. Pride,« sem zaletav.

»Kaj?« Marija na kratko glasno vpraša.

»Ja, res, jutri dopoldan prideta k meni, popoldan bi pa šli na Orlovše. Saj bo piknik, ne?«

»O, Mati božja, kaj se bo še zgodilo. Joj, Beno, Beno, ja ... ja, to je pa vesela novica, no. Piknik, seveda da bo. Tom je že šel gor, že vse pripravlja. No, bom še malo dokupila. Ja, ja, saj kar ne morem verjeti, no,« se Marija še vedno čudi.

»Saj sem tudi jaz presenečen, kaj hočem. Veš, da sem ganjen, sem. No, se bova več pomenila, ko pridem k tebi na kosilo. Še malo bom po mestu. Pa Vito me je našel, res, bolj on mene, kot jaz njega. Prepoznal me je in sva debelo uro govorila,« ji zagnano povem.

»O, lepo. Prijatelji smo. On je pa garač, vidiš. No, okrog treh, da si mi tukaj, pa ne preveč piva, jasno! Tu te čaka

briško črno vino, ki se dobro poda k pečenki. Joj, joj, me presenečaš. No, pridi ob treh, zdaj pa moram naprej. Pečenka je že v pečici,« reče že malo zadihana, ker najbrž leze iz vrta gor proti hiši.

Maj, sonce ... Vse se tako lepo odvija. Kaj pa Loti, bi jo poklical!? Ne, ne! Moram začeti pozabljati. Pa vendar, no. Kratek klic, no. Ja ... ne!? Vseeno me premami in pokličem. Potem pa njen zaspan glas.

»Ja, o«, je kratka.

»Si še vedno v Sloveniji?« mencaje vprašam. Ni še vse odmrlo, ne ...

»Ne, ne več ... Trenutno sem v Italiji, v hotelu, kaj je že tu, blizu Benetk, ne vem ...«

»Te je Hanzi prišel že sinoči iskat?« sem radoveden.

»Ne, danes zgodaj zjutraj, pa sva kar šla na pot, ker ima danes sestanek z velikim vinarjem, v ponedeljek pa pri vas, kje že, nekaj na p, no, p, Ptuj, ja. Tja gre. Mene bo pustil v Benetkah, ker se bo vrnil dol in bova cel teden potovala po Italiji, on službeno, se razume,« je kar malo važna.

»No, no, lepo,« sem grenak. »Veš, k meni pa jutri prideta sin in njegov hčerka, res,« ponosno povem.

»Ja,« zamomlja. Vem, da jo to njena največja bolečina, njen izgubljeni sin, ki je noče več videti ...

»Ja, res. In še nekaj sem se odločil,« odločno rečem

»Kaj?« je vsa mehka s povsem drugačnim glasom. Vedel sem, da ne bi smel omenjati sina.

»Preselil se bom nazaj dol, domov. Tu sem zares doma, sem ugotovil,« zelo odločno rečem. Dolgo je tiho in globoko diha. Ni ji vseeno, ni. Očitno se zaveda, da je izgubila dobrega prijatelja in izpovednika. Ne vem, če bo

imel Hanzi zadosti časa zanjo, ne vem. Pa tudi naveličal se jo bo, se mi zdi. Tako to počnejo tile novi prodajalci in podjetniki. Ženske so jim v uteho in nič več.

»Nekako se mi je zdelo, da bo tako. Že ko si rekel, da boš šel dol, sem slutila, da te bo posrkalo. Ženska intuicija, Beno, vidiš. Mene bi kar pustil tam zgoraj pri mojemu staremu tirančku, kaj? No, saj ti privoščim tvojo domovino, ti jo, in tvoje ljudi. Med nama je bilo, kar je pač bilo in se morava naučiti pozabljati. Ti že veš, kaj je zate prav, jaz pa tudi,« počasi namelje in zakašlja; kadilski kašelj.

»Tako bo prav, verjamem, da bo, čutim ... No, uživaj v Italiji. Čudovita je, Benetke pa sploh. In, ja ... no, pozdravljena,« sem malo zadregen

»Prav, Beno, adijo,« malomarno reče. Zaprem mobilca. Poznam ta njen glas, poznam. Taka je, kadar je vsa v svoji kemiji. Si jo kar predstavljam. Leži in na pol dremlje. Na nočni omarici je kozarec vode in na pol odprte škatlice tablet. Kadar je tako, ne rabi nič drugega, tudi hrane ne. Njeno telo se spremeni v nek privid, njene oči, medle in odmaknjene – kot Lejine v tistem letu, da, kot njene ... Zdaj ne bo več tistih juter, ko sem jo razvajal s kavo, ne bo več sprehodov po parku, ne bo več čakanj v avtu, da je pritekla iz frizerskega salona, ne bo več voženj na drug konec mesta v masažno lepotilni salon, od koder je prišla vedno vsa prenovljena, ne bo več dolgih poležavanj po kosilu, žgečkanja in glajenja trebuha, ne bo več dolgih voženj s kolesi, ne bo več iskanj novih trgovin, ne bo več gledanja filmov in kreganja okrog odloženih in založenih revij. Nič, zdaj bo vse drugače, vse ... Seme se mi bo posušilo, star bom in ... Kaj bi mislil zdaj na to. Danes se počutim mladega, hudiča da ja, nekaj vrisne v meni. Takoj

se odpravim v majhno pivnico, da si privoščim vrček piva. Zaslužil sem si ga, prekleto da ja. V sredo zvečer bom šel gor, nič prej. Teden dni bom še tam gor, potem pa dokončno dol, tako bo, tak bo moj zadnji prihod. Ko najdem lokalček, kjer sem si rad oddihoval, kadar sem se klatil po starem delu mesta, najprej poiščem toaleta, da odcurkam nervozo in da se pošteno spet počešem. Iz naramne torbice potegnem glavnik in si na novo začrtam črto med lasmi. Dolgo in skrbno se češem in si požvižgujem. Tako, dobro je, tako je vse prav. Lasje so na svojem mestu, dan je lep, sin pride, le Loti, me zaščemi, da obstanem z roko v zraku in potem jezno potegnem glavnik po lasišču. Na, pa sem si pokvaril smer začesanosti. In spet začnem znova, da se lasje uravnajo tako, kot hočem. Tako, zdaj pa pивce, Beno, pивce!

Sreda. Devetindvajseti maj ... Spet sem na vlaku, v prijetnem kupeju, ki sem ga rezerviral do Münchna, tam bo prestop. K sreči ne bom dolgo čakal, samo približno dvanajst minut. No, vsaj do tam bom imel mir. Moral bom mnoge stvari v miru premisliti, mnoge ... Kaj vse se je zgodilo. Tiziana ... se mi razlije sladek nasmeh čez lica. Kako je ta otrok, no, otrok, že dekle, kako je zgovorna in živahna. Črne goste lase si kar naprej češe ... tudi ona se rada češe, glej no ... Gledal sem jo, kako je s slušalkami v ušesih stala ob mojem terencu, se gledala v zatemnjeni šipi in se z oranžnim velikim glavnikom česala, gor na Orlovšu, kjer smo bili po dolgih letih skupaj ... Tiziana, moja vnukinja, se mi rosijo oči. Sin pa, čokat in močan, še vedno spotegnjen, z dolgimi lasmi, spetimi v čop. Ko sva si po tolikih letih segla v roke, je bilo, ah, kaj ... Še dobro, da imam dobre tablete za take trenutke, še dobro ... Šla sva na Lejin grob. Tam pa je zahteval, da ga pustim samega. Dolgo

je bil tam, več kot pol ure. Nazaj je prišel mračen ... in videlo se je, da je jokal. Ni bilo lahko zanj, ne, vem. Tiziana ni hotela z njim. Ostala je doma, brbljavka. Tako hitro govori, da jo včasih težko razumem, res ... No, pa mislim, da me je bila vesela, celo v gozd je šla z mano, sama sva šla. Pokazal sem ji, kje sem pasel krave, kje je bil kal, kje smo se skrivali, kje smo imeli kočo iz vej. In vse jo je navduševalo. Spotoma mi je razlagala, kako je bilo z jadranjem, da je v šolski ekipi, ki ima več športnih preizkušenj, da dobro tudi teče in plava – kot Marija ... In povedala mi je tudi, da ji bo očka za petnajsti rojstni dan, torej čez dve leti, kupil konja, da že hodi v šolo jahanja ... Toliko vsega, toliko ... No, to bo kar dobro za njen razvoj, bo. Njen drugi nono da je spreten jadralec, da jo je on navdušil, da ima barko in da ga včasih ni dolgo domov, nona pa da je bolna, da ima raka, da umira ... Ja, ja, tako nas melje življenje, tako. Kako je bila posrečena s tistim česanjem, joj. Kar naprej si je spreminjala frizuro, no ... Dvajsetega junija bom šel k njim, obljubil sem. Mislim, da bom res šel, o ja ... Tiziana, sonček, se topim in si iščem udobnejši položaj za odpočitek, kajti komaj smo dobro odšli. Nekaj minut čez polnoč je. Dolga bo še, dolga. Jaka, možat in pretirano zadržan se mi zdi. Slovensko še kar dobro govori, čeprav se mu vpleta veliko italijanskih besed; kako tudi ne, saj je tam dol že dvajset let, tudi on, da ... Je pa močan, to pa. Vidi se mu, da je vaje dela. Zgradil se je, lep je, ta moj Jaka, nekdanj tako dolginast in suh. Kako bi ga bila Leja vesela, oh ... No, zdaj je, kar je, novo življenje ima in mu gre kar dobro. Srečen je videti, izpolnjen. Sanja, da bi gor na Orlovšu lahko imeli njivico krompirja in vrtniček, da bi mi pomagal, da bi prišel večkrat ... Dolga pot je do sem gor, saj je dol blizu Rima, čeprav danes po avtocesti ...

No ja ... Bomo videli, bomo videli. Najprej bom gor vse uredil, se v juniju preselil dol, potem pa, vse je možno, vse. On se zagotovo ne bo nikoli več vrnil, nikoli, čeprav bi jaz to rad videl. Ne, to se ne bo zgodilo. Ima ženo, pa Tiziana raste in si išče svojo družbo. Nemogoče, nemogoče ... Zvečer, ko sva ga že oba malo popila, sva se odmaknila od ostalih. Hotel se je pogovoriti o mami, o njeni smrti. Težko sem mu povedal o tistem jutru, o negibnih rokah, o tabletah ... Dolgo je kar molčal in potem je zajokal. Tolažil sem ga, da se je pač tako zgodilo, da smo se preveč oddaljili, da sem bil prevečkrat zdoma in podobno. Nima smisla, da bi zdaj to premleval. Vesel sem, da sva spet dobila stik in da me ni povsem odpisal. In Tiziana, joj, sonček moj, moje južno sonce za moje stare kosti ... sem povsem razgreben. Upam, močno upam, da ne bo zapadla pod kakšen slab vpliv, mislim droga, saj se to zelo hitro zgodi, zelo hitro. Če bo imela veliko dejavnosti, bo morda to šlo mimo. Pa saj je tudi Jaka hodil na košarko, pa kitara, no ... Recimo ... da ne bo tako. Za zdaj kar zdravo razmišlja. Spraševal sem jo, kako je s prijatelji, pa mi je rekla, da so vsi v podobnih dejavnostih, da ima dobro prijateljico, ki resno trenira atletiko, da bi jo tudi ona, pa da nima toliko potrpljenja. In presenečen sem bil, ko je rekla, da bo študirala botaniko, da jo to strašno zanima. Že zdaj da si dela herbarij in ima doma poskusne gredice. Moral sem ji opisovati rastline, samo kaj, ko sem večino imen pozabil, pri drevesih je še šlo, ostalo pa ... Spotoma je nabrala lep šopek, za mamico ... No, tudi meni je naredila lep aranžma, o ja ... Ima smisel za to, ima. In kako bi bila šele Leja ponosna na tako vnučko, oh ... me zagreba v bolečino. Pred dvajsetimi leti sem jo nesel sem gor, v podobnih nočnih urah, pred dvajsetimi leti ... Zdaj grem, da bi končno prišel.

Dolga bo še ta noč, dolga. Zdaj ne bo nobene harfistke, da bi klepetal z njo. Sam sem hotel tako, da bom izoliran. In prav je tako, če mi bo do dremanja, bom dremal, če ne pa ... Saj res, tisti roman sem vzel s seboj. Celo nečaka sta bila gor na Orlovšu, zanimivo. Leon ni govoril z menoj, ni, ta pisatelj ... Simon je spil dva kozarca in kmalu šel. Tudi Leon se je hitro pobral. Zelo je podoben Rudiju, prav taka drža, tak obraz ... Držal se je, ne vem, čudno. Pa bi mu rad priznal, da me je takrat zaneslo, da bi bil čas, da se pogovorimo, da si oprostimo, da ... Ni šlo, tokrat še ne. Če se bodo taki pravni pikniki nadaljevali, bi bilo pa lepo, da se spet najdemo in si povemo, kar nam gre ... To je še ostalo, da ... me nejevolji. Ko so se pogovarjali o prenovi stare hiše, je Simon odločno povedal, da on nima namena vlagati v to starino. Leon je bil tiho, itak je vse prepisal na Simona. Kaj bo s hišo ...? Propadla bo! Marija tudi nima volje, da bi šla v večje adaptacije, njeni otroci tudi ne, čeprav kažejo navdušenje nad to lokacijo, a so časi taki, da se vsaka investicija skrbno premisli. Ni poceni tak štos, ni. No, jaz imam dovolj denarja, da bi stvar lahko spravil v red, ampak za koga, za žlahto, da se bo potem kregala, kdo bo kaj imel. Ne!!! Pa naj propade vse skupaj. To bo naraven red stvari. Moji predniki so tisti svet iztrgali naravi, pa si ga bo narava vzela nazaj. Če bi naš oče to videl, joj! Postarali smo se. Razseljeni smo in drugje nam je dano živeti. Tako to je, ne samo pri nas, ne. Veliko jih je tam že propadlo in jih je grmovje vzelo. Takoj po drugi svetovni vojni so jih sicer nekaj obnovili, nekaj celo na novo zgradili, zdaj pa zaselki umirajo. Naravni red stvari, da ... Narava ima svojo ekonomsko logiko, ljudje pa svojo. S tem sem se nekako sprijaznil. Tako to je, naši predniki so tam imeli vir preživetja, mi ga imamo drugje. Kaj bi se zdaj še s tem

bremenil. Zadosti je bilo, zadosti ... Nečaku bom pa še enkrat ponudil roko sprave, bom. To sem dolžan storiti, saj sem bil takrat res preveč napetelinjen, pa še veliko sem ga spil tisti dan. No, ko bom prebral tole njegovo knjigo, ga bom poklical in ga povabil k sebi v Ljubljano, mogoče ga bom pa kar obiskal, če bo za to. Ni prav, da smo skregani, ni, saj smo veje istega drevesa. No ja ... Potegnem knjigo iz naramne torbe, prižgem lučko nad sedežem in razgrnem strani, kjer sem ostal ... Še nekaj večerov mi je roman skrajšal, zdaj prehaja v drugi del, vidim ... No, aha, tu smo, tu ... Tako ... Odkašljam se, si sezujem čevlje in stegnem nogi, da bo branje udobnejše. Pa začnem.

Šel je skozi tunel vročega sonca. Ni se mu zdelo ravno vzpodbudno, da je že tretji mesec hodil v nekdanje vojašnice, kjer je zdaj delal. Javna dela. Delo z begunskimi otroki, ustanavljanje šole. Pozni avgust je že bil in so zbirali material za razrede. Vsak dan so od kje pripeljali rabljene klopi, nekaj tabel, celo stare katedre. Naenkrat se je kaos začel urejati. Otroci so vreščaje pomagali pri urejanju razredov. Mame pa so nekoliko od strani gledale, kaj se dogaja. Po cele dneve je stal sredi tistega vrveža in ni vedel, kaj bi še rekel, kaj naredil. Nenadoma se mu je začelo dozdevati, da ga bodo vse te težke zgodbe posrkale nekam v medzvezdje. Preznojen se je le oddahnil v senci starih topolov, ki so stražili zahodni del vojašnic. Razpel si je srajco, da bi mu blag veter, ki je potegnil dol s planote, vsaj nekoliko osušil izpuhtino na koži. Za trenutek je zaslišal visok vrišč onkraj zidu. Nič nenavadnega, je pomislil, tekmovalnost med otroki je huda. Vse jim je nenadoma pomembno, vse. Nova majica, nova zobna ščetka, kdo bo

dobil boljše čevlje, kdo je dobil novo igračo, kdo ima več trenirk ... Odmevale so mu besede matere, ki je pred kratkim prišla, z zadnjim transportom: »Progonilu su nas, al zašto? Jer je njihov Bog tako naredio. Ma nije, nego su upali u ludilo politike, e, moj nastavnice ... Žao mi je djece, koja je još u proljeću tumarala vlastitom vočnjaku, a šta sad. Naterali su nas na avtobuse, pa hajde gore, gdje nije više rata ... In še je bilo takih stavkov, ki so kot čebele rojili v njegovi glavi. Težki dnevi so se vlačili za njim. Vsak dan je počival pod temi topoli, ki so verjetno slišali vse tiste težke zgodbe, vse joke, ki so se razobešali v nočeh. Mimo sta šli dve najstnici, begunki, ena je imela petnajst let, druga pa trinajst. Obe sta radi pomagali, kadar so peljali otroke na sprehod, vse gor do izvira Hublja – peš v poletni pripeki. Na kratko je poklepetal z njima. Povedali sta, da sta namenjeni v mesto na sladoled. Starejša je nek večer z neizmerno žalostjo pripovedovala, kako se je pri njih začelo, v njihovem bloku v Sarajevu. Nenadoma so nekateri izginili, kleti so bile prazne, parkirišča tudi in potem so neko noč zaslišali granate v bližini. Vstala je, šla do okna v petem nadstropju in z grozo gledala tiste ognje. Oče je že pred dnevi šel v vojsko, mama, medicinska sestra, pa je po cele dneve in noči delala v bolnici. In tisto jutro je prišla domov, zmetala v potovalke nekaj stvari za obe in na avtobus ... Na štedilniku je ostala džezva, v spalnici vsi plakati in nov medvedek, na mizi na pol namazan kruh z marmelado in maslom. Omare so ostale odprte, čevlji razmetani ... Z nekim ponosom je tudi povedala, da je imela prva novo gorsko kolo v bloku, in ji ga je oče nosil na balkon, da ga kdo ne bi ukradel. In tisto jutro si je vrtela na starem kasetofonu pesem Ne daj se, Ines ... Vse je ostalo tam dol in vse je odšlo na krilih ognja, vse ... Dostikrat je

ostal do poznega večera pod topoli in poslušal zgodbe teh mladcev in mladenk, teh najstnikov, ki so prinesli bolečino v kasarno. Nemel je, ko je gledal vse te rosne oči, ki so sanjale iste sanje, kot jih sanjajo najstniki v vseh deželah sveta ... Skušal jim je razvedriti dneve z računalniškimi igrkami, s pripovedmi, a ni šlo ... Zatekali so se v skrite katakombe groze ... Najstrašnejše šele pride, si je v mislih rekel pod tistimi topoli, in se le odpravil domov, ker je vedel, da bo pozno popoldan že spet v kasarnah, kjer bo pomagal dežurati ostalim, ki so tudi delali na javnih delih. Mizerno plačilo in nobenih dodatnih pravic, ni pravega dopusta, ni malice, ni plačane bolniške, ta javna dela ... Delaj in molči ... je premišljal. Umaknil se je v ozko ulico, da je ujel nekaj sence. Ni še vedel, kje bi jedel, mesto mu je bila neznanka. Na nek način je bil tudi sam begunec. Doma si je oddahnil. Prijeten hlad stanovanja ga je ogrnil in mu šepnil: Pridi, utrujeni tolažitelj, pridi ... Lezi na kavč, ki ga je tvoja mama zaslužila z nabiranjem malin, lezi. Star je, a še vedno dober. In pripeljan je bil na strehi avtobusa – v tistih letih. Danes si kaj takega ne da predstavljati. In res je že star, res. Mama je tisto leto nabrala veliko malin. Ponosna je kupila kavč, na katerem si našel odpočitek od romanja skozi megle časov, teh strašnih časov, ko krila ognja plahutajo na jugu in oblizujejo vse, kar se je mukoma gradilo. In zrela žita s presketom izginjajajo ... Tanki povozijo drugačno molitev in krogle ubijajo starke, ki so vidle že drugačne vojake, kako s kletvijo na ustih režejo vratove. In starci se zgrbijo pred resnico, ki so jo že njihovi dedi skušali dokazati z noži in puškami. Vse je nenadoma ples, vse; za glasbo so poskrbeli generali in mnogi, ki so se obrti ubijanja izučili v vseh mogočih vojskah. Kaj so vedeli ti otroci, da je en Bog tak, drugi pa drugačen. Kaj so vedeli,

da so nekoč bili razdeljeni na ene in druge, kaj so vedeli, da je vojska s takimi oznakami bolj nevarna od one druge. Kaj so vedeli, zakaj ...? Bog, če si, potem pridi sem, da se pomeniva, je jeknilo v njem, ko se je odložil na kavč. Podložil si je blazino in se razgledal po ubornosti v stanovanju: miza, dva stola, še ena miza, na njej kuhalnik, na steni nekaj žeblicev, kartoni na tleh in nekaj cunj v škatlah, nekaj na žeblicah, celi kupi knjig, zloženih ob steni, nekaj slik in skromna omara, dva lonca, pet kozarcev, džezva, tri skodelice, pet žlic, dva noža tri vilice ... to je vse. Ponavadi je v teh urah počitka premleval zgodbe, ki jih je slišal dopoldan, ko je ob kavicah posedal med njimi. Pozno v noč si jih je potem zapisoval, da bi vsaj na ta način katero izkričal iz sebe.

Andža ... Enajst let ji je, razigrana. Na sprehodu je kar naprej silila iz vrste. Tokrat se je pridružila tudi njena teta, sicer študentka prava, ki je čakala na papirje za Dansko ... Andža pa ... Ja, kar stekla je dol v sadovnjak, kjer so bile še nezrele hruške, celo naročje jih je prinesla in delila ostalim otrokom. Seveda sem jo moral opomniti, da se tega ne počne. Pa se je vmešala njena teta in rekla, da je to pri njih normalno, da si otroci tržejo sadje, kjer pač je ... Morda, morda ... Dva svetova, dve kulturi ... Šele ko smo prišli nazaj v kasarne, se je zgodilo ... Nenadoma je Andža bila sama v kotu dvorišča. Čepela je na tleh in nekaj risala v pesek. Jokala je. Mislil sem, da je užaljena, ker sem jo pred vsemi takole okrcal. Šel sem do nje in jo vprašal, kaj je narobe. Dolgo je kar strmela v tla in smrkala ... Potem pa je le dvignila lep obrazek, oblit s črnimi kodri. Rekla je: Nastavniče, danes mi je rođen dan, a nemam čime da poslužim društvo. Jedanaest mi je godina ... To torej. Nič nisem rekel, nič. Obnemel sem. Ko sem se le zbral, sem

rekel: To ne bo problem. Ti bom preskrbel nekaj stvari, zdaj pa pojdi lepo nazaj v skupino. Zvečer ti prinesem nekaj hrane, pijače, bomo že nekje našli, ne skrbi. Vstala je, si popravila nabrano pisano krilo in belo majico. Šla je s povešeno glavo nazaj med ostale, ki so jo začudeno gledali, kajti take res niso bili vajeni. Do večera sem nabral nekaj slaščic, sokov, narezek s piščančjo salamo in sirom in zanjo skromno torto z enajstimi svečkami. Nekako smo vsi skupaj v štabu, kot smo takrat rekli glavni pisarni, uporabili vse svoje zveze in poznanstva, da smo prišli do teh dobrot. Zvečer smo v velikem prostoru, ki je bil predviden za razred, organizirali zabavo ... zabavo, pretirano rečeno ... Andža je zaplesala, zapela ... Kako je pela, kako je pela ... Solze so ji tekale po licu, ko je pela ... Stala je tam na mizi z mikrofonom v roki in pela, pela ... Kakšna tišina je bila. Kako so se vse oči obrnile k njej, jo pile in se svetile skozi kristale solz ... Ko je končala, je skočila iz mize in se namenila naravnost proti meni. Z objokanimi očmi me je gledala in me zapletla z rokami. Nenadoma me je poljubila na zaprepaščeno lice, da sem čutil njene vroče solze in njen sramežljiv iskren poljub. Dahnila je: Hvala ti, nastavniče. Taka je ta razigrana Andža – njen oče je baje Rom, mama pa je ostala z dvema sinovoma in so se skrili nekam v hribe k svojim ... je domislil zgodbo. Danes je bila spet kot vedno, spet nam je pela na sprehodu in zagazila je v mrzel Hubelj. Ko smo se vračali, smo se ustavili na mostu pri še enih kasarnah, kjer so zdaj nekakšna skladišča. In tam je Boro, petnajstletni fant, slonel na ograji in nenadoma zagledal oranžen plastičen lonček, ki je plaval po vodi navzdol. (S seboj smo nosili sok za redčenje z vodo in takšne plastične lončke) In je rekel: Eto ti naše kulture, nastavniče – za vse sem že

učitelj, ker vedo, da bom že čez nekaj dni učil matematiko in fiziko v višjih razredih. Ja, tako je rekel, tam ob ograji, ko smo čakali, da se skupina poravna in se preštejemo. Še bolj sem bil ganjen zgoraj na gmajni. Z vzgojiteljico, ki mi je pomagala na teh sprehodih, so šle deklice nabirati cvetje, pozno avgustovsko cvetje, ki ga ni manjkalo na opuščenih gmajnah tam blizu, kajpak sem jih posvaril pred kačami, ki so tam prav rade. In deklica, sestra prav tega Bora, mi je prinesla lep šopek travniškega cvetja. S kakšno iskrenostjo mi ga je dala, s kakšno osrečujočo svetlobo v očeh; rekel bi s svetlobo prave duše, je premišljal. Že med dopoldansko malico, ko je prišel domov, takoj po sprehodu, ga je prinesel in dal v kozarec. Tamle je, na mizi in se iskri v svetlobi, ki mezi skozi navojnice. On pa je še naprej ležal in skušal umiriti zgodbe v glavi, ki so se nizale, ne da bi sam tako hotel. Kam so šle moje pesmi, kam ...?! se je spraševal in tesnobno dihal. V prsih ga je žgalo. Zdelo se mu je, da je nekdo nanj naložil veliko kamenja, veliko ... Preveč za šibkost, ki je plala skozi žile in ožila zavest. Tako rad bi malo oddremal, pa ni zmogel. Ko je že zaprl oči, da bi zaspal, je padel v neko drugo zgodbo, pa spet in spet ... Na mizi je ležal odprt zvezek s kratkimi zapisi ... Pritegnil si ga je in polistal. In je bral:

Sramežljive oči so iskale odgovor v meni. Kaj naj rečem, jaz že dolgo nisem molil, nazadnje tik pred birmo, potem ne več. Te oči pa me vrtajo in rotijo. Bog, Bog je samo eden in nima rad samo enih ... Bog je ljubezen, ampak zakaj potem ljubezen na konici bajoneta? Zakaj sem morala v nočni srajci sredi žita stati in gledati, kako mi gori rojstna hiša ... Ušla sem jim. Tekla sem ... Za mojega dedka je bilo prepozno, joj! Ni jim bilo dovolj, da so pokradli, kar se je dalo, odpeljali obe kravi, ubili psa, zaklali prašička,

razgnali deset ovac, ne, ni jim bilo! Potem so zažagali še žito, ki bi ga morali naslednje dni požeti. Za trenutek sem videla obraze, ki so se režali nad ognjem. Če bi me zagledali, bi me zagotovo zadel rafal in ne bi bila danes tukaj, ne. K sreči sem otroke poslala k stricu v Zenico že prej, jaz pa sem ostala pri starem očetu ... Kako gori žito, joj ... Z drugega konca vasi sem slišala krike otrok in žensk, potem se je začelo streljanje. Ne vem, kaj je bilo potem. Celo noč sem tavalala skozi gozd v tisti beli spalni srajci, ki je bila last še moje babice. Našli so me vojaki neke uradne vojske blizu opuščene gozdarske kočice, kaj vem. Na pol sem bila zmešana. Toliko sem le povedala, od kod sem zbežala in kako mi je ime. Čez nekaj dni so me dodelili v nek transport in sem prišla v Slovenijo – še ena krila ognja: dvakrat podčrtano. Spustil si je zvezek na prsi in si skušal predstavljati to preprosto žensko, kako stoji sredi žita in gleda ogenj: ne, ne ne ...! je klenkalo v njem.

In spet je bral: Selma. Joj, a je to sploh mesto? Jaz sem imela v Sarajevu vedno na voljo taksi, tu pa sami traktorji in njive in vinogradi. Mislila sem, da je Slovenija zelo bogata, razvita, ne pa tole. Kam sem prišla ...

Mirsada: Našla sem si novega fanta, fin dečko, naš človek, dela tu ... Včeraj me je peljal ven ... Veste, pri nas smo poznali vaško ljubezen in mestno ... je razlika. Jaz sem bolj za mestno, čeprav sem bila v naši vasi že obljubljena nekemu ... Ma jok, petnajst let mi je, ne bi živela v tisti vasi ... Upam, da bom s tem novim, dvaindvajset let ima in ne bo šel dol v vojno, pravi, da ne. Briga me, če ga preklinjajo. Dva njegova brata sta vstopila v armado BIH ...

P R I H O D

Zaprl je oči in pomislil, kako je zdaj na planoti. Pokosili so sosedje, Ernest pa, ta grabežljivec, spet si je prioral preveč vrta in meni pustil samo ozek pas, kot da mi hoče kar naprej nagajati. In z bratom sta razrezala pršut, ga dala v hladilno skrinjo ... Noro, pridem včeraj gor in mi brat pokaže predale v hladilni skrinji, kjer bi moralo biti meso za golaž in tisti pršut ... Nič od tega, kako sem bil poparjen. Če bi ga tkarat dobil, bi ga usekal na gobec, tega kradljivca, bi ga. Izkoristil je bratovo naivnost in si vzel dodatno zalogo mesa in najboljše kose pršuta ... Prekleti kradljivec! In brat mi je povedal, da je Ernest uplenil srno. Verjetno jo je na črno in jo bo založil s tem mesom v svoji skrinji tu, v mestu, kjer ima veliko hišo. Ja, če ta ni vreden, da bi ga oplazila krila ognja ... se mu je domislilo. Takole gre in ukrade, ej ... se je togotil in pretegnil. Vstal je in si skuhal močno kavo. Usedel se je na balkon in s seboj vzel zvezek, da bi na drobno popisal presenečenje s pršutom ... Pa ni mogel pisati. Listal je in listal po kratkih zapisih iz begunskega centra ... in pride do naslova Krvavi most ... preden se loti branja pa spet pomisli. Mama, kako dobro si napovedala, vojne bodo, vojne – in, veš mama, stric je spet kradel. Kaj naj z njim? Nenadoma se mu je zazdelo, kot da bi skozi drevored prihajal šepet: Sin, odpusti mu! Ne jemlji ga resno. Vse mu bo poplačano, vse ... Ne vračaj krivice s krivico. Malo je pomrknil in si obrisal solzo togote. Krvavi most, ga je bodel naslov v oči ... Krvavi most ...

Tegale ... pa res ne bom mogel brati v tej noči ...

Zataknem zaznamek na stran, kjer sem končal. To je pa pretežko ... Da bi se zdaj ubadal s temi sranji, s to vojno, s to prekleto vojno. Veliko sem že slišal od Jelene, zdaj pa

naj bi to še bral. Baje je nečak kar tri leta delal v begunskem centru in res učil v šoli, ki jo je pomagal ustanavljati. O tem mi je že Marija govorila, in zdaj ta roman in tole – Krvavi most ... ne, ne, to ni branje za tako noč. Knjigo spravim v naramno torbo. Vstanem in preverim usnjen kovček. Vse je v redu. Na hitro se pogledam v okno, kjer vidim svoj odsev. Vse je na mestu, frizura je prava ... malo si bom dal pristriči, brke ... Da bom lep za zadnji prihod, naslednji teden v taki noči ... Kako je že napisal nečak, čakaj: In vsi so čakali na prihod, na prihod neba v pregrinjalo domoljubnih smrti in v nebesa novega erotičnega salona, kjer si kupiš začasni raj, da si prihod v prehod. Ja, ja, to sem si zapomnil – drobna knjižica, ki je izšla te dni. Marija mi jo je dala, no ... Mogoče bom še ljubitelj tudi take literature. Ja, res bo prihod v nov prehod, bo ... si pokimam in se usedem. Pot vrnitve se začenja ...